MAXIMILIANI SENGEBUSCH HOMERICA DISSERTATIO

Maximilian Sengebusch

MAXIMILIANI SENGEBUSCH

HOMERICA DISSERTATIO

PRIOR.

Poëtarum quod non nemini accidit ut de vita, patria, aetate ejus pauca traderentur aut prorsus nihil, eo ut Homerus prematur tantum abest ut praestantissimorum testimoniorum multitudine et varietate fere obrui videaris. Continetur testimoniorum magna pars vitis Homeri octo Graece scriptis; plurima tamen non vitae suppeditant, sed alii scriptores oblata vel arrepta occasione de Homero alius alia narrantes. Namque Homeri tanta admiratio incesserat omnes et Graecos et Romanos, ut vix unum et alterum legas scriptorem quin mentionem ejus factam reperias. Et haec quidem testimonia multorum per libros sparsa, quum multa a recentioris aevi doctis viris sint congesta, tamen a quo colligerentur in unum quasi corpus universa nullus dum exstitit. Quo fit ut non sine molestia hisce testimoniis utaris undecumque conquirendis. Facilior usus est vitarum. Has enim omissis nonnullis quae mox indicabo Antonius Westermann collegit in libro *Βιογράφοι* inscripto qui prodiit Brunsvigae 1845.

Quattuor ex vitis nullum prae se ferunt scriptoris nomen, Westermanni quarta, quinta, sexta, octava. Earum tres de solo Homero sunt scriptae, una, apud Westermannum octava, Homeri casus varios et Hesiodi una complectitur ita ut imprimis enarret, quomodo inter sese musico certamine illi dimicaverint Chalcide in urbe Euboeae insulae a Ganyctore Chalcidensium rege instituto. Inde *Ἀγῶνα* sive „Certamen" appellant eam vitam.

Venio ad alteram vitarum partem earum, quae scriptorum nominibus sunt signatae. Ex iis una, Westermanni prima, Herodoti Halicarnassensis historici celeberrimi nomen prae se fert. Incipit ea hisce verbis: *Ἡρόδοτος Ἁλικαρνασσεὺς περὶ Ὁμήρου γενέσιος καὶ ἡλικίης καὶ βιοτῆς τάδε ἱστόρηκε, ζητήσας ἐπεξελθεῖν εἰς τὸ ἀτρεκέστατον.* Sed fraudem

eam esse hodie omnes consentiunt. Nam hujus vitae ne unum quidem verbum ab Herodoto illo profectum esse nemo est quin facile perspiciat. Conscribere vero auctor, quem ignoramus, eadem dialecto, qua Herodotus usus esset in conscribendis historiarum libris, Ionica scilicet conatus est libellum, ut fraudi fidem adderet; quo eodem consilio ductus, quum Herodoti historiarum initium sint verba *Ἡροδότου Ἁλικαρνησσέος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε*, eo modo quem repraesentavi, utpote Herodoti simillimo est exorsus. Quod de hoc libello, idem valet de alio, cujus fronti praefixum est nomen Plutarchi. Qua inscriptione decepti fuerunt qui a Plutarcho, clarissimo illo vitarum parallelarum scriptore, libellum confectum esse sibi persuaderent. Sed hos falsos fuisse dudum constat. Duas libelli partes esse primus aspectus docet, quarum utraque operis absoluti prae se fert speciem. In priori multa de vita, de poësi Homeri pauca exponuntur, in posteriori, quae multo longior est quam altera illa, de poësi plurima, de vita pauciora. Westermann in corpus suum (sub numero *β'*) ea tantum recepit, quae de vita in parte priori leguntur; posteriorem totam vir doctissimus praef. p. VI sese praetermisisse ait, quod in iis, quae ad Homeri vitam pertineant, cum vita quinta plerumque concinat. Hoc minus recte dixisse videtur Westermann. Ut a priori libelli nomen Plutarcheum mentientis parte ita posterior pars a vita quinta multis numeris differt iisque haud levibus.

De tribus igitur trium illarum scriptionum cogitandum est auctoribus. Hoc vero constat scripsisse Plutarchum opus peculiare de Homero, cujus certus *Μελετῶν Ὁμηρικῶν* et *Μελετῶν Ὁμήρου* designatur titulus nonnullis locis (vid. e. g. scholl. *Ο* 625 Etymol. m. s. v. *Ἀνεμοτρεφὲς κῦμα*), liber autem primus laudatur a Gellio 4, 11, secundus ab eodem 2, 8 et 9. Locos Gellii solos respexit J. F. Lauer in libro inscripto Geschichte der homerischen Poësie p. 71 sq, ubi statuit utramque de Homero dissertationem Plutarchi nomine vulgo donatam ex germano Plutarchi opere esse excerptam. Cui sententiae id certe non refragatur, quod eorum, quae Gellius ll. cc. et reliqui auctores veteres ex Plutarcho proferunt, ne verbum quidem legitur in dissertationibus; sunt enim talia qualia epi-

tomatoris sit omittere; sed refragatur quam maxime discrepantia, quam inter dissertationes interesse dixi. Haec enim tanta est, ut excerptas eas esse ex eodem opere credibile non videatur. Cujus rei ut unum proferam exemplum, non solum quae altera non exhibeat in utralibet dissertatione de patria et aetate Homeri quaedam leguntur, sed etiam in iis, quae communia habent, ordinem narrationis prorsus diversum sequuntur, id quod cuivis libellum paullo accuratius lustranti patet. Aliam viam ingressus in programmate gymnasii quod est Berolini Francogallici 1850 edito Rudolphus Schmidt priorem dissertationem sprevit nihil fere eam praestare p. 3 autumans praeter futiles quasdam et ineptas de Homero poëta fabellas brevemque Troicorum enarrationem. Hanc igitur nihil curavit; posteriorem vero summa contentione nisus est Porphyrio vindicare, tertii post Chr. n. saeculi philosopho, cujus opuscula quaedam Homerica exstant, Quaestiones Homericae, dissertatio De antro nympharum in Odysseae libro tertio decimo descripto, scholia multa. Iniquissimum sane Schmidtii judicium est de priori dissertatione, qua aegre profecto careremus. Sed quod ad posteriorem attinet, haud improbabilis visa est sententia. Vellem modo commemorasset vir doctissimus ea, quae Suidas de Porphyrio s. vv. Ὅμηρος et Ἡσίοδος narrat. Priori loco is haec dicit: *καὶ γέγονε δὲ* (intell. Ὅμηρος) *πρὸ τοῦ τεθῆναι τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα πρὸ ἐνιαυτῶν νζ΄, Πορφύριος δ' ἐν τῇ Φιλοσόφῳ ἱστορίᾳ πρὸ ρλβ΄ φησίν. ἐτέθη δ' αὕτη μετὰ τὴν Τροίας ἅλωσιν ἐνιαυτοῖς ὕστερον νζ΄. τινὲς δὲ μετὰ ρξ΄ μόνους ἐνιαυτοὺς τῆς Ἰλίου ἁλώσεως τετέχθαι ἱστοροῦσιν Ὅμηρον, ὁ δὲ ῥηθεὶς Πορφύριος μετὰ σοε΄.* Idem s. v. Ἡσίοδος: *ἦν δ' Ὁμήρου κατά τινας πρεσβύτερος* (intell. ὁ Ἡσίοδος), *κατὰ δ' ἄλλους σύγχρονος. Πορφύριος δὲ καὶ ἄλλοι πλεῖστοι νεώτερον ρ΄ ἐνιαυτοῖς ὁρίζουσιν, ὡς λβ΄ μόνους ἐνιαυτοὺς συμπροτερεῖν τῆς α΄ Ὀλυμπιάδος.* Haec quomodo ad ea quadrant, quae in dissertatione illa, quam Schmidt Porphyrio adscribit, de Homeri aetate scripta leguntur? Exposita ibi primum Aristarchi, dein Cratetis sententia, disputatio de Homeri aetate his verbis absolvitur: *ἀλλὰ παρὰ τοῖς πλείστοις πεπίστευται μετὰ ἔτη ἑκατὸν τῶν Τρωικῶν γεγονέναι, οὐ πολὺ πρὸ τῆς θέσεως τῶν Ὀλυμπίων, ἀφ' ἧς ὁ*

κατὰ Ὀλυμπιάδα χρόνος ἀριθμεῖται. Nil amplius. Ea igitur temporis definitio, quam Suidas Porphyrii esse dicit, in hac scriptione ne commemoratur quidem, cujus scriptorem in eam sententiam, quam ultimo loco posuit, et ipsum abire patet. Praeter eam ex multis quae fuerunt duas tantum dignas habuit quas commemoraret, Aristarchi et Cratetis, virorum principum. Quibus commemoratis suam ipsius sententiam exponit, quam plurimorum esse dicit. Atqui haec non est ea quam Suidas Porphyrii esse prodidit.

His ex angustiis vererer ne non elaberemur, si corruptum esse locum dissertationis fas non esset credere. Sed enim quae ibi dicuntur ea non solum sententiae Porphyrii a Suida prolatae repugnant, sed etiam sibi ipsi. Quis enim concedet, verbis *μετὰ ἔτη ἑκατὸν τῶν Τρωικῶν* commode idem indicari tempus quod appositis indicetur *οὐ πολὺ πρὸ τῆς θέσεως τῶν Ὀλυμπίων, ἀφ' ἧς ὁ κατὰ Ὀλυμπιάδα χρόνος ἀριθμεῖται*? Memineris velim primam positam esse Olympiadem anno 776 a. Chr., Trojam vero ex sententia longe plurimorum captam anno 1183 a. Chr. Hac temporis definitione spreta si Trojam aliquot saeculis post eversam esse hic auctor putabat, id certe indicare debebat. Sed non putasse certissimum est. Qui igitur dicere poterat, annum centesimum p. Tr. captam, qui ei 1083 a. Chr. n. erat, parvo temporis intervallo ab anno 776 a. Chr. n. esse sejunctum?

Nec ad ea quae antecedunt verba *μετὰ ἔτη ἑκατὸν τῶν Τρωικῶν* apta sunt. Narrata enim initio Aristarchea aetatis definitione ad Cratetem pergit auctor his verbis: *οἱ δὲ περὶ Κράτητα καὶ πρὸ τῆς τῶν Ἡρακλειδῶν καθόδου λέγουσιν αὐτὸν γενέσθαι, ὡς οὐδὲ ὅλα ἔτη ὀγδοήκοντα ἀπέχειν τῶν Τρωικῶν.* Sequitur illud *ἀλλὰ παρὰ τοῖς πλείστοις πεπίστευται.* Particulis igitur *καί*, *οὐδέ*, *ἀλλά* aperte indicat scriptor, etiam Aristarchum primo loco commemoratum, qui Homerum ad centesimum quadragesimum p. Tr. c. annum referat, nimis vetusta tempora computare; Cratetem vero addit etiam vetustiora exhibere. Sequitur illud *ἀλλά*. Jam jam exspectas sententiam in medium prolatum iri quae opposita sit Aristarcho Cratetique nimis vetustum facientibus poëtam. Quid vero dicit? Plurimos referre Homerum ad annum 100 p. Tr. c., quae

temporis definitio minime opposita est Aristarcheae et Crateteae, sed media inter eas. Haec bene non procedunt. Contra quae insequuntur apposita verba *οὐ πολὺ πρὸ τῆς θέσεως τῶν Ὀλυμπίων* ea aptissima sunt ad priora illa. Nam si quis dixit eos, qui Homerum ad annum 140 p. Tr. c. referant, nimis vetustum illum habere, esse vero, qui etiam vetustiorem habeant Homerum, is commode perget ita: „Sed plurimis secus videtur; etenim haud multo ante Ol. 1 faciunt viventem." Possunt autem verba illa *μετὰ ἔτη ἑκατὸν τῶν Τρωικῶν* non interrupto tolli reliquo sermone. His igitur perpensis, opinor, non dubitabis verba *μετὰ ἔτη ἑκατὸν τῶν Τρωικῶν* spuria judicare. Quae si quaeris unde irrepserint evolvas quaeso priorem dissertationem Pseudoplutarcheam, cujus in cap. 5 de Homeri aetate haec narrantur: *γενέσθαι δὲ αὐτόν φασι τοῖς χρόνοις οἱ μὲν κατὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον, οὗ καὶ αὐτόπτην γενέσθαι· οἱ δὲ μετὰ ἑκατὸν ἔτη τοῦ πολέμου· ἄλλοι δὲ μετὰ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν.* Hic centesimi p. Tr. c. anni computationem quadrare vides ad reliqua; sed omnia alia sunt quam quae dissertatio posterior habet excepta sola centesimi illa p. Tr. c. anni definitione, quae postquam conjunctim exhiberi dissertationes coeptae sunt, vel casu vel consilio sane quam inepto ex priori in posteriorem translata est. Ejecta hac definitione quae exhibet reliqua dissertatio posterior, verba dico *παρὰ δὲ τοῖς πλείστοις πεπίστευται γεγονέναι οὐ πολὺ πρὸ τῆς θέσεως τῶν Ὀλυμπίων κτἑ.* cum iis, quae Suidas de Porphyrio dicit, bene conveniunt. Nam si ad Aristarchi illas et Cratetis temporum definitiones eum conferas annum, quo Homerum natum esse ex sententia Porphyrii Suidas narrat, annum dico 132 a. Ol. 1, is certe annus verbis *οὐ πολὺ πρὸ τῆς θέσεως τῶν Ὀλυμπίων* commode indicatur.

Soluta hac difficultate equidem nunc nihil video, quod objici possit conjecturae Schmidtii. Concedamus igitur, donec meliora ab aliis edoceamur, scriptam videri posse a Porphyrio posteriorem dissertationem. Priorem qui composuerit, prorsus incertum manet *).

---

*) Hanc libelli mei partem quum absolvissem sero allata ad me est dissertatio inauguralis Julii Wollenberg edita 1854 Be-

Restant duae vitae, Westermanni tertia et septima, altera in Suidae lexico servata Byzantini, opere amplissimo undecimi p. Chr. n. saeculi Graece conscripto, s. v. Ὅμηρος, altera ex Procli Chrestomathia grammatica excerpta, quattuor librorum opere deperdito. Hunc Proclum olim Proclum Diadochum esse censebant, quinti p. Chr. n. saeculi philosophum, cujus aliquam scriptionem, trium librorum opus, Chrestomathiae titulo insignitam fuisse constat. Welckerus autem Proclum eum, cujus e chrestomathia vita Homeri excerpta est, diversum fuisse docuit a Proclo Diadocho; vide Welckeri librum inscriptum Der epische Cyclus 1 p. 3—7, 2 p. 497 sqq.

Vixisse Proclum chrestomathiae ejus auctorem ex qua vita Homeri excerpta est altero post Chr. n. saeculo Welcker statuit. Suidianam Homeri vitam ad saeculum undecimum p. Chr. n. pertinere indicavi. Pseudoplutarchei operis pars posterior si Porphyrio vindicanda est, ad tertium p. Chr. n. saeculum pertinet; si Porphyrium auctorem esse negas, primo certe ante Chr. n. saeculo vetustiorem dissertationem habere non potes. Nominatur enim in capite 2 Dionysius Thrax, quem circa annum 100 a. Chr. n. viguisse constat. Simili ratione de Pseudoplutarchea priori statuendum, cujus in capite 4 epigramma profertur Antipatri de Homero scriptum. Duos tradunt Antipatros epigrammatis scribendis sese dedisse, alterum Thessalonicensem, qui Tiberio regnante vixit, alterum Sidonium, Dionysii Thracis aequalem. Jam eligas alterumutrum: id apparet, saeculo primo a. Chr. n. dissertationem non antecedere.

Vita Herodoto supposita altero post Chr. n. saeculo inferior non est, siquidem Tatianus, qui versus finem ejus saeculi vixit, eam vitam novit. Recenset vero is Orat. ad Graecc. cap. 31 inter eos, qui de Homeri poësi, genere, aetate quaesiverint, Herodotum Halicarnassensem, quam notationem ad eos historiarum locos, ubi de Homero loquitur Herodotus, referre non licet. Uno enim ex his locis, 2, 53, de Homeri aetate et poësi dicit Herodotus, reliquis de sola poësi, de genere nusquam. Difficilius est terminum indagare, supra quem

rolini, qua libri De Porphyrii studiis philologis particula continetur inscripta „De Porphyrii studiis Homericis." Disputat Wollenberg adversus Schmidtium, quod indicasse nunc sufficiat.

scriptio removeri nequeat. Callide enim cavit auctor, ne quid imprudenter jactaret, unde colligi posset, recentioribus demum Herodoto temporibus libellum esse compositum. Et hoc quidem imprimis spectavit, ut ne quem in medium produceret scriptorem, nisi Homerum ipsum. Verumtamen quum in hoc non solum desudaret, sed etiam in eo, ut Herodoti simillimum redderet opus, qua de re supra monui, contigit ei semel ut laberetur iis irretitus ipse quibus alios irretiri voluit laqueis. Namque in fine scriptionis, cap. 38, postquam computavit quot annis distet Homerus a transitu Xerxis in Graeciam, addendum duxit inde ab hac *διαβάσει* quot anni sint elapsi facile quemvis numerare ex archontibus posse Atheniensium: *ἀπὸ δὲ τούτου ῥηΐδίως ἐστὶν ἀριθμῆσαι τὸν χρόνον τῷ ἐθέλοντι ζητεῖν ἐκ τῶν ἀρχόντων τῶν Ἀθήνησιν.* Scripsit haec veterator propterea quod Herodotus ipse 8, 51 notavit, quis archontatum gesserit Athenis eo quo Xerxes Hellespontum transgressus Atticam invasit anno. Sed, id quod latuit fraudatorem, aliud est uno et altero loco archontis mentionem facere Attici, aliud in singulis annis magistratus Atheniensium notare eponymos ita ut temporum inde quivis accurate definire possit seriem numerareque annos. Hoc neque Herodotus fecit, qui uno illo loco archontis Attici nomen adjecit, nec qui eum exceperunt Thucydides et Xenophon, memorandi illi in hac re eo magis quod uterque et ipse natione fuit Atheniensis. Sed nulla originis suae habita ratione Thucydides satius duxit 2, 2. 5, 19. 25 duorum tantum nomina addere archontum, quorum alterius tempore bellum Peloponnesiacum inceptum, alterius pace illa in L annos facta non compositum quidem attamen interruptum sit. In Xenophontis autem Hellenicis leguntur sane 1, 2. 3. 6. 2, 1. 3 adjecta per quinque annos continuos archontum nomina; sed ab aliena manu ea interpolata esse cum reliqua temporum notatione simul obvia hodie negari nequit, qua de re ad Evaldum Scheibel in libro inscripto „Josephi Scaligeri *Ὀλυμπιάδων ἀναγραφή*“ qui Berolini prodiit anno 1852 te remitto gnaviter disserentem p. 55. Scheibelii universam inde a p. 47 ad p. 59 continuatam de Olympionicarum et Archontum scriptoribus si perlegeris disputationem, sine ulla dubitatione concedes, Xenophontem ipsum quinque illis locis non magis quam

reliquis omnibus annos archontibus signasse notatis. Centum demum annis post hic mos invaluit, ut ex archontibus Atticis anni computarentur, inde ex quo tempore primus omnium Demetrius Phalereus Theophrasti discipulus *Ἀρχόντων ἀναγραφὴν* confecit, opus doctissimum, quo omnium eponymorum Atticorum nomina ad singulos dispescuit annos, memoratum illud a Diogene Laertio 1, 22. 2, 7 et a Marcellino in vita Thucydidis 32. Jam mihi reputa, primis post Demetrium Phalereum temporibus hoc certe scriptorem ignorasse neminem, annorum eum ex archontibus Atticis computandorum morem ab illo demum esse profectum: nonne certum videbitur, saeculo fere a. Chr. n. altero vitam Herodoti hancce nomine consignatam vetustiorem non esse?

De Certamine Homeri et Hesiodi paucis licet absolvere, quum de eo satis accurate exposuerit Guilelmus Marckscheffel in libro quo Hesiodi, Eumeli, aliorum fragmenta disposuit, edito 1840, p. 33—42. Qua ex disputatione hoc unum satis habeo deprompsisse, quod p. 35 legitur, post Hadriani demum tempora libellum esse compositum, cujus imperatoris in ipso Certamine facta est mentio cap. 3.

Pergo ad tres vitas *ἀνωνύμους* illas, quae Homerum non cum Hesiodo conjunctum tractant sed solum. Harum una, quam Westermann numero *ε´* signavit, ad Dionysium Thracem provocat, unde efficitur saeculo a. Chr. n. primo eam non esse superiorem. Altera, Westermanno numero *ϛ´* signata, testes producit Hypsicratem et Aristodemum Nysaeensem. Duos cognitum est fuisse Aristodemos Nysaeenses, quorum alter grammaticam professus est et rhetoricam, alter grammaticam solam. Scholiorum in Homerum scriptorum duobus locis Aristodemi nomen occurrit, *I* 453 *N* 1. Posteriori loco Aristodemi nudum positum est nomen: *ἡ ἱστορία παρὰ Ἀριστοδήμῳ*; priori vero, *I* 453, homo dicitur *Ἀριστόδημος ὁ Νυσαιεὺς ῥήτωρ τε ἄλλα καὶ γραμματικός*. Proclive igitur est suspicari, eum ad quem vita sexta provocat Aristodemum Nysaeensem hunc esse, qui grammaticam et rhetoricam exercuit. Sed fac alterum esse, de tempore inde nihil mutandum. *Ἀνεψιοὺς* enim fuisse hos Aristodemos Strabo 14 p. 650 Cas. narrat. Vixerunt autem ineunte fere saeculo primo a. Chr. n.;

alterum enim eum, qui grammaticam solam exercuit, Pompeji magni fuisse magistrum Strabo tradit, alterius rhetoris illius simul et grammatici patrem Menecratem Aristarchi fuisse discipulum, ipsum vero Pompeji liberorum et Strabonis ipsius magistrum, et hujus quidem adolescentuli senectute admodum provectum. Hypsicrates quem vitae sextae nominat auctor, idem haud dubie est atque is quem Strabo compluribus locis commemorat, de quo egit Mueller in Historicorum Graecorum fragmentis 3 p. 493. Asandrum Strabo dicit 7, 311 Hypsicrate teste Chersonesum Tauricam munivisse ne tributa solvere cogeretur Scythis illis, littus Ponti accolentibus, quos Homerus *N* 5 sqq ἀγανοὺς Ἱππημολγοὺς dicere videatur, γλακτοφάγους Ἀβίους τε δικαιοτάτους ἀνθρώπους. Idem porro 11, 504 narrat, quum alios tum Metrodorum Scepsium et Hypsicratem, non ignaros illos locorum, de quibus ibi sermo est, Amazones vicinas perhibere Gargarensibus in radice Caucasi montis ubi ad septemtrionem vergat habitantes; intercedere vero Amazonibus, quarum de moribus nonnulla adjiciuntur, intimam cum Gargarensibus familiaritatem. Amazones Homerum commemorasse *Γ* 189 *Z* 186 vix est quod moneam. Ad tertium progredior Strabonis locum 17, 827, ubi de Mauretaniae agitur parte ea, quam Aethiopes occidentales incolant. Horum in Aethiopum terra quae bestiae reperiantur insignes, quae plantae mirabiles ex Iphicrate legimus transscriptum. Iphicrates scriptor ad quem quidem referri haec queant quum nullo alio loco commemoretur, nostro loco Coraës scribendum duxit Ὑψικράτης, quam emendationem verissimam Kramer in dubium vocare non debebat. Male nimirum habuit virum doctum, quod Strabo 7, 311. 11, 504 non de Mauretania, sed de oppositis fere terrae tractibus, Ponti littoribus Caucasique regione testantem facit Hypsicratem; alius vero Hypsicrates ille, natione Phoenix, qui Tatiano teste cap. 37 Phoenicum res lingua Phoenicia scripsit, ut potuerit de Mauretania agere in opere suo, dubium tamen esse dicit Kramer, num Straboni innotuerit. Ac de hoc sane non cogitandum; sed Hypsicratem illum, quem vita 6 de Homero producit testem, librum aliquem confecisse crediderim de gentibus fabulosis quarum in Homeri carminibus facta sit mentio. Ejusmodi liber fieri non potuisse quin una cum Hip-

pemolgis Amazonibusque Aethiopes complecteretur occidentales in aprico positum est; Homerus enim *Α* 423 *Ψ* 206 *α* 22 *δ* 84 *ε* 282 Aethiopes commemorat, et uno quidem loco *α* 22 ita commemorat, ut ipsa occidentalium illa et orientalium Aethiopum divisio a Graecis inde sit repetita. Hunc autem ipsum Homeri locum *α* 22 Hypsicratem tractasse Stephanus Byz. testatur s. v. *Αἰθίοψ*. Leguntur ibi haec: *Αἰθίοψ, ὡς Κίλιξ· „Αἰθίοπες, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν.“ οὐ γὰρ ἀληθὴς ὁ Ὑψικράτους λόγος, ὡς οὐδὲν εἰς οψ λήγει παρ' Ὁμήρῳ, εἰ μὴ τὸ καλαύροψ. εἰσὶ δὲ καὶ τὸ ὄψ καὶ τὸ μέροψ.* Quibus ne adducaris ut Hypsicratem parum cognitum habuisse Homerum statuas, verbo moneo voluisse eum nominativum esse *Αἰθιοπεύς*, quod forma *Αἰθιοπῆας* obvia *Α* 423 suadeat. Cf. si tanti est Aristoniceorum libellum a me scriptum p. 16. Hesiodum vero si non Amazonum, Scytharum tamen Hippemolgorum Aethiopumque quum constet fecisse mentionem e Strabone 7, 300. 302, non est quod miremur in Hypsicratis libro ea fuisse exposita, quae in vita 6 proferuntur, Hypsicratem aequalem ducere Homerum Hesiodi. Ex iis enim, quae apud Homerum et Hesiodum de gentibus illis legerentur, de utriusque poëtae aetate concluserat scriptor.

Patria Hypsicratis Amisus fuit urbs Ponti. Recte enim Hypsicratem a Strabone commemoratum eundem esse viri docti statuunt atque eum, cujus mentio facta est in libello Macrobiorum Luciani nomine inscripto cap. 22, quo loco *Ὑψικράτης ὁ Ἀμισηνὸς συγγραφεὺς* dicitur narraturque magna et varia imbutus fuisse doctrina diemque obiise supremum nonaginta duos annos natus. Eundem ut credam Hypsicratem esse eo quoque adducor, quod in Macrobiorum capite 17 de Asandro quaedam narrantur illo, de quo Strabo 7, 311 Hypsicratem producit testem. Macrobiorum auctor et de Hypsicrate ipso et ex ejus opere de Asandro rettulit. Asandri vero aetas quum cognita sit, Hypsicratis quoque aetatem definire licet. Tenuit Bosporanorum imperium Asander inde ab anno u. c. 707 usque ad 740, de qua re conferas Boeckhium C. I. Gr. 2 p. 94. Hypsicrates igitur, qui res ab Asandro gestas perscripsit, ipse vero a Strabone nominatus est, nec solum in Geographumenis, sed etiam, id quod Josephus Antt. Judd. 14, 8,

3 docet, in Hypomnematis historicis, quod opus Strabo absolvit priusquam ad Geographumena sese accingeret scribenda, Augusti fere aequalis fuerit necesse est, quibus temporibus Amisi studia Homerica floruisse videntur laetissime. Pertinet ad ea tempora Tyrannio Amisenus, grammaticus clarissimus, qui Homero operam impendit eximiam, discipulus Dionysii Thracis et Hestiaei grammatici, qui et ipse natione fuit Amisenus.

Vitam sextam Augusti aetate inferiorem habendam esse vides. Restat una vita quarta, quae, si solam spectas, nullum suppeditare videtur indicium, unde tempus quo sit conscripta definire possis: sed ubi cum ceteris eam contuleris vitis, his duabus, quas modo tractavimus, vetustiorem eam non esse apparebit. Ab omnibus enim vitis ceteris doctrina et copia longe superatur. Quod sic intelligi nolo, quasi longe angustioribus finibus circumscriptus sit ambitus hujus vitae quam ceterarum; hoc enim in vitas Procli (tertiam apud Westermannum), Suidae (septimam), quintam, sextam non cadit, quarum una, vita ϛ', eodem quo vita δ' versuum continetur numero; sed inspice mihi paullo diligentius has duas vitas δ' et ϛ' eodem 25 versuum numero circumscriptas: quam pauca sibi propria habet vita δ', quam multa vita ϛ', quot auctores haec adhibet testes, quum altera illa ne unum quidem adhibeat!

Ad similitudinem vitarum proxime accedunt patrum ecclesiae nonnulli loci, Tatiani, Eusebii, Clementis Alexandrini, Epiphanii. In libro Advs. haeress. 1 tom. 3 ed. Colon. 1682 vol. 1 p. 326 A Epiphanius unam matrem, unam patriam dici Christi ait, non multas ut Homeri: *διὰ τί γὰρ μὴ πολλὰς ἐκάλεσε μητέρας; διὰ τί μὴ πολλὰς εἶπε πατρίδας; πόσοι πόσα λέγουσι περὶ Ὁμήρου; ἄλλοι μὲν Αἰγύπτιον φάσκοντες, ἄλλοι δὲ Χῖον, ἄλλοι Κολοφώνιον, ἄλλοι Φρύγα, ἄλλοι Σμυρναῖον, Μέλιτος* (l. *Μέλητος* annot. editor.) *καὶ Κριθηίδος. Ἀθηναῖον δὲ αὐτὸν οἱ περὶ Ἀρίσταρχον ἀπεφήναντο. ἄλλοι δὲ Λυδὸν Μαιόνος* (l. *Μαίονος*)· *ἄλλοι δὲ Κύπριον προποδιάδος περιοικίδος τῆς Σαλαμηνίων* (l. *Σαλαμινίων*) *περιμέτρου, καί τοί γε ἄνθρωπον. διὰ δὲ τὸ ἐν πολλαῖς πατρίσι γεγενῆσθαι πολλοὺς εἰς διάφορον ὑφήγησιν ἐλήλακεν. ὧδε δὲ περὶ Θεοῦ λέγοντες καὶ Χριστοῦ οὐ πολλὰς ὑπέλαβον*

μητέρας κτέ. In his difficile judicatu est de vocabulo *προποδιάδος*; Dionysius Petavius vol. 2 p. 78 annotat: „Haud scio an proprium sit oppidi nomen, an eum agrum significet, qui est *πρὸ ποδὸς* montis alicujus.“ Welcker Ep. Cycl. 1 p. 182 not. 259, quum Salamis Cypri ad flumen Pediaeum sita sit, *προπεδιάδος* legendum suspicatur. Clemens Alexandrinus Stromatt. 1 cap. 21 § 117 p. 388. 389 Pott. p. 141 Sylb. ut evinceret Judaeorum doctrinam vetustiorem esse quam Graecorum inter alia multa de Homeri aetate Moyse illa multo inferiore haec congessit Graecorum scriptorum testimonia: *Ἀπὸ δὲ τῶν Τρωικῶν ἐπὶ τὴν Ὁμήρου γένεσιν κατὰ μὲν Φιλόχορον ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἔτη γίνεται ὕστερον τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας· Ἀρίσταρχος δὲ ἐν τοῖς Ἀρχιλοχείοις ὑπομνήμασι κατὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν φησὶ φέρεσθαι αὐτόν, ἣ ἐγένετο μετὰ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἔτη τῶν Τρωικῶν. Ἀπολλόδωρος δὲ μετὰ ἔτη ἑκατὸν τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας Ἀγησιλάου τοῦ Δορυσσαίου Λακεδαιμονίων βασιλεύοντος, ὥστε ἐπιβαλεῖν αὐτῷ Λυκοῦργον τὸν νομοθέτην ἔτι νέον ὄντα. Εὐθυμένης δὲ ἐν τοῖς Χρονικοῖς συνακμάσαντα Ἡσιόδῳ ἐπὶ Ἀκάστου ἐν Χίῳ γενέσθαι περὶ τὸ διακοσιοστὸν ἔτος ὕστερον τῆς Ἰλίου ἁλώσεως. ταύτης δὲ ἔστι τῆς δόξης καὶ Ἀρχέμαχος ἐν Εὐβοϊκῶν τρίτῳ· ὡς εἶναι αὐτόν τε καὶ τὸν Ἡσίοδον καὶ Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου νεωτέρους. κἂν ἕπεσθαί τις βουληθῇ τῷ γραμματικῷ Κράτητι καὶ λέγῃ περὶ τὴν Ἡρακλειδῶν κάθοδον Ὅμηρον γεγονέναι μετὰ ἔτη ὀγδοήκοντα τῆς Ἰλίου ἁλώσεως, εὑρεθήσεται πάλιν Σολομῶνος μεταγενέστερος, ἐφ' οὗ ἡ Μενελάου εἰς Φοινίκην ἄφιξις ὡς προείρηται. Ἐρατοσθένης δὲ μετὰ τὸ ἑκατοστὸν ἔτος τῆς Ἰλίου ἁλώσεως τὴν Ὁμήρου ἡλικίαν φέρει. ναὶ μὴν Θεόπομπος μὲν ἐν τῇ τεσσαρακοστῇ τρίτῃ τῶν Φιλιππικῶν μετὰ ἔτη πεντακόσια τῶν ἐπὶ Ἰλίῳ στρατευσάντων γεγονέναι τὸν Ὅμηρον ἱστορεῖ. Εὐφορίων δὲ ἐν τῷ Περὶ Ἀλιάδων* (l. *Ἀλευαδῶν*, Meineke Anall. Alexandrinn. p. 65) *κατὰ Γύγην αὐτὸν τίθησι γεγονέναι, ὃς βασιλεύειν ἤρξατο ἀπὸ τῆς ὀκτωκαιδεκάτης ὀλυμπιάδος, ὃν καί φησι πρῶτον ὠνομάσθαι τύραννον. Σωσίβιος δὲ ὁ Λάκων ἐν Χρόνων ἀναγραφῇ κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς Χαρίλλου τοῦ Πολυδέκτου βασιλείας Ὅμηρον φέρει. βασιλεύει μὲν οὖν Χάριλλος ἔτη ἑξήκοντα τέσσαρα, μεθ' ὃν υἱὸς Νίκανδρος ἔτη τριάκοντα ἐννέα· τούτου*

κατα τὸ τριακοστὸν τέταρτον ἔτος τεθῆναί φησι τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα. ὡς εἶναι ἐνενήκοντά που ἐτῶν πρὸ τῆς τῶν Ὀλυμπίων θέσεως Ὅμηρον. Idem quod Clemens consilium secutus Tatianus in Oratione ad Graecos cap. 31 ed. Otton. Jen. 1851 p. 118 dicit haec: *Νῦν δὲ προσῆκόν μοι νομίζω παραστῆσαι πρεσβυτέραν τὴν ἡμετέραν φιλοσοφίαν τῶν παρ' Ἕλλησιν ἐπιτηδευμάτων. ὅροι δὲ ἡμῖν κείσονται Μωυσῆς καὶ Ὅμηρος, τῷ ἑκάτερον αὐτῶν εἶναι παλαιότερον, καὶ τὸν μὲν ποιητῶν καὶ ἱστορικῶν εἶναι πρεσβύτερον, τὸν δὲ πάσης βαρβάρου σοφίας ἀρχηγόν. καὶ ὑφ' ἡμῶν νῦν εἰς σύγκρισιν παραλαμβανέσθωσαν· εὑρήσομεν γὰρ οὐ μόνον τῆς Ἑλλήνων παιδείας τὰ παρ' ἡμῖν ἀλλὰ ἔτι καὶ τῆς τῶν γραμμάτων εὑρέσεως ἀνώτερα. μάρτυρας δὲ οὐ τοὺς οἴκοι παραλήψομαι, βοηθοῖς δὲ μᾶλλον Ἕλλησι χρήσομαι· τὸ μὲν γὰρ ἄγνωμον, ὅτι μηδὲ ὑφ' ὑμῶν παραδεκτέον, τὸ δ' ἂν ἀποδεικνύηται θαυμαστόν, ὅταν ὑμῖν διὰ τῶν ὑμετέρων ὅπλων ἀντερείδων ἀνυπόπτους παρ' ὑμῶν τοὺς ἐλέγχους λαμβάνω. περὶ γὰρ τῆς ποιήσεως τοῦ Ὁμήρου, γένους τε αὐτοῦ καὶ χρόνου καθ' ὃν ἤκμασεν, προηρεύνησαν οἱ πρεσβύτατοι Θεαγένης τε ὁ Ῥηγῖνος κατὰ Καμβύσην γεγονώς, Στησίμβροτός τε ὁ Θάσιος καὶ Ἀντίμαχος ὁ Κολοφώνιος, Ἡρόδοτός τε ὁ Ἁλικαρνασσεὺς καὶ Διονύσιος ὁ Ὀλύνθιος· μετ' ἐκείνους Ἔφορος ὁ Κυμαῖος καὶ Φιλόχορος ὁ Ἀθηναῖος, Μεγακλείδης τε καὶ Χαμαιλέων οἱ περιπατητικοί· ἔπειτα γραμματικοὶ Ζηνόδοτος, Ἀριστοφάνης, Καλλίμαχος, Κράτης, Ἐρατοσθένης, Ἀρίσταρχος, Ἀπολλόδωρος. τούτων δὲ οἱ περὶ Κράτητα πρὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου φασὶν αὐτὸν ἠκμακέναι, μετὰ τὰ Τρωικὰ ἐνδοτέρω τῶν ὀγδοήκοντα ἐτῶν· οἱ δὲ περὶ Ἐρατοσθένη μετὰ ἑκατοστὸν ἔτος τῆς Ἰλίου ἁλώσεως· οἱ δὲ περὶ Ἀρίσταρχον κατὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν, ἥ ἐστι μετὰ ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα ἔτη τῶν Ἰλιακῶν· Φιλόχορος δὲ μετὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν, ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀρχίππου, τῶν Ἰλιακῶν ὕστερον ἔτεσιν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα· οἱ δὲ περὶ Ἀπολλόδωρον μετὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν ἔτεσιν ἑκατόν, ὅπερ γένοιτο ἂν ὕστερον τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι διακοσίοις τεσσαράκοντα. τινὲς δὲ πρὸ τῶν ὀλυμπιάδων ἔφασαν αὐτὸν γεγονέναι ἔτεσιν ἐνενήκοντα, τουτέστι μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν ἔτεσι τριακοσίοις ἑπτακαίδεκα· ἕτεροι δὲ κάτω τὸν χρόνον ὑπήγαγον, σὺν Ἀρχιλόχῳ γεγονέ-*

ναι τὸν Ὅμηρον εἰπόντες· ὁ δὲ Ἀρχίλοχος ἤκμασε περὶ ὀλυμπιάδα τρίτην καὶ εἰκοστήν, κατὰ Γύγην τὸν Λυδόν, τῶν Ἰλιακῶν ὕστερον ἔτεσι πεντακοσίοις. καὶ περὶ μὲν τοῦ χρόνου τοῦ προειρημένου ποιητοῦ, λέγω δὲ Ὁμήρου, συστάσεώς τε καὶ τῶν εἰπόντων περὶ αὐτοῦ ἀσυμφωνίας τοῖς ἐπ' ἀκριβὲς ἐξετάζειν δυναμένοις αὐτάρκως ἡμῖν ὡς ἐπὶ κεφαλαίων εἰρήσθω. δυνατὸν γὰρ ψευδεῖς ἀποφήνασθαι καὶ τὰς περὶ τοὺς λόγους δόξας. παρ' οἷς γὰρ ἀσυνάρτητός ἐστιν ἡ τῶν χρόνων ἀναγραφή, παρὰ τούτοις οὐδὲ τὰ τῆς ἱστορίας ἀληθεύειν δυνατόν. τί γὰρ τὸ αἴτιον τῆς ἐν τῷ γράφειν πλάνης, εἰ μὴ τὸ συντάττειν τὰ μὴ ἀληθῆ; Transscripsit Tatiani locum Eusebius Praeparat. evangel. 10, 11, idemque excerpta ex eo dedit in Chronicorum libro 2 inter annum Abrahae 915 et 916, edit. Aucher. Venet. vol. 2 p. 142. 143, edit. Maj. et Zohrab. Mediol. p. 302, edit. Maj. Roman. Scriptorr. vett. nov. coll. vol. 8 p. 314. Graece scripta Eusebii exemplaria non exstant; Aucherius Armeniacam edidit Eusebii translationem Latina interpretatione juxta apposita; solam Latinam Armeniacae translationis interpretationem dederunt Majus et Zohrabus in Mediolanensi, Majus in Romana. In verbis Latinis editiones non plane consentiunt; sunt autem, si res narratas spectes, discrepantiae admodum leves. Nos quum Armeniace nesciamus, interpretationem a Majo in Romana editam proferemus, cujus verba sunt haec: „Homerus secundum quorundam opinionem his fuisse temporibus vendicatur. Quanta autem de eo apud veteres dissonantia fuerit, manifestum esse poterit ex sequentibus. Quidam eum, ex quibus Crates, ante descensum Heraclidarum ponunt. Eratosthenes post centesimum annum Trojanae captivitatis. Aristarchus Ionica emigratione, sive post annum centesimum. Philochorus emigrationis Ionicae tempore, sub Archippo Atheniensium magistratu, et post captam Trojam anno centesimo octogesimo. Apollodorus Atheniensis ducentesimo quadragesimo anno eversionis Ilii. Extiterunt alii, qui modico ante quam olympiades inciperent, id est CCCC retro annis a Trojana captivitate, eum fuisse putent, licet Archilochus vicesimam tertiam olympiadem, et quingentesimum Trojanae eversionis annum supputet.“ In his nonnulla esse vides, quae a Tatiano recedant; quae quamvis falsa esse con-

stet non tamen emendanda esse duo alii scriptorum veterum loci docent, alter Hieronymi, qui Eusebii Chronica Latine expressit nonnullisque auxit, alter Georgii Syncelli, qui plurima ex Eusebii opere transscripsit Graece. Hieronymi locus est ed. Scaliger. 1658 vol. 1 p. 97, ubi eadem eodem ordine narrantur quae in Eusebio Maji, nisi quod Apollodorus annum ducentesimum sexagesimum p. Tr. c. supputasse dicitur; totus autem locus positus est inter annos Abrahae 908 et 909. In Syncelli Chronographia p. 180 D (ed. Dindorf. vol. 1 p. 339, 21) leguntur haec: *Ὅμηρον τὸν παρ' Ἕλλησι μέγαν ποιητὴν οἱ μὲν πρὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου φασὶ γεγονέναι περικρατήσαντα, οἱ δὲ περὶ Ἐρατοσθένην μετὰ ἔτη ρ' τῶν Τρωικῶν, οἱ δὲ περὶ Ἀρίσταρχον κατὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν μετὰ ἔτη ρ', οἱ δὲ περὶ Φιλόχορον ἐπὶ τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας, καθ' ἕνα τῶν διὰ βίου ἀρχόντων Ἀθήνησιν Ἄρχιππον μετὰ τὰ Τρωικὰ ἔτεσιν ρπ'. οἱ δὲ περὶ Ἀπολλόδωρον τὸν Ἀθηναῖον ὕστερον τῶν Ἰλιακῶν ἔτη σμ'. ἄλλοι μικρὸν πρὸ τῶν ὀλυμπιάδων ἔτεσι ν' ἐγγὺς μετὰ Ἰλίου ἅλωσιν, καὶ ἕτεροι κατὰ Ἀρχίλοχον περὶ τὴν κγ' ὀλυμπιάδα μετὰ ἔτη φ' που τῆς ἁλώσεως Τροίας· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ὁ περὶ αὐτοῦ χρόνος πάντη τοῖς παλαιοῖς ἀσύμφωνος.* Jam videamus singulas discrepantias, quae inter Syncellum, Hieronymum, Eusebium, Tatianum intercedant. Qui a Tatiano dicti fuerunt ad annum 90 ante Ol. 1, 317 p. Tr. c. Homerum retulisse, eos Eusebius in Praeparat. et in Chronicis, Hieronymus, Syncellus quod annum 400 p Tr. c. computasse dicunt facile excusantur; nam hodie libros Tatiani Otto dicit exhibere omnes *τινὲς δὲ πρὸ τῶν ὀλυμπιάδων ἔφασαν αὐτὸν γεγονέναι, τουτέστι μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν ἔτεσι τετρακοσίοις ἐνενήκοντα.* Veram Tatiani lectionem eam quam supra exhibui dudum viri docti rationes secuti certissimas restituendam esse viderunt; sed mendum esse antiquissimum repertamque jam in Tatiani codice eo, quo utebatur Eusebius, lectionem falsam *ἔτεσι τετρακοσίοις* liquet; unde Eusebius *ἔτεσι τετρακοσίοις* et in Praepar. scripsit et in Chronicis, quod e Chronicis dein et Hieronymus et Armeniacus interpres et Syncellus transtulerunt. Secundum Aristarchum Tatianus dicit Homerum temporibus Ionicae migrationis vixisse quae anno 140 p. Tr. c. facta sit; sic Eusebius quoque in Praepara-

tione; sed in ejusdem Chronicis, in Hieronymo, in Syncello annus centesimus reperitur. Inde numerum in Tatiano incorruptum legisse Eusebius arguitur et transscripsisse; atque in Praeparatione lectio vera servata est; in Chronica falsa lectio irrepsit centesimi anni, quam ex Eusebio transtulerunt interpres Armeniacus, Hieronymus, Syncellus. Secundum Philochorum Eusebii interpres Armeniacus et Hieronymus dicunt Homerum fuisse „emigrationis Ionicae tempore post c. Tr. anno centesimo octogesimo“; consentit Syncellus qui *ἐπὶ τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας ..... μετὰ τὰ Τρωικὰ ἔτεσιν ρπ'*; sed in Tatiano legimus *μετὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν ..... τῶν Ἰλιακῶν ὕστερον ἔτεσιν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα*, Eusebius vero in Praeparatione *μετὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν ἔτεσι μ' ..... τῶν Ἰλιακῶν ὕστερον ἔτεσιν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα*. quam veram lectionem Tatiani esse constat. Exciderunt in libris Tatiani verba *ἔτεσι μ'*, quae Eusebius reperit; in Eusebii Chronicorum libris vocula *μετὰ* perperam mutata in *κατά*; pro *κατὰ τὴν Ἰ. ἀ.* Syncellus *ἐπὶ τῆς Ἰ. ἀ.*, Armeniacus vero interpres et Hieronymus „emigrationis Ionicae tempore“. *Σὺν Ἀρχιλόχῳ*, i. e. temporibus Archilochi vixisse secundum quorundam opinionem Homerum scribit Tatianus; sic Eusebius quoque in Praeparatione; sed idem in Chronicis pro *σὺν Ἀρχιλόχῳ* dixit *κατὰ Ἀρχίλοχον*, quod Syncellus transscripsit, Armeniacus autem interpres et Hieronymus non recte acceperunt; neque enim *κατὰ Ἀρχίλοχον* esse putaverunt „temporibus Archilochi“, sed „secundum Archilochi sententiam“, quod accidere poterat, quia Eusebius in Chronicis verba Tatiani *ἕτεροι δὲ κάτω τὸν χρόνον ὑπήγαγον, σὺν Ἀρχιλόχῳ γεγονέναι τὸν Ὅμηρον εἰπόντες· ὁ δὲ Ἀρχίλοχος ἤκμασε περὶ ὀλυμπιάδα τρίτην καὶ εἰκοστήν* sic contraxerat uti Syncellus exhibet: *καὶ ἕτεροι κατὰ Ἀρχίλοχον περὶ τὴν κγ' ὀλυμπιάδα.* Apollodorum in solo Hieronymo legimus supputasse annum 260 p. Tr. c.; recte in reliquis, Tatiano, Eusebii Praeparatione, Eusebii translatione Armeniaca, Syncello annum perscriptum habes 240. In Syncello quod legitur *Ὅμηρον ... οἱ μὲν πρὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου φασὶ γεγονέναι περικρατήσαντα*, in eo vox *περικρατήσαντα* mendo librariorum debetur; recte in Eusebii Praep. *οἱ μὲν περὶ Κράτητα πρὸ τ. Ἡ. κ. φ. αὐτὸν ἠκμακέναι*; sic in

ipso quoque Tatiano, nisi quod male omittunt voculam μέν; Armen. et Hieron. „Quidam eum, ex quibus Crates, ante descensum Heraclidarum ponunt.“ Haec fere sunt, quae de lectione horum Tatiani locorum et qui eum exscripserunt exponenda videbantur; reliquam lectionis varietatem, quae ad nos nihil, apud editores videas ipsos.

Similes vitis Homeri etiam alii sunt loci, veluti Gellii, qui N. A. 3, 11, et Tzetzae, qui in Exegesi in Iliadem ed. Hermanni p. 7—38 et Chiliadd. 13 vs. 613 sqq 12, 183 sqq variorum de Homeri patria et aetate sententias collegerunt. Sed ex his atque reliquis ejusmodi locis quae hanc nostram opellam juvare videbuntur infra proferre singulatim praestat; nunc ante omnia vitarum et patrum fontes diligenter lustrandi sunt. Quod ut commode fiat, catalogum proponam auctorum, quos vitarum scriptores et patres nominant. Laudantur

Alcidamas in vita octava
Anaximenes in vita sexta
Antimachus in vitis secunda B, quinta, sexta, a Tatiano
Antipater in vita secunda A
Apollodorus in vita sexta, a Clemente, a Tatiano (Euseb. Hieron. Syncell.)
Archemachus a Clemente
Aristarchus in vitis secunda B, tertia, quinta, a Clemente, a Tatiano (Euseb. Hieron. Syncell.), ab Epiphanio
Aristodemus Nysaeensis in vita sexta
Aristophanes grammaticus a Tatiano
Aristoteles in vitis secunda A, secunda B, quinta, sexta
Bacchylides in vita quinta
Callicles in vitis sexta, octava
Callimachus a Tatiano
Chamaeleon a Tatiano
Charax in vita septima
Cleanthes in vita octava
Crates in vitis secunda B, tertia, sexta, a Clemente, a Tatiano (Euseb. Hier. Sync.)
Damastes in vitis tertia, sexta
Democritus Troezenius in vita octava
Dionysius Olynthius a Tatiano

Dionysius Thrax in vitis secunda B, quinta
Ephorus in vitis secunda A, secunda B, quinta, sexta, a Tatiano
Eratosthenes in vitis sexta, octava, a Clemente, a Tatiano (Euseb. Hier. Sync.)
Eugaeon in vita octava
Euphorion a Clemente
Euthymenes a Clemente
Gorgias in vita tertia
Hellanicus logographus in vitis tertia, octava
Hellanicus grammaticus in vita tertia
Heraclides in vita sexta
Herodotus (Pseudoherodotus) a Tatiano
Hippias in vita sexta
Hypsicrates in vita sexta
Megaclides a Tatiano
Nicander in vitis secunda B, quinta
Pherecydes in vita tertia
Philochorus in vita sexta, a Clemente, a Tatiano (Euseb. Hieron. Syncell.)
Pindarus in vitis secunda B, quinta, sexta
Porphyrius in vita septima
Pyrander in vita sexta
Simonides in vitis secunda B, quinta
Sosibius a Clemente
Stesimbrotus in vita sexta, a Tatiano
Theagenes Rheginus a Tatiano
Theocritus in vita sexta
Theopompus a Clemente
Timomachus in vita sexta
Xenon in vita tertia
Zenodotus a Tatiano.

Ex his scriptoribus nonnullos quantum ad consilium hujus scriptionis jam tractavimus, Antipatrum, Aristodemum Nysaeensem, Hypsicratem, Pseudoherodotum, Porphyrium; nunc reliqui tractandi, in quibus clarissimi sunt Homerici, quorum cum studiis Homericis nisi intimam contraxeris familiaritatem, continget tibı quod multis ut in vanum cadant tua ipsius Ho-

merica studia. Sed gregem illum egregium Homericorum accuratius lustrandum percurrentes fieri non potest quin simul alios multos attingamus quorum mentio neque in vitis neque a patribus facta est. Molestum molimur negotium sed necessarium. Nullis igitur admissis ambagibus hoc agamus quod agere quam primum debebit quicumque ad Homerica studia accedere constituerit.

A Zenodoto exordiar Ephesio, qui ineunte et medio saeculo tertio a. Chr. n. viguit. Ejus de studiis Homericis scripserunt Pluygers in programmate scholae Lugd. Bat. 1843 (quem libellum prorsus necessarium est ut legas), post Pluygersium Duentzer libro Gottingae 1848 edito, adversus Duentzerum Woldemar Ribbeck dissertatione inaugurali Berol. 1852 et in Schneidewini Philologo 8, 4 p. 652—712 et 9, 1 p. 43—73, adversus Ribbeckium Duentzer in Philologo 9, 2 p. 311—324. *Πρῶτον τῶν Ὁμήρου διορθωτὴν* Suidas Zenodotum suo jure appellat. Regia enim liberalitas Ptolemaei primi Demetrio Phalereo suadente quum libris undique congestis virisque doctis arcessitis bibliothecam atque Museum fundasset Alexandriae, qua de re conferas Friederici Ritschl librum de bibliothecis Alexandrinis Vratislav. 1838 editum ejusque libri corollarium quod Bonnae 1840 accessit: Zenodoto a Ptolemaeo secundo non solum ordinandorum operum epicorum et lyricorum oblatum est munus, sed etiam universorum librorum cura atque praesidium. Hoc igitur munere fungens quum Homericorum carminum tot exemplaria variis ex recensionibus profecta quot nemo antea uno loco videret conjuncta, collatis inter se copiis primus editionem legibus adstrictam justae criticae in lucem emisit. Qua editione Iliadem tantum et Odysseam complexus est; reliqua omnia quae Homero adscribebantur carmina ad alios auctores referenda esse judicavit. Referebant autem vulgo ad Homerum hymnos, Batrachomyomachiam, minora quaedem carmina *παίγνια* dicta, quorum pars servata est in vita Pseudoherodotea, Margitem, carmen comicum, quo epico sermone epicisque versibus narrata fuit vita Margitae cujusdam hominis inepti (cujus carminis fragmenta tantum exstant), epicorum carminum longam seriem, quae conjuncta cum Iliade et Odyssea narrationem continuam exhibebant re-

rum a diis et heroibus gestarum inde a mundo condito usque ad Ulixis mortem. Hanc carminum seriem Graeci *τὸν Ἐπικὸν κύκλον* vocabant. Ex eo cyclo Proclus grammaticus indicem narrationum continuum excerpsit intexuitque in Chrestomathia grammatica, ex qua vitam Homeri apud Westermannum tertiam depromptam esse rettuli. Cujus indicis fragmenta exstant et excerpta pretiosissima tractata quum ab aliis tum a Welckero in libro de Cyclo epico voll. duobb. Bonnae 1835. 1849 edito. Zenodotum carmina quae ad Homerum vulgo referebantur praeter Iliadem et Odysseam aliena judicasse ab Homero traditum quidem non est; sed si adscripsisset Homero, legeremus haud dubie de eo errore multa in scholiis Homericis, quum nunc legatur nihil. Unde liquet Aristarchum, cujus doctrina fundamentum est scholiorum, quem omnia illa carmina praeter Iliadem et Odysseam abjudicasse ab Homero constat, ea in re subscripsisse judicio Zenodoti. Iliadem et Odysseam Zenodotus primus ad numerum 24 Graeci alphabeti elementorum in vicenos quaternos divisit libros, qui inde ab eo tempore literarum vocabulis excitantur; Odysseae libros hodie minusculis indicant literis, *τὸ α*, *τὸ β*, sive *ἡ α* (scil. *ῥαψῳδία*), *ἡ β*, majusculis Iliadem, *τὸ Α*, *τὸ Β*. Commentariis Zenodotus editionem suam non ornavit; ne varietatem quidem lectionis ille exhibuit. Versuum eorum, qui spurii ei videbantur esse, duas discrevit partes, quarum alteram pejorem e textu ita ejecit, ut vestigia eorum manerent nulla; alteram scripsit quidem, sed singulis in fronte lineam per planum ductam praefixit, qua spurios eos esse indicabat. Lineam ipsam (——) *ὀβελὸν* Graeci vocabant, damnationem versuum obelo notatorum *ἀθέτησιν*, abs qua diversum est *τὸ οὐδὲ γράφειν*, quod de altera classe prorsus ejectorum dicitur versuum. Sunt autem, qui Zenodotum eos versus, quos *οὐδὲ γράψαι* traditur, non ejecisse, sed in nullo libro reperisse autument; post Zenodotum demum aucto apparatu critico Aristophanem Aristarchumque reperisse eos affirmant. Praeter obelum aliis signis criticis usus esse Zenodotus non reperitur, unde jure suo viri docti collegerunt, obelum solum illi fuisse in usu; quae enim scholiorum Homericorum est ratio paucis illa adumbranda nobis ubi ad Aristarchum ventum erit, si adhibuisset Zenodotus alia praeter obe-

lum signa id taceri vix potuisset. Incerta fere omnis Zenodoteae *κρίσεως* est ratio atque natura; cujus rei causam eam recte dicunt primariam, quod curae a Zenodoto impensae in Homerum notitia ad nos per Aristarcheos solos pervenerit, quos ipsam Zenodoti editionem non vidisse, sed ex inferiorum illius aetate grammaticorum scriptis omnia quae de ea narrarent hausisse maxime ex Aristarchi libris probabile sit; ita enim evenisse, ut in multis illi Zenodoti non assequerentur mentem. Quod sane ipsi jam Aristarcho accidere potuit, atque eo facilius, quod commentarios non addiderat Zenodotus. Non tamen longe a vero aberrasse videbitur is, qui Zenodotum in dijudicanda lectione varia damnandisque versibus fervidius justo egisse censuerit. Qui fervor Zenodoto, cujus studia incunabulis continebantur artis criticae, vitio minime est vertendus. Laudibus potius dignus ille videtur esse quam maximis; studiorum enim conditio hominem non impedivit quominus ita se gereret in textu constituendo ut ejus lectione pro fundamento suarum editionum ipse Aristarchus uteretur.

Praeter editionem Homericorum carminum duo opera Homerica confecisse constat Zenodotum: alterum glossarum, quo secundum literarum ordinem vocabula Homerica intellectu difficiliora disposuit et addita interpretatione explicavit; alterum, quo dierum computavit numeros, per quos Iliadis et Odysseae porrectae essent actiones. Hujus computationis pars continua nuper reperta est editaque quum ab aliis tum a Lachmanno in libello de Iliade Berolin. 1847 emisso. E glossario singulorum tantum nonnullorum vocabulorum explicationes ab aliis scriptoribus in ipsorum libros transscriptae exstant. Secundum literarum ordinem glossarium fuisse digestum scholium *γ* 444 docet, ubi Buttmann quidem *Ζηνόδοτος δὲ ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦδε γλώσσαις τίθησι τὴν λέξιν* edidit, legendum vero esse *ταῖς ἀπὸ τοῦ Δ γλώσσαις* nuper doctus Batavus docuit. Vide annales inscriptos Zeitschr. f. Alterthsw. 1852, tom. 10, 5, 60 p. 479. A glossario distinguendae sunt Zenodoti nescio cujus *Ἐθνικαὶ λέξεις*, quae ap. Schol. Apoll. Rhod. 2, 1005 *τῶν Γλωσσῶν* titulo designantur.

His tribus operibus Homericis, glossario, dierum computationi, editioni textus unum accedit alterumque de quo dubi-

tari possit. Sic a Tatiano inter eos numeratur Zenodotus, qui de Homeri poësi, genere, aetate quaesiverint. Hoc si recte fecit Tatianus, peculiari libello eam quaestionem absolvisse crediderim Zenodotum. Pluygers Zenod. p. 13 rem ad Ἱστορικὰ ὑπομνήματα rettulit, quae Athenaeus 3 p. 95 f aut Callimachi aut Zenodoti esse narrat non addens utrum Ephesium Zenodotum designet an alium. Locis variis de Ὑπομνήμασιν illis quos congessit ipse Pluygers collatis probabile reddi equidem arbitror, scriptionem illam ab aliis recte Zenodoti nomine fuisse inscriptam, alios ut Callimachum falso perhiberent auctorem inductos esse eo, quod multa excerpta in ea legerentur e Callimachi libris. Ita vero si statueris, Zenodotus Ephesius auctor videri non poterit; is enim paullo superior fuit Callimacho. Tatianus contra quin Ephesium designet nulla est dubitatio. Quid de Homeri patria atque aetate statuerit Ephesius Zenodotus nusquam narratur; conjectura e recensione carminum ducta quatenus Zenodoti sententiam assequi possimus in altera dissertatione mea patefaciam.

Discipuli Zenodoti fuerunt complures; Theophilum τὸν Ζηνοδότειον nominat scholium Nicandri Therr. 11, Anaxagoram γραμματικὸν Ζηνοδότειον Diog. Laert. 2, 15 (Eudoc. p. 54), Agathoclem Zenodoti discipulum Suid. in capite de Ptolemaeo Epitheta; longe clarissimus omnium Aristophanes fuit Byzantius, quem admodum senex ille puerum erudivit. Et de hoc quidem Aristophane, qui exeunte tertio, ineunte secundo a. Chr. saeculo docuit, infra agemus pluribus; nunc age ad Aristophanis illico transeamus discipulum Aristarchum Samothracium, Homericorum principem. Docuit is medio fere saeculo altero a. Chr. n.

Rationem studiorum Aristarchi Homericorum in luce clarissima collocavit Carolus Lehrs libro Regiomontii Prussorum 1833 edito. Nos pro consilio nostro pauca de Aristarcho narrabimus. Tractavit Aristarchus multos poëtas Graecos praeter Homerum: Hesiodum, Archilochum, Alcmanem, Alcaeum, Anacreontem, Pindarum, Aeschylum, Sophoclem, Euripidem, Ionem, Aristophanem. Homerica Aristarchi studia quibus continebantur librorum triplex est genus: primum editionum (ἐκδόσεων), alterum commentariorum (ὑπομνημάτων), tertium

dissertationum (*συγγραμμάτων*). Editiones fuerunt duae; utriusque fundus erat Zenodotea. Rejecit ille cum Zenodoto omnia carmina ad Homerum relata praeter Iliadem et Odysseam; Odysseae extremam partem a versu *ψ* 297, quam Zenodotus genuinam crediderat, cum praeceptore suo Aristophane eum damnasse testantur scholia et Eustathius ad *ψ* 296; nihilo secius vicenorum quaternorum librorum divisionem a Zenodoto profectam retinuit; ubicunque in lectione constituenda recessit a Zenodoto, *διπλῆς* (intell. *γραμμῆς*) *περιεστιγμένης* signum (⸖) versui praefixit. Usum obeli (——) a Zenodoto mutuatus esse Aristarchus in fragmento Scholiis Iliacis Bekkeri praemisso p. III narratur; praefixit eum ut Zenodotus versibus spuriis. Saepius autem quum accidere vidisset, ut idem versus alio loco ab ipso Homero esset positus, alio loco ab interpolatore, ejusmodi versibus ubicumque legerentur praefixit *ἀστερίσκον* (※); tales igitur versus ubi interpolatori deberi videbantur, asteriscum et obelum habebant, *ἀστερίσκον σὺν ὀβελῷ* sive *μετ' ὀβελοῦ* (※——). Asterisco jam Aristophanes Byzantius usus esse traditur, sed prorsus diversa ratione. Sunt porro loci nonnulli, bis quibus eadem cogitatio plenis versibus ita videtur enarrari, ut rejiciendam quidem alteramutram enarrationem esse pateat, utra tamen rejicienda sit non pateat; in his locis praefixit Aristarchus prioribus versibus singulis *τὸ ἀντίσιγμα* (Ͻ), posterioribus *τὴν στιγμήν* (•). Longe frequentissimus autem erat usus diplae purae (>), *τῆς ἀπεριστίκτου* s. *καθαρᾶς διπλῆς*, quae saepius *τῆς ἀπεριστίκτου* epitheto omisso dicitur *ἡ διπλῆ*. Toto coelo ea diversa est a dipla punctata. Primus pura dipla usus esse fertur Leagoras Syracusanus. Hunc Isidorus et anecdotum Parisinum apud Osannum Anecd. Rom. p. 330 puram diplam apposuisse narrant iis locis, qui Olympum Homero montem et a Coelo (*τῷ οὐρανῷ*) diversum esse docerent. Aristarchus amplificato usu signum praefixisse narratur magno versuum numero ad varias res notandas memorabiles, quarum longos conficiunt catalogos. Quod equidem non recte fieri crediderim; nam si varias res memorabiles diplis notare voluisset Aristarchus, Iliadis et Odysseae versibus omnibus diplae fuissent praefigendae. Neque enim in Iliade ullum neque in Odyssea periti legunt ver-

sum, quin aliquid memorabile inesse animadvertant. Circumspicienda alia definitio. Discedere mihi videntur versus diplis puris notati in duas partes, quarum altera versuum est eorum, quibus in aliorum locorum *κρίσει* usus fuit Aristarchus, altera eorum, quibus aliunde lucem attulit. Nonnulli reperiuntur loci, qui ad utramque pertinent classem; et enim aliis locis lucem afferunt et accipiunt ex aliis. Esse vero non infitior multos versus diplis notatos, quos utri classi adscribat primo adspectu imperitus haereat; altius tamen inquirenti hi omnes, opinor, aut in alteramutram aut in utramque abire videbuntur. Sunt enim rationes quaedam atque vicissitudines, quae disertis quidem verbis in scholiis non exponuntur eheu misere laceratis.

Multas diplas puras Aristarchus posuit eo consilio ut notaret viros illustres perperam esse interpretatos, lectione varia fuisse deceptos, dissensisse in suis ipsorum scriptis ab Homero. Et locos ipsos Homeri qui male habiti essent aut spreti pro more suo signavit et eos locos unde salutem existimaret petendam. Sic notatos videmus grammaticos, philosophos, historicos, artifices, poëtas. Poëtae ubi complures notantur una, plerumque non enumerantur nomina in scholiis, sed dipla esse narratur *πρὸς τοὺς νεωτέρους* intell. *ποιητάς*. Vide e. g. *A* 5. 6. 59. 71. 270. 572. Poetae quid de locis Homeri statuerint ratio potissimum imitationis docuit Aristarchum. In grammaticis, adversus quos purae diplae tendunt, Zenodotus quoque est; nam punctatas diplas solis versibus iis praefixit Aristarchus, in quibus scriptura sua recederet a Zenodotea.

Etiam Aristarchus, prout Zenodotus, multos versus ne scripsit quidem. Versus omissos nonnullos diplis puris notatos reperimus ad versus praecedentes positis; quales diplae in scholiis positae narrantur esse *ὅτι ὑποτάσσουσί τινες στίχον* vel *στίχους τοὺς δεῖνα*. Vide e. g. *Θ* 168 *I* 140. Reperiuntur etiam versus, quos Zenodotus scripsit ut genuinos, Aristarchus ne scripsit quidem; vide *E* 807 *N* 808 *Ξ* 136 *P* 456 His locis punctatam diplam fuisse ratio ipsa signorum clamat. In scholiis *E* 807 *N* 808 *Ξ* 136 epitheto *τῆς περιεστιγμένης* omisso *διπλῆ* esse narratur, quo titulo plerumque puram indicari monui. Sed iisdem locis ad textum Iliadis praestantis-

simus codex A, de quo infra dicam, periestigmenen exhibet appictam. Quarto loco *P* 456 nec in scholiis signum nominatur, nec ad textum poëtae appictum est.

Cumulari signa ita passus est Aristarchus, ut eidem versui appingerentur diversa; idem vero signum in eodem versu non iterandum duxit. Itaque non solum ubi plures inter se diversae caussae idem signum requirerent, hoc signum semel tantum posuit, sed etiam ubi de alia re punctata, de alia pura dipla ponenda esset, juxta punctatam adscribere supersedit puram, utpote cujus signum punctatae inesse videretur. Puram igitur et punctatam diplam nusquam consociavit; ea sola exceptio est; praeterea diversa signa non dubitavit ita cumulare, ut ratio eorum atque natura ferebat.

Signorum criticorum ratio quam egregie applicata sit ad universae Aristarcheae *κρίσεως* leges ii intelligunt, qui leges ipsas perspectas habent. Cognitionem signorum non sola scholia suppeditant, sed variarum tabularum cum illis comparatio variis in libris perscriptarum, quibus explicationes signorum continentur. Qui fontes aliis alius inquinati sunt erroribus. Tabulas quas dixi Fridericus Osannus peculiari tractavit libro qui Anecdoti Romani prae se fert titulum Gissaeque est editus 1851. Quem librum ut conferre necesse est ita cavere conferendo ne decipiaris; magnis enim congestis doctrinae copiis errasse in multis videtur auctor doctissimus.

Venio ad alteram Homericorum Aristarchi operum classem, *τὰ ὑπομνήματα*, commentarios, qui non in margine Homerici textûs perscripti erant, sed propriis voluminibus. Eorum duplex est genus: *τὰ κατ' Ἀριστοφάνην ὑπομνήματα Ἀριστάρχου* et *τὰ ὑπομνήματα* mere dicta. Priora, quae uno tantum loco commemorantur, Schol. *B* 133, eo tempore, quo Aristarchus ipse editionem nondum confecerat, ad magistri Aristophanis editionem scripta esse patet; primum eum fuisse conjicias Homericum Aristarchi librum. Altera *ὑπομνήματα* ad priorem suam ipsius editionem Aristarchus scripsit; editionem posteriorem commentariis caruisse, quod quantum scio nullus dum edixit, scholiorum nonnulli loci docent a viris doctis minus recte tractati. Sic e. g. ad vs. *Z* 4 in codice A hocce legitur scholium: *ἡ διπλῆ, ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐγέγραπτο „μεσσηγὺς*

ποταμοῖο Σκαμάνδρου καὶ στομαλίμνης“. διὸ καὶ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι φέρεται. καὶ ὕστερον δὲ περιπεσὼν ἔγραψε „μεσσηγὺς Σιμόεντος ἰδὲ Ξάνθοιο ῥοάων“· τοῖς γὰρ τοῦ ναυσταθμου τόποις ἡ γραφὴ συμφέρει, πρὸς οὓς μάχονται. Corruptum esse patet illud *ἐν τοῖς ἀρχαίοις*. Quae enim sequuntur *καὶ ὕστερον δὲ περιπεσὼν ἔγραψε* docent initio scholii priorem Aristarchi lectionem fuisse expositam, non codicum antiquorum scripturam. Latere patet in vocabulo *ἀρχαίοις* Aristarchi nomen, quod varias passum est corruptelas, ut e. g. schol. A *T* 365—68 pro *αὐτῶν τοὺς ἀριθμούς* legendum esse constat *αὐτοὺς τὸν Ἀρίσταρχον*. Nostro loco Lehrs Arist. p. 231 et in Friedlaenderi Aristonico p. 117 pro *ἐν τοῖς ἀρχαίοις* legendum esse suspicatur *ἐν ταῖς Ἀρισταρχείοις*. Quam emendationem quominus probemus impedit primum tempus plusquamperfectum verbi *ἐγέγραπτο*, dein id, quod verba *διὸ καὶ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι φέρεται* sic sensum habent nullum. Obfuit viro egregio idem hoc loco quod multis aliis, nimiam dico contemptionem omnium scholiorum quaecumque in codice A non leguntur. Ad *Z* 4 in codd. BLV scriptum legitur scholium hocce: *πρότερον ἐγέγραπτο „μεσσηγὺς ποταμοῖο Σκαμάνδρου καὶ στομαλίμνης“. ὕστερον δὲ Ἀρίσταρχος ταύτην τὴν γραφὴν εὑρὼν ἐνέκρινεν. Χάρης δὲ γράφει „μεσσηγὺς ποταμοῖο Σκαμάνδρου καὶ Σιμόεντος“*. Cogitationum series eadem est quae in scholio A, verba concinunt ita, ut eundem utriusque scholii fontem esse negari non possit. Quodsi contuleris scholii BLV verba *πρότερον ἐγέγραπτο „μεσσηγὺς κτἑ. . . . ὕστερον δὲ Ἀρίσταρχος ταύτην τὴν γραφὴν κτἑ.* cum scholii A quae illis respondent verbis *ἡ διπλῆ ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐγέγραπτο „μεσσηγὺς κτἑ. . . . καὶ ὕστερον δὲ περιπεσὼν ἔγραψε*, non dubitabis, opinor, quin rescribendum sit in scholio A *ἡ διπλῆ ὅτι ἐν τῇ προτέρᾳ τῶν Ἀρισταρχείων ἐγέγραπτο „μεσσηγὺς κτἑ.* Vox *Ἀρισταρχείων* per compendium scripta furt in aliquo codice *Ἀρχῶν*; hoc esse *ἀρχαίων* putabat alius librarius; quod quum statueret non intellexit quid sibi vellent verba *ἐν τῇ προτέρᾳ*; ea igitur corrupta ducens pro *ἐν τῇ προτέρᾳ τῶν Ἀρχων* descripsit *ἐν τοῖς ἀρχαίοις*. Quo facto quae insequuntur *διὸ καὶ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι φέρεται* sensu suo privari

librarium latuit. Mea vero emendatione recepta sensus verborum *διὸ κτἑ.* illustratur clarissima luce. In posteriori editione versus *Z* 4 dipla erat notatus propterea quod in priori alius versus ejus locum tenebat; quem versum alium prioris editionis commentarii habebant, non versum posterioris editionis, quia commentarii ad priorem scripti erant editionem, non ad posteriorem.

Ad priorem editionem commentarii sic adaptati fuerunt, ut singuli Iliadis et Odysseae libri singulis commentariorum libris explicarentur. Inde singuli commentariorum libri in scholiis ut opera absoluta excitantur, *τὸ τῆς Α ὑπόμνημα*, *τὸ ν τῶν ὑπομνημάτων*, *τὸ Β τῆς Ἰλιάδος* all. Inde Suidae quoque loco s. v. *Ἀρίσταρχος* affunditur lux, qui solos si commentarios numeres Aristarchi numerum 800 excedi scribit: *λέγεται δὲ γράψαι ὑπὲρ ω΄ βιβλία ὑπομνημάτων μόνων.* Ut Homericorum carminum 48 libri 48 illustrati fuerunt *ὑπομνήμασι*, ita singula scenica poëmata singulis commentariis, reliqua aliorum poëtarum carmina in similem modum magno commentariorum numero.

Altera editio, quae commentariis carebat, tertia illa Homericorum Aristarchi operum illustrata fuit classe *τῶν συγγραμμάτων.* Nominantur in scholiis *συγγράμματα* haecce: 1) *Περὶ Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας* *I* 349; 2) *Πρὸς Φιλητᾶν* *A* 524 *B* 111; 3) *Πρὸς Κωμανόν* (vel *Κομανόν*) *A* 97 *B* 798 *Ω* 110; 4) *Πρὸς τὸ Ξένωνος παράδοξον* *M* 435; 5) *Περὶ τοῦ ναυστάθμου* *K* 53 *M* 258 *O* 449. Praeter has aliae videntur fuisse dissertationes multae, quarum memoria interiit. Dissertationes aut omnes aut plurimas post commentarios et editionem priorem scripsisse Aristarchum inde intelligitur, quod dissertationes ejus pluris faciebant veteres quam commentarios, uti testatur scholium egregium *B* 111, a Lehrsio Ar. p. 20 sqq non omni ex parte recte tractatum. Scriptionem *Περὶ τοῦ ναυστάθμου* post alteram demum editionem emissam confecisse Aristarchum scholium *O* 449 arguere videtur, quocum conferenda scholl. *Z* 4 *K* 53 *M* 258. Hoc liquet, Aristarchum, quum priorem editionem cum commentariis ei respondentibus absolvisset, postea de compluribus locis sensim in aliam deductum esse sententiam; tale quid ubi sibi evenisset, occasione oblata

in dissertationibus exposuit; postremo versus finem vitae omnes quae post priorem editionem in lucem emissam subnatae erant emendationes nova repraesentavit editione.

Aristarchi discipuli (*οἱ Ἀριστάρχου μαθηταί, οἱ Ἀ. γνώριμοι, οἱ ἀπ' Ἀριστάρχου*) a Suida s. v. *Ἀρίσταρχος* numero fuisse traduntur fere quadraginta. Quos omnes enumerare nec possum nec si possem facerem. Nominabo autem hos:

1) Ammonium Alexandrinum (Suid. s. v. *Ἀμ.* schol. *B* 111 *K* 397. 398)
2) Apollodorum Atheniensem (Suid. s. v. *Ἀπ.* Scymn. vs. 21)
3) Aristodemum Eleum (Schol. Pindar. Nem. 7, 1; Schol. Pindar. Ol. 3, 22 coll. Harpocrat. s. v. *Ἑλλανοδίκαι*; Boeckh. Praef. scholl. Pindar. p. XIV; Mueller. Historr. Graecorr. frgmm. 3 p. 308)
4) Dionysium Sidonium (Beccard De scholl. in Iliad Venett. A p. 61, qui e scholio *T* 365 concludere debebat interfuisse Dionysium ipsum scholis Aristarchi. Cfr. Lehrs Ar. 362 not. et Varron. De l. l. 9 p. 162 Bip.)
5) Dionysium Thracem (Suid. Etymol. m. s. v. *Διον.* schol. *B* 111)
6) Dionysodorum Alexandrinum (schol. *B* 111)
7) Menecratem Nysaeensem (Strab. 14, 650)
8) Moschum Syracusanum, grammaticum et poëtam bucolicum (Suid. s. v. *Μόσχ.* Eudoc. p. 304)
9) Posidonium, Aristarchi *ἀναγνώστην* (schol. *Z* 511 *P* 75)
10) Ptolemaeum Ascalonitam (Steph. Byz. s. v. *Ἀσκάλων*)
11) Ptolemaeum Pindarionem, Oroandae filium (Suid. s. v. *Πτολ.*)
12) Satyrum (Phot. Bibl. cod. 190).

His duodecim Aristarchi discipulis certis duos addo incertos, Parmeniscum (de quo imprimis vidend. Varron. De l. l. 9 p. 162 Bip. et schol. *Θ* 513) et Dicaearchum Lacedaemonium (Suid. *Δικαίαρχος*), de quo infra dicam.

Aristarchei plerique de Homero scripserunt, placita magistri illustraverunt, adversus Zenodotum et alios scholae Aristarcheae oppositos disputaverunt. In nonnullis quidem

eos a magistri sententia recessisse legimus alios in aliis; universos tamen si spectas Aristarchi doctrinam illi tradiderunt ita, ut per longum tempus etiam post Aristarchi obitum secta maneret Aristarcheorum atque in grammaticae et criticae campis regnaret.

Aristarchi scholas in Museo Alexandrino Ammonius Alexandrinus suscepisse traditur in schol. *K* 397 et a Suida s. v. *Ἀμ.* Memoranda Ammonii tria scripta: 1) *Περὶ τοῦ μὴ γεγονέναι πλείονας ἐκδόσεις τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως* (intell. *τῶν δύο*) sive *Περὶ τῆς ἐπεκδοθείσης διορθώσεως*, de quo vindenda scholl. *K* 397 *T* 365 Lehrs Ar. 27; 2) *τὸ Πρὸς Ἀθηνοκλέα σύγγραμμα* (scholl. *Γ* 368 *H* 7); 3) *Περὶ τῶν ὑπὸ Πλάτωνος μετενηνεγμένων ἐξ Ὁμήρου* (schol. *I* 540).

Menecrates Aristarcheus, de quo conferendus Mueller HGF 2 p. 344, pater est Aristodemi Nysaeensis, quem supra tetigimus. Cum Nysaeensi hoc Aristodemo, cujus pater Menecrates Aristarchum audivit, confundendus non est Aristodemus Eleus, Aristarchi discipulus. Probabile autem est Aristarcheae doctrinae etiam Menecratis filium Aristodemum fuisse addictum; quamquam in vita 6 quod narratur, Romanum Aristodemo Nysaeensi visum esse Homerum, in eo longissime sane aberravit ille ab Aristarchi sententia.

Aristarchus a Clemente Alexandrino de Homeri aetate disseruisse narratur in commentariis ad Archilochum scriptis; quod eo loco cur fecerit in Jahnii annall. 67, 4 p. 405 sqq 413 sq demonstravi. Probabile vero est etiam in aliis scriptionibus de aetate simulque de patria Homeri eum egisse. Patriam Homeri Athenas Aristarcho visas esse tradunt auctores vitarum 2 B cap. 2 et 5 et Epiphanius. Accedunt scholiorum nonnulli loci, de quibus egi in Jahnii annall. 67, 3, 253. Viguisse autem Homerum Aristarchus statuit temporibus Ionicae migrationis testibus vita 2 B cap. 3, vita 3, Clemente, Tatiano. De iis qui Tatianum exscripserunt supra vidimus.

A temporis definitione magistro probata discipulum Apollodorum recessisse constat; centum enim annis Ionica migratione inferiorem ab Apollodoro Homerum esse habitum Clementis testimonio efficitur et Tatiani. Tatianum qui exscripserunt supra tractavimus, ubi de librariorum sphalmate in

Hieronymo obvio dixi. In vita 6 Apollodorus 80 annis inferiorem Ionica migratione Homerum fecisse narratur, a Tzetza Exeges. in Iliad. p. 18 ed. Hermann. (cfr. p. 21. 25. 27) et Chiliadd. 13, 647. 12, 191 ei tempori Homerum adscripsisse idem quo Heraclidae redierint 80mo anno p. Tr. c. Reditum Heraclidarum in annum 80 p. Tr. c. rettulisse Apollodorum aliunde satis constat; sed eodem tempore illi Homerus fuisse per errorem dicitur inde natum, quod Apollodori sententia cum Cratetea confusa est, de qua infra videbimus; hic enim Homerum paullo ante Heraclidarum reditum, annis 60 p. Tr. c. vixisse perhibuit; unde alii minus accurate dixerunt, Crateti Homerum fuisse ipso tempore eo, quo Heraclidae redierint. Trojam vero captam cum Ionia occupata confundentes alii Apollodorum 80 annos p. Ionum coloniam deductam supputasse dicebant; quos secutus est vitae sextae auctor. Apud Hieronymum p. 106 Scal. et in editione Romana Eusebii p. 321 legimus Agrippa apud Latinos regnante secundum Apollodorum grammaticum et Euphorbum (Euphorbium ed. R.) historicum Homerum poëtam claruisse in Graecia a. u. c. annis 124, secundum Cornelium Nepotem ante Ol. 1 annis C. De hoc loco vide quae exposui in Jahnii annall. 67, 4 p. 381. Petita sunt quae de aetate Homeri ex Apollodoro referuntur haud dubie ex Chronographia illa comicis versibus confecta, de qua in Periegesi vulgo Scymni Chii nomine signata vs. 16 sqq agitur. Fragmenta Chronicorum Apollodori collegit C. Mueller HGF 1, 435 sqq, quocum loco conferas quae idem narravit p. XLIII et Addendd. in vol. 4. In vol. 1 p. 453 sqq fragmenta collecta reperies operis *Περὶ νεῶν καταλόγου* i. e. De catalogo Homerico *B* 494 sqq, quo in opere teste Porphyrio apud Eustathium *B* 494 p. 263, 36 duodecim libris absoluto geographiam Homeri doctissime illustravit Apollodorus; p. 459 sqq apud Muellerum fragmenta exstant operis quod *Τρωικὸς διάκοσμος* inscriptum fuit, quo catalogus Trojanorum *B* 816 sqq tractatus fuit.

Idem argumentum ante Apollodorum tractavit Demetrius Scepsius, quem Strabo Aristarchi aequalem dicit 13 p. 609 (cf. 13, 594); hujus *Τρωικὸν διάκοσμον* 30 librorum opus fuisse idem narrat 13, 603. Fragmenta collegit Stiehle

in Philol. 5,3, 528. 6, 2, 344. Usum esse Apollodorum Demetrii opere Strabo expresse testatur 1, 45.

Dionysio Thraci ut Aristarcho Atheniensem visum esse Homerum in vitis 2 B et 5 legimus. Quod quo libro exposuerit incertum est. Videndus de Dionysio Thrace ante ceteros M. Schmidt in Philologo 7, 2 p. 360. 8, 2 p. 231.8, 3 p. 510.

Venio ad eos Aristarcheos, qui Aristarchum ipsum non audiverunt, sed discipuli fuerunt Aristarcheorum priorum. Ex iis primo loco nominandus Tyrannio major, Amisenus natione, quem supra attigi, Hestiaei Amiseni et Dionysii Thracis discipulus. Vide Suidam s. vv. *Διονύσ.* *Θρᾷξ* et *Τυραννίων* Strabon. 12, 548 Plutarch. Lucull. 19. Videtur autem Tyrannio ab Aristarchi doctrina declinasse ad Aristotelis philosophi placita grammatica. Vide Strabon. 13, 609 Plutarch. Sull. 26 et Planeri scriptionem De Tyrannione grammatico (progr. Joachimici Berol. 1852) p. 9. 28. Ex scriptis Tyrannionis nominandi hoc loco duo libri *Ὅτι διαφωνοῦσιν οἱ νεώτεροι ποιηταὶ πρὸς Ὅμηρον* et *Διόρθωσις Ὁμηρική*, quos Suidas s. v. *Τυρ.* ad Tyrannionem minorem Phoenicem natione rettulit, Planer vero p. 8. 28 recte majori Tyrannioni vindicavit. *Διόρθωσις* illa *Ὁμηρική* non fuit editio carminum Homericorum, sed commentarius de constituenda lectione, quo prosodia maxime tractata videtur esse. Altera quam memoravi scriptione amplificasse videtur Tyrannio doctrinam quam Aristarchus diplis suis *πρὸς τοὺς νεωτέρους* consignavit. Floruisse Tyrannionem et per se liquet et expresse narratur a Suida, Strabone, Plutarcho temporibus Pompeji, Luculli, Mithridatis. — Secundo loco commemoro Seleucum qui a studiis suis Homericis teste Suida s. v. *Σελ.* Homerici traxit cognomen. Videtur is ad eadem fere tempora ad quae Tyrannio major esse referendus. Insignis locus Seleuci de Homeri historia exstat apud Harpocrationem s. v. *Ὁμηρίδαι*, de quo exposui in Jahnii annall. 67, 3 p. 267. De universis Seleuci studiis conferas M. Schmidtium in Philologo 3, 3 p. 446 sqq. — Tertius esto Tryphon Alexandrinus, quem Ammonii filium fuisse vixisse autem Augusti imperatoris temporibus et ante eum narrat Suidas s. v. *Τρύφ.* Quodsi Ammonius pater Tryphonis Aristarchi ille fuit successor, ad tempora Tyrannionis

etiam Tryphonem referendum esse patet. Vide Velsenium in libello quo Tryphonis fragmenta collegit edito Berol. 1853 p. 1 sqq. In praefatione is alios nominat, qui de Tryphone egerunt. Maximam operam Tryphon posuisse censendus est in dialectis Graecorum explorandis; nominandi inter scriptiones ejus libri quibus *περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ διαλέκτων καὶ Σιμωνίδῃ καὶ Πινδάρῳ καὶ Ἀλκμᾶνι καὶ τοῖς ἄλλοις λυρικοῖς* egisse eum Suidas narrat. Cfr. Velsen p. 3. 102. — Quartum nomino Heracleonem Aegyptium ex Tilote vico oriundum, de quo videndus Beccard De scholl. Venn. p. 76. Eorum fere aequalem quos modo tractavi fuisse eum crediderim; inter scripta ejus primum locum tenuisse videntur commentarii in Homerum, quos Suidas *Ὑπόμνημα εἰς Ὅμηρον κατὰ ῥαψῳδίαν* dicit. Cfr. Etymol. m. p. 702, 10 Scholl. Apollon. Rhod. ', 769 Steph. Byz. *Ἀρέθουσα*. — Incerta aetas Philoxeni quoque est Alexandrini, quem tractavit M. Schmidt in Philologo 4, 4 p. 627. 6, 4 p. 660. Augusto inferior non fuisse videtur Philoxenus.

Paullo accuratius nobis agendum est de quattuor Aristarcheis, Aristonico, Didymo, Nicanore, Herodiano. Herodianus Marco, Nicanor Hadriano viguit imperante; Didymus et Aristonicus ad tempora pertinent Octaviani Augusti, Antonii, Ciceronis. Aristonicus, de quo conferas Lehrsium Arist. p. 1 sqq, praeter alia quaedam opus scripsit *Περὶ σημείων Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας*; dicunt etiam *Περὶ σημείων Ὁμήρου* et *Ἀριστονίκου Σημεῖα*. Hoc libro singularum Aristarchi notationum criticarum per totam Iliadem atque Odysseam explicavit caussas. Quo in negotio ita est versatus (quod nullus dum animadvertisse videtur) ut posteriorem solam respiceret editionem earumque notationum, quas in priori fecerat, in posteriori omiserat Aristarchus, rationem haberet nullam. Ita vero egisse Aristonicum propterea patet, quod priori editioni, quod dixi, Aristarchi ipsius respondebant *ὑπομνήματα*, in quibus singularum notationum caussae expositae erant, posterioris contra editionis mutationes non uno commentario illustrabantur, sed longa dissertationum serie, per quas mutationum dispersae erant expositiones. Ut Homericas ita etiam notationes ab Aristarcho in Hesiodi Theogonia fac-

tas peculiari opere *Περὶ τῶν σημείων τῶν ἐν τῇ Θεογονίᾳ Ἡσιόδου* Aristonicus exposuit; Homerum suis ipsius quoque commentariis illustravit idem, qui a libro *Περὶ σημείων Ὁμήρου* accurate distinguendi sunt.

Utramque Aristarchi editionem explicavit Didymus, de quo videndus Lehrs Ar. p. 18 sqq. Laboriosus is Didymus fuit usque adeo, ut propter eruditionem eximiam vocaretur ὁ μέγας (Suid. s. v. *Ἀπίων*), ὁ πάνυ (Suid. s. v. *Ἡρακλείδης Ποντ.*), propter sedulitatem ὁ χαλκέντερος et ὁ πονηρός, propter librorum ab eo conscriptorum multitudinem ὁ βιβλιολάθας; quos libros numero 3500 fuisse Demetrius Troezenius ap. Athen. 4, 17 narrat, 4000 Seneca Ep. 88, 3500 numerum excessisse Suidas s. vv. *Δίδυμος* et *Χαλκέντερος* Hesych. Miles. § 19 (Mueller HGF 4, 161) Eudocia p. 133. Indicari consentiunt viri docti non opera absoluta, sed volumina singula; titulos 54 sibi repertos enumerat M. Schmidt p. 11 sqq operis ejus, quo Didymi Chalcenteri fragmenta collegit edito Lipsiae 1854. In his Didymi operibus fuerunt libri *Περὶ τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως*, opus saepius a scriptoribus solo *τῆς διορθώσεως* vocabulo indicatum, quo lectiones Aristarchearum editionum inter se comparavit, addita multarum aliarum editionum varietate lectionumque in aliis scriptis ab Aristarcho prolatarum habita ratione. Praeter ipsius Aristarchi libros in hoc opere quos adierit fontes accurate a nullo dum quaesitum est; probabile autem videtur, editiones eas, quae Aristarchi tempora antecedunt, Zenodoteam, Aristophaneam, alias, a Didymo non esse inspectas, lectionesque earum ex Aristarchi maxime libris esse petitas. Quid quod ne Aristarchi quidem omnes libros adhibuisse ille videtur? Siquidem uno illo loco, quo *τὰ κατ' Ἀριστοφάνην ὑπομνήματα* excitantur, *B* 133, ita loquentem deprehendimus Didymum, ut ex alia Aristarchi scriptione illorum commentariorum notationem transtulisse videatur. Praeter opus *Περὶ τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως*, cujus fragmenta exhibet Schmidt p. 112 sqq, ipsum commentarios libros in Iliadem et Odysseam scripsisse constat Didymum, quorum fragmenta apud Schmidtium leguntur inde a p. 179. De patria Homeri quaesivisse Didymum auctor est Seneca Ep. 88 (Schmidt p. 384).

A Didymo priusquam ad Nicanorem transeam, verbo commemorari debet Apion ὁ Πλειστονίκου ὁ ἐπικληθεὶς Μόχθος, Didymi θρεπτὸς teste Suida s. v. Ἀπίων. Hunc hominem, a Tiberio Caesare „cymbalum mundi“ vocatum, a Plinio (Nat. hist. praef.) „propriae famae tympanum“ olim in primis quum numerassent Homericis Lehrs Quaestionum epicarum (editarum Regiomontii Pruss. 1837) dissertatione prima nihil fere Homero praestitisse docuit. Vanitatis ejus unum proferam exemplum: teste Plinio Nat. h. 30, 6 Apion umbras sese evocasse narravit ad percontandum Homerum, quanam patria quibusque parentibus genitus esset, non tamen audere sese profiteri, quid sibi respondisset. Jam de Apione satis dictum videtur.

Nicanor autem Alexandrinus novam interpungendi rationem invenit applicavitque ad Homeri et Callimachi carmina. Totam doctrinam suam sex libris Περὶ στιγμῆς τῆς καθόλου exposuit, quorum ipse etiam epitomen confecit; Homeri carmina quomodo e legibus a se inventis distinguenda essent opere Περὶ στιγμῆς τῆς παρ' Ὁμήρῳ καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν διαφορᾶς ἐν τῇ διανοίᾳ docuit, cujus duae erant partes Περὶ Ἰλιακῆς στιγμῆς et Περὶ Ὀδυσσειακῆς στιγμῆς. De Callimacho liber fuit Περὶ στιγμῆς τῆς παρὰ Καλλιμάχῳ. His quattuor operibus quintum Suidas addit simpliciter Περὶ στιγμῆς inscriptum. Praeterea alia idem Nicanorem ait scripsisse nominatque ipse libros Κωμῳδουμένων, Περὶ ναυστάθμου, Περὶ τοῦ ὦναξ. Praecipue tamen in distinguenda interpunctione elaborasse Nicanorem patet, unde factum, ut irrisionis causa Στιγματίαν eum appellarent. Aristarchi editiones ipsas num ad manum habuerit Nicanor incertum esse docuit Friedlaender in libro mox indicando p. 104 sqq; Didymi qui doceant opere Περὶ τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως usum illum esse idem vir d. in medium protulit locos; item locos quibus probabile redditur, Aristonici quoque Σημεῖα Nicanorem adiisse. Ab Aristarcho neque in conjungendis dispescendisque enunciationibus neque in lectione reliqua constituenda Nicanorem pependisse totum Friedlaender demonstravit; multo saepius tamen cum Aristarcho stetisse quam ab eo recessisse reperitur in fragmentis; indicavisseque videtur diligenter, si quid contra Aristarchi auctoritatem esset molitus.

Quartus restat Herodianus Alexandrinus, summus grammaticus, grammatici summi filius Apollonii Dyscoli. Cognomen τοῦ Δυσκόλου pater inde traxisse videtur, quod grammatici officio vix satisfieri posse sentiret; filius τοῦ Τεχνικοῦ vocabulo κατ' ἐξοχὴν est cognominatus, quod tanta cum virtute in arte versaretur grammatica, ut praeter ceteros omnes eam callere videretur. Libri et a patre et a filio conscripti sunt multi, quibus de singulis partibus grammaticae egerunt. Servati ex his libris sunt complures. Ut vero Nicanor in distinguenda potissimum interpunctione elaboravit ita Herodianus in prosodia quam veteres dixerunt constituenda, doctrina quae est de accentu, spiritu, quantitate. Itaque ut Nicanor alio opere universam interpungendi doctrinam exposuit, alio Homerica sola carmina e legibus a se constitutis tractavit, ita Herodianus de universa prosodia egit opere maximo Περὶ καθολικῆς προσῳδίας inscripto, quod saepius ἡ καθόλου vocatur, Homerica vero carmina peculiari tractavit scriptione τῆς Ὁμηρικῆς προσῳδίας, cujus duae partes nominantur Ἰλιακὴ προσῳδία et Ὀδυσσειακὴ προσῳδία. Hoc in opere Aristarchi ubique eum habuisse rationem fragmenta commonstrant, quibus Lehrs Arist. p. 34 adductus est, ut Herodianum in plerisque Aristarcho assentiri, raro et verecunde dissentire scriberet. Locos quibus efficitur, Didymi opere Περὶ τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως Herodianum esse usum Lehrs apposuit Ar. p. 33; sunt scholl. *Λ* 441 *N* 450. Aristonici scripturam Herodianus laudat schol. *Γ* 198. Nicanorem laudatum non repperi. Carminum Homericorum editio ab Herodiano confecta, ἡ Ἡρωδιανοῦ, memoratur in duobus scholiis *H* 238. 353, quibus fidem habendam esse nullam Beccard De scholl. Venn. p. 46 recte contendit.

Quattuor virorum de quibus egi quattuor scripta Homerica, Herodiani Ὁμηρικὴ προσῳδία, Nicanoris Περὶ στιγμῆς τῆς παρ' Ὁμήρῳ, Didymi Διόρθωσις, Aristonici Σημεῖα in unum corpus conflata sunt ita, ut quae singuli de singulis versibus exposuissent, ea componerentur una, totum vero opus speciem prae se ferret commentarii ad versuum ordinem continua decurrentis narratione. Id a quo factum sit nescitur; non diu post Herodiani aetatem factum esse

Lehrs conjecit Ar. p. 35. Quae res utut se habeat, hoc certum est, e tetralogia illa praestantissimorum librorum scholiorum collectiones quotquot supersunt derivatas esse omnes, aliam alia ratione. Tractarunt sane alii quoque Aristarchei eadem argumenta quae quattuor illarum scriptionum sunt; sic scripsisse Ptolemaeum Ascalonitam Suidas narrat *Προσῳδίαν Ὁμηρικήν*, cujus libros duos, *τὴν δευτέραν περὶ τῶν ἐν Ὀδυσσείᾳ προσῳδιῶν* et *τὴν δευτέραν τῶν ἐν Ἰλιάδι προσῳδιῶν* laudat Ammonius Diff. vocabb. s. v. *σταφυλήν*; *τὰς Ὀδυσσειακὰς προσῳδίας* dicit schol. *Φ* 38. Eundem Ptolemaeum Ascalonitam Suidas auctor est scripsisse *Περὶ τῆς ἐν Ὀδυσσείᾳ Ἀριστάρχου διορθώσεως*. Tyrannionem minorem Suidas narrat scripsisse *Περὶ τῆς Ὁμηρικῆς προσῳδίας*, quod opus Planer p. 7. 8 majori Tyrannioni recte vindicavit. Scripsisse Philoxenum Suidas tradit *Περὶ σημείων τῶν ἐν τῇ Ἰλιάδι*. Sed eos libros et qui similes fuerunt priorum Aristarcheorum quattuor illae scriptiones obscuraverunt, quas scholiorum Homericorum omnium fundamentum esse rettuli. Ptolemaeum Ascalonitam et Tyrannionem Herodianus saepenumero respexit. Vide locos congestos a Beccardo Scholl. Venn. p. 72. 75. Aristarchi *Ὑπομνήματα* in collectionem scriptionum illarum quattuor propterea non recepta esse apparet, quod ad priorem tantum editionem ea erant adaptata. quum Didymus utramque respiceret editionem simulque opera successorum Aristarchi, Aristonicus vero posterioris ille editionis explicans *σημεῖα* non solum e *συγγράμμασι* sed etiam ex *ὑπομνήμασιν* Aristarchi quaecumque posteriorem quoque tangerent editionem excerpsisse videretur omnia iisque supplevisse Didymi opus non tam in explicatione poëtae versantis quam in lectione illustranda. Ita factum est, ut ipsius Aristarchi quoque interirent commentarii, Aristarcheorum illorum quattuor opera quae dixi servarentur, non quidem integra, sed ex parte. Depravata enim excerpendo in scholiis sunt plurima, multa omissa, multa ex aliis scriptionibus, e. g. Porphyrii addita, lacerata fere omnia. Attamen vel in vilissima scholiorum congerie eximiae illum doctrinae fontem agnoscas communem. Depravatissima sunt scholia codicum L(ipsiensis) et V(ictoriani); atqui in iis, quod Lehrs Ar. p. 38 sqq dicere debebat,

non pauca occurrunt primariae collectionis fragmenta quae salutem afferunt depravatis meliorum scholiorum in codicibus Venetis A et B(essarionis) servatorum locis. Longe praestantissimus codex est Venetus A, qui textum Iliadis exhibet signis criticis ornatum, scholiis in margine instructum locupletissimis. Singulis rhapsodiis excepta una *Ω* subscriptus est index quattuor operum, e quibus scholia contexta sunt. Verba plerumque sunt haec: *Παράκειται τὰ Ἀριστονίκου Σημεῖα καὶ τὰ Διδύμου Περὶ τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως, τινὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἰλιακῆς προσῳδίας Ἡρωδιανοῦ καὶ ἐκ τῶν Νικάνορος Περὶ στιγμῆς.*

Hunc codicem A Venetiis in bibliotheca Marciana asservatum primus excussit Joh. Baptista Caspar d'Ansse de Villoison, qui ex eo Venetiis 1788 fol. Iliadem cum signis criticis et scholia edidit, adjectis aliorum codicum scholiis. Qua Villoisoni editione studia Homerica mirum quantum incrementi ceperunt ex quo inde tempore primus Fridericus Augustus Wolfius vir immortalis memoriae cum cura atque doctrina eam perscrutatus quae notaverat in scribendo adhibuit Prolegomenon ad Homerum libro. Publici juris factus is liber est Halis Saxonum 1795. Codicis Veneti A scholia post Villoisonum denuo Immanuel Bekkerus edidit una cum scholiis codicum BLV, Leydensibus et Mosquensibus nonnullis, plerisque iis, quae Didymi nomine falso signata in vetustissimis Iliadis editionibus reperiuntur, Berol. 1825. 4 . Lipsiensia Iliadis scholia post Bekkerum accuratius Bachmann Lipsiae 1835 edidit. Venetos codices post Bekkerum Cobetus doctissimus Batavus excussit; cujus collationis adhuc specimina tantum edita sunt a Pluygersio in programmate gymnasii quod est Lugd. Bat. anno 1847, inscripto „De carminum Homericorum veterumque in ea scholiorum post nuperrimas codicum Marcianorum collationes retractanda editione". De scholiis Leidensibus dissertatio est Valckenaerii Opuscull. (edd. Lips. 1808. 1809) vol. 2 p. 95 sqq; in eodem volumine p. 1 sqq Iliadis *X* edita exstat cum scholiis Leidensibus ad eam pertinentibus. De scholiis codicis Vaticani vide Gustavum Wolff in Philol. 9, 2 p. 385. Scholia Iliadis ex variis codicibus Parisiensibus descripta publici juris fecit Cramer in Anecdd. Pariss. vol. tertio edito Oxon. 1841.

Iliacis longe deteriora scholia sunt Odysseaca. Horum collectionem variis ex codicibus, Palatino, Ambrosianis tribus, Harlejano, Vindobonensibus, editionibus Homeri vetustis depromptam Buttmann edidit Berol. 1821. Hamburgensis codicis scholia Odysseaca Preller in lucem emisit duabus scriptionibus academicis Dorpati 1839. 4to. Harlejanum a Porsono obiter tractatum denuo excussit Cramer spicilegiumque scholiorum ejus proposuit in Anecdd. Pariss. vol. 3, quo eodem volumine praeter Scholia Iliadis etiam Odysseaca continentur e duobus Parisiensibus descripta *).

Saeculo duodecimo p. Chr. n. Eustathius archiepiscopus Thessalonicensis amplissimum commentarium Iliadis et Odysseae confecit *Παρεκβολῶν* titulo inscriptum. Novissima editio est Lipsiensis, quae 1825—30 prodiit septem voluminibus, 4to. Hujus commentarii multi sunt fontes; fundamentum vero idem quod reliquorum scholiorum tetralogia illa praestantissima, quam Eustathius *τῶν παλαιῶν* saepissime indicat titulo. Compluribus locis idem excitat *Ἀπίωνα καὶ Ἡρόδωρον*, quorum sub nominibus quae venditat ea et ipsa e tetralogia illa petita esse apparet; vid. Lehrs Arist. p. 40. 387. Duas diversas Aristonici, Didymi, Nicanoris, Herodiani collectiones ad manus Eustathium habuisse Lehrs statuit ll. cc.; sunt tamen quae suadeant, unam eum laudare collectionem aliis locis *τῶν παλαιῶν* aliis *Ἀπίωνος καὶ Ἡροδώρου* titulo.

Praeter Eustathium et scholia multi alii scriptores Aristarcheae doctrinae exhibent fragmenta, e. g. Strabo geographus, Athenaeus deipnosophista, lexicographi ad unum omnes. E lexicographis plurima suppeditant Hesychius et Apollonius sophista, cujus totum lexicon est Homericum. Vixit is Apionis temporibus et Didymi. Editum Apollonii lexicon est primum a Villoisono Lutet. Paris. 1773 fol., dein a Tollio Lugd. Bat. 1778, tertio ab Immanuele Bekkero Berol. 1833. Aliud lexicon Homericum Epimerismorum inscriptum titulo (*Ὁμήρου ἐπιμερισμοὶ κατ' ἀλφάβητον*) Cramer edidit Anecdd. Oxonn. vol. primo Oxon. 1835.

*) Haec quum in chartas nitidas transscripsissem librario tradendas, allata fuit Odysseacorum scholiorum nova editio, curata a Guilelmo Dindorfio, duobus voll. Oxonii 1855 emissa.

Fontium Aristarcheae doctrinae naturam atque usum rectum primus docuit Lehrs in libro de Aristarchi studiis Homericis. Eum secuti sunt alii, ex quibus hoc loco nominandi sunt nonnulli. Theodorus Beccard in dissertatione inaugurali De scholiis in Homeri Iliadem Venetis A Berol. 1850 publicata longius in nonnullis progredi cupiens quam Lehrs progressus sit in Aristarcho suo multa quidem collegit veterum testimonia, in errores tamen incidit varios, quorum gravissimus hic est quod juxta „scholiastam“, qui scriptiones quattuor saepius jam nominatas Herodiani, Nicanoris, Didymi, Aristonici in unum corpus redegerit, „epitomatorem“ introduxit unum scholiorum, quem excerpendo decurtasse ait opus „scholiastae“ Fuerunt multi „epitomatores“, non unus; nec ratione et via certa progressi sunt illi, sed libidini suae et negligentiae indulgentes sunt grassati, omittentes alius alia. Mauricium Schmidt universorum Didymi fragmentorum collectionem Lipsiae 1854 edidisse supra jam rettuli, in qua fragmenta operis *Περὶ τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως* exstare dixi p. 112 sqq. Ludovicus Friedlaender ex scholiis Iliacis reliquias Nicanoris *Περὶ Ἰλιακῆς στιγμῆς* edidit Regiomontii Pruss. 1850, Aristonici *Περὶ σημείων Ἰλιάδος* Gottingae 1853. Odysseaca aliquot signa cum scholiis Aristonici ea explicantibus restituere ego conatus sum; scripsi de signis ad *φ* 13. 15 *χ* 26 sqq olim appositis in Jahnii annalibus 67, 6 p. 615. 626, de signis versuum *α* 1—51 in programmate Leucophaei Berolinensis 1855 cui titulus est Aristoniceorum. Herodiani reliquias *Ἰλιακῆς προσῳδίας* Lehrs ipse collegit ediditque Regiomont. 1848 in volumine quod inscriptum est „Herodiani scripta tria emendatiora“.

Ab Aristarcho ejusque schola, abs qua virorum doctorum qui hodie sunt tota pendere vides studia Homerica, gradum jam referamus ad eos grammaticos, qui inter Zenodotum et Aristarchum aetate medii fuerunt Alexandriae. Iam ordinem temporum ut probe teneas bibliothecariorum primum Musei enarrabo seriem: sunt Zenodotus, Callimachus, Eratosthenes, Apollonius Rhodius, Aristophanes Byzantius, Aristarchus.

De Apollonii Rhodii vita et scriptis librum composuit Augustus Weichert Misniae 1821 editum, multis erroribus

deformatum. Scripsit Apollonius varia carmina, ex quibus praeter epigramma unum et fragmenta quaedam Argonauticorum soli quattuor servati sunt libri. His Homerum eum imitatum esse apparet. Pedestri oratione idem confecit librum *Πρὸς Ζηνόδοτον*, quo Zenodoti Ephesii carminum Homericorum editionem impugnasse videtur; cfr. schol. *N* 657 *Α* 3 *Β* 435 Commentarium Apollonii in Archilochum testatur Athen. 10, 74; in Hesiodo criticam exercuisse Apollonium Rhodium patefaciunt scholia duo Opp. 824 Theog. 26 et Argum. Scut. Goettl. ed. 2 p. 108, de quo loco videas Goettlingium ejusd. ed. p. LVIII. Idem Rhodius Apollonius haud dubie intelligendus schol. Opp. 57, ubi Rhodii epitheton non additum; sic dipla ad *Δ* 97, qua Aristonicus Apollonium notari dicit, Apollonius Rhodius notari videtur.

Multo majora quam Apollonii Rhodii in Homerum Eraosthenis Cyrenensis sunt merita. Libri quos conscripsit perditi sunt omnes; fragmenta collegit Bernhardy Eratosthenicorum volumine Berol. 1822 edito. Primum locum tenuisse videntur duo majoris ambitus opera, alterum Geographicorum, alterum Chronographiarum titulo signatum. Homericis jam Eratosthenis quid potissimum effectum sit studiis, verbis Strabonis indicabo: docuit ille primus *ὅτι ποιητὴς πᾶς στοχάζεται ψυχαγωγίας, οὐ διδασκαλίας χάριν* (Strab. 1 p. 7. 15. 16. 25)· *καὶ Ὅμηρον καὶ ἄλλους τοὺς παλαιοὺς τὰ μὲν Ἑλληνικὰ εἰδέναι, τῶν δὲ πόρρω πολλὴν ἔχειν ἀπειρίαν, ἀπείρους μὲν μακρῶν ὁδῶν ὄντας ἀπείρους δὲ τοῦ ναυτίλλεσθαι* (7, 298. 1, 18)· *ἀγνοεῖν γὰρ τὸν Ὅμηρον πολλὰ τῶν ἐνδόξων παρὰ τὸν Πόντον, οἷον ποταμοὺς καὶ ἔθνη· ὀνομάσαι γὰρ ἄν* (12, 553)· *οὐδὲ τὰ τοῦ Νείλου στόματα εἰδέναι αὐτὸν πλείω ὄντα, οὐδ' αὐτὸ τοὔνομα* (1, 29)· *τότ' ἂν εὑρεῖν τινα, ποῦ Ὀδυσσεὺς πεπλάνηται, ὅταν εὕρῃ τὸν σκυτέα τὸν συρράψαντα τὸν τῶν ἀνέμων ἀσκόν* (1, 24. 18)· *καὶ ὅτι ὑπολάβοι τις ἄν, τὸν ποιητὴν βούλεσθαι μὲν ἐν τοῖς προσεσπερίοις τόποις τὴν πλάνην τῷ Ὀδυσσεῖ ποιεῖν, ἀποστῆναι δ' ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων, τὰ μὲν οὐκ ἀκριβῶς πεπυσμένον, τὰ δὲ οὐδὲ προελόμενον οὕτως, ἀλλ' ἐπὶ τὸ δεινότερον καὶ τὸ τερατωδέστερον ἕκαστα ἐξάγειν* (1, 26)· *τὰ πόρρω τερατολογεῖσθαι μᾶλλον διὰ τὸ εὐκατάψευστον* (ib.)· *οὐ θαυμαστὸν δ' εἶναι περὶ Ὁμήρου· καὶ γὰρ*

ιvὺς ἔτι νεωτέρους ἐκείνου πολλὰ ἀγνοεῖν καὶ τερατολογεῖν (7, 298). Haec Eratosthenis doctrina, quam egregie illustravit Lehrs Arist. p. 242 sqq, a prioribus scriptoribus Graecis alienissima fuerat; Homerum tantum non omnia habuisse comperta descripsisseque accurate sibi persuaserant. Eratosthenis vero sententiam, qui quid rei esset ingeniose docuit, multi quidem impugnarunt, ut Strabo, doctissimus tamen quisque suam fecit. Ita egisse Apollodorum Aristarchi discipulum Strabo patefacit; Aristarchum quoque ipsum in Eratosthenis discessisse partes scholia abunde docent. Erroribus tamen quibusdam grammaticis in Homero commissis interpretando Eratosthenes incurrit in reprehensionem Aristarchi, qui diplas adversus illum ab Aristonico traditur posuisse *K* 364 *Ω* 282 Praeterea etiam in aetate poëtae definienda ab Eratosthene Aristarchus recessit; Apollodorus contra in ea quoque re Eratosthenem sequi maluit quam praeceptorem suum. Secundum Eratosthenem Homerum 100 annis p. Tr. c. vixisse narrant Clemens et Tatianus (Euseb. Hieron. Syncell.), quos falsa perhibere viri docti arguunt propterea quod Apollodorus, qui in reliqua temporum omnium Ol. 1 priorum definitione Eratosthenem sit secutus, Homerum ad annum 100 p. Ion. migr. rettulerit; facile autem accidere potuisse ut termino a quo per errorem permutato centesimo p. Ionicam migrationem anno centesimus p. Trojam captam substitueretur. Sic Fischer disputat in libro inscripto Griechische Zeittafeln p. 43 (cfr. p. 5), quem fugit vitae 6 locus, ubi disertis verbis vera Eratosthenis computatio relata est: Ἐρατοσθένης δὲ μετὰ ρ′ (scil. ἔτη) τῆς τῶν Ἰώνων ἀποικίας (scil. γεγονέναι φησὶν Ὅμηρον). In vita 8 lin. 39 West. Eratosthenes producitur testis de Hesiodo, non de Homero. Tatianus Eratosthenem inter eos numerat, qui quaesiverint de Homeri poësi, genere, aetate. Hoc ille non fecisse videtur libro peculiari, sed in Chronographiarum opere. Geographiam Homeri tractavisse eum apparet in libris Geographiarum; item grammaticos quos vituperavit errores Aristarchus Bernhardy in geographico opere Eratosthenem commisisse judicavit; quod recte factum videtur esse, siquidem neque de editione carminum Homericorum ab Eratosthene confecta neque de commentariis in ea carmina scriptis, neque

de alio Homerum solum illustrante Eratosthenis opere aliunde quidquam innotuit.

Eratosthenes et Apollonius Rhodius discipuli fuerunt Callimachi Cyrenensis. Hunc priusquam audivit Alexandriae Eratosthenes Cyrenis institutus videtur fuisse a Lysania Cyrenensi, quem studiis Homericis sese dedisse arguunt nonnulli loci veterum scriptorum, veluti scholl. *I* 378 *Π* 558. Fuisse Lysaniam Eratosthenis praeceptorem testatur Suidas s. v. *Ἐρατοσθ.* Callimachus autem Cyrenensis, quem postea audivit Eratosthenes, a Strabone 17, 838 *ποιητὴς ἅμα* dicitur *καὶ περὶ γραμματικὴν ἐσπουδακώς*, ab eodem 9, 438 *πολυΐστωρ εἴ τις ἄλλος*. Similia refert Suidas et Suidam secuta Eudocia p. 269, qui supra 800 eum libros confecisse narrant. Breviores tamen fuisse aut omnes aut plurimos ex eo colligitur, quod auctor ipse Athenaeo teste 3, 1 magnum librum pro magno malo habendum esse censuit. Accedit quod in Callimacho quoque singulas operum partes ut in Didymo et Aristarcho a Suida vel potius ejus auctore esse numeratas credibile est. Servata sunt hymni pauci, epigrammata multa, fragmenta plurima maxime carminum. Collectionem reliquiarum congestam a variis illustratam commentariis Ernesti edidit Lugd Bat. 1761 duobb. voll. Post Ernestium qui operam in Callimacho posuerunt viri docti, eorum potissimos reperies nominatos in Alphonsi Heckeri commentationum Callimachearum capitibus duobus Groningae 1842 editis, cujus operis capite priori continentur Analecta de Callimachi vita.

Poëta, non poëta et grammaticus Callimachus compluribus dicitur locis, e. g. Gell. N. A. 17, 21; grammaticum non minus quam poëtam eum fuisse vel epigrammata quaedam demonstrant, quibus ridetur ejus eruditio. Sic Callimachum solum Zenodoto illi Ephesio primo Homeri *διορθωτῇ* adjunxit Philippus Anthol. Pal. 11, 321: *Γραμματικοὶ Μώμου στυγίου τέκνα, σῆτες ἀπάντων, | τελχῖνες βίβλων, Ζηνοδότου σκύλακες, | Καλλιμάχου στρατιῶται, ὃν ὡς ὅπλον ἐκτανύσαντες | οὐδ' αὐτοῦ κείνου γλῶσσαν ἀποστρέφετε, | συνδέσμων λυγρῶν θηρήτορες, οἷς τὸ „μίν" ἢ „σφίν" | εὔαδε καὶ ζητεῖν, εἰ κύνας εἶχε Κύκλωψ, | τρίβοισθ' εἰς αἰῶνα κατατρύζοντες ἀλιτροὶ | ἄλλων· ἐς δ' ἡμᾶς ἰὸν ἀποσβέσατε.* Eadem ratione

cum Aristarcho Callimachum perstringit idem Philippus Anth. Pal. 11, 347, ubi grammaticos *τοὺς περικαλλιμάχους* vocat et *τοὺς ἀπ' Ἀριστάρχου σῆτας ἀκανθολόγους*. Solus Callimachus nominatur ab Antiphane A. P. 11, 322, ubi grammatici *Καλλιμάχου πρόκυνες* audiunt; Aristarchei soli vapulant Herodico ap. Athen. 5, 65 et Lucilio A. Pal. 11, 140.

Libello de Homeri vita peculiari num egerit Callimachus incertum est; egisse eum de Homero certum in opere magno literarum Graecarum historiam 120 libris complectente, quod ut conficeret officio suo bibliothecario procul dubio adductus est. Cfr. scholium Plautinum ap. Ritschelium in libro de bibll. All. p. 3 Anonymum *Περὶ κωμῳδίας* in Crameri Ann. Pariss. 1 p. 6. Titulum operis Suidas s. v. *Καλλίμ.* exhibet huncce: *Πίνακες τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ διαλαμψάντων καὶ ὧν συνέγραψαν.* Brevitatis causa Athen. 9, 76 *τοὺς Καλλιμάχου πίνακας* dicit; similiter Diog. Laert. 8, 86 *Καλλίμαχος ἐν τοῖς πίναξι.* Fragmenta *τῶν Πινάκων* exstant in editione Ernesti vol. 1 p. 469 sqq. Quid de Homeri aetate et patria statuerit Callimachus, nec Tatianus, qui inter eos illum numerat, qui de Homeri poësi, genere, aetate quaesiverint, neque ullus alius refert. Epigramma tamen servatum est Callimachi — vid. Strab. 14, 638 Eustath. *B* 730 p. 331, 3 Sext. Empir. Advs. Mathem. 1 § 48 Scholl. Dionys. Thrac. Ann. Bekk. 2 p. 725. 728 Etym. m. s. v. *Γράμματα* Cram. Ann. Oxonn. 4, 310 — quo *Οἰχαλίας ἅλωσιν* carmen vulgo Homero tributum non ab Homero, sed a Creophylo Samio confectum esse autumat, qui hospitio quondam exceperit Homerum. Aliud carmen ex iis, quae Homero tribuebantur falso, Margiten, Callimacho valde placuisse Harpocratio narrat s. v. *Μαργίτης*. Apud Pausaniam 9, 9, 3 legitur, aliquem Calaenum Thebaidis carmen ad Homerum rettulisse. Voluit ibi Ruhnkenius pro *Καλαῖνος* et *Καλαίνῳ* (varr. *Κάλαινος Καλλαίνῳ Καλλυΐνῳ*), quae nihili sunt, *Καλλίμαχος* scribere et *Καλλιμάχῳ*, voluerunt complures *Καλλῖνος* et *Καλλίνῳ*; vide Ernestium 1, 439 Welckerum Ep. Cycl. 1, 198. Rhapsodorum vocabuli explicationem habes in fragmento Callimachi ap. schol. Pindar. Nem. 2, 1 et Eustath. *A* p. 6 servato. De Callimachi epigrammate Anth. P. 12, 43 *ἐχθαίρω τὸ ποίημα τὸ κυκλικόν* cfrd. Welcker Ep. Cycl. 1,

110 sqq. In geographia Homeri explicanda Callimachus longe afuit a doctrina ea, cujus auctorem Eratosthenem exstitisse narravi; quapropter in acerbam Apollodori vituperationem incurrisse illum Strabo ait 1, 44. 7, 299. Cfr. Plin. N. h. 4, 19. Multos Iliadis et Odysseae locos quomodo interpretatus sit legeritve Callimachus reliquiae carminum docent servatae, quibus ad Homerum allusisse reperitur. Exempla nonnulla sparsa reperies apud Heckerum p. 95—147. Diplas adversus Callimachum Aristonicus exhibet *Γ* 371 *Δ* 62.

E discipulis qui praeter Eratosthenem et Apollonium Rhodium nominantur Callimachi, memorandi sunt Aristophanes Byzantius, de quo infra dicam, et Ister Cyrenensis vel Macedo vel Paphius, apud Suidam Callimachi *δοῦλος καὶ γνώριμος* vocatus, *Ἴστρος ὁ Καλλιμάχειος* apud Athen. 6, 103. 9, 38. 11, 55. Ab Aristarcho *B* 110 *K* 199. 298 *N* 629 *O* 230 *T* 34 dipla eum notatum esse Aristonicus tradit. Fragmenta Istri collecta sunt in Muelleri HGF 1, 418; de vita et operibus idem egit p. LXXXV. XC. Leagoram Syracusanum, quem diplae purae usum introduxisse supra narravi, ad Callimacheos propterea pertinuisse conjicio, quod Callimachi uxor teste Suida s. v. *Καλλίμ.* natione fuit Syracusana.

Homericorum erat genus qui excitandis maxime solvendisque quaestiunculis intricatis et captiosis dabant operam quarum utilitas erat nulla; rem illustravit pluribus Lehrs Arist. p. 200 sqq. Qui excitando potissimum sibi placerent, *ἐνστατικοὶ* dicebantur, *λυτικοὶ* s. *ἐπιλυτικοὶ* qui solvendo. Hi enim *λύουσιν*, *ἐπιλύουσιν*, *ἀπολογοῦνται*, *τὸν ποιητὴν ἀπολύουσιν*, *ἀπολύονται τὰς ἀπορίας*, *τὰς προτάσεις*, illi *προτείνουσι*, *κατηγοροῦσι*, *ζητοῦσι*, *διαβάλλουσι*. Sosibium Laconem Suidas *γραμματικὸν* appellat *τῶν ἐπιλυτικῶν καλουμένων*, *Σωσίβιον τὸν λυτικὸν* et *Σωσίβιον τὸν θαυμάσιον λυτικὸν* Athenaeus 11, 85, quo loco quae narrantur optimo jure illum sic esse appellatum demonstrant. Ex eodem Athenaei loco Sosibium constat Ptolemaeo 2 Philadelpho regnante degisse Alexandriae, sub quo Zenodotus et Callimachus praefuerunt bibliothecae Musei. Itaque non absonum videtur, nostrum Sosibium credere illum, quem Athenaeus 4, 25 libri *Πρὸς Κάσσανδρον περὶ βασιλείας* ad Theophrastum relati auctorem haberi a multis celebratum-

que esse epinicio elegiaco a Callimacho scribit. Certi Sosibii nostri libri sunt habendi *Περὶ χρόνων* (Athen. 14, 37) sive *Χρόνων ἀναγραφή* (Clem. Al. Stromm. 1, 117), quo Laconicis potissimum fontibus usus tempora rerum ad seriem maxime Lacedaemoniorum regum digessit; dein *Περὶ τῶν ἐν Λακεδαίμονι θυσιῶν* (Athen. 15, 15 *Περὶ θυσιῶν* 15, 22), *Ὁμοιότητες* (Athen. 15, 42), *Περὶ Ἀλκμᾶνος* (Athen. 3, 82. 14, 54). His C. Mueller, qui HGF 2, 625 sqq Sosibii fragmenta collegit, librum *Περὶ Ὁμήρου* addit, qui titulus a veteribus non nominatur. Refert autem Mueller ad eum librum fragmentum ap. Athen. 11, 85, quo de loco Iliadis *Λ* 631 sqq agitur. Quae de aetate Homeri loco supra apposito Clemens Al. ex Sosibio profert, ea ipse Clemens e *Χρόνων ἀναγραφῇ* desumpta esse dicit.

Recensionem carminum Homericorum nec Sosibius nec reliqui illi ediderunt medii aetate inter Zenodotum et Aristarchum de quibus egi, excepto fortasse uno Leagora Syracusano, cujus opera, etiamsi recensuit Homerum (nam conïci potest eum nihil aliud praestitisse nisi quod diplas illas ad distinguendum Olympum a Coelo codicibus appinxit), magni non est facienda, si quid ex alto scholiorum silentio concludere licet. Longe insignior certe fuit editio Rhiani Cretensis. Hic homo, grammaticus et poëta, teste Suida aequalis Eratosthenis, compluria carmina epica composuit, de quibus videndus Meineke in dissertatione de Rhiano Cretensi inserta Analectis Alexandrinis quae prodierunt Berol. 1843 p. 169 sqq. Primum locum tenuisse inter Rhiani carmina videntur Messeniaca, quibus Messeniacum bellum secundum celebravit et Aristomenem. Pausanias 4, 6, 2 Aristomenem a Rhiano simili ratione celebratum esse in Messeniacis ait atque in Iliade Homeri Achillem: *Ῥιανῷ δὲ ἐν τοῖς ἔπεσιν οὐδὲν Ἀριστομένης ἐστὶν ἀφανέστερος ἢ Ἀχιλλεὺς ἐν Ἰλιάδι Ὁμήρῳ.* Transtulisse vero multa ex Homero in carmina sua Rhianum ita ut simplicitatem maxime Homerici sermonis aemularetur fragmenta docent. Qua in re longe recessit ab ostentatione doctrinae, quae reperitur apud Apollonium Rhodium et Callimachum. Editio Iliadis et Odysseae quam confecit Rhianus, *ἡ Ῥιανοῦ*, saepius in scholiis commemoratur. Videtur Rhiani

opera fuisse elegantissima, posita maxime in resecandis versibus iis, qui supervacanei (*περιττοὶ*) viderentur esse. Narrantur certe atheteses Rhiani complures et audacissimae et elegantissimae.

Post Zenodotum et Rhianum ex Alexandrinis tertius (nam Leagoram non numero) recensionem Homericorum carminum novam edidit Aristophanes Byzantius. Ejus editio, *ἡ Ἀριστοφάνους*, *ἡ κατὰ Ἀριστοφάνη*, *ἡ Ἀριστοφάνειος*, *αἱ Ἀριστοφάνους* i. e. exemplaria editionis Aristophaneae, longe pluribus scholiorum locis respicitur quam Rhiani editio, multo rarius tamen quam Zenodotea. Libro peculiari Aristophanis studia illustravit Augustus Nauck Halis 1848 edito.

Praeceptores Aristophanis Nauck p. 2. 3 enumerat sex viros doctos, ex quibus Zenodotum Ephesium, Callimachum, Eratosthenem nominasse hoc loco sufficit. E discipulis Aristophanis longe clarissimus fuit Aristarchus, cujus praestantiam Nauck p. 6 recte contendit plurimum nocuisse praeceptori atque effecisse, ut multarum rerum a magistro acceptarum auctor haberetur discipulus illo celebrior. Quae Aristophanis obscuratio quam late pateat hujus loci non est quaerere. In recensendo Homero multa Aristarcho praeivisse Aristophanem scholia luculenter commonstrant, in quibus e. g. extremam Odysseae partem inde a *ψ* 297 ante Aristarchum jam ab Aristophane damnatam esse legimus. Pro fundamento autem posteriores grammatici Aristarcheam habuerunt recensionem; cujus rei manifestum documentum vocabuli *προαθετεῖν* habemus usum. Eos enim locos, quos Aristarchus damnavit non primus, sed subscribens judicio prioris critici, Aristarchus *ἀθετῆσαι*, auctor vero *τῆς ἀθετήσεως* dicitur *προαθετῆσαι*. Qui usus vocabuli *προαθετεῖν* non, quod nonnulli opinantur, ad Zenodotum et Aristophanem pertinet solos, sed ad omnes criticos Aristarchi aetate priores quicumque versus proscripserunt quos postea ille quoque proscripsit. Sic Athenoclem memoratum reperio in Crameri Ann. Parr. 3, 490, 35 (Harl.) ad versum ξ 503 *ὣς νῦν ἡβώοιμι: καὶ ὁ Ἀθηνοκλῆς προηθέτει. ἀφανίζουσι γὰρ* (intell. *οἱ στίχοι*) *τὸ χωρίον τοῦ αἰνίγματος διαρρήδην αἰτοῦντος· ἄλλως τε καὶ ὁ Εὔμαιος ὕστερον λέγει· „αἶνος μέντοι ἀμύμων ὃν κατέλεξας“*. Eandem athete-

sin tangit Eustathius ad ξ 508 p. 1769, 10 Ἀθηνοκλῆς ἠθέτει dicens; Buttmann ad ξ 504 sic: „Hunc et duo sequentes ἠθέτει Ἀθηνοκλῆς, ut colligo e schol. marg. Pors. ex Harl. Obelo configuntur iidem versus in codice Q.“ Crameri collatione docemur et hoc, Aristarchum quoque obelis notasse versus ξ 503—506 (vel 504—506) et hoc, Athenoclis superiorem aetatem fuisse Aristarcho. Est haud dubie idem Athenocles, qui ab Athenaeo 5, 4 Cyzicenus dicitur et μᾶλλον Ἀριστάρχου κατακούων τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν. In Scholiis Bekkeri Z 71 Athenocles laudatur ἐν τῷ Περὶ Ὁμήρου; librum Ammonii Aristarchei Πρὸς Ἀθηνοκλέα supra jam commemoravi (schol. *Γ* 368 *H* 7). Conferendum praeterea scholium Buttmanni ζ 144, ubi primum verbis περιττὸς ὁ στίχος tacite indicatur Aristarchea ἀθέτησις, dein caussa judicii additur, postremo subjunguntur verba καὶ Ἀθηνοκλῆς δὲ ὑπώπτευσε τὸν στίχον. Sic ubique Aristarcheam doctrinam veteres grammatici habebant pro fundamento universorum Homericorum studiorum. Quo fit probabile, locis non ita paucis, quibus Aristarchi solius in scholiis mentionem videmus factam, Aristophanis excidisse nomen incuria alicujus scholiastae, qui satisfecisse sibi videretur, si discrepantem ab Aristarcho notaret Aristophanem, praetermitteret consentientem. Multo melior sane Zenodotei nominis est conditio. A quo quum sciamus ubicumque recessisset in lectione constituenda punctata indicasse dipla Aristarchum, ubi scholiastae Zenodoti nomen presserunt, consuluisse hi videntur magnopere Zenodoti laudibus. Sed Zenodoti omnino mentio multo frequentior in scholiis est quam Aristophanis; cujus rei caussa primaria in ipso punctatae illius diplae usu posita. Accedit quod in multis, in quibus ab Aristarcho dissensit Aristophanes, cum Zenodoto hic stetit. Id scholia saepius factum esse tradunt; saepissime autem Aristophanis nomen pressum esse ubi cum Zenodoto fecerit probabile est. Videtur igitur Aristophanis ea fuisse conditio, ut inter Scyllam quodammodo Aristarchei Zenodoteique nominis Charybdin medius agitaretur infelix; ab altero ubi recederet in alterum incidit obscuram utcumque subiturus caliginem. Ausonius loco saepissime excitato Septem sapp. praef. 11 celebrans Zenodoti Aristarchique labores Homericos Aristo-

phanem omisit: „Maeonio qualem cultum quaesivit Homero | censor Aristarchus normaque Zenodoti, | pone obelos igitur spuriorum stigmata vatum: | palmas, non culpas esse putabo meas cett. His cum versibus compara mihi indicem Bekkerianorum Scholiorum s. vv. Aristophanes Zenodotus: senties jam quid rei sit; vel Friedlaenderi adeas Iliaca Aristonici fragmenta, quae, si fides indici, Aristophanem 23 locis nominant, 361 Zenodotum. Nocuit etiam hoc Aristophani, quod commentariis suam editionem ornare noluit; sic enim fieri vix potuit quin multorum, quae Aristophanes observaverat, Aristarchus in commentariis explicuerat, a scholiastis minus diligentibus Aristarchus perhiberetur auctor. Id tamen in Zenodotum quoque cadit, quem commentarios Homericos non scripsisse supra monui. Atque omnino qui ante Aristarchum in Homero elaboraverunt universorum haec sors communis videtur fuisse ut ab illo obscurarentur et de parte inventorum illi cederent. Sperare tamen licet, fore ut cui quid debeatur magis magisque exploremus. Doctrinam quidem illam de Olympo diverso a Coelo ab Aristarcho profectam esse etiam Lehrs olim videtur persuasum habuisse; vid. Arist. p. 167 sqq; reperto nunc jam anecdoto Parisino collatoque Isidoro (Osann. An. R. p. 330) ante Aristarchum Leagoras Syracusanus dipla locos notasse intelligitur, quibus illa doctrina stabiliretur. Sic de Athenocle Cyziceno Cramerum bene meruisse prolato ex Harl. uno illo *προηθέτει* vidimus. Eruentur ejusmodi plura.

Integer atque incorruptus A r i s t o p h a n i signorum prosodiacorum, accentuum, spirituum et si quae sunt similia aut inventorum aut ad leges certas revocatorum constantique usui redditorum mansit laus. Qua cum inventione criticorum signorum usus cohaeret arctissime, quae idem Aristophanes primus multiplicasse videtur. Ad Zenodotum solus obelus refertur a veteribus, ad Leagoram sola dipla pura; Aristophanes in Homero adhibuisse narratur ceraunium, sigma et antisigma, asteriscum, quibus tria quattuorve alia signa accedunt, quorum vocabula non sunt tradita. Ceraunium Aristophanes apposuisse videtur ubi complures deinceps versus damnaret; compara Anecd. Paris. et Isidorum ap. Osann. p. 332 cum scholio σ 281 Cram. Ann. Pariss. 3, 505. Aristarchus ceraunii usum abroga-

vit; complures ubi damnandi erant versus, singulis singulos praefixit obelos. Quae ratio distinctior videtur esse. Sigma et antisigma teste schol. ε 247 coll. schol. Aristoph. Rann. 153 Aristophanes ea potestate adhibuit, qua Aristarchus antisigma et punctum. Asteriscum Anecd. Paris. ap. Osann. p. 329 tradit Aristophanem apposuisse iis locis quibus sensus deesset, Aristarchum vero ubi recte positus esset versus, qui alio loco esset ejiciendus; ejiciendus ubi versus esset, qui alio loco recte legeretur, asteriscum et obelum Aristarchum apposuisse; quam notam propriam esse Aristarchi cum anecdoti auctore Isidorus apud Osannum l. c. p. 329 confirmat. His testimoniis scholium γ 71 adversari videtur; ibi enim Aristophanes asteriscum et asteriscum cum obelo eadem ratione narratur adhibuisse atque Aristarchus: *Ὦ ξεῖνοι τίνες ἐστέ: τοὺς μετ' αὐτὸν τρεῖς στίχους ὁ μὲν Ἀριστοφάνης ἐνθάδε σημειοῦται τοῖς ἀστερίσκοις· ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ Κύκλωπος λέγονται* (ι 253 sqq) *καὶ ὀβελίσκους τοῖς ἀστερίσκοις παρατίθησιν ὡς ἐντεῦθεν μετενηνεγμένων τῶν στίχων.* Dissidium ita composuit Nauckius p. 17, ut ab auctore scholii γ 71 Aristarcheam normam communi illam usu receptam ad magistrum Aristophanem parum accurate transferri statueret. Quam in vocabulorum confusionem ut incideret scholii auctor effectum esse patet eo, quod eadem annotatione versus illos tres, quos in γ rhapsodia Aristophanes retinuerit, in ι damnarit, ab Aristarcho monuit versa vice in ι esse probatos, in γ damnatos, id quod factum esse fragmentum quoque Bekkeri Schol. p. III tradit. Simili casu accidit ut *ἀστερίσκων* ad similitudinem vocabuli bis juxta positi non *ὀβέλους* diceret scholii Odysseaci auctor sed *ὀβελίσκους*. formam usurpans aliis quoque locis occurrentem. Cfr. e. g. schol. *B* 27, ubi Aristonicus *ἀστερίσκον σὺν ὀβελίσκῳ* Aristarchum refert appinxisse. Aristophanem vero alii signo attribuisse eam vim apparet qua Aristarchus asteriscum posuit; obelum ipsum quominus Aristophanem adhibuisse dicamus nihil obstare videtur. Tenendum tamen est, eum obelo ibi tantummodo usum videri, singulos ubi versus damnaret; nam ubi complures, ceraunio usus esse videtur. Praeterea aut ipsa dipla pura aut alio ejusdem potestatis signo Aristophanem usum esse docet scholium EQ β 312 Buttm. Paris. β 313 Cram. Ann. Parr. 3 p. 407. Ab eo signo

nescio an diversum fuerit signum illud, quo de varia lectione monuit, quod eum fecisse scholium ε 185 arguit et scholium ϑ 163, in quo p. 50 not. 65 Nauck pro σημειοῦται minus recte duxit corrigendum ὃ σημείωσαι.

Praeter Homericorum carminum editionem ex multis quae confecit Aristophanes operibus duo tangenda mihi sunt, *Λέξεις* sive *Γλῶτται* et Commentarii in Callimachi *Πίνακας*. Nauck p. 243—252 Commentarios in Callimachi *Πίνακας* tractavit, p. 69—234 *Λέξεων* fragmenta collegit.

Λέξεις sive *γλώσσας* Graeci ea potissimum vocabula appellabant, quae ab usu vulgari essent aliena. Talia vocabula dialectorum maxime, poëtarum, artium quarundam, e. g. medicinae frequentabantur usu. Et apud poëtas quidem vetustiores, Homerum imprimis et reliquos epicos quae reperiebantur ejusmodi vocabula ea mature libellis coepta sunt colligi et ita explicari, ut cuique glossae brevis apponeretur interpretatio e vulgari lingua petita. Talem Homericarum glossarum interpretationem in puerorum ludis, in quibus assidue legebatur Homerus, ineunte et medio a. Chr. quinto saeculo fuisse usitatissimam, fragmentum docet Daetalensium, prima quae fuit omnium Aristophanis comici fabula, acta Ol. 88, 1=428 a. Chr. Servaverunt Galenus in praef. Lexici Hippocratici et ex parte Pollux Onom. 2, 109; Oxoniana Dindorfii editio Aristophanis exhibet p. 527, Meinekius Frgmm. comm. 2, 2 p. 1031. Patrem poëta introducit antiquae disciplinae fautorem, qui filium increpat: *πρὸς ταῦτα σὺ λέξον Ὁμηρείους γλώττας, τί καλοῦσι κόρυμβα; .... τί καλοῦσ' ἀμενηνὰ κάρηνα; ....* Poll. ed. Bekk. *Ὁμήρου ἐμοὶ γλώττας.* Aristophanis vero tempore literis quoque mandatas fuisse et in publicum emissas Homericarum glossarum collectiones dubium non est, siquidem Democritum Abderitam Diogenes Laert. 9, 48 tradidit librum edidisse *Περὶ Ὁμήρου ἢ ὀρθοεπείης καὶ γλωσσέων*, de quo conferas Mullachium Democrit. p. 148. Quo ex genere quae ante Alexandrinorum tempora prodierunt glossarum Homericarum collectiones, eas simillimas inter se fuisse plurimasque sine certo auctoris nomine fuisse circumlatas inde forsitan collegerit quis, quod Aristarchus omnes, ut videtur, communi glossographorum nomine complexus est. Multas Aristarchum diplas

posuisse πρὸς τοὺς γλωσσογράφους anecdotum Romanum docet ed. Osann. p. 3, ubi catalogus earum rerum, quas dipla pura notaverit Aristarchus, his incipit verbis: ἡ μὲν οὖν διπλῆ ἀπερίστικτος παρατίθεται πρὸς τοὺς γλωσσογράφους ἢ ἑτεροδόξως ἐκδεξαμένους τὰ τοῦ ποιητοῦ καὶ μὴ καλῶς. Osann ἑτεροδόξους. Multitudine notationum opus erat, quia pleraeque glossographorum explicationes erant falsae; quae pestis ante Alexandrinorum aevum quousque sit grassata locupletissima dissertatione Lehrs illustravit Arist. p. 42 sqq. Explicuerunt illi (ἀπέδωκαν, ἐξεδέξαντο, μετέλαβον) ἀφήτορος· τοῦ στροφέως, βράσσων· ἐλάσσων, δεδουπότος· τεθνηκότος, ἔθων· βλάπτων, ἐλώρια· βρώματα, ἱερὸν τέλος· μέγα τάγμα, καμμονίη· νίκη, μάστακα· τὴν ἀκρίδα, νεκρούς· τοὺς νέους, ὁμοίιον· τὸ κακόν, ὀνείατα· βρώματα, ποιπνύειν· διακονεῖν, πρόμον· τὸν βασιλέα, τοῖον· ἀγαθόν, τόσον· τὸ σῶμα, quae omnia *Γ* 43 *Δ* 315 *Ι* 324. 404. 540 *Κ* 56. 226 *Ν* 426 *Ξ* 155 *Π* 822 *Ρ* 151 *Σ* 378. 540 *Χ* 85. 322 *Ψ* 16. 454. 661. 679 *Ω* 164. 367 Aristarchum notasse Aristonicus tradidit diplis appositis πρὸς τοὺς γλωσσογράφους. Conf. Apoll. Lex. s. vv. Ἀφήτορος, Κὲρ ἀγλαέ, Μῶλυ, Ὁμοιίου πολέμοιο, Ὀνείατα.

Antiquiorum postea glossographorum operam majore doctrina usi amplificarunt Alexandrini. Zenodotum Ephesium supra memoravi glossarium composuisse Homericum, adversus quod Aristarchi nonnullae diplae videntur tetendisse obliteratae. Sed jam ante Zenodotum ejus praeceptor Philetas Cous, qui, ut omnes fere ejus aevi viri docti, poëta simul fuit atque grammaticus, insignem glossarum farraginem congessit, non solum Homericarum, sed variarum ex plurimis scriptoribus petitarum. Praestantissimum de eo opere testimonium Stratonis comici est apud Athenaeum 9, 382 C (Mein. Comm. 4, 545 sqq). Compluria fragmenta collegit Nicol. Bach in libro Halis Saxonum 1829 edito, cui titulus est Philetae Coi Hermesianactis Colophonii atque Phanoclis reliquiae, p. 68—82. Editionem Homeri Philetam quod emisisse et alii scribunt et Lehrs Arist. p. 30 in eo falluntur. Neque enim commemoratur usquam ἡ Φιλήτειος et omnes notationes Philetae Homericae ad Glossas ejus commode referri queunt. Sic e. g. quod *B* 269 ad versum ἀλγήσας δ' ἀχρεῖον ἰδών, ἀπομόρξατο δάκρυ Ari-

stonicus diplam explicans narrat: *ὅτι Φιλητᾶς τὸ „ἰδων“ περισπᾷ, οἷον τῶν ὀφθαλμῶν, ἰδεῶν. οὐδέποτε δὲ Ὅμηρος ἰδέας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶπεν. ἔστιν οὖν τὸ „ἀχρεῖον ἰδών“ ἐντελῶς σχηματίσας*, ex eo facile apparet in Philetae glossario fuisse perscriptum *ΙΔΩΝΤΩΝΟΦΘΑΛΜΩΝΑΛΓΗΣΑΣΔ ΑΧΡΕΙΟΝΙΔΩΝΑΠΟΜΟΡΞΑΤΟΔΑΚΡΥ*. Sic enim sine signis prosodiacis scribere solebant ante Aristophanem Byzantium. Cfr. Pluygers De Zenodot. p. 2. Quae idem p. 7 de spiritu a Zenodoto jam scripto narrat, minus recte disputata sunt. Alias diplas *πρὸς Φιλητᾶν* ab Aristonico explicatas vide *Z* 459 *H* 171 *Φ* 126 *X* 308. Nec diplis solis Aristarchus sed etiam quod supra memoravi opere peculiari *Πρὸς Φιλητᾶν* inscripto glossographi docti impugnavit errores.

Omnes enumerare Alexandrini aevi grammaticos, qui glossaria conscripserunt, quum alienum sit a consilio meo, ad Aristophanis Byzantii *Γλώττας* propero. Opus doctissimum fuisse suspicari liceret, si fragmenta exstarent nulla; nunc farrago docet locupletissimarum expositionum a Nauckio coacervata. Complexum esse fragmenta docent opus non solas Homericas glossas, in quibus Zenodotus acquievisse videtur, sed omnia glossarum genera; adornatas copias ita, ut non ad literarum ordinem vocabula exstarent digesta, ut apud Zenodotum, sed ex argumentorum partim discreta diversitate partim dialectorum. Duplicem igitur Aristophanes capitum exhibuit seriem; altera quae communi viderentur Graecorum usu receptae *λέξεις* explicuit, altera quae dialectis relictas aestimaret. Nominantur ex altera serie *Λακωνικῶν γλωσσῶν* et *Ἀττικῶν λέξεων* capita, ex altera capita *Περὶ ὀνομασίας ἡλικιῶν*, *Περὶ συγγενικῶν*, *Περὶ προσφωνήσεων*, *Περὶ βλασφημιῶν*.

Aristarchus glossarium non composuit, sed commentariis et dissertationibus suas vocabulorum explicationes (*μεταλήψεις*) ea ratione intexuit, quam demonstrant scholia *Α* 97. 423 *Β* 125. 420. 435 *Γ* 406 *Υ* 471 *Φ* 126. 127. Pro *Λέγει Ἀρίσταρχος* *Α* 423 cum Bekkero corrigendum est *Λέξεις Ἀριστάρχου*, collato Pluygersii libello De scholl. retr. edit. p. 6, ubi in codice esse *λέξις Ἀριστάρχου* legimus. *Υ* 471 pro *Ἀριστάρχου ἐν ποιήματί φησιν* corr. *Ἀρίσταρχος ἐν ὑπομνήματί φησιν*. Cfr. Lehrs Arist. p. 53 sqq 156 sqq. Ex Aristarchi scriptis alii

postea λέξεις ejus excerpserunt inque sua glossaria transtulerunt; unde fit, ut apud Apollonium sophistam et Hesychium multae Aristarcheae occurrant λέξεις; exempla luculentissima ex Apollonio collegit Lehrs p. 156.

Commentarii Aristophanis in Callimachi Πίνακας nominantur ap. Athen. 9, 76, quocum loco conferas eundem 8, 15, ubi Callimachi et Aristophanis ἀναγραφαὶ consociantur, Etym. m. s. v. Πίναξ, Ciceronem De oratore 3, 132, qui Aristophanem et Callimachum literas tractasse scribit. Rettulit Nauck ad Commentarios in Callimachi Πίνακας varias notationes apud veteres scriptores obvias. Hesiodea carmina duo, Ὑποθήκας et Scutum spuria, et Scutum quidem ad exemplum Homericae Ἀσπίδος (lib. Σ) compositum judicasse traditur Aristophanes: vid. Argum. Scut. ed. 1. Goettl. p. 92 ed. 2. p. 108 Quinctil. 1, 1, 15; Menandrum summis eum ferunt laudibus extulisse judicasseque secundum ab Homero: vide Append. Anthol. Pal. 286; de Archilochi Iambis eum alius indicat egisse, Pindari alius carmina eum disposuisse, numerasse alius Sophoclis dramata. Haec igitur et alia quaedam ad Commentarios illos Aristophanis rettulit Nauck; omisit autem is Tatiani locum (p. 24 quidem not. 10 memoratum) quo inter eos relatum vidimus Aristophanem, qui de Homeri poësi, genere, aetate quaesiverint. Quam quaestionem Commentariorum operis fuisse partem quivis intelligit. Quid de Homeri aetate et patria statuerit Aristophanes nemo tradidit; conjectura quatenus illius mentem assequi mihi videar in altera dissertatione indicabo.

Inter discipulos Aristophanis Byzantii qui fuisse traduntur praeter Aristarchum unus nobilis grammaticus reperitur Callistratus, ὁ Ἀριστοφάνειος vocatus ab Athenaeo 1, 38. 6, 84. Patriam ejus nemo nominavit. Aristarchi eum adversarium acerrimum fuisse Athenaeus 1, 38 indicat, ab Aristarcho una cum Phileta dipla Φ 126 posita petitum esse Aristonicus tradit. In explicatione diplarum propter eandem rem ad Z 459 H 171 positarum Philetam solum nominat Aristonicus, ut in ipso loco Φ 126 alia scholia codd. BV. Diversas Aristarchi et Callistrati sententias juxta positas exhibent scholia B 435 Z 434 ζ 201 ι 486 κ 242 ρ 455 Hesych. Ἐλειούς; cum

Aristarcho consentientem Callistratum reperies *B* 111. 131 *Γ* 18 *Σ* 39 *Ω* 134. Memorabile mihi videtur quod Dionys. Hal. Antt. Romm. 1, 68 testatur et Canabut. Commentar. cap. 81 excitatus a Lobeckio Aglaoph. 2 p. 1205, scripsisse Callistratum Samothracae insulae historiam, patria quae fuit Aristarchi adversarii; unde fortasse collegerit quis communem cum condiscipulo et adversario suo patriam Callistratum habuisse Samothracen. Rudolphus Schmidt in commentatione De Callistrato Aristophaneo, quae iterum edita est ad calcem Aristophanis Nauckiani p. 307 sqq, Heraclea Ponti Callistratum oriundum fuisse statuit. Qui quae protulit argumenta ad firmandam suam sententiam, ea ad meam facillime sese applicant, modo statuas, Heracleae per ultima vitae tempora illum degisse.

Ut Aristarchi ipsius et plurimorum aliorum Alexandrinorum ita Callistrati varia fuisse constat studia; multos tamen quum explicandos sibi sumpsisset et emendandos poëtas egregios, in Homero et hic ut reliqui fere omnes praecipuam collocavit operam. Accuratiorem jam si quaeris notitiam eorum, quae praestiterit ille, Schmidtii luculentam te jubeo inspicere commentationem satis habens Homerica volumina breviter indicasse. Editionem carminum, *τὴν Καλλιστράτου*, Didymus, quem multis locis Callistrati labores Homericos respicientem deprehendimus, disertis verbis uno loco schol. *Γ* 18 nominat; Schmidtius de ea aliquem sibi scrupulum residere confitetur; Lehrs Arist. p. 30 praeter *Γ* 18 etiam *Z* 434 respici Callistrateam a Didymo putabat. Certus Callistrati liber est *Πρὸς τὰς ἀθετήσεις* schol. *A* 423 nominatus, quo versus quin defenderit ab Aristarcho obelo notatos nulla est dubitatio. Certa porro quae schol. *Ξ* 255 excitantur Callistrati *Διορθωτικά*; item *τὸ Περὶ Ἰλιάδος* laudatum schol. *B* 111 et 131 et 435, quo loco *Καλλίστρατος ἐν τῷ α′ Περὶ Ἰλιάδος* producitur. Cui de Iliade operi ex conjectura Schmidt similem addidit *Περὶ Ὀδυσσείας* schol. *ζ* 310 imprimis nisus.

Callistrato subjungam alium aequalem Aristarchi hujus qui exstitit adversarius, Hellanicum. Is non ut Callistratus Aristophanem cum Aristarcho communem studiorum habuit ut ita dicam patrem, avum tamen communem cum Aristarcho et

Callistrato Zenodotum. Discipulum enim Hellanicum Suidas in capite de Ptolemaeo Epitheta fuisse testatur Agathoclis Zenodotei, quem supra memoravi. Zenodotum ipsum omnia quae ad Homerum referebantur carmina praeter Iliadem et Odysseam abjudicasse ab illo indicavi; Hellanicus usque eo progressus est, ut ab Homero ne Odysseam quidem factam esse crederet unamque illi relinqueret Iliadem, diversitates multas autumans inter utrumque intercedere carmen et rerum et verborum. Quae tota doctrina non ab ipso Hellanico profecta est, sed a Xenone quodam, quem medium aetate inter Zenodotum fuisse et Hellanicum liquet. Cujus opinionem suam faciens Hellanicus adversus Aristarchum aequalem suum pugnavit, Iliadem et Odysseam ad unum eundemque Homerum referentem. Quaestionem admodum fuisse agitatam, vel Seneca docet De brevitate vitae cp. 13, ubi in quaestionibus Graecorum ad beate vivendum inutilibus hanc nostram commemoravit, „ejusdemne auctoris essent Ilias et Odyssea". Multas in Iliade et Odyssea Aristarchum propter eandem quaestionem posuisse diplas ex anecdoto Veneto (An. Rom. Osann. p. 6) constat, ubi dipla pura posita esse dicitur inter alia *πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ εἶναι τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν*. Nominantur Xenon et Hellanicus in vita Homeri tertia: *Γέγραφε δὲ ποιήσεις δύο, Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν, ἣν Ξένων καὶ Ἑλλάνικος ἀφαιροῦνται αὐτοῦ*. Xenonem solum nominavit Aristarchus titulo libri supra commemorati *Πρὸς τὸ Ξένωνος παράδοξον* (schol. *M* 435), quo hanc ipsam Xenonis ab Hellanico commendatam sententiam diversorum Iliadem et Odysseam esse poëtarum impugnavit. Xenonem et Hellanicum communi *τῶν χωριζόντων* nomine complectitur Aristonicus diplas explicans ab Aristarcho adversus utrumque positas *B* 356. 649 *K* 476 *Λ* 147. 692 *M* 96 *N* 365 *Π* 747 *Φ* 416. 550. His locis, id quod apud Aristonicum nulla in re non usu venit, altera classis accedit locorum, quibus dipla explicata adversus quem tendat omnino tacetur; sic *B* 45. 278. 837 *Δ* 354 *Z* 154. 248. 252. 396 *H* 138 *I* 137. 347 *K* 338 *Λ* 30 *Υ* 372 *X* 128 *Ψ* 642 adversus *τοὺς χωρίζοντας* esse diplam explicatam tacet Aristonicus. Accedit tertia classis locorum, ubi diplam olim fuisse adversus illos ab Aristonico explicatam aliorum scholia docent, qui Aristo-

nicum exscripserunt, e. g. *O* 410 *Σ* 382 *Ψ* 229. In Odyssea permagnum diplarum πρὸς τοὺς χωρίζοντας positarum numerum fuisse per se liquet; ex his quattuor quae fuisse videntur *α* 1. 5. 8. 23 restituere conatus sum Aristonn. p. 3. 7. 10. 16 sq; addo nunc exempli gratia locos *γ* 248 *δ* 123 *λ* 286 *τ* 28. 34. 174. Diplae adversus solum Hellanicum fuisse videntur *T* 90 *β* 185; traditas ab Aristonico habes *O* 651 et *E* 269, ubi quod dicitur οἱ περὶ Ἑλλάνικον praeter Hellanicum alios auctores non indicare intelliges collatis Lehrsii Quaestionibus epicis p. 28 not. Annotationis Aristoniceae de dipla ad *E* 269 posita primariam partem servatam habemus etiam in Crameri Ann. Pariss. 3 p. 284, 1, cujus loci immemor fuit Friedlaender in Aristonico suo. Lectio codicis Paris. duobus in vocabulis recedit a codice A: hic enim ἀνεγίνωσκον et ἐκτιθεμένου exhibet, ille ἀνέγνωσαν et συνεσταλκότος.

Chorizontum studia primus e recentioribus scriptoribus bene illustravit Grauert scriptiuncula quadam cui titulus est Ueber die homerischen Chorizonten, inserta illa Niebuhrii et Brandisii Museo Rhenano vol. 1 ann. 1827 p. 199—211. Hodie legere libellum necessarium non est.

Hellanici discipulus fuisse a Suida (Eudocia p. 360) narratur **Ptolemaeus** ὁ Ἐπιθέτης κληθείς, διότι ἐπέθετο τῷ Ἀριστάρχῳ. Pro ἐπέθετο et apud Suidam et apud Eudociam mendose scriptum exstat εἵπετο, quod emendandum esse dudum viri docti monuerunt, sicut hoc quoque apud Eustathium quod legitur *Ξ* 37 p. 966, 6 Πτολεμαῖος ὁ ἐπίκλην ἐπίθετος pro Ἐπιθέτης. Ejusdem loci scholia Veneta, ex quibus Eustathius hausit, item scholl. *B* 111. 196 *Ξ* 249 exhibent Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιθέτης. Sic etiam scholia Pindar. Ol. 5, 44. Aristarchum quum insectaretur Ptolemaeus Zenodotum potissimum, cujus doctrinam Agathoclem, Hellanicum, Ptolemaeum continuasse apparet, vindicandum sibi sumpsit ab Aristarchi criminationibus. Exposuisse eum Zenodoti γραφάς, arguisse Aristarchum, quod falsa de iis rettulisset, vix concessisse, ut deteriora repeterentur a Zenodoto, ab Aristarcho meliora, inventorum laudem, ubi fieri posse videretur, ab Aristarcho traxisse ad Zenodotum, amplexum esse alia Zenodoti placita, alia defendisse, alia excusasse scholiorum docent loci indicati.

Laudatur schol. *B* 196 Ptolemaeus ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ Ἰλιάδος; Suidas cum Eudocia duas ejus scriptiones commemorant, Περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ πληγῶν et Ὑπόμνημα εἰς τὴν Ὀδύσσειαν.

Venio ad Comanum, regis Ptolemaei nescio cujus pincernam, adversus quem Aristarchus scriptione supra nominata disputavit, τοῖς Πρὸς Κωμανόν (scholl. *A* 97 *B* 798 *Ω* 110). Hic a quo edoctus fuerit non repperi traditum; neque etiam scriptionis titulum ab eo confectae me legere memini; notavi autem nonnullos locos, quibus mentionem ejus factam vidi, quos tecum communicabo; sunt praeter tres illos jam indicatos Scholl. Bekk. *N* 137. 532 Eustath. *Λ* 313 p. 846, 49 *N* 529 p. 945, 19 *σ* 27 p. 1835, 43 Cram. Ann. Parr. 3 p. 285, 29 (*N* 137) Scholl. Buttm. *σ* 27 Apollon. Lex. s. vv. Ἄταλλε, Ὀλοοίτροχος, Στεφάνη, Στέφανος, Συμφερτή Scholl. Hesiod. Opp. 97 Apoll. Dysc. De constr. 2 p. 146 Bk. De Pron. p. 3 Bk. Etymol. m. s. v. Ὀργάδα γῆν p. 629, 32 (vid. ed. Gaisf.) Hesych. s. vv. Αἰνίζομαι, Ἁλίπλοα.

Ab Alexandrinis Aristarchi adversariis transitum facio ad scholam Pergamenam Attalorum auspiciis conditam, qui in literarum studiis juvandis aemulabantur Ptolemaeos. Alexandrinae bibliothecae scholaeque initia a duobus repetuntur regibus, quorum alter, Ptolemaeus Soter, prima Musei jecit fundamenta, alter, Philadelphus, rem perfecit; eadem ratione ad duos Pergami reges Pergamenae scholae fundatio pertinet, Attalum primum, qui ab anno 241 a. Christum, et Eumenem secundum, qui ab anno 197 regnavit. Caput Pergamenorum grammaticorum Crates fuit Mallotes, Homerici ille et Critici cognominibus insignis, aequalis Aristarchi, adversus quem disputavit acerrime. Diplas adversus Cratetem Aristonicus exhibet ad *I* 169 *Ξ* 31 *Ψ* 679 *Ω* 282. Fuerunt multo plures; unam conjiciendo restitui ad *α* 24 quam fuisse certum est in Aristoniceis p. 17.

Dissenserunt Aristarchus et Crates de multis rebus; capita tria potiora breviter indicabo. Primum igitur in grammatica adornanda Aristarchus plurima ex analogiae legibus repetivit, Crateti contra plurima videbantur anomala esse, qua de diversitate testimonia sunt e. g. apud Gellium 2, 25 Varro-

nem De l. l. 7 p. 121 Bip. Dein Homerum Crates perfectam omnium disciplinarum habuisse cognitionem statuit (vide e. g. Strabon. 3, 157), etiam astronomiae, mathematices, medicinae, situs atque naturae terrarum longissimo spatio a Graecia remotarum, Oceani maris, linguae Chaldaicae, aliorum quae sunt ejusmodi. Aristarchus contra de Homeri eruditione ita fere sensit, ut Eratosthenem sensisse vidisti. Porro Crates allegoricam explicandi rationem in Homero admisit, quam respuit Aristarchus. Litem magistrorum suam fecerunt discipuli; Cratetis discipuli adversus Aristarchum libros composuerunt Homericos, Aristarchi discipuli adversus Cratetem; laudatur e. g. Dionysius Thrax *ἐν τῷ Πρὸς Κράτητα* schol. *I* 464; Zenodotus vero Crateteus, qui natione Mallotes erat, Alexandrinus autem appellabatur, quoniam Alexandriae degebat, librum conscripsisse *Πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα τοῦ ποιητοῦ* a Suida s. v. *Ζηνόδοτος Ἀλεξανδρεύς* narratur. Hic Zenodotus, de quo videndus Schneidewin in Philologo 2, 4, 764, eo usque progressus est, ut Homerum ipsum Chaldaeum fuisse autumaret, quum Crates Chaldaicam linguam Homero cognitam fuisse dixisset. Cfr. schol. *Ψ* 79 cum *A* 591. Hac ratione grassante evenit ut diu etiam post obitum virorum principum *τῶν Κρατητείων* et *τῶν Ἀρισταρχείων* arderet contentio. Videntur autem nonnulli grammatici ab altera schola ad alteram defecisse. Sic Demetrium Ixionem, de quo videndus Beccard Scholl. Venn. p. 65, ab Aristarchea ad Crateteam transiisse aperte indicat Suidas s. v. *Δημ.* Apollodorum certe Chronographiam suam versibus absolutam regi Pergameno inscripsisse constat e Pseudo-Scymni loco supra indicato. Apionem *τὸν Μόχθον* quamvis ipsi praeesset Alexandrinae scholae, Theonis grammatici successor, ad Cratetis doctrinam deflexisse non est quod mireris. Vide Achill. Tat. Isagog. in Arati Phaenn. cap. 1 Petav. Uranol. p. 74 *μαρτυροῦσι δὲ Κράτης καὶ Ἀπίων ὁ Πλειστονίκης ὅτι ἀστρονόμος Ὅμηρος.* Lehrs Quaestt. epp. p.25.

Variis in argumentis versatus libri quos conscripsit Crates plurimos ad unum omnes interierunt. Fragmenta collegerunt B. Thiersch in libro De aetate et patria Homeri (Halberstdt. 1832) et Wegener in libro De aula Attalica (Havniae

1836), quo totam Pergamenae scholae historiam tractavit. Fragmentorum comparatione instituta apparet, Cratetem editionem carminum Homericorum non emisisse; unicum ejus Homericum opus videntur fuisse novem libri commentariorum, quibus Iliadem et Odysseam emendavit et explicavit. Opus a Suida (Eudocia p. 273) appellatur *Διόρθωσις Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας*, in scholio *μ* 89 *τὰ Περὶ διορθώσεως*, in scholio *O* 193 *Ὁμηρικά*, *τὰ Διορθωτικά* in anecdoto Romano post Wegeneri librum edito (ed. Osann. p. 5). Initio primi libri eam habitam esse probabile est quaestionem de Homeri poësi, genere, aetate, quam Tatianus Crateti adscribit. Qua de quaestione hoc unum constare videtur, secundum Cratetis opinionem Homerum 60 p. Tr. c. annis viguisse. Sic accurate aetatis definitionem Crateti probatam vita 6 exhibet. Minus accurate in vita 2 B et apud Tatianum (Euseb. Hieron. Sync.) Crates dicitur etiam vetustiorem Heraclidarum reditu Homerum habuisse. Minus accurate Clemens quoque et Proclus (vit. 3); quorum hic quidem *οἱ δὲ περὶ Κράτητα*, inquit, *ἀνάγουσιν αὐτὸν εἰς τοὺς Τρωικοὺς χρόνους*, ille vero eodem fere tempore quo redierint Heraclidae Crateti videri ait Homerum vixisse, 80 annis post Tr. c. Crates ille, quem de Homeridis Seleucus ap. Harpocr. *Ὁμηρίδαι* disputasse narrat, utrum Pergamenus sit necne dijudicare nequeo; conf. quae disputavi in Jahnii ann. 67, 3, 267 sqq.

Ad scholam Pergamenam fortasse pertinuit Asclepiades Myrleanus, de quo Lehrs egregium libellum edidit, qui exstat in volumine inscripto „Herodiani scripta tria" p. 428 sqq. Floruisse Asclepiadem Lehrs docuit primo a. Chr. saeculo ita ut certe natales ante annum septuagesimum ponendi sint. Scripsit autem ille praeter alia nonnulla opus amplissimum De grammaticis, cujus undecimus liber laudatur in vita Arati 1 lin. 5 West., et libellum De poculo Nestoreo (*Λ* 632 sqq), de quo multae inter grammaticos erant dubitationes, et Commentarios Homericos.

Pertinuisse porro ad scholam Pergamenam videntur duo scriptores, quorum insignia de Homero testimonia exstant, Nicander Colophonius et Artemon Clazomenius. Vide de Artemone Wegenerum Aul. Att. p. 192. 193 not. 11

et C. Mueller. HGF 4, 340 sqq, de Nicandro Wegenerum p. 160. 167. 270. Nicandrum in vita 5 et in 2 B legimus Homerum dixisse natione Colophonium. Clarus factus est Nicander, qui medicus simul et grammaticus et poëta fuit, conditis compluribus carminibus maximam partem didacticis, quorum duo aetatem tulerunt, Alexipharmaca et Theriaca. In fine Theriacorum Homeri mentionem factam reperimus, verss. 957. 958 *καί κεν Ὁμηρείοιο καὶ εἰσέτι Νικάνδροιο | μνῆστιν ἔχοις, τὸν ἔθρεψε Κλάρου νιφόεσσα πολίχνη.* His igitur versibus patriam Homeri indicasse visus est Nicander. Schol. ad loc. ind. *καί κεν Ὁμηρείοιο: ἢ διὰ τὸν ζῆλον, ἢ διὰ τὴν πατρίδα. Κολοφώνιον γὰρ ἔνιοι τὸν Ὅμηρον ἐγενεαλόγησαν. ἢ ἴσως Ὁμηρικόν, ὥσπερ Κρατίνειον* (*Κρατήτειον* conj. Wegener) *καὶ Ἀριστάρχειον.* Tzetz. Scholl. ad Exeges. Iliad. p. 131 *Νίκανδρος ὁ Κολοφώνιος ἐν τῷ τέλει τῶν αὐτοῦ Θηριακῶν Κολοφώνιόν φησιν εἶναι τὸν Ὅμηρον, ἐπαίρων κἀκ τούτου καὶ ἐγκωμιάζων αὐτόν.* Cfrd. epigramma Anth. P. 9, 213 *Καὶ Κολοφὼν ἀρίδηλος ἐνὶ πτολίεσσι τέτυκται, | δοιοὺς θρεψαμένη παῖδας ἀριστονόους, | πρωτότοκον μὲν Ὅμηρον, ἀτὰρ Νίκανδρον ἔπειτα, | ἀμφοτέρους Μούσαις οὐρανίῃσι φίλους.* Nos quid sibi velint Theriacorum illi versus in medio relinquimus; item quid dandum sit scholio Bekk. Ann. 3, 1165, quo Theriaca Nicandro supposita esse dicuntur. Egisse Nicandrum certum est de Homero in opere De poëtis Colophone oriundis scripto, cujus mentio facta in schol. Theriacc. vs. 3 *καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Νίκανδρος μέμνηται τοῦ Ἑρμησιάνακτος ὡς πρεσβυτέρου ἐν τῷ Περὶ τῶν ἐκ Κολοφῶνος ποιητῶν.* Qui liber fortassis pars fuit Colophoniacorum Nicandri, quorum librum sextum laudat Harpocratio s. v. *Πάνδημος Ἀφροδίτη.*

Nicandrum fuerunt qui falso perhiberent aequalem fuisse Arati poëtae, qui primis saeculi a. Chr. tertii temporibus floruit Callimachoque aliquanto fuit superior. Error inde videtur natus esse, quod Arati aequalis fuit alius quidam Nicander et ipse Colophonius, mathematicus insignis. De qua re utut statuas, Nicander noster referri debet aut ad ultima tempora Attali primi, qui anno 197 a. Chr. regno est defunctus, quibus temporibus in Aegypto regnabat Ptolemaeus V Epiphanes, aut ad aetatem ultimi Attali ejus qui Romanis regnum

suum demandavit. Vide accurate testimonia veterum apud Westerm. *Βιογρ.* in vitis Arati 1 lin. 63. 2 lin. 12. 4 lin. 16. 26 vitt. Nicandri 1 lin. 10. 2 lin. 2.

Artemon Clazomenius idem videtur fuisse atque is qui ὁ ἀπὸ *Περγάμου* dicitur; hic vero post Callimachum et ante Menecratem Nysaeensem scripsisse videtur, fuisseque eum Aristarchi et Cratetis aetate paullo inferiorem probabile duco cum C. Muellero HGF 4, 340. Suidas s. v. *Ἀρκτῖνος* Clazomenium Artemonem librum *Περὶ Ὁμήρου* scripsisse narrat; ex quo quod profert Suidas testimonium de Homero in altera dissertatione mea illustrabo.

Non soli Attali et Ptolemaei literas fovebant atque excolendas curabant, sed omnes fere reges diadochi; quamquam reliquos neque opes tantas in studiis virorum doctorum juvandis consumpsisse nec tantum successum quantum illos tulisse concedendum est.

Apud Antigonum Gonatam Macedoniae regem bonam vitae partem degit Aratus Solensis, celeberrimus Phaenomenorum auctor carminis didactici, quod aetatem tulit. Adiisse tamen eum Antiochi quoque primi aulam ex vita Arati intelligitur quam Westermann *Βιογρ.* primam posuit p. 54 et ex tertia p. 59. De Homericis Arati studiis primae vitae quem modo indicavi insignis est locus: *καὶ τὴν Ὀδύσσειαν δὲ διώρθωσε, καὶ καλεῖταί τις διόρθωσις οὕτως Ἀράτειος ὡς Ἀριστάρχειος καὶ Ἀριστυφάνειος. τινὲς δ' αὐτὸν εἰς Συρίαν ἐληλυθέναι φασὶ καὶ γεγονέναι παρ' Ἀντιόχῳ καὶ ἠξιῶσθαι ὑπ' αὐτοῦ ὥστε τὴν Ἰλιάδα διορθώσασθαι διὰ τὸ ὑπὸ πολλῶν λελυμάνθαι.* Odysseae *διόρθωσιν* ab Arato confectam vita 3 quoque ap. West. p. 58 testatur et quinta p. 61. In prima p. 55 Aratum scripsisse legimus *Περί τε Ὁμήρου καὶ Ἰλιάδος*, quae verba ab eo quidem loco aliena videntur esse Westermanno. Memorabile est quod Diogenes Laertius 9, 113 tradit Arati colloquium et Timonis philosophi, quem vita quinta p. 61 et Eudocia p. 62 Arati praeceptorem dicunt. *φασὶ δὲ καὶ Ἄρατον πυθέσθαι αὐτοῦ πῶς τὴν Ὁμήρου ποίησιν ἀσφαλῶς κτήσαιτο· τὸν δὲ εἰπεῖν, εἰ τοῖς ἀρχαίοις ἀντιγράφοις ἐντυγχάνοι, καὶ μὴ τοῖς ἤδη διωρθωμένοις.* In suis ipsius carminibus (scripsit enim plura) vita quarta p. 60 narrat *ζηλωτὴν* Homeri Ara-

tum sese praebuisse; nonnullis vero Hesiodum potius illum imitatum videri. In quinta p. 61 Phaenomenorum ζῆλος esse dicitur Ὁμηρικός. In secunda legimus p. 57 ζηλωτὴν Aratum exstitisse τοῦ Ὁμηρικοῦ χαρακτῆρος κατὰ τὴν τῶν ἐπῶν σύνθεσιν; nonnullos autem Hesiodi eum perhibere μιμητήν, Boethum Sidonium in primo De Arato libro non Hesiodi, sed Homeri dicere ζηλωτήν· τὸ γὰρ πλάσμα τῆς ποιήσεως μεῖζον ἢ κατὰ Ἡσίοδον. In scholiis imitatio Hesiodi pariter atque Homeri notatur passim, hujus e. g. Theon. vs. 53, illius e. g. vs. 45, discrepantia ab Homero vs. 664, ab Hesiodo vs. 559. Enarrator in Petav. Uranol. p. 151 (ed. 1703) vel apud Buhlium vol. 2 p. 439 Hesiodi μάλιστα ζηλωτὴν γεγονέναι Aratum contendit. Vitae primae auctor p. 54 West. ζηλωτὴν Ἡσιόδου eum vocat, quam sententiam ut probet, epigramma (in Anth. quoque Pal. servatum 9, 507) apponit a Callimacho Arati suppare hujus in honorem factum, quod verbis Ἡσιόδου τόδ' ἄεισμα καὶ ὁ τρόπος incipit. Vitae tertiae auctor p. 58. 59 West. notasse satis habuit, Callimacho Aratum visum esse doctissimum hominem et diligentissimum. Quarta vita narrat a Callimacho Aratum epigrammate dignatum esse, p. 60; γηραιῷ δὲ τῷ Κυρηναίῳ ἐπεβάλετο ibi legitur; paullo ante συνήκμασε δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ Αἰτωλῷ καὶ Καλλιμάχῳ; utrumque falsum. In prima vita p. 52 ex Callimachi epigrammate de patria Arati testimonium ducitur; p. 54 non solum in epigrammatis, sed etiam ἐν τοῖς Πρὸς Πραξιφάνην Callimachus narratur mentionem fecisse Arati ὡς πρεσβυτέρου, πάνυ ἐπαινῶν αὐτὸν ὡς πολυμαθῆ καὶ ἄριστον ποιητήν. Maximus Tyrius diss. 30 Aratum nuncupat ποιητὴν οὐδὲν ἀδοξότερον τοῦ Ὁμήρου; Homerum, Virgilium, Aratum una commemorat Plin. epist. 5, 6; Ovid. Amorr. 1, 15 Homerum, Hesiodum, Callimachum, Sophoclem, Aratum, Menandrum; Euthalius contra, cujus verba ex Fabricii Bibliotheca Graeca transscribo ed. Harl. 4 p. 91, sententiam eam, qua dicerentur a Jove esse homines, expressam ab Arato Phaenn. versu quinto verbis τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν, non dubitavit Homeri poëtae dicere et Arati astronomi, Ἀράτου ἀστρονόμου καὶ Ὁμήρου ποιητοῦ. Dionysium vitae tertiae auctor p. 59 librum composuisse ait Περὶ συγκρίσεως Ἀράτου καὶ Ὁμήρου περὶ τῶν μαθηματικῶν.

In fratribus Arati unus fuisse traditur Homericus, Athenodorus, insignis propterea quod primus Zoilum refutavit, vituperatorem Homeri famosissimum, Ὁμηρομάστιγα vocatum. Arati vit. 3 p. 57 ἀδελφοὺς δ' ἔσχε Μύριν καὶ Καλώνδαν καὶ Ἀθηνόδωρον, ὅν φησιν Εὐφράνωρ ἀντιγράψαι πρὸς τὰς τοῦ Ζωΐλου κατηγορίας. Vit. 4 p. 60 ἀδελφοὺς δ' εἶχε γ', Μύριν, Καλώνδαν, καὶ Ἀθηνόδωρον, ὃς πρῶτος ἀντειπεῖν λέγεται Ζωΐλῳ τῷ κατὰ τῆς Ὁμηρικῆς ποιήσεως γράψαντι. Zoili Amphipolitani vel Ephesii opus Κατὰ τῆς Ὁμήρου ποιήσεως λόγους ἐννέα fuisse apud Suidam s. v. Ζωΐλ. et Eudociam p. 203 legimus; additur apud Suidam solum alius liber Ψόγος Ὁμήρου. Accuratiorem qui cupiat sibi comparare judiciorum Zoili de Homero cognitionem, eum ad Lehrsii Aristarchum relego, ubi in capite De ἐνστατικοῖς et λυτικοῖς de Zoilo ἐνστατικῷ agitur p. 206 sqq. Ceterum confer Oratorum Atticorum editionem Turicensem vol. 2 p. 249, Muelleri HGF 2 p. 85, Fabric. Bibl. Gr. 1 p. 559.

Converto me ad aulam Seleucidarum, quorum opibus qui adjuti sunt Homerici, eorum unum certe attingam Euphorionem Chalcidensem. Poëta simul hic quoque fuit et grammaticus, ut Aratus, Callimachus, alii ejus suppares, magnumque librorum edidit numerum, qui exceptis duobus epigrammatis deperditi sunt omnes. Fragmenta collegit et illustravit vitamque auctoris scripsit Augustus Meineke Anall. All. p. 1—168. Is Euphorionem minimum quinquagesimum aetatis annum egisse statuit, quum Antiochiam sese conferret ad Antiochum magnum, qui bibliothecae eum praefecit publicae. Homerum Euphorio neque edidisse nec scripto peculiari illustrasse videtur; Ὁμηρικὸν nihilosecius eum appellavit Crates Mallotes in epigrammate Anth. Pal. 11, 218. Atque reperimus sane in fragmentis unum Euphorionis versum, quo maximi se facere Homerum declaravit: Μοῦσαι ποιήσαντο καὶ ἀπροτίμαστος Ὅμηρος. Versus exstat ad *T* 263 in scholiis et apud Eustathium (p. 1183, 31); ἀπροτίμαστον Ὅμηρον interpretantur ἀνέπαφον, ἀπρόσψαυστον, οὗ δυσχερὲς ἅψασθαι (λαβέσθαι, ἐφικέσθαι) τῆς δυνάμεως. In libro de Aleuadis, qui pedestri oratione scriptus fuit, Euphorionem Clemens testatur Homeri vitam ad aetatem Gygae Lydorum regis rettu-

lisse. Poëticam Euphorionis virtutem et Homeri comparaverunt Cicero De divinat. 2, 64 et Lucianus De conscribenda historia cp. 57. Imitatus esse Homerum vel allusisse ad eum Euphorio non ita paucis reperitur locis. Sic in versu modo prolato vocabulum illud de Homero usurpatum *ἀπροτίμαστος* ex Homero ipso *T* 263 petitum est; sic ut nonnulla addam, quae Meineke notare supersedit, in fragmento 3 Mein. ad verba *ποτὶ σπιλάδεσσι* confer *γ* 298 *ε* 401; in fr. 6 *κελέβην Ἀλυβηίδα* argenteam dixit propter *B* 857 *τηλόθεν ἐξ Ἀλύβης ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη*; in eodem versu quod *ἀπηύρα* ultimo loco posuit Euphorion Homerice est; in fr. 36 verbis *δεδουπότος Αἰακίδαο* alluditur ad *Ψ* 679 *δεδουπότος Οἰδιπόδαο*; in fr. 49 cum verbis *μεθ' υἱάσι Βοιωτοῖο* compara *τ* 466 *φ* 220, quibus locis hodie editur *σὺν υἱάσιν Αὐτολύκοιο*, Euphorion autem *μεθ' υἱάσιν Αὐτολύκοιο* videtur legisse. Diplam adversus Euphorionem Aristonicus indicat *I* 206 positam, quod Homericam vocem *κρεῖον* falso acceperit; cfr. quae congessit Meineke p. 145.

De grammaticis quae dicere apud me constitueram dicta jam sunt; venimus ad alteram Homericorum classem eam, quam mediam posuit Tatianus. Hunc enim universorum Homericorum quos de poësi, genere, aetate Homeri quaesivisse ait tres facere classes vidisti, primam antiquissimorum, grammaticorum tertiam, secundam eorum qui medii aetate fuerint inter grammaticos et antiquissimos Homericos. Ad mediam igitur classem illam transitum faciemus per Theocritum Syracusanum, poëtam bucolicorum nobilissimum, qui ipse grammaticus non fuit, cum grammaticis tamen vinculo quodam conjunctus esse videtur, communem quia habuit cum Zenodoto Ephesio praeceptorem Philetam Coum.

Theocrito legimus in vita Homeri 6 Homerum Chium fuisse nuncupatum. Idem Tzetzes testatur Exeg. Iliad. p. 7 versibus ipsis appositis. *Περὶ μὲν οὖν πατρίδος καὶ γένους Ὁμήρου πλαζομένην εὑρίσκομεν παραπολὺ τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ ὁμοφώνως οἱ ἱστορικοὶ περὶ τούτου παραδιδόασιν· ἀλλ' οἱ μὲν αὐτὸν Χῖον εἶναί φασιν, καθάπερ καὶ Πίνδαρος, προσέτι δὲ καὶ Θεόκριτος, φάσκων οὑτωσί· „καὶ Μοισᾶν ὄρνιγες, ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδόν | ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μο-*

χθίζοντι.“ Qui versus leguntur in carmine Theocriti etiam hodie superstite, idyll. 7, 47. 48. Cfr. schol. Tzetz. Exeg. p. 130 sq. Sed praeter locum a Tzetza exscriptum prorsus eadem ratione, nomine ipso omisso, etiam idyll. 22, 218 *Χῖος ἀοιδὸς* Theocrito audit Homerus. Nominavit Theocritus Homerum idyll. 16, 20; ejusdem carminis versu 57 eum *Ἰάονος ἀνδρὸς* titulo designavit.

Praeter Theocritum mediae hujus classis poëta neque in vitis Homeri neque in patrum locis supra appositis nominatur. Nos novae et mediae comoediae poëtas quosdam infra perstringemus; nunc sequuntor philosophi. Peripatetici nominantur complures ab auctoribus illis, stoicorum unus Cleanthes Assius, aequalis fere Theocriti, Zenodoti, Arati, Euphorionis. Hunc vita Homeri octava cap. 2 testem producit de Homeri patre Maeone. Exstant praeterea Cleanthis emendationes et interpretationes locorum Homericorum nonnullae; vide de *λέσχη* (σ 329) Suid. s. v. *Λέσχαι*, de *χρυσῇ Ἀφροδίτη* (Γ 64 Ε 427 Ι 389 Τ 282 Χ 470 Ω 699 δ 14 θ 337. 342 ρ 37 τ 54) schol. Γ 64 BDL et in quibus pro *Ἀπλεάνθης* legendum *Κλεάνθης* Townl. Paris. 2556 Cram. Ann. Parr. 3, 281 (cfr. indicem p. 513); de *Ζεῦ πάτερ Ἴδηθεν μεδέων* Γ 276. 320 Η 202 Ω 308 et de *Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε* Π 233 Plutarchum De audiendd. poëtt. cap. 11; de *Ἄτλαντος ὀλοόφρονος* α 52 schol. α 52 Harl. Cram. Ann. Parr. 3, 416 Eustath. p. 1389, 57; de *μῶλυ* κ 305 Apollon. Lex. s. v. *Μῶλυ*. Leguntur ibi haec: *Κλεάνθης δὲ ὁ φιλόσοφος ἀλληγορικῶς φησι δηλοῦσθαι τὸν λόγον δι' οὗ μωλύονται αἱ ὁρμαὶ καὶ τὰ πάθη*. Hanc interpretationem vocabuli *μῶλυ* omneque Cleanthis, laboriosi illius hominis non ingeniosi Homericum studium perstrinxit Timon, quem Diogenes 7, 170 de Cleanthe perscripsisse narrat *Τίς δ' οὗτος κτίλος ὣς ἐπιπωλεῖται στίχας ἀνδρῶν, | μωλύτης, ἐπέων φίλος, Ἄσσιος, ὅλμος ἄτολμος*; Versus prior parodia est verborum Homeri Γ 196; in posteriori quae leguntur praeter *μωλύτης* et *ἐπέων φίλος*, eorum alterum, *Ἄσσιος*, procul dubio ad versum notissimum alludit *ἆσσον ἴθ' ὥς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι* Ζ 143 Υ 429, quem versum de Asso urbe Cleanthis patria usurpatum esse docet Strabo 13, 610 (Eustath. Ζ 143 p. 630, 1). Vocabulum vero *ὅλμος* et ipsum Homericum

est, vid. *Λ* 147. Ipsum Cleanthem Diogenes 7, 172 narrat quum aliquis Laco dixisset, laborem esse bonum, Homeri (*δ* 611) jecisse verba *αἵματος εἶς ἀγαθοῖο, φίλον τέκος*.

Librum jam si quaeris quo de Homero exposuerit Cleanthes, ecce in catalogo scriptorum ejus apud Diogenem Laertium 7, 174 sqq liber offertur *Περὶ τοῦ ποιητοῦ* inscriptus. Homerum enim *κατ' ἐξοχὴν* Graeci soliti erant vocare *τὸν ποιητήν*. Fuerunt autem qui conjicerent librum scriptum illum fuisse De officio poëtae; quod suadere videbatur Clemens Alexandrinus, qui Stromm. 5 p. 237 Sylb. versiculos quosdam de contemnenda vulgi sententia his verbis praemissis affert: *καὶ ἡ Κλεάνθους δὲ τοῦ στωικοῦ φιλοσόφου ποιητικὴ ὧδέ πως τὰ ὅμοια γράφει.* Sed *ἡ ποιητική* hoc loco Clementi idem valet *τῇ ποιήσει*; Homerice ille locutus adjectivum ponit pro substantivo; Cleanthes autem si De officio poëtae voluisset inscriptum esse librum, inscripsisset haud dubie *Περὶ τοῦ τί χρὴ ἐπιτηδεύειν τὸν ποιητήν*. Alium Cleanthis librum *Πρὸς Ἀρίσταρχον* inscriptum adversus Aristarchum Homericum tendere fuerunt qui conjicerent infelices saeculo Cleanthe inferiorem; librum compositum esse adversus Aristarchum Samium celeberrimum astrologum quippe qui terram docuisset moveri ex Plutarchi libello efficitur De facie in orbe lunae cap. 6. Quae vero de Pythagorae patria, genere, educatione ex Cleanthis Mythicorum libro quinto relata legimus in Porphyrii Vita Pythagorae § 1. 2, ea conjecturam excitare possent, de Homero quoque in Mythicis iisdem esse perscriptum a Cleanthe, nisi certum esset, pro *Κλεάνθης* ll. cc. legi debere *Νεάνθης* itidemque uno reliquo loco quo Cleanthis *Μυθικὰ* laudantur Athen. 13, 31. Nam quod in satis amplo Cleanthis scriptorum catalogo Diogenes Laert. nullam *τῶν Μυθικῶν* fecit mentionem, id solum quidem suspicionem movere non posset, quum Diogenes in aliis quoque ejusmodi catalogis quorundam oblitus esse videatur; sed accedit primum quod Cleanthis et Neanthis nomina alibi commutata esse a librariis constat; dein Neanthem Cyzicenum et *Μυθικὰ* scripsisse aliunde compertum habetur et de Pythagora et Pythagoreis quaesivisse, de quibus peculiarem scriptionem composuit, quum ab aliis tum ab ipso Porphyrio in eadem Pythagorae vita § 55. 61 adhibi-

tam; denique ea ipsa, quae in Porphyrio ex Cleanthe relata legimus, alii scriptores ex Neanthe referunt. Confer, si tanti est, Marquardti Cyzicum p. 164—169 et C. Muelleri HGF 3 p. 2—11.

In stoicis unum Cleanthem ne suspiceris Homericum exstitisse. Nam qui Cleanthis *διάδοχος* exstitit, Chrysippum Solensem pariter atque Zenonem Cittiensem, sectae auctorem, Cleanthis magistrum, ornasse scriptis Homerum constat. Et Zenonem quidem Diogenes Laert. 7, 4 *Προβλημάτων Ὁμηρικῶν* libros quinque confecisse testatur; Dio Chrysostomus orat. 53, 4 Zenonem *εἴς τε τὴν Ἰλιάδα* scripsisse ait *καὶ τὴν Ὀδύσσειαν καὶ Περὶ τοῦ Μαργίτου δέ· δοκεῖ γὰρ καὶ τοῦτο τὸ ποίημα ὑπὸ Ὁμήρου γεγονέναι νεωτέρου καὶ ἀποπειρωμένου τῆς αὑτοῦ φύσεως πρὸς ποίησιν.* Chrysippum Varro De l. l. 8 init. sex libros *Περὶ ἀνωμαλίας* tradit reliquisse, quibus Crates grammaticus contra analogiam atque Aristarchum sit nixus. Est procul dubio idem opus quod *Περὶ τῆς κατὰ τὰς λέξεις ἀνωμαλίας πρὸς Δίωνα* inscriptum quattuorque librorum legimus fuisse apud Diogenem 7, 192; codices Menagius narrat habere *α' β' γ'*. Quo opere ut uteretur adversus Aristarchum Crates Mallotes inde factum est, quia ipse hic stoicus philosophus fuit, qua de re videas Suidam s. v. *Κράτ.* et Wegenerum Aul. Attal. p. 110. 221 sqq. Quam rem qui accuratius perpenderit, ei dubium non esse poterit quin tota Pergamenorum doctrina Homerica sit profecta a stoicorum disciplina, quos grammaticis studiis plurimum tribuisse constat.

Similes rationes inter Arati studia Homerica et stoicorum doctrinam videntur intercessisse. Arati enim Zeno stoicus dicitur amicus in vita Arati 3 p. 58 West., praeceptor Dionysius Heracleota stoicus in vita 1 p. 54 et in 4 p. 60, aequalis idem in 2 p. 56, imitator idem a Diogene Laertio 7, 167, Persaeus Cittiensis stoicus sodalis in 3 p. 58, praeceptor in 4 p. 60; ibidem Persaeus in Macedoniam arcessitus ab Antigono Gonata Aratum secum deduxisse narratur; amicitiam intimam Antigono cum Persaeo fuisse et Zenone Diog. Laert. 2, 143. 4, 47. 7, 6. 9. 13. 36 et alii testantur scriptores ab interpretibus Diogenis indicati. Homerum vero etiam a Per-

saeo illustratum esse discimus ex Dione Chrysostomo orat. 53, 5; super Achille Homerico ejus fuisse idem atque Cratetis judicium declarat scholium *A* 62. Quibus cum testimoniis et indiciis vide quam egregie conveniat quod stoica doctrina a scholiastis in explicandis Arati Phaenomenis saepius ad partes vocatur. Neque etiam hoc casui tribuendum, quod et Aratus et Crates in eadem mundi regione erant nati ex qua plurimi stoici erant oriundi, Ciliciam dico cum adjacentibus tractibus.

Plura de stoicorum studiis Homericis imprimis Chrysippi congeri posse video, atque collegi ipse nonnulla, quae hoc quidem loco ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ omitto; properandum enim est ad peripateticos, qui in patria certe aetateque Homeri investiganda plus praestitisse videntur quam stoici. Reliquas ejusdem aevi philosophorum sectas non attingam, quae, quamvis φιλόμηροι complures in iis fuisse tradantur, elaborasse multum in Homero non videntur. Ex peripateticis autem ad partes vocantur in vitis Homeri et in patrum locis supra appositis Aristoteles, Heraclides, Chamaeleon, Megaclides. Iis aliunde addemus Dicaearchum, Aristoxenum, Demetrium Phalereum.

Aristoteles quanti Homerum fecerit ex libello De poëtica perspicitur optime, cujus imprimis conferenda capita ed. Buhl. minor. primum § 11. 18. 22. 24, secundum § 8. 9, quartum § 15, septimum § 9, octavum § 9. 12, nonum § 4 8, decimum § 9. 20, quartum decimum § 4. 5. 6. 8. 18. 19 20. 21. 23. 27, quintum decimum § 8, sextum decimum § 14. Quos locos tractavit Rassow scriptione scholastica Ueber die Beurtheilung des Homerischen Epos bei Plato und Aristoteles Sedini 1850.

Epici cycli carmina Homero vulgo tributa abjudicasse ab illo Aristotelem, tribuisse autem eidem Margiten Poëticae loci docent. Margiten Homeri esse disertis verbis ille narrat Poët. 2, 8, quod judicium iteratur Ethic. Nicom. 6, 7 Ethic. Eudem. 5, 7. Nominatim epici cycli duo carmina, Cypria et Parvam Iliadem ab Homero aliena sese censere Aristoteles prodit Poët. 14, 5 et 6. Iliadem una et Odysseam omissis reliquis cycli carminibus apud eum ut Homeri carmina commemorata saepius reperies. Iliadis editionem in usum discipuli sui Alexandri

magni, qui quam maxime *φιλόμηρος* erat, Aristotelem confecisse Plutarchus narrat in vita Alexandri cap. 8: *καὶ τὴν μὲν Ἰλιάδα τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον καὶ νομίζων καὶ ὀνομάζων, ἔλαβε μὲν Ἀριστοτέλους διορθώσαντος ἣν ἐκ τοῦ νάρθηκος καλοῦσιν· εἶχε δ' ἀεὶ μετὰ τοῦ ἐγχειριδίου κειμένην ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, ὡς Ὀνησίκριτος ἱστόρηκε.* Cur ἡ *Ἐκ τοῦ νάρθηκος* vocata sit editio ea, capite 26 indicat Plutarchus, ubi in praeda Persica repertum esse pretiosissimum *κιβώτιον* ait, cujus alium quum alii suasissent usum, Alexandrum in eo deposuisse Iliadis exemplum. Librorum Homeri custodiae Alexandrum unguentorum scrinium dedisse inter spolia Darii captum Plinius N. h. 7, 30 testatur; Aristotelem tamen is non commemorat. Similiter Eustathius hunc silentio praeterit ad Iliad. p. 1 ubi Alexandrum *τὴν Ὁμηρικὴν βίβλον* in expeditionibus suis secum duxisse narrat, et p. 6, 43 ubi cum aliis editionibus *τὴν ἱστορουμένην ἀπὸ νάρθηκος* recenset. Strabo editionem *Ἐκ τοῦ νάρθηκος* Aristotele non nominato ad Alexandrum ipsum refert opera adjutum Callisthenis et Anaxarchi 13 p. 594, ubi postquam dixit Alexandrum *φιλόμηρον* fuisse pergit *φέρεται γοῦν τις διόρθωσις τῆς Ὁμήρου ποιήσεως, ἡ Ἐκ τοῦ νάρθηκος λεγομένη, τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τῶν περὶ Καλλισθένη καὶ Ἀνάξαρχον ἐπελθόντος καὶ σημειωσαμένου τινά, ἔπειτα καταθέντος εἰς νάρθηκα, ὃν εὗρεν ἐν τῇ Περσικῇ γάζῃ πολυτελῶς κατεσκευασμένον.* Unum quantum scio Plutarcho testimonium accedit ex vetere illa quam Nunnesius publicavit Latina interpretatione vitae Aristotelis Graece scriptae, quam ipsam deperditam epitomenque tantum Graece scriptam servatam esse Westermann *Βιογρ.* p. XX monuit. Interpretis igitur Latina illius verba leguntur in ed. Buhl. vol. 1 p. 54 haec: „Aristoteles autem juvenis adhuc exsistens doctrinam eloquentiae docebatur, ut declarant Homerica commenta scripta ab eo, et Iliadis dictamen, quod dedit Alexandro, et dialogus De poëtis, et tractatus De poëtica, et Rhetorica“. Quem locum non commemorant qui nostris temporibus de editione *Ἐκ τοῦ νάρθηκος* disputaverunt, Lehrs Arist. p. 245 Osann An. Rom. p. 51 Quaestt. Homm. partic. 2 (Gissae 1852) p. 17

Editio igitur Homericae Iliadis utrum confecta fuerit ab Aristotele necne videtur esse incertum; sed si fuit, miserabi-

lem eam fuisse certum. Quae enim ex Aristotele proferuntur Homericorum locorum scripturae quasque ipse profert in libris suis servatis, ita comparatae sunt, ut codices quam maxime depravatos secutum esse liqueat hominem egregium, philosophis quidem magnum illum, philologis vero minus probatum. Imprimis commemorandum, quod spurios versus permultos et maximam quidem partem tales, quales Aristarchus ne scripsit quidem, Aristoteles Homeri esse credidit. Rem multi tetigerunt; nos unum certe exemplum proferemus. Apros tractans Animall. hist. 6, 25, 3 Aristoteles scribit haec: *τῶν δ' ἀρρένων [καὶ ἀγρίων] οἱ τομίαι μείζους γίγνονται καὶ χαλεπώτεροι· ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησεν· „θρέψεν ἐπὶ χλούνην σῦν ἄγριον· οὐδὲ ἐῴκει | θηρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι“. γίγνονται δὲ τομίαι διὰ τὸ νέοις οὖσιν ἐμπίπτειν νόσημα κνησμῶδες εἰς τοὺς ὄρχεις· εἶτα ξυόμενοι πρὸς τὰ δένδρα ἐκθλίβουσι τοὺς ὄρχεις.* Locus Homeri est *Ι* 538 sqq, qui hodie sic legitur: *ἡ δὲ χολωσαμένη, δῖον γένος, ἰοχέαιρα | ὦρσεν ἔπι χλούνην σῦν ἄγριον ἀργιόδοντα, | ὃς κακὰ πόλλ' ἔρδεσκεν ἔθων Οἰνῆος ἀλωήν· | πολλὰ δ' ὅ γε προθέλυμνα χαμαὶ βάλε δένδρεα μακρά κτἑ.* Hunc igitur locum Aristotelem sine interpolationis suspicione ita vides legisse interpolatum, ut vocabulo *ἀργιόδοντα* in *οὐδὲ ἐῴκει* mutato versus totus interpositus esset *θηρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι*, ad exemplum loci *ι* 190 sqq ubi de Cyclope haec dicuntur: *καὶ γὰρ θαῦμ' ἐτέτυκτο πελώριον, οὐδὲ ἐῴκει | ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι | ὑψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων.* Eustath. *Ι* 539 (535) p. 772, 46 *τὸ δὲ ὦρσε καὶ ἑξῆς εὕρηται παρὰ τῷ γεωγράφῳ „θρέψεν ἐπὶ χλούνην σῦν“· παρ' ᾧ καὶ στίχος εὕρηται οὗτος ἐπηγμένος· „οὐδὲ ἐῴκει | θηρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι“. καὶ σημείωσαι καὶ τοῦτο εἰς τὸ περὶ στίχων λειπόντων ἐκ τοῦ Ὁμήρου. χλούνης δὲ κτἑ....* lin. 55 *καὶ Ἀριστοτέλης δὲ κατὰ τὸν γεωγράφον χλούνην σῦν τὸν τομίαν νοεῖ, δεχόμενος τὸ „θρέψεν ἐπὶ χλούνην σῦν ἄγριον“ καὶ τὸν ἑξῆς γραφέντα στίχον πρὸς πίστωσιν τοῦ ὅτι τῶν ἀρρένων καὶ ἀγρίων οἱ τομίαι μείζους γίνονται καὶ χαλεπώτεροι. γίνονται δέ, φησί, τομίαι ἀπὸ κνησμοῦ ἐμπίπτοντες τοῖς ὄρχεσι νοσηματικῶς, ὅθεν προσξυόμενοι τοῖς δενδροις ἐκθλίβουσι τοὺς ὄρχεις.* Per totum Strabonem locum

frustra quaesivi ab Eustathio indicatum; unde colligo in deperditis operis partibus eum lectum fuisse.

Quod juxta Iliadis illud dictamen Alexandro datum, editionem Iliadis intellige, in vita Latina Aristotelis memoratur opus „Homericorum commentorum" quale fuerit epitomes Graece scriptae docet locus parallelus. Est secunda Aristotelis vita apud Westermannum, in qua p. 399 leguntur haec: *ὁ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης ἔτι νέος ὢν τὴν τῶν ἐλευθέρων παιδείαν ἐπαιδεύετο, ὡς δηλοῖ τὰ γεγραμμένα αὐτῷ Περὶ ποιητικῆς καὶ Περὶ ποιητῶν, ἔτι μέντοι τὰ Ὁμήρου προβλήματα καὶ αἱ Ῥητορικαὶ τέχναι.* Vitae ap. West. tertiae auctor in catalogo scriptorum Aristotelis p. 404 lin. 75 enumerat *Ἀπορήματα Ἡσιόδου ἐν α΄, Ἀπορήματα Ἀρχιλόχου, Εὐριπίδου, Χοιρίλου ἐν βιβλίοις γ΄, Ἀπορημάτων ποιητικῶν α΄. Αἰτίας ποιητικάς, Προβλημάτων Ὁμηρικῶν ι΄.* Idem in eodem catalogo p. 403 *Περὶ μουσικῆς α΄, Πέπλον, Ἀπορημάτων Ὁμηρικῶν ζ, Ἀπορημάτων θείων α΄, Ποιητικόν α΄, Μνημονικόν α΄, Φυσικῶν λη΄ κατὰ στοιχεῖον, Μεταφυσικά κ΄, Προβλημάτων ἐπιτεθεαμένων, Ἐγκύκλιον β΄, Μηχανικόν α΄, Κύκλον περὶ ποιητῶν γ΄, Προβλημάτων Δημοκριτείων β΄.* Diogenes Laertius in catalogo scriptorum Aristotelis 5, 26 *Περὶ μουσικῆς α΄, Μνημονικόν α΄, Ἀπορημάτων Ὁμηρικῶν α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ϛ΄, Ποιητικά α΄, Φυσικῶν κατὰ στοιχεῖον ὀκτὼ πρὸς τοῖς τριάκοντα, Ἐπιτεθεαμένων προβλημάτων α΄β΄, Ἐγκυκλίων α΄β΄, Μηχανικόν α΄, Προβλήματα ἐκ τῶν Δημοκρίτου α΄β΄.* Hunc Diogenis locum simillimum esse apparet priori vitae 3 loco p. 403; atque accuratius comparanti universos catalogos fieri non potest quin catalogus vitae 3 in duos discedere videatur catalogos consutos, quorum prior, qui p. 404 lin. 73 desinit verbis *ἐλεγεῖα, ὧν ἀρχὴ „καλλιτέχνου μητρὸς θύγατερ"*, ex eodem fonte manaverit ex quo Diogenis catalogus. Quam rem quum fusius tractare hoc loco non attineat, in eo acquiescendum videtur, ut statuamus, *Ἀπορημάτων Ὁμηρικῶν* libros sex apud Diogenem obvios, libros septem in priori vitae 3 catalogo idem esse opus atque *Προβλημάτων Ὁμηρικῶν* decem libros in posteriori vitae 3 catalogo et *τὰ Ὁμήρου προβλήματα* in vita 2, „Homerica commenta" Latini interpretis. Numerum librorum *ζ* in priori vitae 3 catalogo, *α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ϛ΄* apud

Diogenem aut utrumque esse corruptum aut alterumutrum negari non potest; nam horum duorum catalogorum idem est fons; numerus contra posterioris in vita 3 catalogi firmatur catalogo scriptorum Aristotelis Arabico qui apud Buhlium Latine expressus legitur vol. 1 p. 41 sq; nam ibi recensentur p. 42 ima „Quaestiones de Homeri versibus maxime reconditis, libri X". Rescribendum igitur duco apud Diogenem α' β' γ' δ' ε' ς' ζ' η' ϑ' ι', in priori vitae 3 catalogo ι' pro ζ'. Difficilior est quaestio de titulo operis, utrum *Προβλήματα Ὁμηρικά* fuerit inscriptum an *Ἀπορήματα*. Phrynichus s. v. *Βασίλισσα* ed. Lob. p. 225 Aristotelem excitat *ἐν τοῖς Ὁμήρου ἀπορήμασιν*, Antiatticista in Bekk. Ann. 1 p. 84 de eadem re s. v. *Βασίλισσα* Aristotelem *Ὁμηρικοῖς ἀπορήμασι*. Ruhnkenius in diss. De Longino § 14 Aristotelis *Ἀπορήματα Ὁμήρου* praeter alios laudare narrat grammaticum m. s. Sangermannensem: *Βασίλισσα· Ἀλκαῖος Γανυμήδει. Ἀριστοτέλης Ὁμήρου ἀπορήμασιν.* Quae ipsa verba sunt Antiatticistae, nisi quod in eo *Ὁμηρικοῖς ἀπορήμασιν* edidit Bekkerus.

In scholiis Homericis Aristoteles nominatur multis locis Editio *ἡ Ἐκ τοῦ νάρθηκος* nusquam nominatur; sed proferuntur scripturae Aristotelis nonnullis locis, veluti *Φ* 252, ubi diplam *πρὸς Φιλητᾶν* fuisse nuntiavit Lehrs ap. Friedlaenderum; qui non praeterire debebat, eadem dipla etiam Aristotelem fuisse notatum. Verba ipsa Aristonici exstant in cod. B: *Ἀριστοτέλης „μελανόστου" ἀναγινώσκει, τοῦ μέλανα ὀστᾶ ἔχοντος. ἀγνοεῖ δὲ ὡς οὐ δεῖ ἀπὸ τῶν ἀφανῶν ποιεῖσθαι τὰ ἐπίθετα.* Praefige *ἡ διπλῆ ὅτι.* Secuta sunt in fine annotationis quae ad Philetam. Multis locis scholiastae laudant Aristotelis *Ζώων ἱστορίαν*, nonnullis alia ejus scripta. Nonnullis quae respiciantur scripta incertum est. Sed longe maximus numerus eorum est locorum, qui ad *Προβλήματα* s. *Ἀπορήματα Ὁμηρικὰ* referuntur certissime. Et hi quidem loci aut omnes aut magnam certe partem per Porphyrium videntur in scholia venisse; disertis verbis Porphyrius de Aristotelis dubitationibus testis introducitur scholl. *Γ* 276. 441 *Δ* 296 *Z* 234 *H* 93. 228 *I* 17 *K* 153. 198. 252 *Ω* 15 ε 93. Quae dubitationes Homericae Aristotelis nomine in scholiis a Porphyrio prolatae Lehrsio adeo displicuerunt, ut Arist. p. 227 subditicio libro

usum esse conjiceret Porphyrium; quam sententiam firmari putavit eo, quod a commentatoribus Homericis reliquisque Homericas quaestiones tractantibus, ut Plutarcho, hic liber nunquam ad partes vocatus, a solo Porphyrio adscitus sit. Parum tamen Aristotelem in explicando Homero profecisse idem vir doctus in eodem libro docuit p. 48 sqq locis quibusdam nisus, quos non suspectos ei fuisse patet, Aristot. Poët. cap. 26, 16 sqq (15, 16 Buhl. ed. minor.), Aeliano H. ann. 15, 28, schol. *Λ* 385, ubi quae explicatur dipla ab Aristonico ea Aristotelem quoque tangit illi non nominatum, *Φ* 252, quem locum dipla *πρὸς Ἀριστοτέλην* fuisse notatum dixi, *ε* 334 et *κ* 136, quos locos ex *Ἀπορημάτων* libris desumptos esse res ipsa clamat. Plutarchus, quem Lehrs l. c. p. 227 Aristotelis *Ἀπορήματα Ὁμηρικὰ* nunquam ad partes vocasse autumat, in libello De audiendd. poëtt. cap. 12 ad partes vocavit Aristotelis versuum *Ψ* 297 sqq explicationem, quae quin in *Ἀπορημάτων* opere fuerit perscripta ne minima quidem est dubitatio. Reperitur eadem explicatio etiam in scholiis ad l. c. omisso tamen Aristotelis nomine. Idem Plutarchus in libello „Non posse suaviter vivi secundum Epicurum" inscripto cap. 12 *ἀλλ' ἔδει γε*, inquit, *τοὺς ἀπολαυστικούς, ὁρῶντας, ὅτι πολλὰς ἀφανίζει τῶν ἡδονῶν τὸ γῆρας, „ἥ τ' Ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται" κατ' Εὐριπίδην, ταύτας μάλιστα συνάγειν τὰς ἡδονὰς ὥσπερ εἰς πολιορκίαν ἄσηπτα σιτία καὶ ἄφθαρτα παρατιθεμένους, εἶτ' ἄγειν ἀφροδίσια τοῦ βίου καὶ μεθεόρτους καλὰς ἐν ἱστορίαις καὶ ποιήμασι διατρίβοντας, ἢ προβλήμασι μουσικοῖς καὶ γεωμετρικοῖς. οὐ γὰρ ἂν ἐπῆλθεν αὐτοῖς εἰς νοῦν βαλέσθαι τὰς τυφλὰς ἐκείνας καὶ νωδὰς ψηλαφήσεις καὶ ἐπιπηδήσεις τοῦ ἀκολάστου μεμαθηκόσιν, εἰ μηδὲν ἄλλο, γράφειν περὶ Ὁμήρου καὶ περὶ Εὐριπίδου, ὡς Ἀριστοτέλης καὶ Ἡρακλείδης καὶ Δικαίαρχος.* Quibus verbis Aristotelis *Προβλήματα* s. *Ἀπορήματα Ὁμήρου, Ἀπορήματα Ἀρχιλόχου, Εὐριπίδου, Χοιρίλου* respici quis est quin videat? Respiciuntur Aristotelis Quaestiones Homericae cap. 13 quoque ejusdem scriptionis: *κιθαρῳδῶν καὶ αὐλητῶν ἕωθεν ἀκροασόμενος εἰς τὸ θέατρον βαδίζεις, ἐν δὲ συμποσίῳ Θεοφράστου περὶ συμφωνιῶν διαλεγομένου, καὶ Ἀριστοξένου περὶ μεταβολῶν, καὶ Ἀριστοτέλους περὶ Ὁμήρου τὰ ὦτα καταλήψῃ ταῖς*

χερσὶ δυσχεραίνων καὶ βδελυττόμενος; Pro Ἀριστοτέλους legebatur perperam Ἀριστοφάνους quod correxit Nauck Aristoph. p. 24 not. 10.

Praeter Προβλήματα Ὁμηρικὰ in secundo vitae 3 catalogo unus Homericus Aristotelis liber nominatur, inscriptus *Εἰ δή ποτε Ὅμηρος ἐποίησε τὰς Ἡλίου βοῦς*. Quo libro videtur quaesitum esse, Homerus utrum fabulam de Solis bobus quae est in Odyssea finxerit ipse an traditam acceperit. Ansam fortasse quaestioni instituendae dedit Apolloniatarum Ionium mare accolentium sacer Soli ovium grex, de quo Herodotus 9, 93; vel Corinthiorum ipsorum Apolloniatarum μητροπόλεως antiquissimus Solis cultus. Quo ex cultu repetendam esse fabulae Homericae de Solis bobus et ovibus μ 127. 260 λ 104 α 7 τ 273 ψ 329 obviae originem non est quod ambigas. Aristotelem autem in Politiis et Corinthiorum et Apolloniatarum antiquitates tractasse constat. Ceterum cohaeret cum libro de quo verba facimus locus scholiorum μ 129, ex Aristotelis Ἀπορήμασιν Ὁμηρικοῖς ut videtur desumptus: *ἑπτὰ βοῶν ἀγέλαι: Ἀριστοτέλης φυσικῶς τὰς κατὰ σελήνην ἡμέρας αὐτὸν λέγειν φησὶ τν' οὔσας. τὸν γὰρ πεντήκοντα ἀριθμὸν ἑπταπλασιάσας εἰς τὸν τριακοστὸν πεντηκοστὸν περιεστάναι εὑρήσεις.* Eustath. μ 130 p. 1717, 32 *ἰστέον δὲ ὅτι τὰς ἀγέλας ταύτας καὶ μάλιστα τὰς τῶν βοῶν φασὶ τὸν Ἀριστοτέλην ἀλληγορεῖν εἰς τὰς κατὰ δωδεκάδα τῶν σεληνιακῶν μηνῶν ἡμέρας, γιγνομένας πεντήκοντα πρὸς ταῖς τριακοσίαις, ὅσος καὶ ὁ ἀριθμὸς ταῖς ἑπτὰ ἀγέλαις, ἐχούσαις ἀνὰ πεντήκοντα ζῷα. διὸ οὔτε γόνον αὐτῶν γίνεσθαι Ὅμηρος λέγει οὔτε φθοράν. τὸ γὰρ αὐτὸ ποσὸν ἀεὶ ταῖς τοιαύταις ἡμέραις μένει.* Idem ad vs. 139 p. 1717, 44 Apolloniatarum sacri gregis ab Herodoto commemorati mentionem fecit.

In exotericis Aristotelis scriptis dialogorum fuisse narratur multitudo, quorum nullus aetatem tulit. Multos in iis fuisse, quibus Homerus sit explicatus Dio Chrysost. narrat orat. 53 cap. 1, lectio si vera. Verba sunt haec: *καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης, ἀφ' οὗ φασι τὴν κριτικήν τε καὶ γραμματικὴν ἀρχὴν λαβεῖν, ἐν πολλοῖς διαλόγοις περὶ τοῦ ποιητοῦ διέξεισι θαυμάζων αὐτὸν ὡς τὸ πολὺ καὶ τιμῶν· ἔτι δὲ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός.* Adnotat Emperius „*ἐν πολλοῖς*

διαλόγοις. ἐν πολλοῖς δὴ λόγοις (vel *ἐν πολλοῖς λόγοις* vel *ἐν πολλοῖς νὴ Δία λόγοις*) Reisk., *ἐν ὅλοις δέκα λόγοις* Geel.“ Conferenda videtur oratio secunda, qua fictum Dio sistit dialogum inter Alexandrum quondam et Philippum patrem *περὶ Ὁμήρου* habitum sive, ut initio cap. 1 declaratur, *περὶ βασιλείας*. Hujus dialogi cap. 15 Alexander praeceptorem suum Aristotelem cum Phoenice comparat Achillis praeceptore, cp. 79 vero Philippus de Aristotele *ὁ γὰρ ἀνὴρ ἄξιος πολλῶν καὶ μεγάλων δωρεῶν, εἰ τοιαῦτά σε διδάσκει περί τε ἀρχῆς καὶ βασιλείας, εἴ τε Ὅμηρον ἐξηγούμενος, εἴ τε καὶ ἄλλον τρόπον.*

De patria et aetate Homeri Aristoteles in iis, de quibus egi libris Homericis quaesivisse non videtur, sed solo in opere *Περὶ ποιητῶν* inscripto, de quo conferas C. Muelleri HGF vol. 2 p. 185 sqq. Oriundum fuisse Homerum ex insula Io secundum Aristotelem in vitae 2 B legimus cap. 2, in quinta, in sexta. Idem Gellius narrat 3, 11, 6: „Aristoteles tradidit ex insula Io natum (intell. Homerum)“. Accedit Tzetzes qui Exeges. Iliad. p. 8 *τῷ δὲ σοφῷ Ἀριστοτέλει* inquit *Ἰήτης τάχα δοκεῖ* (int. *ὁ θειότατος Ὅμηρος*) *διὰ τὸ ἐν Ἴῳ τεθάφθαι.* Uberrimum Aristotelis fragmentum ipsum servatum est cap. 3 vitae 2 A, quo Homerus in Io insula natus esse traditur eo tempore, quo Neleus Codri filius Iones in Asiam deduxerit. Rem exposuisse legimus Aristotelem *ἐν τῷ τρίτῳ Περὶ ποιητικῆς*. Aut ea verba C. Mueller l. c. p. 186 (cfr. 185) mutanda esse censet rescribendumque *ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ ποιητῶν* aut de Aristotele Cyrenaeo cogitandum, quem *Περὶ ποιητικῆς* scripsisse Diog. L. testetur 5, 35. Sed de Cyrenensi isto Aristotele veteres certe scriptores quos memoravi non cogitasse vel ea res docet, quod vitae 2 B et 5 auctores expresse *Ἀριστοτέλην τὸν φιλόσοφον* ad partes vocant, Tzetzes *τὸν σοφὸν Ἀριστοτέλην*, nudo reliqui nomine *Ἀριστοτέλην*; in quibus doctissimus Gellius. Nec magis placet emendatio a Muellero commendata; nam si reponendum *Περὶ ποιητῶν*, non *ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ ποιητῶν* videtur scribendum, sed *ἐν τῷ Περὶ ποιητῶν*, quibus verbis Aristotelis hoc opus excitatur a Diogene Laertio 8, 57 et ab Eudocia p. 170 et ab Athenaeo 11, 112. Quae verba si restitueris vitae Plutarcheae, pro iis corrupte primum credas scriptum *ἐν τῷ τρὶ Ποιητῶν*, mendose dein emendatum

ἐν τῷ τρίτῳ Ποιητῶν, ἐν τῷ τρίτῳ Ποιητικῆς, ἐν τῷ τρίτῳ Περί ποιητικῆς. Residet tamen de hac quoque emendatione scrupulus; ferri enim posse crediderim illud Περὶ ποιητικῆς. Opus suum Περὶ ζώων inscriptum Aristotelem ipsum τὴν Ζωικὴν ἱστορίαν vocare videmus in libro De partibb. animall. 3, 5. Quod si recte fecit ille, quidni opus Περὶ ποιητῶν inscriptum τὴν Ποιητικὴν ἱστορίαν dicat quis? Jam vero pro τὴν „Ποιητικὴν ἱστορίαν" τὸ „Περὶ ποιητικῆς ἱστορίας" recte dici certissimum est, cujus rei exempla inspicias collecta apud Fuhr. Dicaearch. p. 40 et Schneidewin. Heraclid. p. XXXIX. Itaque suo jure vitae auctor scripsisse videri potest ἐν τῷ Περὶ ποιητικῆς; unde repetitis perperam vocabulis τῷ περί ex τῷ περὶ τῷ περὶ ποιητικῆς converso priori περι in τρι natum fuerit τῷ τρίτῳ περὶ ποιητικῆς. Similis condicio est fragmenti ex eodem Περὶ ποιητῶν servati opere ap. Diog. L. 2, 46, ubi quod editur Ἀριστοτέλης ἐν τρίτῳ Ποιητικῆς prorsus immutatum retineri potest. Scripsit etiam hoc loco Aristoteles de Homero, nec tamen data opera, quod in primo tantum operis libro factum apparet, sed occasione oblata: τούτῳ (int. τῷ Σωκράτει) τις, καθά φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τρίτῳ Ποιητικῆς, ἐφιλονείκει Ἀντιόλοχος Λήμνιος καὶ Ἀντιφῶν ὁ τερατοσκόπος, ὡς Πυθαγόρᾳ Κύδων καὶ Ὀνάτας, καὶ Σάγαρις Ὁμήρῳ ζῶντι, ἀποθανόντι δὲ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, καὶ Κέρκωψ Ἡσιόδῳ ζῶντι, τελευτήσαντι δὲ ὁ προειρημένος Ξενοφάνης, καὶ Πινδάρῳ Ἀμφιμένης ὁ Κῷος, Θάλητι δὲ Φερεκύδης, καὶ Βίαντι Σάλαρις Πριηνεύς, Πιττακῷ Ἀντιμενίδας καὶ Ἀλκαῖος, Ἀναξαγόρᾳ Σωσίβιος καὶ Σιμωνίδῃ Τιμοκρέων. Congruunt quae Aristoteles Politicc. 3, 9, 6 narrat: οἷον εἵλοντό ποτε Μυτιληναῖοι Πιττακὸν πρὸς τοὺς φυγάδας, ὧν προειστήκεσαν Ἀντιμενίδης καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητής. Quod ad vindicandum Aristoteli hoc Περὶ ποιητῶν s. Ποιητικῆς ἱστορίας opus facit. Tertius ejusdem operis locus quo Homerus commemoratur apud Diogenem L. 8, 57 (Eudociam p. 170) exstat: ἐν δὲ τῷ Περὶ ποιητῶν φησιν (intell. ὁ Ἀριστοτέλης), ὅτι καὶ Ὁμηρικὸς ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ δεινὸς περὶ τὴν φράσιν γέγονε, μεταφορικός τε ὢν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ ποιητικὴν ἐπιτεύγμασι (ἐπιτάγμασι Eud.) χρώμενος. Qua cum narratione optime quadrant quae Aristo-

teles in Poëticae cap. 1, 11 dicit: *οὐδὲν δὲ κοινόν ἐστιν Ὁμήρῳ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ, πλὴν τὸ μέτρον. διʼ ὃ τὸν μὲν ποιητὴν δίκαιον καλεῖν, τὸν δὲ φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητήν.* Cfr. Poët. 12, 11.

Addere possem multos locos, quibus Homerica Aristotelis studia illustrantur; veluti Tzetzae schol. ad Exeg. Iliad. p. 126, ubi in catalogo eorum, qui Homericam etymologiam tractarint, primi ponuntur *Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης οἱ φιλόσοφοι.* Universos Aristotelis locos Homericos qui volet congerere, ei cavendum est a confusione quae in mss. reperitur nominum *Ἀρίσταρχος, Ἀριστοφάνης, Ἀριστοτέλης.* Sic apud Plutarchum pro *Ἀριστοφάνους* restituisse Nauckium vidimus *Ἀριστοτέλους*; sic schol. *κ* 136 pro *Ἀρίσταρχος* legendum esse *Ἀριστοτέλης*, contra quae schol. Theocrit. 1, 34 leguntur, Aristotelem *π* 176 pro *ἐθειράδες* scripsisse *γενειάδες*, in iis pro *Ἀριστοτέλης* legendum esse *Ἀρίσταρχος* Lehrs monuit Arist. p. 50 not. 2, quam emendationem verissimam eorum qui his temporibus libros edunt aut ignoraverunt nonnulli aut adeo spreverunt ut ne verbo quidem ducerent commemorandam. Cavendum etiam a Cyrenensi illo Aristotele et a tertio quodam ejusdem nominis scriptore, qui *Περὶ Ἰλιάδος πεπραγματευμένος* dicitur Laertio 5, 35.

H e r a c l i d e m P o n t i c u m, Heraclea Ponti oriundum, Aristotelis discipulum et Platonis, in locis Homerica Aristotelis studia illustrantibus bis cum illo vidimus laudatum: a Plutarcho Non posse suaviter 12, ubi *Περὶ Ὁμήρου* et *Περὶ Εὐριπίδου* scripsisse *Προβλήματα* ut Aristoteles ita Heraclides indicatur, et a Dione orat. 53, 1, qui postquam Aristoteli Homerum illustratum fuisse multis dialogis dixit, Heraclidem subjungit: *ἔτι δὲ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός.* Dialogos Heraclidem composuisse multos constat, quam rem veterum testimoniis firmatam videas apud Deswertum Dissert. de Heraclide Pontico (Lovanii 1830) p. 32 sqq. Commemorat dialogos etiam Diogenes Laertius in scriptorum Heraclidis catalogo 5, 86 sqq proposito; cujus catalogi talis est confusio ut parum liqueat dialogi num fuerint opera tria Homerica quae § 87. 88 recensentur. Eorum duo grammatica vocantur, alterum *Περὶ τῆς Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου ἡλικίας α΄ β΄*, alterum *Περὶ Ἀρχι-*

λόγου καὶ Ὁμήρου α΄ β΄; tertium vero, *Λύσεων Ὁμηρικῶν α΄ β΄*, in musicis Heraclidis scriptis positum est. Cum hoc opere, quod ad similitudinem *Ἀπορημάτων* Aristotelis *Ὁμηρικῶν* proxime videtur accessisse, in musicis libri recensentur *Περὶ τῶν παρ' Εὐριπίδῃ καὶ Σοφοκλεῖ α΄ β΄ γ΄* et *Περὶ τῶν τριῶν τραγῳδοποιῶν α΄*; verissime igitur Plutarchum l. c. de Heraclide perhibuisse apparet. De Homero dedita opera sine dubio Heraclides etiam in scriptione egit *Περὶ ποιητικῆς καὶ τῶν ποιητῶν α΄* a Diogene 5, 88 nominata, ad exemplum, opinor, Aristotelis magistri composita; qua in scriptione de Homeri patria et aetate disputatum fuisse quamvis probabile dixeris, ea tamen, quae in vita sexta ex Heraclide proferuntur, *Ἡρακλείδης μὲν πρεσβύτερον* (int. *τὸν Ὅμηρον*) *Ἡσιόδου λέγει*, ex libris *Περὶ τῆς Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου ἡλικίας* profluxisse ultro concedes.

Eustratius ad Aristot. Eth. Nicom. lib. 3 cap. 1 p. 40 Aldin. (locum transscripsit Deswert p. 109) de Aeschylo Athenis propter profanata in scena mysteria in judicium vocato Heraclidem Ponticum ad partes vocat *ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ Ὁμήρου*. Quo titulo quod opus ex tribus illis a Diogene recensitis designetur incertum est. Sed ex eodem certe opere hausta videntur esse quae Diog. Laert. 2, 43 refert: *ὁ μὲν οὖν* (int. *ὁ Σωκράτης*) *ἐξ ἀνθρώπων ἦν. Ἀθηναῖοι δ' εὐθὺς μετέγνωσαν, ὥστε κλεῖσαι καὶ παλαίστρας καὶ γυμνάσια. καὶ τοὺς μὲν ἐφυγάδευσαν· Μελίτου δὲ θάνατον κατέγνωσαν. Σωκράτη δὲ χαλκῆς εἰκόνος ἐτιμήσαντο, ἣν ἔθεσαν ἐν τῷ Πομπείῳ, Λυσίππου ταύτην ἐργασαμένου. Ἄνυτόν τε ἐπιδημήσαντα αὐθημερὸν ἐξεκήρυξαν Ἡρακλεῶται. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ Σωκράτους Ἀθηναῖοι πεπόνθασι τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλείστων ὅσων. καὶ γὰρ Ὅμηρον* (*καθά φησιν Ἡρακλείδης*) *πεντήκοντα δραχμαῖς ὡς μαινόμενον ἐτίμησαν, καὶ Τυρταῖον παρακόπτειν ἔλεγον, καὶ Ἀστυδάμαντα πρῶτον τῶν περὶ Αἰσχύλον ἐτίμησαν εἰκόνι χαλκῇ*. De ultimis, quae corrupta esse patet, conferendi interpretes. Heracleotas illos quos Diogenes dicit Heracleotas Ponti esse Heraclidis nostri cives ex orat. 20 Themistii p. 239 C constat, a quo, poenas attingente accusatoribus Socratis impositas, *οἱ Ἡρακλεῶται οἱ ἐν τῷ Πόντῳ* Anytum lapidibus obruisse dicuntur. Prorsus incer-

tum ex quo opere petita sint quae Plutarchus vit. Alex. cp. 26 exhibet, Heraclide auctore Alexandriae incolas narrare, Homerum Alexandro per quietem visum versibus δ 354. 355 recitatis locum indicasse quo condenda esset Alexandria urbs. E libro Heraclidis *Περὶ ἡδονῆς* Athen. 12, 5 locum profert, quo voluptatem summum bonum esse demonstratur et aliis argumentis prolatis et Odysseae loco ι 5 sqq formulaque Homerica *ϑεοὶ ῥεῖα ζώοντες*. Quam rem ut recte spectes, tenendum quod Diogenes 5, 88 scribit, librum *Περὶ ἡδονῆς* fuisse *κωμικῶς πεπλασμένον*, ita ut recte conjecisse videatur Deswert p. 59, dialogum fuisse illum librum, quo aliquem ex Epicureis (qui ei infensissimi erant) introduxerit Heraclides doctrinam istam qui defenderet. Insigne de historia Homeri Heraclidis testimonium servavit Plutarchus De musica cap. 3 ex libro quem vocat *Συναγωγὴν τῶν ἐν μουσικῇ*, de quo videndus Deswert p. 135. In eo igitur opere Terpandrum Lesbium dixit, citharoedum celeberrimum ineuntis septimi a. Chr. saeculi, *τοῖς ἔπεσι τοῖς ἑαυτοῦ καὶ τοῖς Ὁμήρου μέλη περιτιϑέντα ᾄδειν ἐν τοῖς ἀγῶσιν.* Res perquam credibilis iis firmatur, quae de *μελοποιίᾳ* Terpandri Clemens Al. Stromm. 1 78, de Terpandro Homeri imitatore Alexander ap. Plutarchum De mus. cap. 5, Plutarchus ipse cap. 6 de Terpandro prooemiis praeludente Homericis versibus produnt. Conferas etiam Proclum apud Phot. Bibl. p. 320 Bk. Sed eodem illo fragmento Heraclides, vetustam ut videtur secutus poëtarum et musicorum *ἀναγραφὴν* Sicyone asservatam (iterum memoratam a Plutarcho cp. 7) inter vetustissimos Graeciae poëtas Homero antiquiores, Amphionem, Linum, Anthen, Pierium, Philammonem, Thamyrin rettulit Demodocum Corcyraeum, qui composuerit *Ἰλίου πόρϑησιν* et *Ἀφροδίτης καὶ Ἡφαίστου γάμον*, et Phemium Ithacensem, cujus carmen fuerit De reditu *τῶν ἀπὸ Τροίας μετ' Ἀγαμέμνονος ἀνακομισϑέντων*; ad citharam autem vetustos illos omnes cecinisse carmina sua. Quam rem quamvis ingeniose disputasse videatur Heraclides (nam verissimum hoc est, Homerum quidem quos introducit epica recitantes carmina ad citharam eos omnes facere canentes, ipsius vero Homeri carmina a rhapsodis non ad citharam esse cantata sed *ἐπὶ ῥάβδῳ* recitata): Demodocum tamen

istum et Phemium cum carminibus suis ex Odysseae locis α 325 ϑ 266. 499 temere esse effictos patet. Ita vero comparati Heraclidis, quem Cicero alio loco virum doctum, alio virum doctum in primis vocavit, omnes videntur fuisse libri, ut bonae frugis essent pleni iidemque referti puerilibus fabellis Cfr. Deswertum p. 34 sqq. Similem in explicando Lini vatis nomine locoque Σ 570 Heraclides arguitur ex Photio s. v. *Λινόν* errasse errorem dipla notatum ab Aristarcho Σ 570, ubi Aristonicus quidem Heraclidem non nominat. Addenda forsitan esset Heraclidis de Cimmeriis Homericis sententia (λ 14), pluribus ea si exstaret exposita quam quae leguntur Etymol. m. s. v. *Κιμμερίους*. Explicationes quasdam vocabulorum Homericorum admodum leves, petitas ex opere Pontici ut videtur Heraclidis *Περὶ ἐτυμολογιῶν* vel *Περὶ ἐτυμολογίας*, apud Deswertum p. 115 reperies et Osannum Quaestt. Homm. part. (Gissae 1853) De Heraclide Homeri carminum diorthota p. 8 sqq. Ad *Λύσεων Ὁμηρικῶν* libros pertinere credas non solum *λύσιν* illam schol. ν 119 pluribus expositam quae Pontico adscribitur Heraclidi, sed etiam quae scholl. β 51. 63 Β 649 Γ 236 Heraclidis esse dicuntur Pontici non addito cognomine. Praeterea leguntur permulta fragmenta Homerica Heraclidis nomine insigniti quum apud alios tum apud Eustathium, quae intacta mitto, quum quid a nostro profectum sit Heraclide, quid ab aliis ejus nominis scriptoribus, Heraclide Pontico Didymi *τοῦ πάνυ* discipulo nostri cive (Diog. L. 5, 93 Suid. s. vv. *Ἡρ. Ποντ. Ἀντέρως. Λέσχαι*), Heraclide Milesio (schol. Θ 178 Eustath. Θ 178 p. 705, 61 Cram. Ann. Oxx. 1, 95), aliis, non possit paucis dijudicari. Cfr. Deswertum p. 28. 178 sqq Osannum Quaestt. Homm. part. 3 et part. 4 (Gissae 1854).

Carminum Homericorum editionem confectam fuisse ab aliquo Heraclide, non vetere illo Pontico sed recentiori nescio quo qui saeculo p. Chr. n. primo vixerit, Osann part. 3 p. 4 sq part. 4 p. 17 sq collegit ex Eustathio μ 325 p. 1724, 32 sqq (Phavorin. ed. Dindorf. Gramm. Graecc. 1 p. 80), ubi leguntur haec: *λέγει δὲ* (int. *ὁ Ἡρακλείδης*) *τοιοῦτον ἁμάρτημα εἶναι καὶ ἐν τῷ χηρῶσται* (Phav. *χηρωσταί*)· *τοῦ γὰρ ῥήματος ὄντος περισπωμένως* (Phav. *περισπωμένου*) *χηρῶ τοὔνομα οὐκ*

ὀξυτονεῖται, ἅμα δὲ τοῦτο καὶ περισσὸν ἔχει τὸ σ· καὶ σημαίνει (Phav. *σημείωσαι*) *τὸ τοιοῦτον καινῶς* (Phav. *καινὸν*) *παραδοθὲν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείδου· ἡ γὰρ Ἰλιὰς, διορθωθεῖσα ὡς ἔοικεν ὕστερον, οὐ γράφει χηρῶσται προπερισπωμένως, ἀλλ' ὀξύνει, οἷον „χηρωσταὶ δὲ διὰ κτῆσιν δατέονται"*. His quod Osann 4 p. 18 praedicat planum et indubitatum testimonium exhiberi de editione Heraclidis id concedi nullo modo potest. Accedunt loci plurimi et Eustathii et aliorum, quibus ejusdem haud dubie Heraclidis memorantur scripturae et explicationes Homericae, editionis tamen nec vola nec vestigium apparet. Heraclidem istum prout Cratetem et Tyrannionem Homericorum commentariorum opus liquet confecisse *Διορθώσεως* vel *Διορθωτικῶν* inscriptum titulo.

Falso nonnulli ad veterem Ponticum Heraclidem olim referebant Heracliti Allegoriarum Homericarum libellum, quem codicibus a Cobeto accuratius excussis 1851 Lugd. Bat. edidit E. Mehler; *Λύσεων Ὁμηρικῶν* a Diogene commemoratarum libros fuerunt qui hanc haberent scriptionem. Cautius pronuntiandum de frustulis illis *Ἐκ τῶν Ἡρακλείδου Περὶ πολιτειῶν* inscriptis accurate primum a Schneidewino editis 1848 Gottingae, post Schneidewinum in Muelleri HGF vol. 2 p. 197 sqq. Schneidewin excerpta esse de excerptis contendit Politiarum Aristotelis; prioris epitomatoris (aliunde non noti) Heraclidis nomen praefixum. Mueller nomine Heraclidis praefixo Ponticum nostrum designari censet; etenim excerpta de excerptis Heraclidis Pontici Politiarum (aliunde non notarum) fundum farraginis esse, cui superinjecti sint panni ex Aristotele et aliis deprompti. Quae lis Homeri tangit historiam, quoniam in fragmentis istis tribus de Homero agitur locis, Polit. Lacedd. 2, Cretenss. 2, Cephall. 3; quorum ultimo, Cephall. 3, qui Welckero Ep. Cycl. 1 p. 189 not. 280 ex Heraclidis opere *Περὶ Ὁμήρου* ab Eustratio laudato vel ex alio Heraclidis opere Homerico excerptus videbatur, ex Tyrrhenia in Cephalleniam et Ithacam pervenisse narratur Homerus quo tempore ex morbo caecus sit redditus; primo vero, Lacedd. 3, Lycurgus Samum quum pervenisset Homeri carmina ibi a posteris accepisse Creophyli, Samii poëtae illius vetusti, cujus mentionem supra injeci, primusque in Peloponnesum transtulisse traditur. Qui

locus insignis, si Muellerum audimus p. 207 totam Lacedaemoniorum Politiam ab ipso Heraclide repetentem, Heraclidis Pontici, non Aristotelis est. Ad Heraclidem Cretensium quoque Politiam refert Mueller, cujus frustulo 2 Homerus et Archilochus indicare dicuntur vetustissimam politiarum esse Creticam. De Archilocho etiam Pariorum pol. 2 et Magnett. pol. 1 agitur. Hos tres de Archilocho locos et duos de Homero, Cretenss. pol. 2 Cephall. 3 ex opere Heraclidis Pontici *Περὶ Ἀρχιλόχου καὶ Ὁμήρου* esse depromptos fuerunt qui conjicerent. Poterat etiam de opere *Περὶ τῆς Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου ἡλικίας* cogitari; namque Cumaeorr. pol. 4 versus profertur Hesiodi, quo Cumam ejus fuisse patriam efficiatur. Simili ratione memorantur Alcman poëta Lacedd. 2, Terpander Lacedd. 6, Simonides Rheginorr. 5, Xenocritus Locrus poëta caecus cum Erasippo nescio quo Locrorr. 1, Aesopus Samiorr. 5 Magnett. 2, Pherecydes Syrius cum Pythagora Samiorr. 4.

In Plutarchi loco supra proposito Non posse suaviter 12 qui de Homero et de Euripide scripserint Aristoteli et Heraclidi tertius additur D i c a e a r c h u s, Aristotelis ille discipulus Messenae Siciliae urbe natus. Nec desunt scriptorum aliorum loci, qui in utroque poëta praetereaque in Hesiodo, Al caeo, Sophocle, aliis insignem operam positam esse a Dicaearcho confirmare videantur. Plurimos collegit tractavitque Maximil. Fuhr libri quo Dicaearchi fragmenta complexus est editi Darmstadii 1841 capite sexto, quod est De scriptis quae literas et artes earumque historiam spectaverint. Nonnulla quae post Fuhrii labores innotuerunt addita reperies in Muelleri Dicaearcheorum collectione HGF 2, 225 exhibita, cujus imprimis conferas p. 245 sqq, et apud Osannum An. Rom. p. 5. 280. Tenendum vero est, praeter librum *Περὶ Ἀλκαίου* commemoratum ab Athenaeo 11, 4. 15, 2. 7 et in Scholl. Aristoph. Pac. 1243 opera certa, quibus Dicaearchus de Homero reliquisque illis poëtis quos nominavi egerit a veteribus non indicari, nominarique juxta Messenium a Suida (et Eudocia p. 133) alium quendam Dicaearchum, ad quem nonnulla nudo quae Dicaearchi nomine traduntur referri posse dicas, Lacedaemonium natione, grammaticum, Aristarchi discipulum (*ἀκροατήν*). Sunt autem qui Aristarcheum hunc Dicaearchum, incertum

Aristarchi discipulum quem supra dixi, fuisse in rerum natura negent; quem si e medio sustuleris, Homerica omnia Dicaearchi nomine tradita Aristotelio tribuas necesse erit. Litis versari discrimen certum est non tam in Lacedaemonii memoria apud Suidam obvia (nam quod Suidae saepius evenisse constat, ut unum virum doctum in duas quasi distraheret personas, id ei in Dicaearcho Lacedaemonio secernendo a Messenio facillime evenire potuisse collato Fuhrio p. 60 vel Muellero 2, 225. 246 vix negabis): quam in loco memorabili Apollonii Dyscoli De pronomine p. 60 Bekk. Quo loco compluribus librariorum mendis foedato sive leges *φασὶ δὲ καὶ τὸν Ἀρίσταρχον ἀσμένως τὴν γραφὴν τοῦ Δικαιάρχου ἀναδέξασθαι*, quod exhibet codex, sive *παραδέξασθαι*, quod posuit Bekker, *γραφὴν* autem Dicaearchi sive ad versum praepositum *ν* 52 pertinuisse censebis, quod secure fecerunt nonnulli, e. g. gravissimus Bernhardy in annot. ad Suid. s. v. *Δικ. Λακ.*, sive ad *Γ* 244, quod Bekker in annot. coll. De syntaxi p. 159 (157 Bk.) et schol. Iliad. praetulit quodque vero est similius: erunt tamen quae Aristarchi discipulum intelligi Dicaearchum suadeant, erunt quae antiquum illum Messenium, discipulum Aristotelis. Similis est dubitatio de memorabili Anecdoti Romani loco editi ab Osanno p. 5 *τὴν δὲ ποίησιν ἀναγινώσκεσθαι ἀξιοῖ Ζώπυρος ὁ Μάγνης Αἰολίδι διαλέκτῳ· τὸ δ' αὐτὸ καὶ Δικαίαρχος.* Persuaserant scilicet sibi nonnulli genere Aeolensem fuisse Homerum, non Ionem, indeque explicabant Aeolicae quidquid reperiretur dialecti in carminibus Homericis, quod fecisse e. g. Hellanicum chorizontem arguit schol. *O* 651. Anecdoti locus Fuhrio incognitus longius progressos esse docet Zopyrum Magnetem et Dicaearchum, quisquis ille fuerit Dicaearchus; qui carmina Homeri tota (*τὴν ποίησιν*) ad leges Aeolicae dialecti redigenda mutandaque omnia esse autumaverunt quae Aeolica non essent. Messenius Dicaearchus videtur esse quem de origine saltationis *τῆς διὰ τῆς σφαίρας* *ζ* 100 sqq obviae egisse indicat Athenaeus 1, 25. Versus *B* 684 *Μυρμιδόνες δὲ καλεῦντο καὶ Ἕλληνες καὶ Ἀχαιοί* in fragmento magno explicatur quod ad opus Dicaearchi Messenii praestantissimum vulgo referunt *Ἑλλάδος βίον* inscriptum; Fuhr. p. 147. 389 Mueller p. 230. 264. Aperte

Messenium auctorem prodit τῆς παρ' Ὁμήρῳ Πηνελόπης vituperatio Dicaearcho adscripta schol. α 333 in Cram. Ann. Parr. 3 p. 422.

Conjunctissimus Dicaearcho inter Aristotelis auditores videtur fuisse Aristoxenus Tarentinus, doctissimus musicus, aequalis illius et condiscipulus. Vide Suid. s. v. Ἀριστόξενος Cicer. Tusc. 1 cp. 18 Epist. ad Attic. 8, 4. 13, 32 Phot. Suid. s. v. Σκολιόν schol. Lucian. Jacob. p. 116. Libros Aristoxenus quum de aliis rebus tum de musica scripsit multos. Fragmenta collegit Guilelmus Mahne, cujus Diatribe de Aristoxeno peripatetico inserta est Thesauri critici novi Lips. 1802 editi tomo 1. Supplementa dederunt Mueller HGF vol. 2 p. 268 sqq et Osann Anecd. Rom. p. 301 sqq, deductus hic ad Aristoxenum eo, quod in loco anecdoti quem modo tetigimus verba de Zopyro et Dicaearcho Aristoxeni antecedit mentio. Discimus autem inde, in primo libro operis Πραξιδαμαντίων inscripti titulo ducto a Praxidamante musico (Suid. s. v. Χιάζειν) Aristoxenum narravisse, nonnullos iis, qui vulgo leguntur initio Iliadis versibus substituisse hos: Ἔσπετε νῦν μοι, Μοῦσαι, Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι, | ὅππως δὴ μῆνίς τε χόλος θ' ἕλε Πηλείωνα, | Λητοῦς τ' ἀγλαὸν υἱόν· ὁ γὰρ βασιλῆι χολωθεὶς κτἑ. Conferendae sunt explicationes locupletissimae Osanni p. 5. 275 sqq 301 sqq: qui tamen non respexit locum Procli in Platon. Tim. p. 192 Adrastum de Dicaearcho dicere asserentis ὅτι οὐ πάνυ τὸ ἦθος ἀνὴρ ἐκεῖνος μουσικός, ἀλλ' ὅπως ἂν δόξῃ τι καινὸν λέγειν πεφροντικώς. Quod judicium quam egregie confirmetur anecdoti loco, quo prooemium Iliadis a vulgari prorsus recedens detexisse et primus in medium protulisse arguitur Aristoxenus non est quod multis exponamus. Poterat Osann Procli locum apud Muellerum legere ab eo non commemoratum HGF 2, 270.

In Praxidamantiis de Musaeo quoque poëta, quem Homeri atavum dicebant, Aristoxenum disputasse testatur Harpocratio s. v. Μουσαῖος. Omnino vero multorum poëtarum per libros suos mentionem fecisse illum et per se consentaneum est et fragmentorum docet farrago. Iis, qui etymologiam tractarint Homericam, Aristoxenum adnumerat Tzetzes schol. Exeg. Iliad. p. 126, quod recte Tzetzam fecisse loci

nonnulli confirmant. Vide Ammon. Diff. vocc. s. vv. *Αἰδώς καὶ αἰσχύνη* et *Ῥύεσθαι καὶ ἐρύεσθαι*, et Muellerum frgm. 40. 78 Osann. p. 306. 307. In loco Eustathii *N* 359 afferendo fallitur Mueller.

Venio nunc ad peripateticos duos, quos Tatianus de poësi, genere, aetate Homeri quaesivisse scribit, Megaclidem et Chamaeleontem. Eorum alter, Chamaeleo Heracleae natus fuit Ponti urbe ideoque cognominatus *ὁ Ποντικός*, prout Heraclides Ponticus, civis ejus atque aequalis, quem teste Diogene Laertio 5, 92 *τὰ παρ' ἑαυτῷ κλέψαντα* insimulavit *τὰ Περὶ Ἡσιόδου καὶ Ὁμήρου γράψαι.* Quod quam vere dictum fuerit hodie dijudicari quidem nequit; quamquam hoc sane videmus, de Artemone periphoreto Plutarchum Pericl. 27 ex Heraclide Pontico idem proferre quod ex Chamaeleonte Athenaeum 12, 46. Docemur autem insimulatione illa, Chamaeleontem non de solius Homeri vita scripsisse, sed etiam de Hesiodi. Accedunt aliorum scriptorum loci plurimum operae in historia poëtarum elucubranda Chamaeleontem consumpsisse efficientes. Nam qui diserte nominantur ejus libri, in iis multi sunt de poëtis, pauci philosophici; atque ex his paucis unum, librum *Περὶ ἡδονῆς*, Theophrasto vindicaverunt alii; fragmenta vero incertae sedis fere omnia de poëtis sunt rebusve musicis. Ad partes vocatur Chaemaeleo libro non nominato praeter locos quosdam scriptis ejus Homericis vindicandos Athen. 1, 39 de Aeschylo et Sophocle, 9, 43 de musicae inventione, 10, 35 de Alcaeo, 13, 75 de Alcmane deque Archyta Harmonico, 14, 18 de Clinia Pythagoreo musices amantissimo, 14, 25 de Aristophane et Platone comicis deque saltatione, Diog. L. 3, 46 de Hyperide et Lycurgo Platonis discipulis, Bekk. Ann. 1, 233 de Thalete Milesio, Eustath. Prooem. Commentarr. Pindaricc. cap. 27 de Pindaro. Chamaeleon aut Theophrastus laudatur *ἐν τῷ Περὶ ἡδονῆς* Athen. 6, 105 de Smindyrida Sybarita, 8, 39 de Aeschylo, Chamaeleon *ἐν τῷ Περὶ μέθης* Athen. 10, 29 de Cleomene Laced. rege Scytharum more bibente, 11, 4 de vetustissimorum Graecorum more bibendi, Clem. Al. Stromm. 1, 170 de Zaleuco Locro, *ἐν τῷ Περὶ θεῶν* Clem. Al. Stromm. 1, 60 de Thalete Milesio, *ἐν τῷ Προτρεπτικῷ* Athen. 4, 84 de tibicinio, *ἐν τῷ Περὶ*

Αἰσχύλου Athen. 9, 17. 10, 33, *ἐν τῷ Περὶ Ἀνακρέοντος* Athen. 12, 46, *ἐν τῷ Περὶ Θέσπιδος* Phot. Suid. s. v. *Οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον* Apostol. 13, 42, *ἐν τῷ Περὶ Λάσου* Athen. 8, 20, *ἐν τῷ Περὶ Πινδάρου* Athen. 13, 32, *ἐν τῷ Περὶ Σαπφοῦς* Athen. 13, 72, *ἐν τῷ Περὶ Σιμωνίδου* Athen. 10, 84. 13, 92. 14, 73, *ἐν τῷ Περὶ Στησιχόρου* Athen. 14, 12, *ἐν ἕκτῳ Περὶ κωμῳδίας* Athen. 9, 16, *ἐν ἕκτῳ Περὶ τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας* Athen. 9, 72, *ἐν τῷ Περὶ σατύρων* Suid. s. vv. *Ἀπώλεσας, Ἀρίστιος* Apostol. 3, 60 Arsen. p. 71 Walz.

In scholiis Iliacis Chamaeleontem nominatum repperi *M* 231 *T* 62 *Ψ* 94. 454. Prioribus tribus locis Chamaeleontis afferuntur scripturae; *Ψ* 94 dipla eum ab Aristarcho notatum tradidit Aristonicus; *M* 231 periestigmene est, quam cum Zenodoto Chamaeleontem tangere Didymus docet. Omnes vero hi loci referendi sunt ad opus *Περὶ Ἰλιάδος*, cujus titulus occurrit in Scholl. Apollon. Rhod. 2, 904, ubi Parisiensia Chamaeleontem laudant *ἐν τῷ Περὶ Ἰλιάδος*, vulgata eundem *ἐν πέμπτῳ Περὶ Ἰλιάδος*. Pertinent quae proferuntur e Chamaeleonte ad explicationem loci *Z* 133. In iisdem ad Apollonium Scholiis 1, 139 quoque Chamaeleontis facta est mentio referenda illa ad explicationem versus *A* 69. Etiam *Περὶ Ὀδυσσείας* Chamaeleontis fuisse opus comparatis intelligitur schol. *ε* 334 et Eustathio *ε* 334 p. 1543, 52, a quibus Chamaeleo cum Aristotele in Odysseae loco nominato pro *βροτὸς αὐδήεσσα* legisse traditur *οὐδήεσσα*. Ex Iliadis locis supra indicatis duo sunt, quibus scholia secutus Eustathius Chamaeleontem memorat, *Ψ* 94 p. 1290, 28 *Ψ* 455 p. 1310, 30.

In reliquarum scriptionum Chamaeleontis fragmentis duo exstant, quibus Homerus respicitur, alterum ex libro *Περὶ μέθης* Athen. 11, 4, ubi propter neglectos vel non recte intellectos locos *Λ* 632 sqq *ι* 345 sqq Athenaeus illum vituperat, alterum Athen. 14, 12 *Χαμαιλέων δ' ἐν τῷ Περὶ Στησιχόρου καὶ μελῳδηθῆναί φησιν οὐ μόνον τὰ Ὁμήρου, ἀλλὰ καὶ τὰ Ἡσιόδου καὶ Ἀρχιλόχου, ἔτι δὲ Μιμνέρμου καὶ Φωκυλίδου.* Quod testimonium supra illis propositis accedit, quae Terpandrum Homero *μέλη περιθεῖναι* docent.

Cum Chamaeleonte ut aequalem ejus Tatianus recenset Megaclidem peripateticum. Ejus studia Homerica etiam

scholia *K* 274 *Π* 140 *X* 36. 205 *ζ* 106 testantur, et Athenaeus 12, 6. 7, et Suidas s. v. *Ἀθηναίας*, et Hesychius s. v. *Ἀθηνᾶ*, cujus interpretes Phavorinum quoque excitant, quem inspicere non licuit; porro Eustathius *A* 197 p. 84, 18, ubi quod editur *Μετακλείδης* corrigendum esse e Suida, Hesychio, Phavorino Suidae atque Hesychii annotaverunt interpretes; cfr. Bernhardyum ad Suid. s. v. *Μετακαλοῦντες*, Westermannum ad Voss. Histt. Graecc. p. 465 not. 6, Heinrichium in praef. ad Hesiodi scutum p. 62, Muellerum HGF 4, 443. Maxime insignia Megaclidis fragmenta sunt ea quae Athenaeus, scholl. *X*. schol. *ζ* servaverunt. Eorum locorum ultimo versum *ζ* 106 *ἀγρονόμοι* (int. *νύμφαι*) *παίζουσι· γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ* Megaclidem docemur sic legisse transformatum: *ἀγρόμεναι παίζουσιν ἀνὰ δρία παιπαλόεντα.* Quae scholl. *X* 36. 205 e Megaclide proferuntur, repetenda sunt e magistri doctrina Aristotelis; vide Poët. 14, 21 sqq 15, 8 Buhl. ed. min. Athenaeus 12, 6 de Hercule qualem Homerus depingat cum Hesiodo Xanthoque *τῷ μελοποιῷ*, qualem depingant Stesichorus reliquique recentiores poëtae Megaclidem introducit disputantem; cap. 7 eundem de loco Odysseae *ι* 2 sqq. Ex uno eodemque opere Homerica quaecunque exstant Megaclidis fragmenta videntur derivata esse, cujus titulus qui fuerit Suidas docet s. v. *Ἀθηναίας*, ubi *Μεγακλείδης ἐν τοῖς Περὶ Ὁμήρου* laudatur. Corrigenda inde verba schol. A *Π* 140 *Μεγακλείδης ἐν δευτέρῳ Ὁμήρου* legendumque *ἐν δευτέρῳ Περὶ Ὁμήρου*, quo loco simul apparet, uno libro opus non fuisse absolutum.

Peripateticorum agmen claudito Demetrius Phalereus, non ipsius Aristotelis auditor, sed Theophrasti Eresii, qui Aristotelis fuit successor. Demetrio, qui ab anno 317 usque ad annum 307 a. Chr. Athenis fuit praefectus a Cassandro, Macedoniae rege, Cicero De legg. 2 cp. 26. 3 cp. 6 Rabir. Post. cp. 9 De republ. 2 cp. 1 Brut. cp. 9 suo jure vertit laudi quod et doctrinae studiis et regenda civitate fuerit princeps. Grammaticorum probatissimum Tertullianus Apologet. 18 Demetrium Phalereum dicere non dubitavit; plurimos eundem conscripsisse libros Diogenes Laertius 5, 80 et Suidas s. v. *Δημήτρ.* testantur; quorum maximam partem in Aegypto patria pulsus ad Ptolemaeum Lagi quum se contulisset scripsisse

Demetrium Cicero prodit De Finibb. 5 cp. 19. Et Homero quidem docte tractando plurimum sane illum praestitisse certum est eo, quod Alexandrini Musei, ut supra monui, condendaeque bibliothecae regi exstitit suasor et auctor; nec defuerunt tamen ipsius lucubrationes poëtae. Librorum Demetrii in catalogo a Diogene L. 5, 81 tria exhibentur opera Homerica: *Περὶ Ἰλιάδος α′ β′*, *Περὶ Ὀδυσσείας α′ β′ γ′ δ′*, *Ὁμηρικός α′*. Fragmenta exstare videntur paucissima, inter quae memorabilis locus est apud Athen. 5, 4 et Eustath. *B* 409 p. 247, 14, quo versum *B* 409 ut *ἀλλότριον τῆς ποιήσεως* ille rejicit; memorabilis etiam apposita ad vs. *γ* 267 in Scholl. Buttm. Preller. Eustath. p. 1466, 55 narratio de vetustis poëtis Demodoco Lacone, Automede Mycenaeo, Perimede Argivo, Licymnio Buprasiensi, Sipia Doriensi, Pharida Lacone, Probolo Spartiata, quos temporibus belli Troici vixisse autumat; reliquorum magistrum fuisse Perimedem Argivum; Demodocum praeterea etiam Automede usum esse magistro; lyram eo tempore maxime fuisse usitatam; poëtas summo fuisse in honore; Automedem primum cecinisse bellum Amphitryonis adversus Teleboas et rixam Cithaeronis et Heliconis, Demodocum vicisse Pythia quum Menelaus et Ulixes Delphicum oraculum adirent Troici belli exitum quaesituri; Demodocum ab Agamemnone Mycenas esse arcessitum uxorique datum custodem; Demodocum igitur esse poëtam illum, quem Homerus memorat *γ* 267. Quam narrationem referunt nonnulli ad opus *Περὶ ποιητῶν*, quod Demetrium scripsisse ex Diogene L. 5, 80 et Suida s. v *Δημ. Φαλ.* evincere student. Non liquet tamen revera opus *Περὶ ποιητῶν* fuisse Demetrii. Nam Diogenes et Suidas hoc solum testari videntur, circa poëtas occupata fuisse Demetrii studia; atque revera ut scripserit ille Aristotelis nimirum ad exemplum opus *Περὶ ποιητῶν*, fragmentum illud ad *γ* 267 servatum nihilo secius e libris *Περὶ Ὀδυσσείας* repetendum. Alia quaestio est de Tzetz. Proll. Lycophr. p. 259, ubi inter *ἀσματογράφους* s. *ἀοιδούς*, h. e. poëtas ad citharam vel aliud ejusmodi instrumentum musicum canentes carmina Demetrius Phalereus rettulisse narratur Automeden et Demodocum et Chaerin Corcyraeos, Ithacesium Phemium, alios. Hujus fragmenti sedes diversa fuisse censenda est ab iis, quae ad *γ* 267 pro-

feruntur. Accedit autem utrumque fragmentum ad similitudinem eorum, quae Heraclidem Ponticum de poëtis nonnullis narrasse vidimus Homero antiquioribus; quae ficta fuisse non est quod dubitemus. Quamquam exstitisse ante Homerum multos poëtas et res ipsa clamat et gravissimi auctores statuerunt, e. g. Herodotus 2, 23 et Aristoteles Poët. 2, 8 Buhl. min. Atque traduntur nomina plurima, Orphei, Lini, Musaei, Philammonis, aliorum; quos fictos esse omnes vix credideris.

Mitto frustulum Homericum ad Demetrium Phalereum relatum ap. Stobaeum Floril. 5, 59 (de versu ψ 296) et si quae alia sunt ejusmodi. Notabile vero est quod Demetrius primus instituisse novum recitationis carminum Homericorum genus narratur apud Athen. 14, 12 *οὐκ ἀπελίποντο δὲ ἡμῶν τῶν συμποσίων οὐδὲ ῥαψῳδοί. ἔχαιρε γὰρ τοῖς Ὁμήρου ὁ Λαρήνσιος ὡς ἄλλος οὐδὲ εἷς, ὡς λῆρον ἀποφαίνειν Κάσανδρον τὸν Μακεδονίας βασιλεύσαντα, περὶ οὗ φησι Καρύστιος ἐν ἱστορικοῖς ὑπομνήμασιν, ὅτι οὕτως ἦν φιλόμηρος, ὡς διὰ στόματος ἔχειν τῶν ἐπῶν τὰ πολλά· καὶ Ἰλιὰς ἦν αὐτῷ καὶ Ὀδύσσεια ἰδίως γεγραμμέναι. ὅτι δ' ἐκαλοῦντο οἱ ῥαψῳδοὶ καὶ Ὁμηρισταί, Ἀριστοκλῆς εἴρηκεν ἐν τῷ Περὶ χορῶν. τοὺς δὲ νῦν Ὁμηριστὰς ὀνομαζομένους πρῶτος εἰς τὰ θέατρα παρήγαγε Δημήτριος ὁ Φαληρεύς. Χαμαιλέων δ' ἐν τῷ Περὶ Στησιχόρου καὶ μελῳδηθῆναί φησιν οὐ μόνον τὰ Ὁμήρου, ἀλλὰ καὶ τὰ Ἡσιόδου καὶ Ἀρχιλόχου ἔτι δὲ Μιμνέρμου καὶ Φωκυλίδου.* Eustath. Ω 486 p. 1360, 32 *εἰκότως οὖν ὁ ποιητὴς ἐφιλεῖτο τοῖς γε τὸ καλὸν εἰδόσιν. ἱστοροῦνται γοῦν φιλόμηροι μάλιστα μὲν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, ἤδη δὲ καὶ Κάσανδρος, ὁ καὶ αὐτὸς Μακεδόνων βασιλεύς, οὕτω φιλῶν Ὅμηρον, ὡς διὰ στόματός, φασιν, ἔχειν τῶν ἐπῶν αὐτοῦ τὰ πολλά. ἦν δὲ τοιοῦτος καὶ ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος, ὃς πρῶτος εἰς θέατρον παρήγαγέ, φασι, ῥαψῳδοὺς τοὺς καὶ Ὁμηριστὰς καλουμένους, οἳ ἐμελῴδουν τὰ τοῦ Ὁμήρου, καθάπερ ἄλλοι τὰ Ἡσιόδου καὶ Ἀρχιλόχου καὶ ἑτέρων.* Referenda est res procul dubio ad ea tempora, quibus Athenas Demetrius gubernabat. Cassandri exemplum Iliadis atque Odysseae *ἰδίως γεγραμμένον*, utut illud *ἰδίως* explicueris, componendum videtur cum Alexandri magni Iliadis exemplo *τῇ Ἐκ τοῦ νάρθηκος*.

Ab Aristotelis discipulis converto me ad historicos quarti

a. Chr. n. saeculi. Eorum in numerum referuntur sine dubitatione quattuor scriptores ex iis, qui in vitis et apud patres nominantur, Ephorus, Theopompus, Anaximenes, Philochorus; probabili coniectura ad medium fere saeculum quartum refertur Euthymenes; addo incertos scriptores Archemachum, Timomachum, Pyrandrum, Calliclem, Democritum Troezenium, de quorum aetate certi quidem nihil edicere licet nisi hoc, superiores eos quarto a. Chr. saeculo non fuisse; quos tamen, hariolari si licet, aut omnes aut plerosque ad finem fere quarti a. Chr. saeculi rettulerim.

Democriti Troezenii ne nomen quidem certum est. Nam in vitae octavae (Certaminis) editionibus iis quidem, quas ad manum habeo, Hesiod. ed. Heinsii 1603 p. 320, Goettlingiana priori Hesiodi p. 242 posteriori p. 314, Westerm. *Βιογρ.* p. 34, nulla lectionis varietate indicata exstat scriptum *Δημόκριτος δὲ Τροιζήνιος Δαήμονα ἔμπορον* (int. *τὸν Ὁμήρου πατέρα λέγει*); sed Menagius ad Diog. L. 8, 74 et Jonsius Scriptt. hist. phil. 1, 4, 2 (p. 28 Dorn.) teste Agone Hesiodi et Homeri a Demetrio Troezenio Homeri patrem Daemonem dici ajunt de varia lectione nihil addentes. Veram autem lectionem esse in Certamine *Δημήτριος* adeo illi persuasum habuerunt, ut ipso hoc Certaminis loco nisi et Athenaeo 4, 17 p. 139 ubi *Δημήτριος ὁ Τροιζήνιος* testis ad partes vocatur de Didymo grammatico, apud Diogenem Laertium l. c. 8, 74 legendum censerent *Δημήτριος δὲ ὁ Τροιζήνιος ἐν τῷ Κατὰ σοφιστῶν βιβλίῳ*. Varia enim ibi est lectio, *Δημήτριος δὲ ὁ Τροιζήνιος*, *Δημόκριτος δὲ ὁ Τροιζήνιος*. Demetrium Troezenium Athenaeus etiam 1 p. 29 cap. 52 commemorat. Ab hoc Athenaei Demetrio Troezenio Demetrium illum Troezenium apud Diogenem Laertium 8, 74 obvium diversum esse judicat Mueller HGF 4, 383. Equidem crediderim facile, non solum in vita 8 legendum esse *Δημόκριτος δὲ Τροιζήνιος*, sed etiam apud Diogenem L. 8, 74 praeferendam scripturam *Δημόκριτος δὲ ὁ Τροιζήνιος*, intelligendumque utroque loco eundem hominem. Certe Demetrium suum Troezenium Athenaeus de Homero testantem non fecit; ille vero sive Demetrius sive Democritus quem Laertius 8, 74 introducit, Homericus videtur fuisse. Verba Diogenis sunt haec: *Δημήτριος* (*Δημόκριτος*)

δὲ ὁ Τροιζήνιος ἐν τῷ Κατὰ σοφιστῶν βιβλίῳ φησὶν αὐτὸν (int. Empedoclem) *καθ' Ὅμηρον „ἀψάμενον βρόχον αἰπὺν ἀφ' ὑψηλοῖο κρανείης | αὐχέν' ἀποκρεμάσαι, ψυχὴν δ' Ἄϊδόσδε κατελθεῖν.“*

Juxta Democritum Troezenium in vita 8 Callicles nominatur, qui patrem Homeri dixerit Dmasagoram. Idem procul dubio Callicles est, qui in vita 6 Homerum Salaminium natione dixisse narratur. Sed quis hic Callicles fuerit incertissimum videtur esse.

In vita sexta medium inter Heraclidem et Hypsicratem nomen exstat Pyrandri. Is ibi et Hypsicrates Homerum dixisse narrantur Hesiodi aequalem. Esse probabile duco eundem Pyrandrum atque illum, cujus ex quarto *Πελοποννησιακῶν* libro in Plutarchi Parall. minorr. 37 relatum legimus, Ilio capto Agamemnonem cum Casandra necatum esse, Orestem vero apud Strophium educatum poenas repetivisse patris a percussoribus. Idem Pyrander juxta Theopompum historicum redit apud Tzetz. Lycophr. 1439, ubi Olympiadis genus, matris Alexandri magni a Pyrrho Achillis et ab Heleno Priami filio deduxisse fertur. Pyrrhander *ἐν τῷ Περὶ αὐλητῶν* excitatur ab Athenaeo 14 p. 634 D cp. 35, quem non diversum esse statuit Mueller HGF 4, 486.

Timomachum una cum Aristotele commemorat vitae 6 auctor, utrique dicens Homerum genere visum esse Jetam. Est haud dubie idem Timomachus, de quo Athenaeus 14, 638 *Τιμόμαχος δ' ἐν τοῖς Κυπριακοῖς Στήσανδρον λέγει τὸν Σάμιον ἐπὶ πλεῖον αὐξῆσαι τὴν τέχνην, καὶ πρῶτον ἐν Δελφοῖς κιθαρῳδῆσαι τὰς καθ' Ὅμηρον μάχας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Ὀδυσσείας.*

Ab Euthymene et Archemacho Clemens refert Stromm. 1, 117 aequalem Hesiodi dictum esse Homerum natumque in Chio insula Athenis Acasto regnante circa ducentesimum annum p. Tr. c.; sic Archemachum *ἐν Εὐβοϊκῶν τρίτῳ*, Euthymenem narrasse *ἐν τοῖς Χρονικοῖς*. Hunc Euthymenem Mueller HGF 4, 408 diversum censet esse ab Euthymene Massiliensi, quem iter in Atlantico Oceano fecisse deque eo librum scripsisse constat ex Menippi Peripl. ed. Hoffm. p. 157 Senec. Quaestt. natt. 4, 2, 21 Lyd. De mensibb. 4, 68 p.

262 Lips. Athenaeo 2, 87 Plutarcho De placitt. philoss. 4, 1 Aristid. orat. 48 p. 353. 356. Sententiae suae nec Mueller rationes substruxit neque ego vidi quae substrui possint. Itaque, quum nullum equidem noverim veteris auctoris locum, unde colligere liceat, fuisse praeter Massiliensem Euthymenem alium ejusdem nominis scriptorem, quum hoc aliunde satis constet, floruisse Massiliae studia Homerica, quum id ipsum quod affirmasse narratur Massiliensis Euthymenes, profluere Nilum ex Oceano, Homericum sit atque haustum ex versibus *Φ* 194 sqq, de quibus infra ubi ad Herodotum deduxero narrationem meam pluribus agam: Clementis Euthymenem accurate illum referentem de Homero in Chronicis suis eundem esse persuasum habeo atque Massiliensem geographum. Hunc Ukert Geogr. 1, 1 p. 113 aequalem fuisse dicit Pytheae Massiliensis, celeberrimi geographi, qui Alexandri magni fere temporibus vixit; qua in re testimonium Aristidis eodem loco a se de aliis laudati non adhibuit, orat. 48 p. 353 Ephorum Euthymenis Massiliensis fecisse mentionem dicentis. Contra quos testes de Euthymenis aetate producit Ukert, Aristotel. Meteorol. 1, 13 Athen. 2, 90, eorum apud alterum tempus indicatum non repperi, apud alterum, Aristotelem, ne nomen quidem legi nominatum Euthymenis. Sed Aristotelem Meteorol. 1, 13 et ante Ukertum nonnulli et post eum testem esse scripserunt de Euthymene; quos omnes non ipsum locum legisse sed, quem morem doctissimi scito cujusque esse, libro Aristotelis non collato loci notam ex aliorum scriptis indubitanter transscripsisse patet. Ukert autem in eo quoque erravit, quod 2, 1, 47 apud schol. Apollon. Rhod. 4, 269, ubi sententia Democriti *τοῦ φυσικοῦ* fuisse illa narratur, profluere Nilum ex Oceano, pro *Δημόκριτος* legendum censuit *Εὐθυμένης*. Qua emendatione elegantissima atque facillima non opus est; nam Democritum quoque *ἄκρως Ὁμηρικὸν* fuisse cognitum. Fuhrii et Letronnii scriptiones a Muellero l. c. laudatas non vidi; non laudavit Mueller librum Poloni Lelewel de Pythea scriptum, cujus p. 18 ed. Hoffmann. quod legitur eodem anno 340 a. Chr. Euthymenem et Pytheam Massilienses itinera sua esse ingressos unde Lelewel resciverit nescio. Welckeri opinionem, prolatam Ep. Cycl. 1, 177, Euthymenem Clementis eundem esse atque Hy-

permenem illum, quem ἐν τῷ Περὶ Χίου de Homero ejusque famulo Scindapso quaedam narrasse dicit Ptolemaeus Hephaestio ap. Phot. Bibl. cod. 190 ed. Bekk. p. 152 B 20, in Jahnii Annall. 67, 4 p. 384 perstrinxi. Spernendum duxit Welcker Euthymenis de Homero testimonium propterea quod Hypermenes, quem eundem esse censuit atque Euthymenem, levis fuerit auctor. Quod ut in medio relinquam, Hypermenes utrum levis fuerit necne, poterat Welcker, qui Euthymenem Clementis eundem esse censuit atque Massiliensem, ad veteres nonnullos scriptores provocare, qui Massiliensem Euthymenem levem sese praebuisse in itinere suo describendo insimulant. Sed Welcker de Massiliensi Euthymene unum proferre maluit locum Menippi (Artemidori), qui honorifice Euthymenem commemorat. Aliorum judicia, qui levitatem arguere sibi videntur Euthymenis, hoc loco dijudicare longum; quod si faceremus, prorsus diversa fortasse ratione de itinere Euthymenis atque fide ejus judicandum esse appareret. Ut tamen in itinere describendo fabulas nonnullas immiscuerit auctor, inde non sequitur, Chronica sua eadem eum scripsisse levitate, testimoniumque ejus insigne de Homero esse spernendum. Quod testimonium firmatur ab Archemacho, qui in eandem in quam Euthymenes abiit sententiam. Welcker autem, quod notavi loco indicato, consensum Archemachi et Euthymenis tacuit, Euthymenis solius sententiam eam esse diserte affirmans.

Archemachus Clementis est ille, qui Euboensis natione fuisse dicitur a Plutarcho De Iside et Osiride cap. 27 et Strabone 10 p. 465; praeter Euboica a Clemente et aliis commemorata Metonymias eum scripsisse constat ex Apoll. Rhod. schol. 4, 262. Probata haec sunt Muellero HGF 4 p. 314 sqq; qui eodem jure, quo Euthymenes duos diversos esse statuit, Metonymiarum scriptorem alium, alium Euboicorum, alium Euboensem Archemachum dicere poterat. Scholium ad *B* 542, quod Mueller p. 316 ex solis Crameri Ann. Parr. 3, 376 (leg. 372, 28) profert, legitur etiam in Bekkerianis et Bachmannianis.

Philochorus Atheniensis, μάντεως καὶ ἱεροσκόπου munere quem functum tradunt iis temporibus, quibus Demetrius Phalereus Athenis fuit expulsus, ex octo illis est historicis, quos communi nomine Atthidum vocant scriptores, prop-

terea quod scriptionibus peculiaribus Atticas res adhibita arte critica fusius enarraverunt. Dissertationem de iis fragmentorumque collectionem post Lenzium, Siebelisium, Boeckhium exhibuit Th. Mueller HGF 1, LXXXI sqq 359 sqq. Praeter opus primarium, Atthidem, Atthidum scriptores plerosque cognitum est alios confecisse libros; plurimi nominantur Philochori, qui doctissimus omnium videtur fuisse: *Ἐπιγράμματα Ἀττικά*, scriptio *Περὶ μυστηρίων τῶν Ἀθήνησι*, *Περὶ τῶν Ἀθήνησιν ἀγώνων βιβλία ιζ*, *Περὶ ἑορτῶν*, *Περὶ θυσιῶν α'*, *Περὶ μαντικῆς δ'*, *Περὶ καθαρμῶν*, *Περὶ Ἀλκμᾶνος*, *Περὶ τῶν Σοφοκλέους μύθων βιβλία ε'*, *Περὶ Εὐριπίδου*, alia. De Homeri igitur patria atque aetate quo in opere egerit Philochorus incertum videri potest; neque enim titulus ab ullo veterum proditur. Refert tamen haud cunctanter rem Mueller (qui frgmt. 52 sqq p. 392 sq singula veterum testimonia parum accurate tractavit) ad Atthidem ipsam et ad secundum quidem ejus ibrum. In eo enim libro historia Atticae a Cecrope usque ad Creontem archontem Ol. 24, 3 deducta videtur fuisse (Muell. p. 385), Homeri autem *ἀκμὴν* a Philochoro constat ad quadra gesimum post Ionicam migrationem, centesimum octogesimum p. Tr. c. annum esse relatam, quo tempore archon Atheniensium fuerit Archippus. Sic Philochori sententiam dilucide expressit Tatianus, cui notationem anni quadragesimi post Ionicam migrationem, omissam in libris, restituendam esse ex Eusebii Praeparatione vidimus supra. Pro *Ἀρχίππου* Euseb. Praep. mendose *Ἀρξίππου*. De Chronicis Eusebii, Hieronymo, Syncello supra egi. Quae Clemens Stromm. 1, 117 narrat, ea cum Tatiano quadrant, praeterquam quod a Troicis hic ad Homeri *ἀκμὴν* 180 annos elapsos esse perhibet, Clemens ad Homeri *γένεσιν*. Patria Homerus Philochoro non quod exspectares Atheniensis fuisse visus est sed Argivus, teste auctore vitae sextae. Cujus sententiae caussae latent. Hesiodum Gellius 3, 11 scribit a Philochoro minorem natu quam Homerum esse habitum; quacum narratione congruunt quae Proclus ad Hesiodi Opp. 263 annotavit, secundum Philochorum Hesiodi filium fuisse Stesichorum. Carminum Homericorum locos in scriptis suis raro Philochorus videtur respexisse. Versus *Π* 234 sqq cum tractasse crediderim eo loco, quem Strabo 7,

328 adhibuit. Scholiastae Homeri Philochorum excitant ad explicandos locos *υ* 155 *Α* 594 *Ζ* 136 *Σ* 570 (vid. praeter Bekk. etiam Cramer. Ann. Pariss. 3, 289 et quem Mueller fr. 188 omisit Eustath. p. 1163, 58). De vocabulo *ϑυηλαί*, quod semel legitur apud Homerum *Ι* 220, disseruisse Philochorum constat ex Etym. m. s. v. *Θυηλαί* et Cram. Ann. Oxonn. 2, 448. Tenendum vero est, his locis omnibus et aliis similibus qui Homerum attingunt, Philochori verbis nominari Homerum nequaquam. Ad aliorum interdum poëtarum vetustorum testimonia nominatim provocantem deprehendimus illum; Archilochi proferentem videmus locos duos, Hesiodi tres, Orphei unum, Musaei unum. Hesiodi adhibitis versibus quibusdam explicationem eum vocabuli *ῥαψῳδός* tentasse Scholia Pindari Nem. 2, 1 produnt.

De Anaximene Lampsaceno fere omnia occupata sunt in volumine 1846 apud Didotum edito, quo Fr. Duebner Arrhiani Anabasin et Indica, reliqua Arrhiani et ceterorum de rebus Alexandri magni scriptorum fragmenta publicavit C. Mueller (p. 33 section. 2). Aetate paullo superior Philochoro et Demetrio Phalereo, Aristotele paullo inferior Anaximenes videtur fuisse. Philippi Macedonum regis familiarem eum fuisse narrant, familiarem, comitem, praeceptorem Alexandri magni, cujus res gestas peculiari perscripsit opere *Τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον*. Quocum opere duo alia, *τὰ Φιλιππικά* s. *Τὰ περὶ Φίλιππον* quibus de Philippo, Alexandri magni patre egit, et *τὰ Ἑλληνικά*, quibus antiquiorem et Graecorum et Barbarorum historiam est complexus ab initiis ad Epaminondae mortem, arctissime conjunxit ita ut Hellenicorum libri (fuerunt numero 12) *αἱ πρῶται* quoque nominarentur *ἱστορίαι*, Philippica (libri 8) *αἱ δεύτεραι*, *Τὰ περὶ Ἀλέξανδρον* (quorum laudatur liber secundus) *αἱ τρίται*. Praeterea nonnullos alios Anaximenes confecit libros, ex quibus hoc loco unus commemorandus est quo Homerum tractavit. Dionys. Hal. De Isaeo 19 *Ἀναξιμένην δὲ τὸν Λαμψακηνόν* (intell. *παρέλιπον ἑκών*), *ἐν ἁπάσαις μὲν ταῖς ἰδέαις τῶν λόγων τετράγωνόν τινα εἶναι βουλόμενον· καὶ γὰρ ἱστορίας γέγραφε, καὶ περὶ τοῦ ποιητοῦ συντάξεις καταλέλοιπε, καὶ τέχνας ἐξενήνοχεν, ἧπται δὲ καὶ συμβουλευτικῶν καὶ δικανικῶν ἀγώνων κτἑ.* Ex his *Περὶ τοῦ ποιητοῦ συντάξεσιν* hau-

sta esse patet quae in vita 6 ex Anaximene proferuntur, Homerum patria fuisse Chium. Praeterea unum tantum quod sciam Anaximenis exstat fragmentum Homericum e *Πρώταις ἱστορίαις* desumptum ab Athenaeo 6, 19; quo de Eriphylae agitur *ὅρμῳ* λ 326 commemorato. Sed quod ad sententiam illam Anaximenis, Homerum fuisse Chium, non omitti debet quod inimicitia intercessisse traditur Anaximeni cum duobus scriptoribus natione Chiis, Theocrito (Athen. 1, 38 cfr. Stob. Floril. 36, 20) et Theopompo (Pausan. 6, 18, 3 cfr. Dionys. Hal. A. R. 1 prooem. ubi cum Muellero p. 34 B not. 2 pro *Ἀναξίλαος* scribendum videtur *Ἀναξιμένης*). Cujus rei ratione habita conjecturam, quam Mueller p. 33 A not. commemorat, Anaximenem per aliquod tempus in ipsa Chio insula vitam degisse, a vero non multum abesse dixeris. Itaque Nitzschius Histor. Homer. 2 p. 88 recte statuisse videri potest, Anaximenem illum, qui Chius vocatur a Luciano Herodot. 3 nostrum esse Lampsacenum; nisi forte praeferenda Muelleri ratio, qui apud Lucianum pro *Ἀναξιμένης ὁ Χῖος* l. l. censet legendum *Ξενομήδης ὁ Χῖος*.

Ephorus Cumaeus, cujus vitam et fragmenta post Marxium C. Mueller HGF illustravit 1, LVII sqq 234 sqq, aetate aut paucis annis superior fuit Philippo Macedonum rege aut ejus aequalis. Condidit Ephorus, qui inter clarissimos numeratur historicos, opus maximum, historiarum complectens libros triginta, quibus res Graecorum et Barbarorum inde a reditu Heraclidarum usque ad annum 341 a. Chr. n. narratae fuerunt. In eo opere Ephorum argumenta ab Homero tractata saepissime attigisse Homerumque introduxisse testem fragmenta docent apud Muellerum 9 A. 21. 23. 27. 28. 38. 43. 45. 54. 57. 62. 63. 64. 68. 70. 74. 76. 80. 87. 104. 155. Adde locum Eustathii ζ 185 p. 1556, 59, omissum in fragmentis a Muellero, commemoratum p. LXI not. 2 et Addendd. vol. 4 p. 642 B, quo utroque loco versus ζ 149 indicatur falso. Nonnullis locis a Strabone, qui plurima servavit ejus fragmenta, Ephorus reprehenditur quod non assecutus sit Homeri sententiam, quod detorserit ejus testimonium, quod rationem ejus habuerit nullam. Vide fragmt. 28 (Strab. 10, 462), 76 (Str. 7, 303), 87 (12, 550 cfr. Steph. Byz. *Ἁλιζῶνες*. *Ἀλόπη* Eustath.

B 856 p. 363, 24. 39). Suam ut firmaret sententiam Homerici loci scripturam improbe mutasse arguit eum Strabo loco eo quem posui ultimum, 12, 550. Versus enim *B* 856 sq *αὐτὰρ Ἁλιζώνων Ὀδίος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον | τηλόθεν ἐξ Ἀλύβης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη* Ephorus mutato vocabulo *Ἀλιζώνων* in *Ἀμαζώνων* de Amazonibus esse accipiendos contenderat, quae inter Mysos, Cares, Lydos mediae sedes collocassent non procul a Cyme, sua ipsius patria, quam celebrare ubique nisus est; vide e. g. Steph. Byz. *Βοιωτία* Strab. 13, 623. Jam hoc statui posse concedit Strabo, habitasse Amazones in illa olim regione. Quo concesso *ἡ δὲ Ἀλύβη*, pergit, *ἢ ὥς τινες Ἀλόπη ἢ Ἀλόβη πῶς ἂν ἐν τοῖς τόποις τούτοις ἐξητάζετο; πῶς δὲ τηλόθεν; πῶς δ' ἡ τοῦ ἀργύρου γενέθλη; ταῦτα μὲν ἀπολύεται τῇ μεταγραφῇ· γράφει γὰρ οὕτως· „αὐτὰρ Ἀμαζώνων Ὀδίος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον, | ἐλθόντ' ἐξ Ἀλόπης, ὅθ' Ἀμαζονίδων γένος ἐστίν." ταῦτα δ' ἀπολυσάμενος εἰς ἄλλο ἐμπέπτωκε πλάσμα· οὐδαμοῦ γὰρ ἐνθάδε εὑρίσκεται Ἀλόπη, καὶ ἡ μεταγραφὴ δὲ παρὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων τῶν ἀρχαίων πίστιν καινοτομουμένη ἐπὶ τοσοῦτον σχεδιασμῷ ἔοικεν.* Detorti non sunt qui praeterea in fragmentis Ephori leguntur Homeri versus, fr. 38 (Strab. 1, 33), 45 (Str. 5, 244), 54 (Str. 7, 327), 63 (Str. 10, 476), 76 (Str. 7, 302).

Vitam quoque Homeri ipsius attigit in Historiarum libris Ephorus; Cretensium certe *πολιτείαν* illustrando atque cum Spartana comparando ad Lycurgum deductus hunc narravit secundum nonnullorum sententiam in Chio insula cum Homero ibi degente esse congressum, fragmt. 64 (Strabo 10, 482). Uberiorem Ephorum de Homeri patria atque genere narrationem *ἐν συντάγματι τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐπιχωρίῳ* exhibuisse vitae **2 A** testatur auctor cap. 2. Quod *σύνταγμα* libri Historiarum quinti caput fuisse suspicatur Mueller p. LXI. Possis tamen eodem jure statuere, libellum fuisse peculiarem, quo res Cumaeorum tractarit solas. Quod utut sit, hoc contendisse certum est Ephorum, et Homerum et quem consanguineum ejus fuisse sibi persuasit Hesiodum genere fuisse Cumaeos. Apellam, Maeonem, Dium fratres fuisse teste vitae auctore laudatae Ephorus narravit genere Cumaeos; Dium, aere alieno de-

mersum Cumis emigrasse in Boeotiam sedemque collocasse Ascrae, ubi Hesiodum procreaverit; Apellam Cumis quum moreretur filiam reliquisse Critheidem; eam gravidam factam a Maeone nupsisse Phemio Smyrnaeo ludimagistro. Smyrnae dein enixam eam esse Homerum ad Meletem fluvium; inde Homerum vocatum Melesigenem; nomen Homeri postea inditum, quod caecus esset redditus; *ὁμήρους* enim caecos vocari apud Cumaeos et Iones. Qua cum narratione congruunt quae leguntur vitae 2 B cap. 1 *Ἔφορος δὲ ὁ ἱστορικός Κυμαῖον* (int. *Ὅμηρον ἔφη γενέσθαι*). Item vita 5 *κατὰ δ' Ἔφορον καὶ τοὺς ἱστορικοὺς Κυμαῖος* (int. *Ὅμηρος ὁ ποιητὴς ἦν τὸ γένος*). Legendum esse *Ἔφορον τὸν ἱστορικόν* monui in Jahnii Anall. 67, 3, 265. Supplementum narrationis, omissum a Muellero (fr. 164) suppeditat vita sexta: *Ἱππίας δ' αὖ καὶ Ἔφορος Κυμαῖον* (int. *τὸν Ὅμηρον ἀποφαίνονται*)· *ὁ δ' Ἔφορος καὶ εἰς Χαρίφημον ἀνάγει τὸ γένος αὐτοῦ· ὁ δὲ Χαρίφημος οὗτος Κύμην ᾤκισε.* Tatianus satis habuit in iis Ephorum enumerasse, qui de poësi, genere, aetate Homeri quaesiverint. De Hesiodo secundum Ephorum Homeri consanguineo et contemporaneo cum vita 2 A consentit Syncell. p. 173 *Ἡσίοδός τε ἐγνωρίζετο, ὃν Ἔφορος ἀνεψιὸν καὶ σύγχρονον Ὁμήρου φησί.* Mueller Addendd. vol. 4 p. 642 B tentavit *οὐ Ἔφορος ἀνεψιὸν καὶ οὐ σύγχρονον Ὅμηρόν φησι.* Syncello non adversatur Gellius 3, 11, qui ad Ephori mentem accuratissime „Alii minorem (int. Homerum quam Hesiodum natu fuisse scripserunt); in quis L. Attius poëta et Ephorus historiae scriptor.“ De caussa, quare Cumas reliquisse Ephorus contenderit Hesiodi patrem diversa Proclus ad Hesiodi Opp. vs. 633: *Ἔφορος δέ φησι τοῦτον εἰς Ἄσκρην ἐλθεῖν οὐ δι' ἐμπορίαν, ἀλλὰ φόνον ἐμφύλιον ἐργασάμενον.* Homerum in Chio insula degisse ibique Lycurgum vidisse Strabone teste Ephorus, ut indicavi, in Historiarum libris narravit. Suppletur notatio Strabonis Stephani B. loco hoc: *Βολισσός· πόλις Αἰολικὴ ἐπ' ἄκρου Χίου πλησίον, Θουκυδίδης Βολίσκον αὐτὴν καλεῖ ἐν ὀγδόῃ. καί φασιν ὅτι Ὅμηρος ἐν τούτῳ τῷ πολισματίῳ τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο, ὡς Ἔφορος.* Aeolicam a Stephano urbem vocari Bolissum est mirum; etenim sitam fuisse constat eam in ipsa Chio insula, in qua Aeolenses nunquam consederunt. Situm

igitur Bolissi ignorasse videtur Stephanus; in terra continenti is collocatam videtur illam putasse qua Aeolis proxime distat a Chio. Verba scilicet *πλησίον Χίου* per se et de urbe Chio et de insula possunt accipi. Similes vero errores Stephanus saepius commisit, e. g. s. v. *Χυτόν*, ubi Meineke edidit *Χυτόν, χωρίον ἠπείρου. Ἔφορος ἐννεακαιδεκάτῳ· „οἱ δ' ἐκ Κλαζομενῶν κατῴκισαν τῆς ἠπείρου τὸ Χυτὸν καλούμενον“.* Scribendum *χωρίον Ἠπείρου, τῆς Ἠπείρου.* Nam quod situm fuit prope Clazomenarum insulam in continenti oppidum, id Ephoro male intellecto Stephanus in Epiro situm fuisse sibi persuasit. Thucydidis locus, quem s. v. *Βολισσός* Stephanus respicit, libri 8 est caput 24, ubi *ἐν Βολίσσῳ* legi Meineke annotat, non *ἐν Βολίσκῳ*. Restat ut de temporibus quaeramus, ad quae Homerum Ephorus rettulerit. Lycurgum vidisse Homerum ille statuit. Lycurgi vitam ab Ephoro ad finem fere decimi a. Chr. saeculi esse relatam demonstrari potest; sed accuratius quominus tempus definiatur sunt quae obstare videantur. Parum accurate *Ἐκλογὴ ἱστοριῶν* Cramer. Ann. Pariss. 2 p. 227 *οὗ* (int. *τοῦ Σαοὺλ*) *τρισκαιδεκάτου ἔτους ἐνεστῶτος, γίνεται ἡ τῶν Ἡρακλειδῶν κάθοδος ἐν Πελοποννήσῳ, ληξάντων τῶν Πελοπιδῶν. ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις καὶ Ὅμηρον τὸν ποιητὴν τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν ἐκθέσθαι. οὐκ ἀγνοοῦμεν οὖν ὡς Ἔφορος καί τινες ἄλλοι τῶν συγγραφέων πολλαῖς γενεαῖς ὑστερεῖν αὐτόν φασιν· οὐδ' ὡς ἔνιοι γεγράφασιν Ἡσιόδῳ τῷ ποιητῇ συνηκμακότα· οὐ μὴν ἡμεῖς γε τούτοις συγκατατιθέμεθα, καθὼς Διόδωρος ἀποδείκνυσι τοῦτον πρὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου τετελευτηκότα.* Res ad liquidum foret perducta, si pro certo habere liceret, apud Hieron. ed. Scal. p. 106 (Euseb. ed. Rom. p. 321) nomen „Euphorbus“ („Euphorbius“ ed. Rom.) cum Scaligero, Meinekio (Anall. All. p. 27), aliis, mutandum esse in „Ephorus“. Quod si constaret, Lycurgum cum Homero congressum anno 900 a. Chr. n. putasse Ephorum sciremus. Vide quae disputavi in Jahnii Annall. 67, 4, 381 sq. Sed mutatio nominis illa extra dubium non videtur posita esse. Mueller in vita Ephori 1, LVII annot. et in Add. 4, 642 Ephori nomen ponendum duxit.

Reliquum est ut de Theopompo pauca addantur. De hoc imprimis Wichers bene meruit, qui fragmenta ejus colle-

git vitamque narravit libro 1829 Lugd. Bat. edito. De vita et scriptis C. Mueller disseruit HGF 1 p. LXV (Add. 4 p. 626), fragmenta exhibuit 1, 278 (Add. 4, 643). Natione Theopompus erat Chius, aetate Ephori aequalis. Libros scripsit plurimos; nominanda duo opera majora, primum Ἑλληνικῶν libri duodecim, qui Thucydidis libro octavo continuati erant resque Graecorum per 17 annorum spatium gestas usque ad pugnam navalem apud Cnidum commissam exhibuerunt; dein *Φιλιππικῶν* libri 58, quibus Philippi Macedonis res narratae fuerunt praemissa brevi expositione historiae Macedonum anterioris, digressionibus intextis crebris. Ut ad reliquorum poëtarum testimonia rarissime ita ad Homerum Troicaque tempora rarius quam Ephorus delatus est Theopompus. Versus Homeri appositos reperies Muelleri fragmt. 184 (*I* 404. 405. Diod. 16, 56), 264 (*B* 523. Strab. 9, 424); nominatum Homerum habes fr. 126 (Athen. 12, 41). Praeterea res in Iliade atque in Odyssea narratas attigit fr. 62 (Harpocr. *Πύγελα*), 111 (Phot. Bibl. cod. 176 p. 120 Bekk.), 112 (schol. *B* 135), 114 (Tzetz. Lycophr. 806), 232 (Tzetz. Lycophr. 1439), 233 (Justin. 12, 2), 249 (Polyb. 8, 11), 262 (Diodor. 16, 87). Confer etiam in Addendd. vol. 4 p. 644 fragmt. 109 A (Strab. 8, 374). Non reticendum autem, fragmenta 112. 114. 184. 233. 262 non certo referri ad Theopompum historicum. Homeri sententiam praeclare illam a Glauco expositam *M* 322 Theopompus suam fecit fragmt. 77 (Clem. Al. Stromm. 6, 21); Homerici versus *λ* 122 *ψ* 269 parodiam ut ab Arcadione Achaeo profectam extulit frgmt. 235 (Athen. 6, 55). Ad explicandum Homeri nomen fortasse scripsit quae leguntur fragmt. 318 (Harpocrat. s. v. *Ὁμηρεύοντας* Suidas s. v. *Ὅμηρον*). Locus quo de aetate Homeri egit solus est apud Clementem ille quem initio hujus dissertationis apposui, frgmt. 221 B, ex Philippicorum libro 43; quo quingentis annis inferior fuisse Homerus narratur iis, qui Ilium oppugnaverint. De patria Homeri quid senserit Theopompus quum traditum non reperiatur, hoc certe affirmari posse arbitror, Theopompo, quamvis ipse fuerit Chius, Chium visum non esse Homerum. Primum enim cives suos ille admodum invisos habuit, de qua re vide e. g Suidam s. vv. *Ἔφορος* et *Θεόκριτος Χῖος*; cujus rei caussa principalis fuisse videtur, quod adolescens cum patre

in exsilium ejectus est, ex quo aetatis demum anno quadragesimo quinto rediit non a Chiis sed ab Alexandro Macedone restitutus. Vide Mueller. 1 p. LXV sqq. Accedit quod supra memoravi Theopompum fuisse adversarium Anaximenis Lampsaceni; huic enim Homerum fuisse vidimus Chium.

Theopompum rhetorem fuisse constat multasque composuisse orationes. Quo factum est ut historiam quoque scripserit rhetorice. Magistro usus ille est Isocrate Atheniensi celeberrimo rhetore, quo tempore hic in Chio insula Theopompi patria habuit scholas. Vide Plutarch. vitt. X oratt. Isocrat. *Βιογρ.* Westerm. lin. 29 Photium cod. 260 p. 486 B Bekk. Muellerum p. LXVI. Una cum Theopompo ab Isocrate institutus fuit Ephorus; atque hinc explicari videtur posse, qui factum sit ut Ephorus, quamvis patriis Cumaeorum partibus studeret adeo, ut Homerum ipsum Cumaeum fuisse autumaret, in Chio tamen insula Bolissi illum degisse cumque Lycurgo in Chio congressum esse concederet.

Ad scholam Isocrateam Anaximenes quoque Lampsacenus pertinet. Hic enim teste Suida s. v. *Ἀναξιμέν.* (Eudocia p. 51) praeceptorem habuit Zoilum Amphipolitanum, *τὸν Ὁμηρομάστιγα*, de quo supra monui; Zoilus vero Isocrateus fuit teste Porphyrio schol. B *Κ* 274 *Ζωίλος ὁ κληθεὶς Ὁμηρομάστιξ γένει μὲν ἦν Ἀμφιπολίτης, τοῦ δὲ Ἰσοκρατικοῦ διδάσκαλος, ὃς ἔγραψε τὰ Καθ' Ὁμήρου γυμνασίας ἕνεκα, εἰωθότων καὶ τῶν ῥητόρων ἐν τοῖς ποιηταῖς γυμνάζεσθαι.* In his *τὸ Ἰσοκρατικόν* est schola Isocratis, *διδάσκαλος τοῦ Ἰσοκρατικοῦ* rhetorices magister e schola Isocratea. Adversatur Porphyrio nec Suidas s. v. *Ζωίλος* (Eudoc. p. 203) qui libellum *κατὰ Ἰσοκράτους* scripsisse narrat Zoilum, nec Aelianus V. h. 11, 10, ubi discipulum Zoilum fuisse legimus Polycratis, de quo homine, rhetore et sophista, natione Atheniensi, Oratorr. Atticorum videas editionem Turicensem vol. 2 p. 220 sqq. Una cum Zoilo Polycratem componunt etiam Dionys. Hal. De Isaeo 20 De vi Demosth. 8 Suid. s. v. *Δημοσθένης.* Hunc igitur Polycratem alio tempore, alio Isocratem videtur sectatus esse Zoilus, eo vero tempore, quo Polycratem sectaretur, scripsisse adversus Isocratem. Sic Antisthenes primum Gorgiae discipulus fuit, dein Socratis, quem quum audiret, libel-

lum scripsit adversus Gorgiam. Adversus Polycratem scripsisse Isocratem constat Busirin suum: vid. Busirid. § 1 et Argumenti indicem ejusdem declamationis Graece scriptum ed. Tur. Orr. Att. vol. 1 p. 231. Etiam Helenae encomium illud quod exstat ed. Tur. Orr. Att. vol. 1 p. 226 sqq Isocratem adversus Polycratis scriptionem cognominem scripsisse statuit Spengel *Συναγωγ. τεχν.* p. 71 sqq; Polycratis enim esse statuit quae exstat Gorgiae nomine inscripta Helenae laudatio (Orr. Att. Tur. ed. 2 p. 132); hanc ipsam vero ob oculos habere censet Isocratem in Helena sua. Fuisse qui adversus Polycratis Helenam scriptam esse Isocrateam contenderent annotavit Hypothesis Hel. Isocr. auctor ed. Tur. Orr. Att. 2 p. 8 B 2 (cfr. Polycr. fragmm. p. 221 A); sed is auctor ipse Polycratem potius Helenam suam adversus Isocratis Helenam scripsisse censet, Isocratem autem Helenam suam aut adversus Gorgiae Helenam aut adversus Anaximenem Lampsacenum, qui et ipse Helenae confecerit laudationem (vid. Orr. Att. ed. Turic. 2 p. 321 A).

Jam quattuor nominavi Helenae laudationes, Gorgiae, Polycratis, Isocratis, Anaximenis; vides quam vere dixerit Porphyrius loco modo proposito rhetores solitos fuisse *γυμνάζεσθαι ἐν τοῖς ποιηταῖς*. Sed Isocratis praeter Helenae encomium Homerica ejusmodi exercitatio videtur fuisse nulla; nam deperditas declamationes *Κλυταιμνήστρας ἐγκώμιον*, *Πηνελόπης ἐγκώμιον*, *Νεοπτόλεμον*, scriptor vitae Isocratis 3 lin. 132 West. (p. 258) suppositas cum multis aliis fuisse ait. Cfr. Oratt. Att. ed. Tur. vol. 2 p. 224 sqq. In Helenae illa laudatione unus locus est quo Homerus nominatur § 65. Hic postquam narravit Stesichorum poëtam lyricum, quum in aliquo carmine Helenae maledixisset, obcaecatum fuisse, oculorum tamen aciem palinodia composita recepisse, sic pergit auctor: *λέγουσι δέ τινες καὶ τῶν Ὁμηριδῶν ὡς ἐπιστᾶσα τῆς νυκτὸς Ὁμήρῳ προσέταξε ποιεῖν περὶ τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ Τροίαν, βουλομένη τὸν ἐκείνων θάνατον ζηλωτότερον ἢ τὸν βίον τὸν τῶν ἄλλων καταστῆσαι· καὶ μέρος μέν τι διὰ τὴν Ὁμήρου τέχνην, μάλιστα δὲ διὰ ταύτην οὕτως ἐπαφρόδιτον καὶ παρὰ πᾶσιν ὀνομαστὴν αὐτοῦ γενέσθαι τὴν ποίησιν.* Hunc locum illustravit Harpocratio s. v. *Ὁμηρίδαι*, qui quod

innuit apud Isocratem Ὁμηριδῶν vocabulum accipiendum esse de gente ab Homero ducente genus in eo falli videtur; nam designavit haud dubie Isocrates Homeridarum nomine Homeri laudatores vel eos, qui in Homericis studiis operam ponerent. In reliquis Isocratis scriptis sex locos repperi quibus Homerus nominatur, Ad Nicocl. § 48 Advs. sophistt. § 2 Panegyr. § 159 Panathen. § 18. 33. 263. Tres in his locis sunt e quibus nihil fere aliud erui posse videatur nisi hoc, magni Homerum factum esse ab Isocrate, Nicocl. 48, Sophist. 2, Panath. 263, ubi omnes reliquos poëtas epicos longe ab Homero superari legimus. Majoris momenti altera pars locorum. Nam Panathen. 18. 33 sophistas exagitavit Isocrates eos qui in Lyceo Homerum tractarent et Hesiodum Isocrati utrumque despectum esse autumantes. Hi sophistae nulli alii videntur fuisse quam philosophi peripatetici, Aristotelis *γνώριμοι*, quorum in Lyceo colloquia quotidiana omnes habent cognita. Aristoteles ipse eo tempore, quo scriptus esse videtur Panathenaicus, Athenis non commoratus est. Sed cum eo scholaque ejus jam longo tempore ante Panathenaicum scriptum Isocrati intercessisse constat inimicitiam acerbissimam, de qua re conferas Stahrium Aristotell. 1 p. 63. Restat septimus Isocratis locus Homericus Panegyr. 159, ubi antiquitus Athenis et in puerorum educatione et in certaminibus musicis insignem fuisse locum prodit Homeri: *οἶμαι δὲ καὶ τὴν Ὁμήρου ποίησιν μείζω λαβεῖν δόξαν, ὅτι καλῶς τοὺς πολεμήσαντας τοῖς βαρβάροις ἐνεκωμίασε, καὶ διὰ τοῦτο βουληθῆναι τοὺς προγόνους ἡμῶν ἔντιμον αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν τέχνην ἔν τε τοῖς τῆς μουσικῆς ἄθλοις καὶ τῇ παιδεύσει τῶν νεωτέρων, ἵνα πολλάκις ἀκούοντες τῶν ἐπῶν ἐκμανθάνωμεν τὴν ἔχθραν τὴν ὑπάρχουσαν πρὸς αὐτούς, καὶ ζηλοῦντες τὰς ἀρετὰς τῶν στρατευσαμένων τῶν αὐτῶν ἔργων ἐκείνοις ἐπιθυμῶμεν.*

Quae hoc loco de certaminibus dicuntur ea ex alius oratoris Attici Lycurgi loco lucem accipiunt, Advs. Leocrat. § 102 *βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ τὸν Ὅμηρον παρασχέσθαι ἐπαινῶν. οὕτω γὰρ ὑπέλαβον ὑμῶν οἱ πατέρες σπουδαῖον εἶναι ποιητήν, ὥστε νόμον ἔθεντο καθ' ἑκάστην πενταετηρίδα τῶν Παναθηναίων μόνου τῶν ἄλλων ποιητῶν ῥαψῳδεῖσθαι τὰ ἔπη, ἐπίδειξιν ποιούμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν*

ἔργων προῃροῦντο. εἰκότως· οἱ μὲν γὰρ νόμοι διὰ τὴν συντομίαν οὐ διδάσκουσιν ἀλλ' ἐπιτάττουσιν ἃ δεῖ ποιεῖν, οἱ δὲ ποιηταὶ μιμούμενοι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων ἐκλεξάμενοι, μετὰ λόγων καὶ ἀποδείξεων τοὺς ἀνθρώπους συμπείθουσιν. Ἕκτωρ γὰρ τοῖς Τρωσὶ παρακελευόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος τάδε εἴρηκεν· „ἀλλὰ μάχεσθ' ἐπὶ νηυσὶ διαμπερές. ὃς δέ κεν ὑμέων | βλήμενος ἠὲ τυπεὶς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ, | τεθνάτω. οὔ οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένῳ περὶ πάτρης | τεθνάμεν· ἀλλ' ἄλοχός τε σόη καὶ νήπια τέκνα, | καὶ κλῆρος καὶ οἶκος ἀκήρατος, εἴ κεν Ἀχαιοὶ | οἴχωνται σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν." τούτων τῶν ἐπῶν ἀκούοντες, ὦ ἄνδρες, οἱ πρόγονοι ὑμῶν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ζηλοῦντες οὕτως ἔσχον πρὸς ἀρετήν, ὥστε οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς αὑτῶν πατρίδος ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος ὡς κοινῆς ἤθελον ἀποθνήσκειν. οἱ γοῦν ἐν Μαραθῶνι παραταξάμενοι τοῖς βαρβάροις τὸν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἀσίας στόλον ἐκράτησαν. In his maximi momenti sunt quae de lege narrantur, ex qua Athenis olim in Panathenaeorum festis diebus solus Homerus fuerit recitatus; nec tamen negligendae scripturae versuum sex illorum Homeri qui leguntur *Ο* 494—499. Ut minores discrepantias mittam, versu 494 editio Iliadis Bekkeriana exhibet νηυσὶν ἀολλέες, versu 497 παῖδες ὀπίσσω. In versu 499 Lycurgi libri inter se non conspirant; reperiuntur variae scripturae οἴχωνται (ἥικχωνται) ἴκωνται (ἥκωνται, ἥικωνται).

Multo longior Homeri locus legitur apud tertium oratorem Atticum, Aeschinem, qui Homerum nominat septies, Timarch. § 128. 133. 141. 142. 147 Ctesiph. § 185. 231. Cohaerent inter se loci Timarcheae 133. 141. 142. 147. Timarchi enim libidines ut excusarentur aliquem defensorem ejus provocaturum fuisse legimus 132. 133 ad Homerum amoremque Achillis et Patrocli ab eo cantatum. Amatorem Homero Achillem Patrocli fuisse Aristarchus negavit; docent quae Aristonicus de notis narrat positis ad *Π* 97—100 *Ψ* 94 *Λ* 786 *Κ* 37 *Χ* 229, de quibus vid. Lehrs Aristarch. p. 187 sq. Recentiores vero poëtae, quos maxime spectant notae illae, Homero male intellecto Achillem amatorem Patrocli perhibere non dubitaverunt. Sic Aeschines quoque amorem fuisse Achil-

lis et Patrocli concedit, id tantum tenens, honestum eum fuisse amorem, non libidinosum. Qua in re ut demonstret quae intercesserint rationes inter Achillem et Patroclum, ex Homero, quem § 142 *ἐν τοῖς πρεσβυτάτοις καὶ σοφωτάτοις τῶν ποιητῶν* numerari ait, versus profert § 144 sex Σ 324—329, § 148 tres Σ 333—335, § 149 decem et octo Ψ 77 sqq, § 150 qninque Σ 95—99. Deinceps ab Homero ad Euripidem pergit orator *οὐδενὸς ἧττον σοφὸν τῶν ποιητῶν*, qui arbitratus fuerit *ἕν τι τῶν καλλίστων εἶναι τὸ σωφρόνως ἐρᾶν*, quod versibus ejus nonnullis appositis demonstrat. In quattuor illis locis ex Homero prolatis nullus est sine scripturae discrepantia; maxime insignes autem loci Ψ 77 sqq Σ 95—99. Apud Bekkerum versus Σ 97. 98. 99. 100 sic leguntur: *τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς | αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ | κτεινομένῳ ἐπαμῦναι· ὁ μὲν μάλα τηλόθι πάτρης | ἔφθιτ', ἐμεῖο δὲ δῆσεν ἀρῆς ἀλκτῆρα γενέσθαι.* Aeschines sic: *τὴν δ' αὖτε προσέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς· | αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ | κτεινομένῳ ἐπαμῦναι, ὅ μοι πολὺ φίλτατος ἔσκεν.* Versum igitur 100 *ἔφθιτο* fortasse ne legit quidem Aeschines in suo codice. Sed statui potest, in eo vocabulum *ἔφθιτο* novae periodi fuisse initium, vel interpositos fuisse ante vs. 100 nonnullos alios versus. Sic in altero illo loco Ψ 77 sqq versus reperies nonnullos apud Aeschinem, qui in nostris editionibus ne leguntur quidem. A versu 80 in Bekkeriana leguntur haec: *καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ μοῖρα, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ, | τείχει ὕπο Τρώων εὐηγενέων ἀπολέσθαι. | ἄλλο δέ τοι ἐρέω καὶ ἐφήσομαι, αἴ κε πίθηαι· | μὴ ἐμὰ σῶν ἀπάνευθε τιθήμεναι ὀστέ', Ἀχιλλεῦ, | ἀλλ' ὁμοῦ, ὡς ἐτράφημεν ἐν ὑμετέροισι δόμοισιν, | εὖτέ με τυτθὸν ἐόντα Μενοίτιος ἐξ Ὀπόεντος | ἤγαγεν.* Eundem locum Aeschines sic: *καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ μοῖρα, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ, | τείχει ὕπο Τρώων εὐηγενέων ἀπολέσθαι, | μαρνάμενον δηίοις Ἑλένης ἕνεκ' ἠυκόμοιο. | ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν· | μὴ ἐμὰ σῶν ἀπάνευθε τιθήμεναι ὀστέ' Ἀχιλλεῦ, | ἀλλ' ἵνα πέρ σε καὶ αὐτὸν ὁμοίη γαῖα κεκεύθῃ, | χρυσέῳ ἐν ἀμφιφορεῖ, τόν τοι πόρε πότνια μήτηρ. | ὡς ὁμοῦ ἐτράφεμέν περ ἐν ὑμετέροισι δόμοισιν, | εὖτέ με τυτθὸν ἐόντα Μενοίτιος ἐξ Ὀπόεντος | ἤγαγεν.* Desinit Aeschi-

nes in versu 91 *ὡς δὲ καὶ ὀστέα νῶιν ὁμὴ σορὸς ἀμφικαλύπτοι*. Hoc igitur loco non legisse videtur versum qui est in Bekkeriana 92 *χρύσεος ἀμφιφορεύς, τόν τοι πόρε πότνια μήτηρ*, quem in antecedentibus eum exhibere vidisti. Versum 92 Aristarchus scripsit, sed ut spurium notavit, cujus notationis rationes explicatas legimus apud Aristonicum. Hunc igitur versum si non habuit Aeschinis codex, vitio ei non vertendum. Sed in antecedentibus eundem versum et duos alios spurios exhibere interpositos Aeschinem vides, de quibus quae fuerunt Aristarchi notationes interciderunt. Hi igitur versus interpolati et reliqua lectionis discrepantia ingens quae reperitur et in hoc loco et in versibus Σ 95 sqq commonstrant liquido Homeri libros quibus temporibus Aeschines scripsit medio saeculo quarto a. Chr. admodum fuisse depravatos. Quam eandem librorum depravationem jam supra attigimus, ubi de Aristotele agebamus. Testatur fortasse etiam quintus ille Timarcheae ocus Homericus, § 128, ubi de fama Timarchi disserens Aeschines *καὶ οὕτως ἐναργές ἐστι*, inquit, *καὶ οὐ πεπλασμένον ὃ λέγω, ὥσθ' εὑρήσετε καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ τοὺς προγόνους φήμης ὡς θεοῦ μεγίστης βωμὸν ἱδρυμένους, καὶ τὸν Ὅμηρον πολλάκις ἐν τῇ Ἰλιάδι λέγοντα πρὸ τοῦ τι τῶν μελλόντων γενέσθαι „φήμη δ' εἰς στρατὸν ἦλθε", καὶ πάλιν τὸν Εὐριπίδην κτἑ.* Locutio „*φήμη δ' εἰς στρατὸν ἦλθε*" in Iliade hodie nusquam legitur. Quae difficultas, quantum video, ratione solvi potest duplici; aut enim statuendum, in Aeschinis exemplari Iliadis compluribus locis illum versum fuisse interpositum, aut non Iliadem quam dicimus Aeschinem respexisse, sed Iliadem parvam, *Ἰλιάδα τὴν μικράν*, quod carmen vulgo ad Homerum relatum fuisse narravi. Prorsus diversa de caussa insignis Ctesiphonteae alter est locus § 185. Ibi enim narrat Aeschines tempore belli Medici qui Medos vicissent ad Strymonem fluvium Athenienses a populo Atheniensium inscriptionibus tribus esse laudatos, e quibus tertia haec fuerit: *Ἔκ ποτε τῆσδε πόληος ἅμ' Ἀτρείδησι Μενεσθεὺς | ἡγεῖτο ζάθεον Τρωικὸν ἂμ πεδίον, | ὅν ποθ' Ὅμηρος ἔφη Δαναῶν πύκα χαλκοχιτώνων | κοσμητῆρα μάχης ἔξοχον ἄνδρα μολεῖν. | οὕτως οὐδὲν ἀεικὲς Ἀθηναίοισι καλεῖσθαι | κοσμητὰς πολέμου τ' ἀμφὶ καὶ ἠνορέης.* Respiciuntur versus Homeri *B* 553 sqq.

Ex reliquis oratoribus Atticis unus nominandus est, Demosthenes, non quod testimonia de Homero prodiderit (nam λόγος Ἐπιτάφιος, cujus § 29, et Ἐρωτικός, cujus § 25 nominatur Homerus, spurii videntur esse), sed quia a multis imitator dicitur fuisse Homeri, e. g. a Dionysio Halicarnassensi Comp. verbb. 24 Art. rhetor. 10, 19, a Longino Subl. 14. 36, ab Hermogene Walz. Rhett. Graecc. vol. 3 p. 166. 260. 374. 400. 418. 424. 437. 439. Imitationem autem Homeri veteres grammatici in Demosthenis orationum singulis locis diligenter notasse videntur, quarum notationum hodie in scholiis nonnulla exstant vestigia, veluti in scholl. ad orat. De corona § 215 ed. Tur. vol. 2 p. 82 B 16, scholl. Zenothem. § 27 ed. Tur. vol. 2 p. 123 B 41, scholl. Boeot. 2 § 48 ed. Tur. vol. 2 p. 124 B 36. Quae pleniora sunt quam scholia oratorum Homerica in iis frequentior Demosthenis mentio occurrit quam in illis Homeri· diplae tamen servatae πρὸς Δημοσθένην non exstant, quantum video. In ceteris autem oratoribus Atticis similes atque in Demosthene, si scholiorum reliquiis fides, a grammaticis factae videntur esse notationes.

Sed enim de his rebus olim accuratius agendum erit alio loco quam nunc commode fieri potest. Itaque cursu peragrato oratorum campo latissime Homericis patente ad sophistas nos convertimus quinti a. Chr. n. saeculi, quorum a doctrina oratores Attici sunt profecti. Isocratem, patrem illum eloquentiae, oratorum magistrum, praeceptoribus usum esse Prodico Ceo, Gorgia Leontino, Tisia Syracusano, Theramene, Socrate, Ergino, Protagora Abderita narrant; plurimi Gorgiam dicunt, quem inter alios Quinctilianus 3, 1 praeoptavit. „Clarissimus“, inquit, „Gorgiae auditorum Isocrates, quamquam de praeceptore ejus inter auctores non convenit. Nos autem Aristoteli credimus“. In matrimonium duxisse Isocrates narratur Plathanen, quam Plutarch. Vitt. X oratorr. Westerm. Βιογρ. lin. 140 (cfr. lin. 71) Hippiae sophistae antea uxorem fuisse perhibet, vitae Isocr. tertiae apud Westerm. auctor lin. 5 ejusdem Hippiae ἀπογεννωμένην, pro quo Baiterus in edit. Oratorr. Atticorr. Turic. vol. 2 p. 175 A in Corrigendd. et Addendd. legendum esse censet ἀπογενομένην. Socrates inter praeceptores Isocratis videtur relatus esse (vid. vit. Isocr. 3

ap. West. lin. 7) propter locum Platonis Phaedr. p. 278 E Steph. (cfr. vitae laudatae lin. 87). Jam de reliquis illis praeceptoribus utut statuas, sophistarum doctrina imbutum fuisse Isocratem liquet. Ad hos igitur nos convertimus; nominantur in vitis Homeri Alcidamas, Gorgias, Hippias.

Sed de Hippia video dubitari posse et a viris doctis esse dubitatum. Namque ex iis, quibus Hippiae nomen fuit, praeter sophistam celeberrimum natione Eleum duo nobis objiciuntur scriptores qui in censum venire possint, Hippias Erythraeus et Hippias Thasius. Thasii emendationes duas Aristoteles Poëtic. cap. 15, 18 Iliadis locorum affert, ubi nulla idonea caussa sunt qui vocabulum *Θάσιος* cum *Ἠλεῖος* mutare velint, ut nullus omnino fuisse Thasius Hippias censendus sit. Prodit vero se legisse *Θάσιος* Alexander Aphrodis. ad Aristot. Sophist. elench. 4, 8; hoc enim loco Aristoteles emendationes istas repetit auctore non indicato, Alexander vero annotat, in Poëtica Aristotelem ipsum auctorem perhibere Thasium Hippiam. Conf. Pacii dissertationem edit. Buhl. vol. 3 p. 645 insertam et quae Osannus profert Anecdot. Rom. p. 258 not. 10.

Erythraeus Hippias, Erythris oriundus, Ioniae urbe, Chio insulae vicina, res patriae perscripsit, cujus ex operis libro secundo quaedam transtulit Athenaeus 6, 258 F. Hoc in opere fieri non potuit quin de Homero ageretur. Homerus enim Erythras pervenisse dicebatur, atque exstant in vita Pseudoherodotea cp. 17—19 de itinere in Erythraeam faciendo, de Erythraeae solo, de nautis quibusdam Erythraeis versiculi nonnulli, quorum auctorem Homerum ipsum habebant. Quod ut concedamus falso esse factum, nihilo minus inde concludere licet, floruisse admodum vetustis temporibus Erythris poëseos Homericae studium, id quod etiam Diodori poëtae docet memoria Erythraei, quem Parvam Iliadem, carmen illud vulgo Homero attributum confecisse ajebant, uti legere est in scholio ad Euripid. Troadd. 822 conferendo illo cum Tzetzae Exeges. Iliad. p. 45.

Restat tertius Hippias Eleus, sophista. Hic sese Homeri carmina tractasse profitetur apud Clement. Al. Stromm. 6 p. 265 Sylb., quocum loco conferenda quae Cicero narrat

De orator. 3 cap. 32, et dialogus Platonicus quem Hippiam appellant minorem. Hippias enim quum in Hippia majori p. 286 Steph. orationem de studiis quibus adolescentis sit incumbere, Lacedaemone sese habuisse dicat habiturumque sese esse eandem orationem triduo post Athenis, in minoris Hippiae exordio recens ab ea oratione Athenis introducitur iterata p. 363 Steph. diciturque a Socrate disseruisse multa quum de aliis poëtis tum de Homero. Quo ex loco, quum auctorem dialogi, sive is Plato sit sive alius nescio quis, rem prorsus effinxisse nemini facile persuadeatur, fuisse talem Hippiae orationem qua quum de aliis poëtis tum maxime de Homero disseruerit, suo jure viri docti collegerunt.

Vides jam tres Homericos fuisse nomine Hippiae nominatos. Eorum quemvis eligere licet ad quem referas quae vita 6 ex Hippia profert, Homerum genere fuisse Cumaeum.

Ab Hippia priusquam progrediar ad Gorgiam, leviter perstringendus est Protagoras Abderita, qui ipse *σοφιστὴν* vocavit sese teste Platone Protagor. p. 348 E sq 311 C sqq, quum Gorgias *ῥήτωρ* mallet audire quam sophista, ab aliis autem vocabatur *σοφία* (Diog. L. 9, 50) et *λόγος* (Aelian. V. h. 4, 20 scholl. Platon. reipubl. 10 p. 938 A 17 Tur.). Protagoram Aristoteles Poët. 11, 8 Buhl. min. narrat Homero vitio vertisse, quod *εὔχεσθαι οἰόμενος* (scil. *Ὅμηρος*) *ἐπιτάττει εἰπών* „*Μῆνιν ἄειδε θεά*". *τὸ γὰρ κελεῦσαί φησι ποιεῖν τι ἢ μὴ ἐπίταξίς ἐστι.* Cfr. Spengel. *Συναγωγ. τεχν.* p. 44. Initium Odysseae expresse utrum simul vituperarit Protagoras an non nescimus; certum autem quod exposui Aristonicc. p. 3 dipla apposita ad *α* 1 notatum fuisse ab Aristarcho, imperativum *ἔννεπε* non jubentis esse sed precantis; cujus notationis vestigia manifesta sunt in scholiis *α* 1 et *A* 1. Notatum fuisse versum *A* 1 Friedlaender non indicavit; ego notationem *α* 1 factam adversus Protagoram fuisse l. c. debebam addere. Librum si quaeris in quo Protagoras suam doctrinam de versibus *A* 1 *α* 1 protulerit, apposite offertur a Diogene Laertio 7, 55 inter alia illius scripta *λόγος Προστακτικός*. Simili ratione aliis in libellis Homerum attigisse Protagoram consentaneum est, e. g. in scriptione *Περὶ τῶν ἐν Ἅιδου* memorata illa apud Diogenem Laertium l. c.

De Gorgia Leontino peculiarem librum edidit Foss Halis Sax. 1828, quocum conferenda quae disseruerunt Spengel *Συναγωγῆς* p. 63 sqq et Baumstark Realencyclopaed. d. class. Alterthumsw. 3 p. 906 sqq. Quae Gorgiae nomine hodie exstant inscriptae declamationes duae, *Ἀπολογία Παλαμήδους* et *Ἐγκώμιον Ἑλένης* quamvis pro spuriis habendae videantur, tamen docere quodammodo possunt qua fere ratione sophistae illius aevi et rhetores tractaverint Homerum. Scilicet lectionem sive spectes constituendam sive explicationem verborum poëtae, narrationis, sententiarum, morum quales fuerint antiquitatis Homericae, sive quaestionem de patria atque aetate Homeri; ex his dico quidvis spectes, sophistae non tam in explorando vero operam suam collocasse videntur quam in ostentanda sua ipsorum elegantia sermonis atque sententiarum. Homerica sibi illi sumpserunt argumenta ad disputandum, ut in eo maxime ingenia exercerent quem ut primum poëtam universa coleret Graecia. Quo factum est ut avidissime arriperent ubicumque occasio videretur offerri contraria iis defendendi quae Homerus exposuerat. Helenam laudabant ab illo vituperio affectam, Ulixem ab illo laudatum vituperabant, Palamedem, adversarium Ulixis, defendebant. Helenae laudationes varias sophistarum et rhetorum supra memoravi, ubi Anaximenem, Isocratem, Gorgiam, Polycratem in eo argumento elaborasse vidimus. Paridem laudasse et defendisse quod jure suo rapuerit Helenam Polycrates sophista videtur Zoili ille praeceptor; vide Orr. Att. ed. Tur. vol. 2 p. 223 A. Idem Polycrates a Quinctiliano 2, 17, 4 laudationem edidisse traditur Clytaemnestrae. In Polyphemum Cyclopem *ἐγκώμιον* scriptum fuisse a Zoilo Homeri vituperatore testatur schol. Platon. Hipparch. p. 923 A 31 Turic. Quae conferantur digna sunt Philodemi verba quae transscribo ex ed. Orr. Att. Turic. 2 p. 221 B *ἀλλ' οἱ ῥητορικοὶ σοφισταὶ Βουσίριδας καὶ Πολυφήμους καὶ τοιούτους ἄλλους ἐγκωμιάζοντες τὰ τῶν ἀγαθῶν ἔπαθλα κοινοποιοῦσι καὶ πολλοὺς εἶναι πονηροὺς προτρέπονται καὶ προκρίνοντες ἐν ταῖς συμβλήσεσι τῆς Πηνελόπης Κλυταιμνήστραν καὶ τὸν Πάριν Ἀλέξανδρον Ἕκτορος ἀφανίζουσι τὰς ἀρετὰς τῶν ἀγαθῶν ὅσον ἐφ' αὐτοῖς.* Haec recte dicta esse nemo negabit; sed sophistae nimirum laudem

sibi comparasse videbantur maximam ubi disputassent ita, ut Homerum omnium principem et summum auctorem erroris arguisse viderentur, vel ratiunculis adhibitis et omnis generis artificiis docuissent res perverti posse in eum modum ut erroris argui ille posset. Quod tamen non ita accipiendum, quasi in omnibus adversari studuerint Homero sophistae. Neque enim Homerum omnibus probatum vituperare propositum iis erat, sed id tantum egerunt ut novitatem quaererent ingenii et exercendi et ostentandi caussa. Ita Achillem ab Homero summis laudibus elatum a Gorgia quoque esse laudatum perhibet Aristoteles Rhetorr. 3, 17 (Foss. p. 48. 77); sed nova ratione Achillem Gorgias laudavit. Neque etiam hoc concludendum, omnes quae traduntur sophistarum sententias de Homero propositas esse falsas. Gorgiam quidem Leontinum quod in vita 3 Proclus narrat genus Homeri a Musaeo derivasse minime absurdum est. Nec desunt aliorum testimonia quae eodem redeant. Quo libro de Homeri genere disputaverit Gorgias non extrico. Cfr. Fossium p. 48. Idem vir doctus p. 78 locum tractavit scholl. V *Δ* 450, quo Gorgias Homeri locutionem quandam transtulisse in suos usus indicatur. Similiter Plato in Gorgia dialogo cap. 3 Gorgiam Homeri verbis utentem facit. Cfr. etiam quae Spengel p. 70 not. 92 e codice Monacensi protulit.

Qui sunt e schola Gorgiae praeter Isocratem ex iis duos nomino Alcidamantem et Licymnium, cujus explicatio loci *B* 101 sqq enarratur in scholio BL *B* 106. Evolve scholia tu et vide qualem ad explicandum Homerum sophistae viam sint ingressi. Ceterum de Licymnio, qui non diversus videtur esse a Licymnio Chio dithyramborum poëta, conferendi qui laudantur in Encyclopaedia Paulyana s. v. Licymnius, Spengel *Συναγωγ. τεχν.* p. 88 sqq, Schneidewin Goetting. Gel. Anz. 1845 no 112 sqq, Bergk Poëtt. Lyrr. p. 839 (ed. 2 p. 985), M. Schmidt Dithyrambb. poëtt. p. 84 sqq. Gorgiae discipulum Licymnium rhetorem fuisse testatur Dionysius Hal. Lysiae jud. cp. 3, quocum conferendi loci Dionysii ep. 2 Ad Amm. cap. 2 De Thucyd. jud. cap. 24, schol. Platon. Phaedr. ed. Turic. p. 965, Suidas s. v. *Πῶλος*, alii.

Alcidamas Elaites, filius Dioclis, qui teste Suida

(Eudoc. p. 56) s. v. Ἀλκιδάμ. Musica scripsit, Gorgiae discipulus, a Spengelio tractatur Συναγ. p. 172 sqq (cfr. 76 not.), a Fossio Gorg. p. 61. 81 sqq, in Fabricii Biblioth. ed. Harl. 2 p. 776, in Oratorum Atticorum edit. Tur. vol. 2 p. 154 sqq. Quae ex eo referuntur in vita 8 de Hesiodo sunt, non de Homero; Homericum autem eum fuisse ea docent, quae Aristoteles Rhetorr. 3, 3. Ibi enim Aristoteles Alcidamanti objicit, quod prosariam orationem ad poëticae leges inepte traduxerit, vocabulis poëtice conformatis et glossis utens, epitheta saepius justo adspergens, metaphoras adhibens minus aptas; in exemplis autem sunt quae Homericae ad dictionis proprietatem sermonem suum conformasse Alcidamantem dilucide commonstrent. Sic κυανόχρων τὸ τῆς θαλάσσης ἔδαφος Alcidamantem dixisse Aristoteles narrat; quod vocabulum illum conformasse patet ad similitudinem Homericorum κυανοχαίτης, κυανόπρωρος, κυανοπρώρειος γ 299, κυανῶπις μ 60, κυανόπεζαν Λ 629, nisum loco μ 243, ubi de charybdi Homerus locutus ὑπένερθε δὲ γαῖα φάνεσκεν | ψάμμῳ κυανέῃ (vel κυανέη). Sic in glossis quae ad prosarium sermonem transtulerit Alci damas numeratur Homerica ἀτασθαλία, de cujus metalepsi, si tanti est, videas Aristonn. p. 7. 8. Sic quod non ἱδρῶτα dixerit Aristoteles exprobrat Alcidamanti, sed epitheto adjecto ὑγρὸν ἱδρῶτα, prout Homerus ὑγρὸν ἔλαιον dixit Ψ 281 ζ 79. 215 η 107 et ὑγρὸν ὕδωρ δ 458. In metaphoris denique tribus quas adhibuisse Alcidamas narratur l. c. duae sunt Homericae. Altera haec est „οὐδὲν τοιοῦτον ἄθυρμα τῇ ποιήσει προσφέρων“, in quibus primum ipsum vocabulum ἄθυρμα est Homericum (Ο 363 ο 416 σ 323), universam enunciationem autem de Homeri poësi dictam esse Fossius recte statuit p. 83 aliena illa a fucato nitore. Petita autem verba Alcidamantis esse Foss conjicit e Museo, ex qua scriptione de Hesiodo sese profitetur hausisse Certaminis auctor. Altera metaphora ab Aristotele l. c. notata Odysseam spectat, quam Alcidamas dixisse traditur καλὸν ἀνθρωπίνου βίου κάτοπτρον. De Homeri patria fragmentum Alcidamantis est apud Aristotelem Rhetorr. 2, 23 καὶ ὡς Ἀλκιδάμας „ὅτι πάντες τοὺς σοφοὺς τιμῶσι· Πάριοι γοῦν Ἀρχίλοχον καίπερ βλάσφημον ὄντα τετιμήκασι· καὶ Χῖοι Ὅμηρον, οὐκ ὄντα πολίτην· καὶ Μιτυληναῖοι Σαπ-

φῶ, καίπερ οὖσαν γυναῖκα κτέ. Duarum quae ad nostram pervenerunt aetatem orationes Alcidamantis nomine inscriptae altera est Homerica *Ὀδυσσεὺς ἢ Κατὰ Παλαμήδους προδοσίας.* Vide Oratt. Graecc. ed. Turic. 2, 156.

A sophistis transitum facio ad eos qui sunt a Socrate philosophi, e quibus duo illustrandi hoc loco, Plato et Antisthenes Athenienses. Et Antisthenes quidem prior tractator; hic enim teste Diogene L. 6, 1 antequam Socratem audivit Gorgiae de cujus schola modo egimus in discipulis erat. Socraticus dein quum factus esset, adversus Gorgiam eum scripsisse docet Athen. 5, 63.

Antisthenis operum (*συγγραμμάτων*) decem tomis comprehensorum recensum sistit Diogenes Laertius 6, 15 sqq; quae tomum nonum is comprehendisse ait § 17. 18, omnia sunt Homerica: *τόμος θ', ἐν ᾧ Περὶ Ὀδυσσείας, Περὶ τῆς ῥάβδου* (Circae puta *κ* 238. 293. 319. 389, Mercurii *Ω* 343 *ε* 47 *ω* 2, Minervae *ν* 429 *π* 172. 456), *Ἀθηνᾶ ἢ Περὶ Τηλεμάχου, Περὶ Ἑλένης καὶ Πηνελόπης, Περὶ Πρωτέως, Κύκλωψ ἢ Περὶ Ὀδυσσέως, Περὶ οἴνου χρήσεως ἢ Περὶ μέθης ἢ Περὶ τοῦ Κύκλωπος, Περὶ Κίρκης, Περὶ Ἀμφιαράου* (ο 244 sqq), *Περὶ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ Πηνελόπης, καὶ Περὶ τοῦ κυνός* (Argi *ρ* 291 sqq). Quibus accedunt ex tomo octavo nonnulla: *τόμος η', ἐν ᾧ Περὶ μουσικῆς, Περὶ ἐξηγητῶν* (Homeri opinor), *Περὶ Ὁμήρου, Περὶ ἀδικίας καὶ ἀσεβείας, Περὶ Κάλχαντος, Περὶ κατασκόπου* (De Dolone? Alii conjiciunt *τερατοσκόπου*), *Περὶ ἡδονῆς.* Et ex tomo primo: *πρῶτος, ἐν ᾧ Περὶ λέξεως ἢ Περὶ χαρακτήρων, Αἴας ἢ Αἴαντος λόγος, Ὀδυσσεὺς ἢ Περὶ Ὀδυσσέως, Ὀρέστου ἀπολογία κτέ.* Ex tomi primi scriptionibus duae exstant, *Αἴας* et *Ὀδυσσεύς*, quas legere est apud Winkelmannum in editione fragmentorum Antisthenis (Turic. 1842) p. 38 sqq. Non dissimulandum autem esse qui spuriam utramque judicent, vid. Winkelm. p. 12 not. 2 p. 40 not. Fragmenta Homericorum Antisthenis librorum apud interpretes Homeri repperi ad *Λ* 637 (Cram. Pariss. Ann. 3 p. 16, 16; schol. BL Leydens. 636 ap. Bekk. perperam *Ἀντιφάνης*), *Ο* 123 (Bekk. Bachm.), *Ψ* 65 (Bekk. 65 Eustath. 66 p. 1288, 9), *α* 1 (Buttm. p. 9 (bis) cfr. Addendd. p. 562 Cram. Ann. Pariss. 3 p. 412, 7), *ε* 211 (Buttm.), *η* 257 (Buttm. Preller.), *ι* 106 (Prel-

ler.), ι 525 (Buttm. Preller. ι extr. fasc. 2 p. 31). Dipla quam Aristonicus ad *Λ* 636 explicat cum aliis Antisthenem notatum esse liquet. Ad *Ψ* 66 dipla videtur fuisse adversus Antisthenis et Chrysippi sententias eas quae proferuntur scholl. Bekk. vs. 65 Eustath. vs. 66 p. 1288, 9. Porro α 1 diplam fuisse *πρὸς Ἀντισθένην* de vocabulo *πολύτροπον* indicavi Aristonn. p. 4. 5, ubi addere poteram, eandem notationem simul ad Hippiam Eleum pertinuisse, cujus de interpretatione vocabuli *πολύτροπος* vide Platon. Hipp. minor. cap. 3 ed. Tur. p. 178 A 6 sqq. Adversus Antisthenem fortassis etiam ad ε 209 Aristarchus diplam posuit, et ad η 257; sed hoc incertum; ι 106. 525 illum respexisse Aristarchum pro explorato habeo. Alcibiadem cum Achille ab Antisthene esse comparatum scribunt Proclus et Olympiodorus quorum verba apposuit Winkelm. p. 18. Apponentem Olympiodorus facit Antisthenem duos Homeri versus *B* 673 sq. Sed similia si quae latent apud alios scriptores frustula nunc colligere omnia non vacat; Winkelmann certe non omnia collegit quae poterat. Quod ne confidentius dixisse videar quam verius unum proferam a Winkelmanno omissum Dionis Chrysostomi locum insignem, in orat. 53 (*Περὶ Ὁμήρου*) § 5 *ὁ δὲ Ζήνων οὐδὲν τῶν τοῦ Ὁμήρου ψέγει, ἅμα διηγούμενος καὶ διδάσκων, ὅτι τὰ μὲν κατὰ δόξαν, τὰ δὲ κατὰ ἀλήθειαν γέγραφεν, ὅπως μὴ φαίνηται αὐτὸς αὑτῷ μαχόμενος ἔν τισι δοκοῦσιν ἐναντίως εἰρῆσθαι. ὁ δὲ λόγος οὗτος Ἀντισθένους ἐστὶ πρότερον, ὅτι τὰ μὲν δόξῃ, τὰ δὲ ἀληθείᾳ εἴρηται τῷ ποιητῇ· ἀλλ' ὁ μὲν οὐκ ἐξειργάσατο αὐτόν, ὁ δὲ καθ' ἕκαστον τῶν ἐπὶ μέρους ἐδήλωσεν. ἔτι δὲ καὶ Περσαῖος ὁ τοῦ Ζήνωνος κατὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν γέγραφε καὶ ἄλλοι πλείους. ὁ δὲ Πλάτων κτἑ.* Cum his bene quadrant quae ex Juliani or. 7. 215 praeeunte Lobeckio Aglaoph. 1 p. 378 et ex Convivio Xenophontis 3, 6 (collato 4, 6) in medium protulit p. 23 Winkelmann; quae scilicet docent, allegoricam Homeri carmina interpretandi rationem placuisse Antistheni. Est vero Dionis locus maximi momenti propterea quod ex eo discimus, ut in reliqua doctrina sua ita in Homeri explicatione stoicos vestigia pressisse cynicorum, quorum auctorem scis Antisthenem fuisse; quare Diog. L. de Antisthene 6, 14 *δοκεῖ δὲ καὶ τῆς ἀνδρωδεστάτης στωικῆς κατάρ-*

ξαι. Cfr. eundem § 15. 19. Jam vero memineris velim eorum, quae supra ubi de stoicorum studiis Homericis pauca quidem exposui sed pro consilio hujus libelli legisti scholae Pergamenae doctrinam Homericam continuatam fuisse stoicorum Homericis studiis ipsumque Cratetem caput Pergamenorum fuisse stoicum philosophum. Nunc jam intelligis triplicem fuisse seriem Homericorum sese excipientium cynicorum atque Antisthenis, stoicorum (Zenonis, Persaei, Chrysippi, Cleanthis), Pergamenorum qui sunt a Cratete.

Minoris sane momenti sed digna tamen quae paucis perstringatur necessitudo est quam obtinuisse arbitror inter Antisthenis Homerica studia et sophistarum rhetorumque. Gorgiae discipulum fuisse monui Antisthenem; a Gorgia Isocrates quoque fuit institutus, ab Isocrate et Polycrate Zoilus, a Zoilo Anaximenes Lampsacenus. Hunc Anaximenem Suidas s. v. *Ἀναξιμένης* (Eudoc. p. 51) non solum a Zoilo sed etiam a Diogene cynico edoctum fuisse perhibet, quae narratio Diogenis Laertii loco 6, 57 confirmari videtur; Diogenem autem cynicum discipulum fuisse scis Antisthenis; et Zoilus ipse aliquo tempore ad sectam cynicorum pertinuisse videtur, siquidem teste Aeliano V. h. 11, 10 vocabatur *κύων ῥητορικός*. Sed ut concedamus hunc ob solam impudentiam vocatum videri posse canem relinquendumque eum esse solorum rhetorum disciplinae, Polycratis et Isocratis, Diogenem cynicum certe Homericum fuisse Laertius in vita ejus (lib. 6 cap. 2) ostendit crebro eum Homericis versibus utentem faciens. In catalogo scriptorum Diogenis 6, 80 septem tragoediae enumerantur in quibus nonnullae sunt quarum argumenta dicas ex Homero petita; sed eas omitto, quum recte Sosicrates et Satyrus quod refert Laertius l. c. edixisse videantur Diogenem cynicum nullum scripsisse librum. Nominatim tragoedias illas Diogeni abjudicat Phavorinus ap. Laert. 6, 73. Antisthenis autem librorum Homericorum titulos modo propositos qui percurrat eum vix facere posse crediderim quin conjiciat plurimos ex iis similitudinem quodammodo rettulisse libellorum istorum Homericorum a sophistis et rhetoribus conscriptorum de Helena, Paride, Clytaemnestra, Polyphemo, multis aliis

haud dubie personis Homericis. Quamquam hoc probe video interesse inter Antisthenem et rhetoricos sophistas, quod ille non *ἐγκώμια* scripsisse dicitur Circae, Telemachi, reliquorum, sed *Περὶ Κίρκης*, *Περὶ Τηλεμάχου* cett.

Ab Antisthene quo modo alteram grammaticorum scholam celebrem Pergamenorum derivarim eodem modo erunt fortasse qui alteram scholam Alexandrinorum atque Aristarchi, Cratetis qui adversarius fuit, a Platone contendant derivandam esse Antisthenis adversario. A Platone scilicet profectum esse dicent Aristotelem, inter Aristotelem autem atque Alexandrinos grammaticos intercessisse rationes quasdam haud ita parvi faciendas. Atque esse re vera quandam ingeniorum Aristotelis Platonisque cum Alexandrinis affinitatem vix est quod ambigas. Antisthenem hominem acutum magis quam eruditum fuisse Cicero ait Epist. ad Att. 12, 38; quod judicium in totam fere cynicorum sectam et stoicorum et Crateteorum cadere videtur. Contra Alexandrinos, Aristotelem, Platonem et acutos fuisse et eruditos nemo facile negabit. Porro hoc certum est, praeivisse Platonem in Homericis multa Alexandrinae scholae, uti mox videbimus, plurimique Aristarchum et Aristarcheos fecisse operam a Platone Homero impensam. Sed Aristoteles in Homericis quidem nonnullis ita sensit ut Alexandrini et Plato, in aliis tamen iisque gravissimis a Platone recessit, quem Alexandrini postea sequi maluerunt. Itaque Alexandrinos Homericos qui dixerit esse a Platone adversantem me non habebit; sed si Aristotelem immiscuerit aliquam *διαδοχὴν* doctrinae fuisse statuens a Platonis temporibus per peripateticos ad Aristarchum vel antecessores ejus Aristophanem et Zenodotum, vehementer equidem refragabor.

Plato, philosophorum Homerus Panaetio dictus ap. Cicer. Tuscull. 1 cap. 32 (cfr. Longin. frgmt. 3 p. 69 Egger.), Antisthenis adversarius (vid. Athen. 5, 63 Winkelm. Antisth. p. 35 not. 37 not. 48 not. 50 not.), quamvis non peculiares, ut Antisthenes, de Homero scripserit libros, Homericus tamen fuit si quis alius. Quod docere possunt vel tituli librorum scriptorum de rationibus quae intercedant inter Homerum et Platonem; quorum sat magnus est numerus. Tu recentiorum scriptiones huc pertinentes vide enumeratas a Lauero in Historia

poëseos Homericae p. 6 not. 7, ubi addendus Rassowii libellus quem supra indicavi ubi de Aristotele agebam. Veterum opera Lauer indicavit quattuor, nominata a Suida (s. vv.), Aristoclis Messenii *Πότερον σπουδαιότερος Ὅμηρος ἢ Πλάτων*, Dionis Chrysostomi *Ὑπὲρ Ὁμήρου πρὸς Πλάτωνα δ´*, Sarapionis Aelii *Εἰ δικαίως Πλάτων Ὅμηρον ἀπέπεμψε τῆς πολιτείας*, Telephi Pergameni *Περὶ τῆς Ὁμήρου καὶ Πλάτωνος συμφωνίας*. His quintus accedit de quo monui in Jahnii Annall. 67, 3, 249 Ammonii Aristarchei liber *Περὶ τῶν ὑπὸ Πλάτωνος μετενηνεγμένων ἐξ Ὁμήρου*, nominatus a Didymo *I* 540. Indicavit Lauer Maximi Tyrii dissertationem 23 *Εἰ καλῶς Πλάτων Ὅμηρον τῆς πολιτείας παρῃτήσατο*. E republica illa, quam animo sibi finxit ut optimam descripsitque libris *Περὶ πολιτείας*, Homerum Plato expulit, quia poëseos totius indoles a moribus civium quales in illa *πολιτείᾳ* esse deberent aliena visa est; quod non impedivit eundem quominus Homerum admiraretur summopere imitareturque ipse. Vide primum Maximum Tyr. 23, 4 Dionys. Hal. ep. Ad Pompej. cap. 1 Dionem Chrysost. or. 53 cap. 5, dein Platonis rempublicam ipsam, imprimis 1 p. 334 A Steph. (424 A 45 Tur.) 2 p. 363 A Steph. (436 B 27 Tur.), 364 D (437 A 37), 377 D (442 B 35), 378 D (443 A 27), 379 C (443 B 15), 381 D (444 A 45), 383 A (445 A 11), librum tertium ab initio, 4 p. 424 B (462 A 23), 5 p. 468 C (480 A 13), 7 p. 516 D (498 A 17), librum decimum ab initio, ubi quae leguntur dilucide declarant quid vituperet quid laudet auctor in Homero quaeque rationes ipsi cum illius carminibus intercesserint inde a puero. E ceteris locis, quibus laudes Homeri habet Plato, mittendi videntur nonnulli, quibus summam Homeri auctoritatem esse affirmat, quoniam ibi non sine ironia dici licet contendere, veluti Theaetet. 153 A (74 B 43). Huc etiam tales laudes pertinent quales Theaetet. 194 E (96 A 13) *ὁ πάντα σοφὸς ποιητής*, Phaedon. cap. 43 p. 48 A 17 Tur. *Ὁμήρῳ θείῳ ποιητῇ*, Ion. cap. 1 p. 254 A 19 *Ὁμήρῳ τῷ ἀρίστῳ καὶ θειοτάτῳ τῶν ποιητῶν*, Legg. 6 p. 776 E (609 A 44) *ὁ σοφώτατος τῶν ποιητῶν*. Diversa est ratio ejus quem indicavi loci, Rpbl. 10 initio p. 595 C (529 A 15), ubi de Homero dicitur *ἔοικε μὲν γὰρ τῶν καλῶν ἁπάντων τούτων τῶν τραγικῶν πρῶτος διδάσκαλός τε καὶ ἡγεμὼν γε-*

νέσθαι. Similiter Rpbl. 10 p. 598 D (530 B 27 Tur.) Plato Homerum appellat *τὸν τῆς τραγῳδίας ἡγεμόνα*; 10 p. 607 A (534 A 35) idem concedendum esse dicit Homerum *ποιητικώτατον* esse *καὶ πρῶτον τῶν τραγῳδοποιῶν*, Theaetet. p. 152 E (74 B 36) Homerum et Epicharmum *τῶν ποιητῶν τοὺς ἄκρους* ille vocat *τῆς ποιήσεως ἑκατέρας, κωμῳδίας μὲν Ἐπίχαρμον, τραγῳδίας δὲ Ὅμηρον.* Redeo ad locum libri Rpbl. 10 init., ubi verbis quae proposui antecedunt haec (p. 595 B = 529 A 13): *καίτοι φιλία γέ τίς με καὶ αἰδὼς ἐκ παιδὸς ἔχουσα περὶ Ὁμήρου ἀποκωλύει λέγειν.* Hoc ante oculos habuisse videtur Maximus Tyrius 32, 3 quum scriberet Platonem *θρέμμα τῆς Ὁμήρου ᾠδῆς* esse. Pergit autem is ita: *κἂν γὰρ ἐξομόσηται τόνδε διδάσκαλον, ὁρῶ τὰ γνωρίσματα, καὶ συνίημι τῶν σπερμάτων· „κείνου τοι τοιοίδε πόδες, τοιαίδε τε χεῖρες, | ὀφθαλμῶν τε βολαί, κεφαλή τ᾽ ἐφύπερθέ τε χαῖται* (δ 149 sq)", *ὥστε καὶ ἐπιτολμήσαιμι ἂν εἰπεῖν ἔγωγε, ἐμφερέστερον εἶναι Πλάτωνα Ὁμήρῳ μᾶλλον ἢ Σωκράτει, κἂν τὸν Ὅμηρον φεύγῃ, κἂν διώκῃ τὸν Σωκράτην.* In libro De sublimitate Longini nomine inscripto cap. 13 *Ὁμηρικώτατος* omnium Plato nuncupatur. Adscribam loci eam partem, quae maxime est memorabilis: *μόνος Ἡρόδοτος Ὁμηρικώτατος ἐγένετο; Στησίχορος ἔτι πρότερον ὅ τε Ἀρχίλοχος, πάντων δὲ τούτων μάλιστα ὁ Πλάτων, ἀπὸ τοῦ Ὁμηρικοῦ ἐκείνου νάματος εἰς αὑτὸν μυρίας ὅσας παρατροπὰς ἀποχετευσάμενος.* Videntur autem sex potissimum fuisse caussae, cur Homericum Platonem haberent veteres, quas breviter recensere juvat.

Primum igitur dogmata quaedam sua Platonem ex Homero derivasse illi censebant. Exemplo ex multis unus esto Themistii locus 15 p. 189, ubi quod Plato *δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως ὁμοίωσιν* esse contendat *πρὸς τὸν θεὸν* ex versibus τ 109 sqq is didicisse perhibetur. Atque hoc quidem omnibus fere philosophis Graecis contigit ut quae decrevissent ipsi ea ex Homero hausisse putarentur. Platonem vero in eo quoque simillimum esse Homero autumabant, quod placita sua non proferret e sua ipsius persona defenderetque sed dialogorum forma adoptata efficeret ut personarum colloquiis quasi ante oculos legentium reperiri viderentur quae essent vera; cui generi disputandi vis quaedam propria inesset depin-

gendi vivide atque demonstrandi. De hac caussa dignus est qui legatur Dionysius Hal. Art. rhetor. 10, 2. Venio ad tertium argumentum, quod totam sermonis Platonici indolem atque colorem Homericum esse dicebant. Huc primum pertinet quod Olympiodorus vit. 1 Platon. Westerm. *Βιογρ.* lin. 13 sqq apes infanti Platoni os implevisse narrat melle, *ἵνα ἀληθὲς περὶ αὐτοῦ γένηται „τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή“*. Dein conferendus Dionysius Hal. De compos. verborr. cap. 24, qui postquam tria esse compositionis genera declaravit, austerae, politae floridaeque, communis mediaeque, hujus perfectissimae *μεσότητος* exemplum summum atque auctorem primum contendit Homerum exstitisse; a quo longe superari quorum idem sit character, e lyricis Stesichorum et Alcaeum, e tragicis Sophoclem, ex historicis Herodotum, ex oratoribus Demosthenem, e philosophis Democritum, Platonem, Aristotelem. *τούτων γάρ*, inquit, *ἑτέρους εὑρεῖν ἀμήχανον ἄμεινον κεράσαντας τοὺς λόγους.* Et hoc quidem loco socios addi vides e philosophis Platoni Democritum et Aristotelem; sed in libro *Περὶ τῆς Δημοσθένους δεινότητος* cap. 41 idem Dionysius *τῆς τρίτης ἁρμονίας* (quae illa ipsa est *μεσότης*) *κράτιστον μὲν γενέσθαι κανόνα* dicit *τὸν ποιητὴν Ὅμηρον, ζηλῶσαι δ' αὐτὸν πολλοὺς ποιητάς, συγγραφεῖς τ' ἀρχαίους καὶ φιλοσόφους καὶ ῥήτορας· τῶν δ' ἐν λόγοις δυναστευσάντων, οὓς αὐτὸς κρατίστους εἶναι πείθεται, δύω παρασχέσθαι ἀρκέσει μόνους, συγγραφέων μὲν Ἡρόδοτον, φιλοσόφων δὲ Πλάτωνα· καὶ γὰρ ἀξίωμα καὶ χάρις αὐτῶν ἐπιτρέχει ταῖς ἁρμονίαις.* Cum Platone et Homero Demosthenem composuit Dionysius Art. rhetor. 10, 19 et Longinus De sublim. 36; cum Platone et Homero Demosthenem et Thucydidem Longinus De subl. 14; cum Platone et Homero Thucydidem Dionysius Art. rhetor. 11, 2. Sequitur quartum argumentum syntacticum illud, Platonem in multis Homerice verba construere. Sic e. g. quod tractavi Aristonn. p. 10 sqq 23. 25, Homerum saepissime *περιττῶς* addere *τὸν σύνδεσμον „καί“* Alexandrini et maxime Aristarchus observaverunt; idem illi observaverunt in Platone. Schol. Alcibiad. 1 cap. 1 ed. Tur. p. 916 B 33 *οὗ σὺ τὴν δύναμιν καὶ ὕστερον πεύσει: οὐχ ὡς καὶ πρότερον αὐτοῦ πεπυσμένου, ἀλλὰ παραπληρωματικός ἐστιν ὁ „καί“ σύνδεσμος, ὡς καὶ παρ'*

Ὁμήρῳ· „ᾧ καὶ τόξον Ἀπόλλων αὐτὸς ἔδωκεν (B 827)“. Videnda quae de hoc ipso Homeri versu scripsi l. c. p. 11 sq. Alcibiadem priorem autem si forte spurium judicas, sexcenta alia exempla tibi porrigi possunt, veluti Rpbl. 1 p. 331 A Steph. (423 A 17 Tur.) ὡς καὶ Πίνδαρος λέγει, Rpbl. 2 p. 364 D (437 A 38) τὸν Ὅμηρον μαρτύρονται, ὅτι καὶ ἐκεῖνος εἶπε „λιστοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί“ κτἑ. In scriptione modo indicata p. 14. 29 Homericum tetigi παθητικῶς dicendi morem, quo medium verbi genus prorsus eodem sensu quo activum ponitur; idem usus medii in Platone notatus fuit ab Alexandrinis, e. g. Timaei p. 22 D Steph. (707 A 1 Tur.) „λυόμενος“ ἀντὶ τοῦ „λύων“; vide scholl. p. 947 B 35 Tur. Homerum saepissime παραλλήλως dicere notavit Aristarchus, de qua re conf. Aristonn. p. 4 sq; idem in Platone notatum esse v. c. Timaeus docet Lex. Platon. p. 979 B 23 Tur. Αὖην καὶ ξηράν (Legg. 6 p. 761 C Steph. 602 B 41 Tur.): παραλλήλως εἶπεν. ἔστι δὲ ταὐτόν. Transeamus ad quintum argumentum, glossarum Homericarum usum, cujus exempla sunto Ἁμόθεν Legg. 7 p. 798 B (618 B 43 Tur.) cfr. Aristonn. p. 10 et Tim. Glossar. Platon. p. 974 B 26 Tur. Ἀρνυμένους Legg. 7 p. 813 E (625 B 42) et Rpbl. 1 p. 346 C (429 B 16) cfr. scholl. p. 926 B 37 Tur. ἄρνυσθαι Protagor. cp. 33 p. 170 A 24 Tur. cfr. Aristonn. p. 7 Tim. Glossar. p. 978 B 12 Tur. Ἰδίειν Tim. p. 990 B 5 Tur., cfr. not. Ἰνδαλλόμενον Legg. 12 p. 959 B (689 A 25) ἰνδαλλόμενοι Rpbl. 2 p. 381 E (444 B 8) ἰνδάλλεται Theaetet. p. 189 E (93 B 16) cfr. Tim. p. 990 B 28 Tur. Μαρμαρυγῆς Rpbl. 7 p. 518 A (498 B 26) μαρμαρυγάς Rpbl. 7 p. 515 C (497 B 6) Tim. p. 68 A (725 A 44) Critiae p. 116 C (747 B 36) Μέρμερος Hipp. maj. p. 290 E (823 A 20) cfr. scholl. 965 B 18 Tur. Tim. Lex. p. 995 A 28 Tur. Συνερίθοις Rpbl. 7 p. 533 D (504 B 41) συνέριθοι Legg. 10 p. 889 D (658 B 17) cfr. scholl. p. 944 A 26 Tur. Tim. Lex. p. 1003 A 22 Tur. Σφεδανόν Tim. Lex. p. 1003 A 30 Tur. Innumerabilia ut in ceteris ita in hac re addere possem exempla; rem a veteribus accurate fuisse tractatam vel Maximus Tyr. 32, 3 docet. Reliquum est sextum hoc ipsum de quo Ammonium librum scripsisse peculiarem monui quodque Dio Chrysost. or. 53, 2 commemorat, ubi postquam Democriti, Aristarchi, Cratetis, Aristotelis, Heraclidis Pontici tetigit studia Homerica

pergit *τούτων δὲ πρότερος Πλάτων πανταχοῦ μέμνηται* (intell. *'Ομήρου*), *τὴν μὲν ἡδονὴν καὶ χάριν τὴν τῶν ἐπῶν ἐκπληττόμενος, πολλάκις γε μὴν ἐπιμεμφόμενος ἐν τοῖς περὶ θεῶν μύθοις τε καὶ λόγοις κτἑ.* Verissime dictum illud *πανταχοῦ μέμνηται*; nam ubique sane Plato Homeri rationem habuit, saepissime versus integros transscribens, saepe aut nominato aut non nominato Homero alludens ad eum. Atque hoc tam arcte cum usu illo glossarum Homericarum de quo modo egi cohaeret ut haud raro vix discernas utrum alludere ad Homerum voluerit Plato an non. Jam ut alludendi quoque hoc genus exemplis nonnullis illustretur haud ambiguis videas Phaedon. cap. 44 (p. 48 A 32 Tur.): *ἀλλὰ δὴ ταῦτα μὲν τῷ θεῷ μελήσει, ἡμεῖς δὲ 'Ομηρικῶς ἐγγὺς ἰόντες πειρώμεθα εἰ ἄρα τι λέγεις.* Gorg. cap. 3 p. 214 B 4 Socrates Gorgiam interrogans *ῥήτορα ἄρα χρή σε καλεῖν*; respondet Gorgias *ἀγαθόν γε, ὦ Σώκρατες, εἰ δὴ ὅ γε εὔχομαι εἶναι, ὡς ἔφη Ὅμηρος, βούλει με καλεῖν.* Protagor. cap. 26 p. 166 A 43 Tur. excitatis Homeri versibus *Φ* 308 sq ita pergitur *ἀτὰρ καὶ ἐγὼ σὲ παρακαλῶ, μὴ ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας τὸν Σιμωνίδην ἐκπέρσῃ.* Protagor. cap. 7 p. 156 A 34 Tur. nominatis nonnullis dialogi personis narratur *τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα, ἔφη Ὅμηρος, 'Ιππίαν τὸν 'Ηλεῖον, καθήμενον ἐν τῷ κατ' ἀντικρὺ προστῴῳ ἐν θρόνῳ· περὶ αὐτὸν δ' ἐκάθηντο ἐπὶ βάθρων 'Ερυξίμαχος — καὶ Φαῖδρος — καὶ Ἄνδρων — καὶ ἄλλοι τινές.* Qui quid egerint postquam indicatum, pergit narrator p. 156 B 1 Tur. *καὶ μὲν δὴ καὶ Τάνταλόν γε εἰσεῖδον. ἐπεδήμει γὰρ ἄρα Πρόδικος ὁ Κεῖος κτἑ.* Alludi vides ad *λ* 601. 582. Ad *λ* 634 alluditur Sympos. p. 198 C Steph. (781 A 1 Tur.) *καὶ γάρ με Γοργίου ὁ λόγος ἀνεμίμνησκεν, ὥστε ἀτεχνῶς τὸ τοῦ 'Ομήρου ἐπεπόνθη· ἐφοβούμην μή μοι τελευτῶν ὁ 'Αγάθων Γοργίου κεφαλὴν δεινοῦ λέγειν ἐν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον πέμψας αὐτόν με λίθον τῇ ἀφωνίᾳ ποιήσειε.* Versus Homeri quos integros Plato transscripsit omnes recepti videntur esse in eum quem editio Turicensis p. 1062 sqq exhibet indicem. Hos versus intextos dialogis Platonicis tractavisse Ammonius Aristarcheus eo consilio censendus est ut examinaret *πῶς Πλάτων προφέρεται*, i. e. quo modo ille legisset eos, *τίνας γραφὰς* vel praeoptasset vel novisset solas. Quod operae pretium

erat quam maxime examinare; nam ad ipsum Platonis aevum referendae videntur antiquissimae ex editionibus, vetustissimi ex codicibus Homeri quibus Alexandrinis grammaticis uti licuit. Sed de ea re infra videbimus; nunc non praetermittendum, in plerisque a Platone firmari eas *γραφάς*, quae in Bekkeriana Homeri editione receptae sunt, reperiri tamen non pauca diversa. Sic e. g. versus ϱ 322 sq ita Bekker *ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεύς | ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.* Plato Legg. 6 p. 777 A (609 B 1) *ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεύς | ἀνδρῶν οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.* Quod non falsum memoria Platonem scripsisse apparet sed usum codice qui scripturas *νόου*, *ἀπαμείρεται*, *ἀνδρῶν οὓς ἂν δή* exhibebat. Ammonii consilium amplificans Trypho grammaticus, quem una fere aetate inferiorem Ammonio fuisse probabile duco, non Platonis solius sed omnium fere antiquiorum scriptorum Graecorum Homericos locos excussisse scripturasque eorum conjunctas proposuisse videtur in opere *Περὶ τῆς ἀρχαίας ἀναγνώσεως* quod memoratur scholl. *Γ* 122 *E* 299.

In vita quotidiana ut alii permulti ita Plato quoque versibus Homericis videtur usus esse, cujus rei exemplum est in vita 1 Plat. West. lin. 77 vit. 2 lin. 116 Diog. L. 3, 5. Quibus locis narratum simul hoc reperies, Platonem antequam philosophiae se dedit fuisse poëtam confecisseque plurima carmina: quod cum Homerico ejus *ζήλῳ* cohaerere liquet. Superstites versus ad Platonem relatos habes apud Diog. L. 3, 29 sqq vit. 1 Plat. lin. 66 vit. 2 lin. 100.

In explicandis Homericis vooabulis quid fere praestiterit Plato optime intelligitur e Cratylo dialogo, quocum conferendi alii loci pauci, veluti Theaetet. p. 194 C (96 A 3). Videntur illo tempore maxime quaesivisse et sophistae (cfr. Euthydem. cp. 7 p. 138 B 17 Tur. Phaedr. p. 267 C Steph. = 812 A 7 Tur.) et Socratici *περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος*, qua de re Cratylus dialogus est scriptus (cfr. Diog. L. 3, 58); quem qui perlegat fieri non potest quin veniant in mentem Aristarchi diplae *ὅτι ὀνοματοθετικὸς ὁ ποιητής*. Hoc Plato praeivit Aristarcho. Confer e. g. Friedlaenderi Aristonicum *E* 60 *Z* 18 *M* 342.

Cratyli capite 23 p. 197 A 1 Tur. Socratem Plato fecit indicantem, plurimos e claris sui temporis Homericis (*τοῖς νῦν περὶ Ὅμηρον δεινοῖς*) allegorice interpretari Homerum. Hanc interpretandi rationem Platonem suam non fecisse manifestum est. Concedit autem diserte ille Rpbl. 2 p. 378 D = 443 A 28 in censum eam esse admittendam aestimantibus Homeri dignitatem et utilitatem, atque ludens ipse nonnullis locis Socratem facit in allegorias convertentem poëtae verba, prout Xenophon Memorabb. 1, 3, 7. Conf. Theaetet. p. 153 C = 75 A 26 p. 194 C = 96 A 2. Unum locum in dialogis Platonis nomine inscriptis me legere memini, ubi serio Socrates inculcet poëtas et maxime Homerum per involucra conspicienda ostendere quae sentiant: *ἀλλ᾽ αἰνίττεται, ὦ βέλτιστε, καὶ οὗτος* (loquitur nimirum de Homero) *καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ποιηταὶ σχεδόν τι πάντες. ἔστι τε γὰρ φύσει ποιητικὴ ἡ ξύμπασα αἰνιγματώδης καὶ οὐ τοῦ προστυχόντος ἀνδρὸς γνωρίσαι· ἔτι δὲ πρὸς τῷ φύσει τοιαύτη εἶναι, ὅταν λάβηται ἀνδρὸς φθονεροῦ τε καὶ μὴ βουλομένου ἡμῖν ἐνδείκνυσθαι ἀλλ᾽ ἀποκρύπτεσθαι ὅτι μάλιστα τὴν αὑτοῦ σοφίαν, ὑπερφυῶς δὴ τὸ χρῆμα ὡς δύσγνωστον φαίνεται, ὅ τί ποτε νοοῦσιν ἕκαστος αὐτῶν.* Verba sunt Socratis in Alcibiade 2 cap. 10 p. 336 B 4 Tur., quem dialogum falso referri ad Platonem non est quod ambigas. Aristotelem minime alienum fuisse ab allegorica Homeri explicatione vel unum fragmentum illud probat quod e scholiis μ 129 protuli supra. Reliquam si spectes antiquitatis Homericae scientiam observata Platoni jam fuisse quaedam videbis, de quibus postea ab Alexandrinis acriter disputatum. Vide e. g. Rpbl. 3 p. 404 B (453 B 41) *οἶσθα γὰρ ὅτι ἐπὶ στρατείας ἐν ταῖς τῶν ἡρώων ἑστιάσεσιν οὔτε ἰχθύσιν αὐτοὺς ἑστιᾷ* (intell. *Ὅμηρος*), *καὶ ταῦτα ἐπὶ θαλάττῃ ἐν Ἑλλησπόντῳ ὄντας, οὔτε ἑφθοῖς κρέασιν ἀλλὰ μόνον ὀπτοῖς κτέ.* Observationem de assatis et coctis carnibus A r i s t a r c h u s postea ita restrinxit, ut legis apud Aristonicum Φ 362 *ἡ διπλῆ ὅτι οἶδεν ἕψησιν κρεῶν, χρωμένους δὲ τοὺς ἥρωας οὐ παρεισάγει.* Cfr. Lehrs Aristarch. p. 348. Alteram observationem de esu piscium factam (cfr. Dion. Chrysost. or. 2 cp. 47) postea c h o r i z o n t e s maxime ursisse discimus e scholio Aristonici Π 747; ibi enim narratum est, secundum chorizontes

Iliadis poëtam *οὐ παρεισάγειν τοὺς ἥρωας χρωμένους ἰχθύσι, τὸν δὲ τῆς Ὀδυσσείας.* Aristarchi sententiam ibidem reperies appositam; Platonem etiam in hac re viam praeivisse Aristarcho videbis, Aristarchum leviter Platonem correxisse. Recentiores poëtas Graecos putasse supra notavi, Homero Achillem Patrocli fuisse amatorem; quam opinionem ab Aristarcho esse rejectam; intellexit is Homero Patroclum majorem natu esse quam Achillem. Atque hoc jam Plato observaverat homo vere divinus, qui Sympos. p. 180 A = 773 A 15 Aeschylum contendit falso Achillem facere amatorem Patrocli; Patroclum enim Homeri majorem natu esse quam Achillem, hunc autem pulchriorem quam Patroclum et omnes heroes. Quod ipse Plato statuit eodem loco, Patroclum potius amatorem fuisse Achillis, in eo ille erravit; correxit Aristarchus.

Redeamus ad chorizontes. Horum opera in quo evincendo tota fuit posita, Odysseam diversissimam esse ab Iliade, ne id quidem a Platonis cogitatione prorsus alienum videtur fuisse. Evolvas Hippiam minorem cap. 1 p. 177 A 8 Tur.; reperies Socratem exponentem, sese audivisse, *ὅτι ἡ Ἰλιὰς κάλλιον εἴη ποίημα τῷ Ὁμήρῳ ἢ ἡ Ὀδύσσεια.* Odysseam certe ut Homero eriperet Plato tantum afuisse vides, ut Homeri eam quoque esse hoc ipso loco addiderit; atque non ita pauci accedunt alii loci, quibus Odysseam simul et Iliadem ut Homeri carmina nominat, veluti Hipp. minor. cap. 4 p. 178 A 41 Tur.; attamen *προτετυπωμένως* in Hippiae illo loco tangi id a quo chorizontes videntur profecti esse vix negaveris. Atque hoc, quod modo prodidi, Odysseam et Iliadem saepius ut Homeri carmina una nominari a Platone, Alexandrinorum quodammodo redolet sententiam eam, qua praeter Iliadem certe et Odysseam ad Homerum nihil referendum esse censebatur. Et hoc quidem observavi, praeter Iliadem et Odysseam a Platone nullum carmen Homeri designatum esse nomine. Nam quos versus ille Phaedr. 252 B = 804 B 24 ut *ἀπόθετα Ὁμηριδῶν ἔπη* profert, ea ille hoc ipso titulo aliena sese judicare ab Homero clare indicat. Cypriorum carmen laudatur Euthyphron. cap. 13 p. 6 B 41 Tur. (cfr. scholl. p. 892 B 12) ut alius poëtae, non Homeri foetus. Epitaphium Midae in vita Homeri 1 cap. 11 ad Homerum relatum a Platone ita

profertur Phaedr. p. 264 C = 810 B 22, ut Homerum certe ejus auctorem non habuisse illum appareat. Margites ad Homerum disertis verbis refertur in Alcibiade 2 cap. 10 p. 336 B 15 (cfr. A 39); sed hunc dialogum Platonis non esse monui. Ab Aristotele Margiten Homero adscribi vidimus. In spuriis Iliadis et Odysseae versibus discernendis et ejiciendis criticam exercuisse Plato non videtur. Certe notatum non repperi apud eum versum ut spurium; complures autem locos, quos Alexandrini obelis appositis damnarunt, diserte ille ad Homerum rettulit. Vide in Turicensi indice versus e libro ω excitatos vel ex λ 565—627, quorum duos 601. 582 in Protagora tangi supra vidisti. Memorabile autem visum, apud Platonem neque ex Iliade petitum neque ex Odyssea reperiri ne unum quidem versum, qui hodie in contextu quem dicunt Homeri non legatur, quales multos fuisse quum alia docent tum maxime A r i s t a r c h i diplae illae punctatae *ὅτι Ζηνόδοτος ὑποτάσσει στίχον*, purae *ὅτι τινὲς ὑποτάσσουσι στίχον* (*στίχους*). Talibus versibus, quales Alexandrini non obelis notarunt sed ne scripserunt quidem, codices Homeri eos, quibus A e s c h i n e s et A r i s t o t e l e s usi sunt, refertos fuisse constat; P l a t o n e m igitur multo melioribus atque antiquioribus codicibus quam illos duos viros doctos usum fuisse certum habeto. Qua in re tacendum non est, quod in recentiores Homeri editiones illati sunt versus nonnulli Θ 548 sqq ex Alcibiade 2 cap. 13 p. 337 B 17 Tur., ubi ut Homeri illi laudantur; auctorem vero hujus dialogi Platonem non esse bis jam monui. Scholiastae Homeri ad unum omnes quinque versus Θ 548—552 ignorant; codices Homeri mspti unum exhibent Θ 549 *κνίσην δ' ἐκ πεδίου*; hunc igitur Bekker in contextu retinuit, reliquos illos quattuor, qui Pseudoplatonis sola auctoritate nituntur, in marginem inferiorem rejecit. Wolfius versus quinque 548—552 uncis inclusit.

Platonem non minus difficilem esse intellectu quam Homerum contendunt vitarum auctores primae lin. 70 sqq alterius lin. 42; quorum prior l. c. de Platone *ἄληπτος δ' ἐστίν, ἐπειδὴ καὶ φυσικῶς καὶ ἠθικῶς καὶ θεολογικῶς καὶ ἁπλῶς πολλαχῶς ἔστιν ἀκούειν τῶν αὐτοῦ, καθάπερ καὶ τῶν Ὁμήρου.* Quo factum est ut prorsus eadem ratione qua Homeri carmina etiam Platonis dialogi a grammaticis distinguerentur signis cri-

ticis (σημείοις), quorum recensum exhibet Diogenes Laertius 3, 65. Quod contigit Homero ut a Zoilo rhetore castigaretur idem Platoni testibus Dionysio Hal. epist. Ad Pomp. cap. 1 et Aeliano V. h. 11, 10. Diplis Aristarchum ad Homerum appositis Platonem saepius respexisse certum est, quamquam servatae Aristonici annotationes Platonis nomen non exhibent. Sic e. g. diplas illas, de quibus Lehrs Arist. p. 104, quibus notatum fuit ὅτι τὸ ἦ (ἔφη) Ὅμηρος μὲν ἀεὶ ἐπὶ προειρημένοις λόγοις ἐπιφέρει, esse πρὸς Πλάτωνα commonstrat Herodianus *Α* 219. Diplam *Ρ* 588 appositam, ubi μαλθακὸς αἰχμητής Menelaus dicitur qui alibi (*Γ* 52) ἀρηίφιλος, adversus Platonem esse intelligitur collato Platonis Symposio p. 174 C Steph. (770 B 3 Tur.), quod Friedlaender Arist. p. 82. 278 non annotavit. Borysthenitas Dio Chrysost. or. 36 perhibet Homerum tantopere colere, ut pro deo fere eum habeant; praeter eum ex reliquis magnis Graecorum poëtis illos neminem novisse, ne Phocylidem quidem Milesium, quamvis ipsi traxerint originem a Milesiis; Platonica tamen studia nonnullos e Borysthenitis cum Homericis conjungere, cap. 26. 28. 29. Simili modo Homerica potissimum studia nonnullos philosophos videmus conjunxisse cum Platonicis; vide e. g. Suidam s. vv. Μάξιμος Τύριος, Πορφύριος, Πρόκλος Λύκιος, Συριανός, Φαβωρῖνος. Apte Platonica cum Homericis conjungi posse demonstrat Maxim. Tyr. 23, 3.

A Praxiphane, Theophrasti discipulo, Diogenes Laertius 3, 8 dialogum confectum esse ait quo introducti fuerint Plato et Isocrates colloquentes περὶ ποιητῶν; Platonis ipsius exstat dialogus Ἴων inscriptus (edidit cum prolegomenis et annotationibus G. G. Nitzsch Lipsiae 1822) vel, si audis Diogenem L. 3, 60, Ἴων ἢ Περὶ Ἰλιάδος, quo Socratem ille facit cum Ione Ephesio rhapsodo colloquentem de arte rhapsodorum, quod hominum genus illis temporibus quum aliorum poëtarum, ut Hesiodi, Archilochi (cap. 2 p. 254 B 20 cap. 3 p. 255 B 16 cfr. Legg. 2 p. 658 D = 557 A 14), tum maxime Homeri carmina publice declamabant. In eo dialogo pluribus nominibus admodum memorabili, si recte numeravi, 25 Homeri versus e quinque locis depromptos προφέρεται Plato. Interpretes porro Homeri qui illo tempore quo habitum esse auctor

finxit dialogum maxime fuerint celebrati nominantur cap. 2 p. 254 B 8 Tur. Videntur iidem esse qui Cratyl. cap. 23 p. 197 A 1 Tur. dicuntur *οἱ νῦν περὶ Ὅμηρον δεινοί.* Epidauri porro in Asclepieis, Athenis in Panathenaeis rhapsodorum certamen fuisse Homeri carmina recitantium legimus Ionis cap. 1 init. Quocum loco conjungi debent quae in Timaeo p. 21 Steph. (p. 706 A 28 sqq Tur.) de pueris in Apaturiis veterum poëtarum carmina, Solonis, Homeri, Hesiodi, aliorum recitantibus narrantur (cfr. scholl. p. 947 A 16 sqq Tur.), quaeque in Hipparcho p. 228 B (374 A 20), Hipparchum Pisistrati filium Homeri carmina primum in Atticam transtulisse curasseque in Panathenaeis ea canenda ordine constituto prout etiam auctoris tempore fiat certamen a rhapsodis.

De patria aetateque Homeri Plato nusquam egit; attamen Creophyli mentionem injecit Rpbl 10 p. 600 B (531 A 38 cfr. scholl. p. 938 A 10 Tur. Phot. Lex. s. v. *Κρεόφυλος* Glossar. Platon. p. 993 A 30 Tur.); hunc Creophylum (memoratum supra a nobis) Plato dicit *ἑταῖρον* fuisse et hospitem Homeri; ipsum Homerum pauperem fuisse indicat idem et migrasse per urbes *ῥαψῳδοῦντα*, ut Hesiodum. Cfr. Legg. 2 p. 658 B (556 B 42). In Phaedro p. 243 A (800 B 14) Homerum et Stesichorum obcaecatos esse Plato narrat, quod falsa perhibuissent; et Stesichorum quidem, qui de Helena mentitus fuerit, oculorum lucem recepisse palinodia facta; Homerum vero eum *καθαρμὸν* ignorasse. Talia de Homero non addere supra vidisti Isocratem ubi de Stesichoro eandem quam hoc loco Plato fabulam profert, Hel. enc. 64. 65. Ionica vita depingi ab Homero dicitur Legg. 3 p. 680 C (567 A 36); unde factum videtur esse quod auctor libelli quem Timaei Locri nomine inscriptum Platonicis interponere solent p. 104 D (741 B 43) Homerum dixit *τὸν Ἰωνικὸν ποιητάν.*

Quod Plato in Homero vituperat maxime narrationes de diis illum exhibuisse aegre ferens nec modestas nec veras, id nonnulli ex iis qui Platone superiores fuerunt philosophi offenderunt, nominatim Heraclitus Ephesius, Xenophanes Colophonius, Pythagoras Samius. Diog. L. 8, 21 (Suid. s. v. *Πυθαγόρας*) *φησὶ δὲ Ἱερώνυμος κατελθόντα αὐτὸν* (int. *τὸν Πυθαγόραν*) *εἰς Ἅιδου τὴν μὲν Ἡσιόδου ψυ-*

χὴν ἰδεῖν πρὸς κίονι χαλκῷ δεδεμένην καὶ τρίζουσαν, τὴν δὲ Ὁμήρου κρεμαμένην ἀπὸ δένδρου, καὶ ὄφεις περὶ αὐτήν, ἀνθ᾽ ὧν εἶπε (v. l. εἶπον) περὶ θεῶν. Idem 9, 1 μεγαλόφρων δὲ γέγονε (intell. ὁ Ἡράκλειτος) παρ᾽ ὁντιναοῦν, καὶ ὑπερόπτης, ὡς καὶ ἐκ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ δῆλον, ἐν ᾧ φησι Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει· Ἡσίοδον γὰρ ἂν ἐδίδαξε καὶ Πυθαγόρην, αὖθίς τε Ξενοφάνεά τε καὶ Ἑκαταῖον. εἶναι γὰρ ἓν τὸ σοφὸν ἐπίστασθαι γνώμην, ἥτε οἱ ἐγκυβερνήσει πάντα διὰ πάντων. τόν τε Ὅμηρον ἔφασκεν ἄξιον ἐκ τῶν ἀγώνων ἐκβάλλεσθαι καὶ ῥαπίζεσθαι (allusit ad vocabulum ῥαψῳδός), καὶ Ἀρχίλοχον ὁμοίως. Idem 2, 46 τούτῳ (intell. τῷ Σωκράτει) τις, καθά φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τρίτῳ Περὶ ποιητικῆς, ἐφιλονείκει Ἀντιόλοχος Λήμνιος, καὶ Ἀντιφῶν ὁ τερατοσκόπος, ὡς Πυθαγόρᾳ Κύδων καὶ Ὀνάτας· καὶ Σάγαρις Ὁμήρῳ ζῶντι, ἀποθανόντι δὲ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος· καὶ Κέρκωψ Ἡσιόδῳ ζῶντι, τελευτήσαντι δὲ ὁ προειρημένος Ξενοφάνης. Idem 9, 18 γέγραφε δὲ (intell. ὁ Ξενοφάνης) καὶ ἐν ἔπεσι καὶ ἐλεγείας καὶ ἰάμβους, καθ᾽ Ἡσιόδου καὶ Ὁμήρου, ἐπικόπτων αὐτῶν τὰ περὶ θεῶν εἰρημένα. Conferd. Weland De praecipuis parodiarum Homericarum scriptoribus apud Graecos (diss. inaug. Gotting. 1833) p. 15 sqq Bergk Lyrr. Grr. ed. 2 p. 376. 380. Sext. Empir. Advs. mathematicos 1 (Advs. grammaticos) sect. 289 p. 280 Fabric. Ὅμηρος δὲ καὶ Ἡσίοδος κατὰ τὸν Κολοφώνιον Ξενοφάνη „ὡς πλεῖστ᾽ ἐφθέγξαντο θεῶν ἀθεμίστια ἔργα, | κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν". Idem Advs. dogmaticos 3 (Advs. physicos 1) sect. 193 p. 593 Fabr. ἔνθεν καὶ ὁ Ξενοφάνης διελέγχων τοὺς περὶ Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδόν φησι „πάντα θεοῖς ἀνέθηκαν Ὅμηρός θ᾽ Ἡσίοδός τε | ὅσσα παρ᾽ ἀνθρώποισιν ὀνείδεα καὶ ψόγος ἐστίν, | κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν." Idem Pyrrhonn. hypotyposs. 1 sect. 224 p. 58. 59 διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὑπάτυφον αὐτὸν (intell. τὸν Ξενοφάνη) λέγει (intell. ὁ Τίμων), καὶ οὐ τέλειον ἄτυφον, δι᾽ ὧν φησι „Ξεινοφάνης ὑπάτυφος, ὁμηραπάτης ἐπισκώπτης, | ἐκτὸς ἀπ᾽ ἀνθρώπων θεὸν ἐπλάσατ᾽ ἶσον ἁπάντῃ, | ἀσκηθῆ, νοερωτὸν ἠὲ νόημα". ὑπάτυφον μὲν γὰρ εἶπε τὸν κατά τι ἄτυφον, ὁμηραπάτης δὲ ἐπισκώπτην, ἐπεὶ τὴν παρ᾽ Ὁμήρῳ ἀπάτην διέσυρεν. Versum Timonis trium hoc loco propositorum primum etiam Diogenes Laertius exhibet 1,

18, ubi vulgatur φησὶ γοῦν (intell. ὁ Τίμων) „Ξεινοφάνην ὑπότυφον, ὁμηραπάτην, ἐπικόπτην". In his utrum ὑπάτυφον et ἐπισκώπτην rescribendum sit e Sexto dubitari potest; ὁμηραπάτην aut a Laertio ipso aut ab ejus auctore falso introductum esse pro ὁμηραπάτης liquet; nominativus ἐπικόπτης (ἐπισκώπτης) induxit nescio quem ut ὁμηραπάτης quoque pro nominativo haberet atque cum ἐπικόπτης (ἐπισκώπτης) in accusativum transponendum arbitraretur. Gravissimum habuisse videtur Xenophanes quod pueri in ludis Homero maxime legendo, explicando, ediscendo exercebantur; inde pestem ruere omnium per animos pravas de diis opiniones ferentem. Hoc spectat versus Xenophanis ἐξ ἀρχῆς καθ' Ὅμηρον ἐπεὶ μεμαθήκασι πάντες, servatus ille apud Herodianum Περὶ διχρόνων ed. Lehrs p. 366 Cram. Ann. Oxx. vol. 3 p. 296, 6 vol. 4 p. 415, 18 Dracon. Stratonic. p. 33, 5 Herm. Neque vero universa tantum Homeri de diis doctrina vituperata fuit, sed singuli quoque loci notati, veluti a Pythagora versus *O* 410 sqq propter usum vocis σοφίης (scholl. Bekk. AD *O* 410 Cram Ann. Parr. vol. 3 p. 21, 2 vol. 4 p. 414, 6 sqq), ab Heraclito versus *Σ* 107 „ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο", ὅτι σύγχυσιν κόσμου ἐνταῦθα εὔχεται Ὅμηρος· τὴν γὰρ τῶν ὄντων φύσιν κατ' ἔριν συνεστάναι (scholl. Bekk. A et V *Σ* 107 Eustath. *Σ* 107 p. 1133, 57 Cram. Ann. Parr. 3 p. 24, 16 Plutarch. De Iside et Osir. 48). Non defuerunt tamen loci Homerici qui morosis illis vituperatoribus placerent; ut Heraclito *Δ* 4 placuisse scholia produnt (Bekk. Bachm.), Pythagorae locum de Euphorbo *P* 51 sqq (Porphyr. vit. Pyth. cap. 26 Jamblich. vit. Pyth. cap. 14 cfr. Heraclid. Pont. ap. Diog. L. 8, 4 et interprett. Lucian. Gall. 13 Suid. Πυθαγόρας Scholl. Bekk. *P* 28). De tota Pythagoreorum secta Jamblich. vit. Pyth. cap. 25 § 111 cap. 29 § 164 ἐχρῶντο δὲ καὶ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου λέξεσι διειλεγμέναις πρὸς ἐπανόρθωσιν ψυχῶν. Vituperatione autem sua quod efficere voluerunt illi certe non effecerunt; vide quae Plutarchus Apophthegmm. regg. p. 10 narrat de Hierone: πρὸς δὲ Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον εἰπόντα μόλις οἰκέτας δύο τρέφειν, ἀλλ' Ὅμηρος, εἶπεν, ὃν σὺ διασύρεις, πλείονας ἢ μυρίους τρέφει τεθνηκώς. Quid quod hos quoque Homeri vituperatores acerbissimos prout Platonem et reliquos

philosophos sua placita ex ipso illo quem vituperaverunt Homero derivasse Graeci censebant? Perhibent de Xenophane scholl. *H* 99 Bekk. Bachm. Eustath. *H* 99 p. 668, 62 Plutarch. vit. Hom. 2 cap. 93 Sext. Empir. Advs. dogmatt. 4 (Advs. physicc. 2) sect. 313 sqq p. 685 Fabric. cfr. Advs. dogmatt. 3 (Advs. physicc. 1) sect. 361 p. 620 Fabr. Pyrrhonn. hypotypp. 3 sect. 30 p. 136 Fabr., de Heraclito Plato Theaetet. p. 152 E (74 B 34) 160 D (79 A 10) 179 E (88 A 23 cfr. scholl. p. 900 A 40) Cratyl. cap. 19 p. 194 B 20 Sext. Empir. Advs. dogmatt. 1 (Advs. logicc. 1) sect. 126 sqq p. 397 Fabr. (cfr. etiam Heraclit. Allegg. Homm. cap. 24. 43), de Pythagora Pseudoplut. vit. Hom. 2 cap. 122. 125. 145. 147. 149. 151 scholl. *A* 46 (Eustath. p. 40, 8) *A* 53 (Cram. Ann. Parr. 3 p. 122, 32) *B* 118 (Bekk. Eustath. 119 p. 187, 25) *Γ* 1 (Bekk.) *O* 138 (Bachm.) *Π* 856 (Bekk. 857 Bachm. 856. 57 Eustath. 857 p. 1090, 31) *Σ* 79 (Eustath. p. 1131, 58 Bekk. vs. 82) *Ω* 129 (Bekk. Eustath. 128 p. 1342, 14) *σ* 79 (Eustath. p. 1838, 46). Jam ut concedamus in hac caussa veteres aut latius justo progressos esse aut quaedam lusisse, tamen philosophos illos re vera ab Homericis studiis esse profectos negari nullo modo potest. Nam ut alia taceam, testatur de Xenophane ipsa docendi ratio; philosophatus enim is est *διὰ ποιημάτων* (cfr. Diog. L. 9, 22), quae Homerico a colore certe aliena non fuisse fragmenta docent; quin etiam certi nonnulli indicari possunt Homeri loci, quos quin imitatus sit Xenophanes fragmenta dubitare non sinunt. Cfr. e. g. locum de Iride *Λ* 27 cum fragmento in scholiis ad eundem Homeri locum servato (Bekk. Bachm. Eustath. *Λ* 24 p. 827, 59). Atque viam ad sillos suos scribendos (ita enim vocabant genus acerbae illius poëseos in quo maxime Xenophanes ingenium suum exercuit) praeivisse illi Homerum dicebant versibus de Thersita factis (scholl. *B* 212 Bekk. p. 62 A 44 Bachm. p. 98, 38 Eustath. p. 204, 21). Locutionem Homericam *ἠέλιος ὑπερίων* Xenophanem rectius interpretatum esse quam Hesiodum, de quo vide Aristonn. p. 8 sq, versus ejus docet *ἠέλιός ϑ' ὑπεριέμενος γαῖάν τ' ἐπιϑάλπων*, servatus scholl. *T* 398 (Bekk.) *Σ* 468 (Bekk. p. 504 B 2) Heraclit. Allegorr. cap. 44. Etiam in hoc Xenophanes sese totum prodidit esse Homericum, quod rhapso-

dorum more carmina sua ipse publice declamabat. Diog. L. 9, 18 *ἀλλὰ καὶ αὐτὸς* (intell. *ὁ Ξενοφάνης*) *ἐρραψῴδει τὰ ἑαυτοῦ*. Pythagoram edoctum esse ab Hermodamante accepimus qui genus suum a Creophylo ducebat, socio illo et hospite Homeri: vide locos collectos a Welckero Ep. Cycl. 1 p. 223 not. 344, quibus addendum schol. Platon. Rpbl. 10 p. 937 B Tur.

Ea quae Pythagoras, Xenophanes, Heraclitus in Homero vituperaverant, alii philosophi poëtae admiratores allegorice explicando et physice maxime excusare studuerunt. Ita imprimis Anaxagoras Clazomenius ejusque discipulus Metrodorus Lampsacenus, quem in praecipuis Homeri interpretibus nominat Plato in Ione cap. 2. Diogenes L. 2, 11 *δοκεῖ δὲ* (intell. *ὁ Ἀναξαγόρας*) *πρῶτος* (*καθά φησι Φαβωρῖνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ*) *τὴν Ὁμήρου ποίησιν ἀποφήνασθαι εἶναι περὶ ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης· ἐπὶ πλεῖον δὲ προστῆναι τοῦ λόγου Μητρόδωρον τὸν Λαμψακηνόν, γνώριμον ὄντα αὐτοῦ, ὃν καὶ πρῶτον σπουδάσαι τοῦ ποιητοῦ περὶ τὴν φυσικὴν πραγματείαν*. Tatian. Ad Graecc. cp. 21 *καὶ Μητρόδωρος δὲ ὁ Λαμψακηνὸς ἐν τῷ Περὶ Ὁμήρου λίαν εὐήθως διείλεκται, πάντα εἰς ἀλληγορίαν μετάγων. οὔτε γὰρ Ἥραν οὔτε Ἀθηνᾶν οὔτε Δία τοῦτ' εἶναί φησιν ὅπερ οἱ τοὺς περιβόλους αὐτοῖς καὶ τεμένη καθιδρύσαντες νομίζουσι, φύσεως δὲ ὑποστάσεις καὶ στοιχείων διακοσμήσεις. καὶ τὸν Ἕκτορα δὲ καὶ τὸν Ἀχιλλέα δηλαδὴ καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ πάντας ἁπαξαπλῶς Ἕλληνάς τε καὶ βαρβάρους σὺν τῇ Ἑλένῃ καὶ τῷ Πάριδι τῆς αὐτῆς φύσεως ὑπάρχοντας χάριν οἰκονομίας ἐρεῖτε παρεισῆχθαι, οὐδενὸς ὄντος τῶν προειρημένων ἀνθρώπων*. Hesych. *Ἀγαμέμνονα· τὸν αἰθέρα Μητρόδωρος εἶπεν ἀλληγορικῶς*. Physice quomodo Anaxagoras explicuerit Homerum exemplum habemus in schol. A *Π* 161 *λάψοντες γλώσσῃσιν ἀραιῇσιν μέλαν ὕδωρ | ἄκρον: Ἀναξαγόρας, ἐπεὶ φύσει μέλαν· καὶ γοῦν ὁ καπνὸς μέλας ἐστὶν ἐκ τοῦ ὕδατος τῶν ξύλων ἀνιέμενος. οἱ δὲ διὰ τὴν σκιὰν τῶν φυτῶν*. Praeterea laudatur Anaxagoras in scholiis *P* 547 (Bkk.) *Δ* 27 (Cram. Ann. Parr. 3 p. 14, 13); profectam esse Anaxagorae doctrinam ab Homero clamat Heraclit. All. Homm. cap. 22, indicat Sext. Empir. Advs. dogmatt. 3 (Advs. physs. 1) sect. 4 sqq p. 549

Fabr. Metrodorum in scholiis commemoratum vidi uno loco *K* 252 (Bkk. p. 285 A 4); quo quum Lampsacenum significari non additum sit, cogitari fortasse potest etiam de duobus aliis Metrodoris, ex quibus alter est Epicuraeus, quem ἐν τοῖς *Περὶ ποιητῶν* egisse de Homero testatur Plutarch. Non posse suaviter 12, multa adversus Homerum scripsisse idem cap. 2. Confer cum Plutarchi scriptione Diogenis L. vitam Epicuri 10, 1. 6. 7. 18. 19. 21. 22. 23. 136. Tertius Metrodorus est Chius, quem secundum alios discipulum fuisse Nessi Chii, secundum alios Democriti Diogenes L. narrat 9, 58. Euseb. Praep. ev. 14 p. 758 Metrodorum edoctum fuisse a Nessa perhibet, Nessam a Democrito; Democriti discipulum Metrodorum Chium vocant Clemens Stromm. 1 § 64 Suidas s. vv. *Δημόκριτος* et *Πύρρων* (ibi enim pro *Μητρόδωρος ὁ Ἀβδηρίτης* rescribendum esse *Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης* recte monent Kusterus et Menagius ad Laert. 9, 58). Nessus Chius uno scholiorum Homericorum loco nominatur, uno Hesiodeorum. Ad Hesiodi Opp. vs. 84 Proclus interpretationem vocabuli *διάκτορος* de Mercurio illius usurpati profert quae placuerit Nesso: *Νέσσος δὲ ὁ Χῖος ἀπὸ τοῦ διάγειν τὰς τῶν τελευτώντων ψυχάς*. Ad Homeri verba ἐν καρὸς αἴσῃ *I* 378 Aristarchus diplam posuit ὅτι συνέσταλται Ἰακῶς „ἐν κᾰρός“ ἀντὶ τοῦ ἐν κηρός· ὅμοιον γάρ ἐστι τῷ „ἶσον γάρ σφισι πᾶσιν ἀπήχθετο κηρὶ μελαίνῃ (*Γ* 454)“. Haec Aristonicus in scholio AV (non in solo A ut Friedlaender indicat); in scholio B postquam de Lysania, Aristophane, Aristarcho relatum, *Νέσος δὲ*, pergitur, *ὁ Χῖος καὶ τὸ ᾱ μηκύνει, οὐδὲν φροντίσας τοῦ μέτρου*. Pro *Νέσσου* v. l. etiam apud Diog. L. l. c. 9, 58 est *Νέσου* et tertia *Νασσᾶ*. *Νεσσᾶς* et in genetivo casu *Νεσσᾶ* Eusebius l. c. Praep. 14 p. 758. *Νασσᾶ* debetur librariis; reliquae *Νέσος*, *Νέσσος*, *Νεσσᾶς* (*Νεσᾶς*) justae ejusdem nominis sunt formae.

Venimus ad magistrum Nessi et Metrodori Chiorum, Democritum Abderitam, qui quid de Homero senserit Dio Chrysost. patefacit principio orationis 53 (*Περὶ Ὁμήρου*): *Ὁ μὲν Δημόκριτος περὶ Ὁμήρου φησὶν οὕτως· „Ὅμηρος φύσεως λαχὼν θεαζούσης ἐπέων κόσμον ἐτεκτήνατο παντοίων“· ὡς οὐκ ἐνὸν ἄνευ θείας καὶ δαιμονίας φύσεως οὕτω καλὰ καὶ σοφὰ ἔπη ἐργάσασθαι.* Conferendus Clemens Stromm. 6 § 168

καὶ ὑ Δημόκριτος ὁμοίως· „ποιητὴς δὲ ἅσσα μὲν ἂν γράφῃ μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἱεροῦ πνεύματος, καλὰ κάρτα ἐστίν“. Hoc dictum, respectum a Cicerone et Horatio locis quos indicavit Mullachius Fragmm. Democrit. p. 358, idem vir doctus p. 147. 236 depromptum esse statuit e libro Democriti *Περὶ ποιήσιος*, judicium vero illud de Homero idem p. 148. 236 e libro *Περὶ Ὁμήρου ἢ ὀρθοεπείης καὶ γλωσσέων*, cujus supra jam mentionem injeci. Scripsisse Democritum compluria musica et grammatica Diogenes Laertius docet in catalogo scriptorum ejus 9, 48: *μουσικὰ δὲ τάδε· Περὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονίης, Περὶ ποιήσεως, Περὶ καλλοσύνης ἐπέων, Περὶ εὐφώνων καὶ δυσφώνων γραμμάτων, Περὶ Ὁμήρου ἢ ὀρθοεπείης καὶ γλωσσέων, Περὶ ἀοιδῆς, Περὶ ῥημάτων, Ὀνομαστικόν.* De his opusculis Mullachius egit fragmenta eorum colligens p. 147 sqq 236 sqq 358 sqq. Homerica Democriti studia quod attinet, imprimis notabile illud quod supra jam indicavi, quod tetigit Mullachius p. 148, primum illum videri exstitisse, qui glossas Homericas conscriberet. Atque hoc notabile, quod Mullachius p. 149, attendisse jam Democritum varias significationes (*τὴν ὁμωνυμίαν*) *τῶν πολυσήμων λέξεων*, quae vocabula postea Aristarchus in Homero diplis notavit (vide Aristonn. p. 7), item communes significationes diversorum vocabulorum (*τὴν πολυωνυμίαν*), quam congruentiam Aristarchus in parallelismis maxime investigandis persecutus est (Aristonn. p. 4. 5) ut taceam *τὰς μεταλήψεις*, quas illa sola congruentia vocabulorum suppeditat. Democritum quoque fuisse qui suam doctrinam ex Homero hausisse censerent vix est quod memorem; vide e. g. Pseudoplut. Vit. Hom. 2 cap. 150. Imitatorem Homerici sermonis fuisse Democritum Dionysius Halic. narrat, cujus locum Comp. verbb. 24 supra tractavi. Allegorice interpretatum esse deorum historiam Democritum Mullachius annotavit p. 148. Ad fragmenta Mullachio ll. cc. collecta addenda sunt multa, veluti ex Ann. Parr. Cram. vol. 3 p. 228, 34 (schol. *Θ* 39) et 285, 33 (schol. *N* 137), e vol. 4 p. 83, 28, ex Ann. Oxx. vol. 1 p. 77, 31 (de *ἀλαπάξαι*) et 396, 12. 16, e vol. 3 p. 210, 1, e vol. 4 p. 317, 8. 319, 18, ex Etymol. m. s. vv. *Ὀλοοίτροχος* (de *N* 137) et *Ἀλαπάζειν*, e Bachm. Ann. Graecc. 1 p. 64 (de *ἀλαπάζειν*), e Bekkeri Ann. 1 p. 374 (de *ἀλαπάζειν*). Locos de

voce *ἀλαπάζειν* video prolatos a Mullachio in vocum Democritearum indice p. 422, item p. 423 locum Etymologici m. *Ὀλοοίτροχος* una cum schol. *N* 137 Bekk. quod solum indicatur in fragmentis libri *Περὶ Ὁμήρου* p. 148; quae molesta legentibus videtur ratio esse fragmentorum exhibendorum. Poterat vir doctus etiam ea fragmenta Homerica quae ex aliis quae praeter musica fuerunt Democriti scriptis viderentur deprompta uno loco componere cum fragmentis libri *Περὶ Ὁμήρου*. Nunc sparsa sunt omnia. Duo maxime insignes loci Democriti de Homero leguntur alter in annotatione ad fragmenta physica p. 345 alter in fragmentis libri De agricultura p. 251 quocum loco conferenda annot. p. 370. Quod autem Mullachius p. 148 te jubet evolvere ut Homerica Democriti reperias Scholl. Villoison. „VIII, v. 39 et 192“ et „XIII, 137 et 311“, tu noli evolvere *Θ* 192 *N* 311; nam si feceris, nihil profecto reperies. Scilicet in Fabricii Bibliotheca Graeca ed. Harl. 1 p. 444 sqq index in Villoisoniana scholia exstat scriptus, in quo numerus primus librum, secundus versum, tertius paginam designat; in hoc igitur indice perscriptum s. v. Democritus „VIII, 39, 192. XIII, 137, 311“. Bekkerianae scholiorum editionis indicem non consuluisse videtur Mullachius. Quod si fecisset, una cum scholl. Villois. *Θ* 39 *N* 137, scholl. Bachm. *H* 446 *Θ* 39 etiam scholia A *H* 390, V *Λ* 554, BM *Ω* 315 eum p. 148 indicaturum fuisse conjicio. Addere possem plura.

Restat unus ex antiquissimis philosophis Empedocles Agrigentinus, cujus fragmenta collegit et illustravit Sturz duobus tomis editis Lips. 1805, post Sturzium tractaverunt quum alii tum S. Karsten Amstelod. 1838. Mihi Sturzianis tantum uti licuit. Homericum *κατ' ἐξοχὴν* fuisse Empedoclem Aristoteles auctor est. Diog. L. 8, 57 *ἐν δὲ τῷ Περὶ ποιητῶν φησιν* (intell. *ὁ Ἀριστοτέλης*), *ὅτι καὶ Ὁμηρικὸς ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ δεινὸς περὶ τὴν φράσιν γέγονε, μεταφορικός τε ὤν, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ ποιητικὴν ἐπιτεύγμασι χρώμενος.* Addit Aristoteles nonnulla de carminibus ab Empedocle scriptis, ex quibus nominat *Ξέρξου διάβασιν*, *προοίμιον* (hymnum) *Εἰς Ἀπόλλωνα*, tragoedias, politica. Addendum nobis est etiam philosophica sua versibus condidisse Empedoclem, quare Diogenes L. de Parmenide 9, 22 *καὶ αὐτὸς δὲ διὰ ποιημάτων φι-*

λοσοφεῖ, καθάπερ Ἡσίοδός τε καὶ Ξενοφάνης καὶ Ἐμπεδοκλῆς. Cfr. 8, 55. 56. 59. 77. Empedoclis praeceptorem teste Diog. L. 8, 55. 56 Xenophanem alii dicebant, alii Parmenidem: hi Parmenidis carmina eum esse imitatum contendebant, illi Xenophanis. Et cum Xenophane hoc quidem commune habuit Empedocles, quod carmina quaedam ejus eadem ratione qua Homerica publice declamata fuerunt: Xenophanem ipsum sua carmina ῥαψῳδῆσαι supra retluli; Empedoclis Καθαρμοὺς Olympiae a Cleomene rhapsodo declamatos esse tradiderunt Phavorinus apud Diog. L. 8, 63 Dicaearchus ap. Athen. 14, 12. Parmenides autem et ipse discipulus erat Xenophanis, de qua re videas Diog. L. 9, 21 et interprett. Jam quod Homericum Aristoteles Empedoclem dixit, non argumenta carminum se spectare sed τὴν φράσιν satis ille indicavit loco proposito; quod etiam clarius idem effatus est in libello De poëtica cap. 1, 11 ed. Buhl. minor. οὐδὲν δὲ κοινόν ἐστιν Ὁμήρῳ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ, πλὴν τὸ μέτρον· δι' ὃ τὸν μὲν ποιητὴν δίκαιον καλεῖν, τὸν δὲ φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητήν. Exempla poëtici Empedoclis sermonis in eadem scriptione Aristoteles protulit cap. 12, 11 et 15, 19, quorum posterius simul patefacit quomodo Empedocles interpretatus sit verba Homeri *I* 203 ζωρότερον δὲ κέραιε. Atque attulerunt locum Empedoclis veteres in scholiis ad hunc versum Homeri (Eustath. p. 746, 56 = *I* 203). Alios versus, in quibus Homeri certos quosdam locos ante oculos habuit Empedocles, in collectione fragmentorum apud Sturzium vol. 2 p. 513 sqq reperies. Empedoclis placita ex Homero derivata esse narrant Heraclit. Allegg. Homm. 24. 49. 69 Plutarch. vit. Hom. 2 cap. 99 sqq Sext. Empir. Advs. dogmatt. 3 (Advs. physs. 1) sect. 4 sqq p. 549 Fabr. (cfr. sect. 63 sqq p. 566 Fabr. et Dogmatt. 4 (Physs. 2) sect. 313 sqq p. 684 Fabr.) scholl. *Σ* 468 Bekk. p. 505 A 28 = Villois. *Σ* 473 (moneo propter eos qui indice Fabriciano Villoisoniorum utuntur) *X* 116 (Eustath. p. 1261, 44) *ϑ* 266 (Buttm.) *ϑ* 367 (Eustath. p. 1597, 54) *σ* 79 (Eustath. 1838, 51). Praeterea unus locus Eustathii mihi nunc nominandus est p. 1419, 30 *α* 321 propter usum vocis ἀνόπαιος apud Empedoclem, ex quo concludendum de interpretatione vocabuli Homerici ἀνόπαια ab eodem probata. Similis locus legitur in Ann. Oxx. Cram. vol.

3 p. 379, 31 pertinens ad vocem *κόρσην* Δ 502; cfr. Ann. Parr. 4 p. 147, 27. Ad Homerica Empedoclis studia allusit enarrans mortem ejus Demetrius vel Democritus Troezenius teste Diog. L. 8, 74. *Δημήτριος* (*Δημόκριτος*) *δὲ ὁ Τροιζήνιος ἐν τῷ Κατὰ σοφιστῶν βιβλίῳ φησὶν αὐτὸν* (int. *τὸν Ἐμπεδοκλέα*) *καθ' Ὅμηρον* (λ 277) „*ἁψάμενον βρόχον αἰπὺν ἀφ' ὑψηλοῖο κρανείης | αὐχέν' ἀποκρεμάσαι, ψυχὴν δ' Ἄϊδόσδε κατελθεῖν*".

Homerica Empedoclis studia, quae *περὶ τὴν φράσιν* maxime fuisse versata monui, cohaerere innuit Diog. L. l. c. 8, 57 cum inventione rhetoricae artis, quam illi tribuebant *Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῷ Σοφιστῇ φησι πρῶτον Ἐμπεδοκλέα ῥητορικὴν εὑρεῖν· Ζήνωνα δὲ διαλεκτικήν. ἐν δὲ τῷ Περὶ ποιητῶν φησιν ὅτι καὶ Ὁμηρικὸς ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ δεινὸς περὶ τὴν φράσιν γέγονε κτἑ.* Cfr. Sext. Empir. Advs. dogmm. 1 (Adv. logicc. 1) sect. 5 sqq p. 370 Fabr. Quinctilian. 3, 1. Post Empedoclem artem novam latius extulit Gorgias Leontinus, quem Homericis studiis operam et ipsum navasse supra vidisti; fuit autem is discipulus Empedoclis. Diog. L. 8, 58 *φησὶ δὲ Σάτυρος ἐν τοῖς Βίοις ὅτι καὶ ἰατρὸς ἦν* (intell. *ὁ Ἐμπεδοκλῆς*) *καὶ ῥήτωρ ἄριστος· Γοργίαν γοῦν τὸν Λεοντῖνον αὐτοῦ γενέσθαι μαθητὴν ἄνδρα ὑπερέχοντα ἐν ῥητορικῇ κτἑ.* Conf. quos afferunt locos interpretes.

Democriti discipulum fuisse inter sophistas supra memoratos Protagoram Abderitam narrant Diog. L. 9, 50 (cfr. 9, 42. 53) Athen. 8, 50 Gellius 5, 3 schol. Plat. Rpbl. 10 p. 938 A 13 Tur., de cujus rei veritate dubitant recentiores.

Anaxagorae discipulum fuisse veteres perhibent Socratem et Archelai Atheniensis, qui ipse discipulus fuerit Anaxagorae, Diog. L. 2, 16. 19. 45. Socratem quoque admiratorem Homeri fuisse narrant, versus Homericos per vitam quotidianam jecisse, doctrinam suam ex Homero hausisse. Exemplo esto Dionis Chrysostomi oratio 55 *Περὶ Ὁμήρου καὶ Σωκράτους*, qua demonstratur (vide § 3), *ὅτι Σωκράτης τό γε ἀληθὲς Ὁμήρου μαθητὴς γέγονεν.* Sed hoc rhetorice scriptum opusculum; nec Platonis dialogis, revera quid Socrates de Homero senserit si quaeramus, pro testibus utendum videtur; neque enim a veritate prorsus abhorrere crediderim quod Socrates quum Platonis dialogum nescio quem

legisset dixisse fertur Ἡράκλεις, ὡς πολλά μου κατεψεύσατο τὸ μειράκιον. Multo major certe fides Socraticis Xenophontis scriptis.

Homerum Xenophon nominavit Memorabb. 1, 2, 56. 1, 4, 3. 2, 6, 11. 3, 1, 4. 3, 2, 1 et 2. 4, 2, 10. 4, 6, 15 Apol. 30 Sympos. 3, 5 sqq 4, 6 sqq 4, 45. 8, 30. 31. In reliquis operibus Xenophontis Homerus non commemoratur, ne illis quidem locis (qui tamen et ipsi sunt pauci), ubi ante oculos fuisse illum scribenti liquet, Anab. 5, 7, 6 (ὑμεῖς δ', ἔφη, ἴστε δήπου ὅθεν ἥλιος ἀνίσχει καὶ ὅπου δύεται, κ 190 sqq), Anab. 5, 1, 2 (ν 79 sqq), Hell. 3, 4, 3. 7, 1, 34 (B 303 sqq), Cyrop. 6, 1, 27 (Τρωικὴ διφρεία). Videtur igitur Xenophon ut in Socraticis suis scriptis frequentem injiceret Homeri mentionem rivalitate potissimum Platonis et Antisthenis condiscipulorum suorum fuisse adductus; ut alia quoque διὰ τὸν πρὸς Πλάτωνα ζῆλον fecisse narratur Xenophon.

Herodotus et Thucydides Homeri nomen in historicis suis libris saepius nominaverunt. Apud Thucydidem Homeri nomen legitur 1, 3. 9. 10. 2, 41. 3, 104; respicit autem ille poëtam aliis quoque locis, maxime in libri primi parte prima, cap. 1—23. Sic 1, 13 Corinthiorum res navales, commercia, opes narrans οἱ Κορίνθιοι, inquit, ἀεὶ δή ποτε ἐμπόριον εἶχον, χρήμασί τε δυνατοὶ ἦσαν, ὡς καὶ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς δεδήλωται. ἀφνειὸν γὰρ ἐπωνόμασαν τὸ χωρίον. Respiciuntur Homeri verba B 570 ἀφνειόν τε Κόρινθον; vide Scholl. Bekk. Bachm. B 570 Eustath. B 570 p. 290, 31. Sic de Siciliae incolis agens 6, 2 παλαιότατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας Κύκλωπες καὶ Λαιστρυγόνες οἰκῆσαι, ὧν ἐγὼ οὔτε γένος ἔχω εἰπεῖν οὔτε ὁπόθεν ἐσῆλθον ἢ ὅποι ἀπεχώρησαν· ἀρκείτω δὲ ὡς ποιηταῖς τε εἴρηται καὶ ὡς ἕκαστός τε γιγνώσκει περὶ αὐτῶν. Ad haec in scholiis scriptum περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ Κυκλώπων καὶ Λαιστρυγόνων, ὅτι τὴν Σικελίαν ᾤκουν. Capite 21 libri 1 poëtas veterum facinora canentes suspectae esse fidei dicit Thucydides; non debere gestas credi res ita ὡς ποιηταὶ ὑμνήκασι περὶ αὐτῶν ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμοῦντες. Similia leguntur in fine cap. 11; respici Homerum docet caput 9, ubi inter Graecos Trojam oppugnantes Agamemnonem plurimas habuisse naves contendit, ὡς Ὅμηρος

τοῦτο δεδήλωκεν, εἴ τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι, et caput 10, ubi de expeditione Graecorum adversus Trojam facta disputans putandum esse ait *τὴν στρατιὰν ἐκείνην μεγίστην μὲν γενέσθαι τῶν πρὸ αὐτῆς, λειπομένην δὲ τῶν νῦν, τῇ Ὁμήρου αὖ ποιήσει εἴ τι χρὴ κἀνταῦθα πιστεύειν, ἣν εἰκὸς ἐπὶ τὸ μεῖζον μὲν ποιητὴν ὄντα κοσμῆσαι.* Summam Homeri apud Athenienses belli Peloponnesiaci tempore fuisse auctoritatem indicat Thucydides 2, 41; Periclem enim in celeberrima illa oratione funebri facit dicentem *μετὰ μεγάλων δὲ σημείων καὶ οὐ δή τοι ἀμάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμενοι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα καὶ οὐδὲν προσδεόμενοι οὔτε Ὁμήρου ἐπαινέτου οὔτε ὅστις ἔπεσι μὲν τὸ αὐτίκα τέρψει, τῶν δὲ ἔργων τὴν ὑπόνοιαν ἡ ἀλήθεια βλάψει.* Apte in scholiis annotatur, Homerum laudes exhibere Atheniensium *Β* 553 sqq *η* 80 sq. In dubium non vocanda esse Thucydides censuit testimonia Homeri de iis quae ad ipsa poëtae tempora pertinerent; docent loci complures, velut supra propositus ille 1, 13, maxime autem ea, quae 3, 104 de festis narrat Apollinis diebus, quos Deli Iones olim egerint. De his ad Homerum non addita dubitationis nota provocavit. Ex hymno ibi Homerico in Apollinem (*ἐκ προοιμίου Ἀπόλλωνος*) Thucydides *προφέρεται* 13 versus, locum 146—150 ed. Wolf. et locum 165—172, in multis longe discedens ab exemplaribus hymni vulgatis, totum vero locum posteriorem ita excitans, ut eum nonnulli viri docti collato Aristide vol. 2 p. 409 hymni finem Thucydidi fuisse contenderint. Sed de his videndi interpretes Thucydidis et hymnorum Homericorum, maxime Schneidewini libellus inscriptus Die Homerischen Hymnen auf Apollon editus Gottingae 1847; ad nos hoc magis pertinet, quod versus hymni Thucydides diserte Homeri esse affirmavit, qui etiam sui ipsius mentionem posteriori loco injecerit. Indicat nimirum istis versibus auctor hymni se esse *τυφλὸν ἄνδρα, οἰκεῖν δὲ Χίῳ ἔνι παιπαλοέσσῃ.* Totum hymnum Alexandrini ab Homero abjudicaverunt; Plato ne commemoravit quidem. Conjungenda vero proxime cum hoc Thucydidis testimonio de patria Homeri quae 1, 3 leguntur Homerum *πολλῷ ὕστερον ἔτι καὶ τῶν Τρωικῶν* fuisse; quamquam indagare difficile videtur, ad quae demum tempora Homeri vitam rettulerit Thucydides. Faciliora intel-

lectu nunc quidem sunt et maximi facienda quae eodem loco 1, 3 Thucydides dicit *οὐδαμοῦ* Homerum *Ἕλληνας* appellare universos Graecos sed solos *τοὺς μετὰ Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος*. Ex his verbis consequitur, Thucydidem ne nosse quidem istos versus Odysseae *α* 344 *δ* 726. 816 *ο* 80 quibus *Ἑλλάς* dicitur Graecia, Iliadis istum quo Graeci dicuntur *Πανέλληνες* *B* 530. Hos versus, de quibus videndus Lehrs Aristarch. p. 232 sq, A r i s t a r c h u s traditos repperit et obelis consignavit, Thucydides vero si repperisset in codicibus Homeri quos adiit, pro spuriis illum non habiturum eos fuisse existimo; nam in criticae hoc genere dijudicandorum spuriorum et genuinorum *δεινὸν* illum non fuisse inde liquet, quod hymnum In Apollinem credidit Homeri esse; si tamen repertos in codicibus versus istos pro spuriis habuisset, illud *οὐδαμοῦ* certe non jactaturum fuisse censeo *ἀθετήσει* non indicata. Thucydide igitur adhibito deducimur eodem quo Platonis dialogis accurate lustratis supra nos deduci notavi: permultos versus spurios quos A r i s t a r c h u s aut obelis appositis scripsit aut scientem se non scripsisse diplis indicavit, exeunte saeculo quinto a. Chr. n. nondum lectos fuisse intelligimus in bonis Homeri codicibus. Quo intellecto egregie firmatur Lehrsii disputatio de criticis Aristarchi rationibus Arist. p. 348 sqq, qua primus ille docuit, fidelissime Aristarchum secutum esse codicum fidem. In versibus spuriis dijudicandis Aristarchus paullo majore cum licentia Lehrsio visus est rem gessisse quam in reliqua constituenda lectione; equidem crediderim eandem illum in utraque crisi sibi scripsisse legem, ut nec scripturam ullam reciperet de conjectura nec damnaret versus nisi qui deessent aut in omnibus aut in compluribus aut in uno certe vetusto codice sive Homeri sive alius scriptoris Homerica proferentis. Revertor ad Thucydidem, qui eodem loco 1, 3 addit nec *βαρβάρους* Homerum dixisse; adversus quam sententiam A r i s t a r c h u s diplam ponendam duxit ad *B* 867 *Καρῶν βαρβαροφώνων*, ubi Aristonicus *ἡ διπλῆ ὅτι Θουκυδίδης λέγει τὴν ὀνομασίαν τῶν βαρβάρων νεωτερικὴν εἶναι· ἐλέγχεται δὲ ἐντεῦθεν*. Thucydides nimirum illud *βαρβαροφώνων* non testari statuit *τὴν βαρβάρων ὀνομασίαν* sed asperam significare vel agrestem pronuntiationem; inepte enim schol. Thucyd. *τὸ γὰρ*

„*βαρβαροφώνων Καρῶν*“ *νενόθευται*. In fragmentis Aristonici servatis quae pertinent ad notationes propter *Ἑλλάδος* et *Πανελλήνων ὀνομασίαν* factas Thucydidis nomen non reperitur; teste vero in iis Aristarchum usum esse Thucydide atque Aristonicum quoque in hac re commemorasse Thucydidem e. g. ea demonstrant, quae leguntur scholl. AD *Π* 595 *Ι* 395. Cfr. scholl. Thucyd. 1, 3 Strab. 14 p. 661. 8, 369 Eustath. *Β* 867 p. 367, 25. Alia series diplarum Thucydidem spectantium fuit propter ea quae leguntur libri 1 capite 5 honorificam fuisse olim Graecis *τὴν λῃστείαν· δηλοῦσι δὲ τῶν τε ἠπειρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦτο δρᾶν, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν τὰς πύστεις τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες εἰ λῃσταί εἰσιν, ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον οἷς τε ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι οὐκ ὀνειδιζόντων*. Adversus haec diplas fuisse compluribus locis scholia docent ad *γ* 71. 73 *ξ* 230 servata. Cfr. Eustath. *γ* 73 p. 1457, 57 scholl. Thucyd. 1, 5. Tertiam diplarum fuisse patet seriem *πρὸς Θουκυδίδην* de catalogo Homeri numeroque Graecorum Trojam oppugnantium, de qua re Thucydides 1, 10, locos „*νεῶν καταλόγου*“ tangens *Β* 510. 719. Numerum navium Graecarum secundum Homerum Thucydides esse dicit 1200; scholiasta ejus ad l. c. 1, 10 annotat secundum Homerum fuisse 1166; hodie in catalogo ut leguntur numeri 1186 navium summa conficitur, quam exhibet schol. L *Β* 488. Videtur igitur Thucydides aut nonnullos numeros aliter legisse aut in addendo fuisse lapsus. Cfr. Eustath. *Β* 484 p. 260, 8 *Β* 718 p. 329, 32 scholl. BLV et L *Β* 488 scholl. *Π* 170 scholl. *Β* 122. 130 *Θ* 56. 562 *Ο* 407. Libri 1 capite 9, ubi ad Homerum provocasse Thucydidem dixi ut evinceret Agamemnonis plurimas inter omnes Graecos Trojam oppugnantes fuisse naves, tota est disputatio de imperio atque opibus Agamemnonis; profertur versus *Β* 108, indicantur aperte versus *Β* 576 sqq 612 sqq 101 sqq; tecte perstringuntur alii, veluti *ε* 307 (indicatus in scholl. Thucyd.) ubi fortasse dipla *πρὸς Θουκυδίδην* fuit. Sed de his atque aliis quibusdam similibus nunc non vacat quaerere.

Thucydidem cum Platone inter imitatores Homeri esse relatum a Longino Subl. 14 Dionysio Hal. Art. rhetor. 11, 2 supra legisti; accedunt de Thucydide testimonia Pseudoplu-

tarchi vit. Hom. 2 cap. 72 et Marcellini vit. Thucyd. § 35. 37 Westerm. *Βιογρ.* p. 193. 194. Priori loco a Marcellino *ζηλωτὴς* Thucydides exstitisse narratur Homeri *εἰς τὴν οἰκονομίαν*, posteriori vero haec adduntur: *μάλιστα δὲ πάντων, ὅπερ εἴπομεν, ἐζήλωσεν Ὅμηρον καὶ τῆς περὶ τὰ ὀνόματα ἐκλογῆς καὶ τῆς περὶ τὴν σύνθεσιν ἀκριβείας, τῆς τ' ἰσχύος τῆς κατὰ τὴν ἑρμηνείαν καὶ τοῦ κάλλους καὶ τοῦ τάχους.* Hoc qui dici potuerit Homeri Thucydidem fuisse imitatorem hujus aevi homines nonnulli docti mirati sunt, in quibus reperiuntur quos doctrina excellere jure tuo contendas; quos tamen nec Homerica nec Thucydidea scholia recte tractasse video Tu cum utrisque scholiis (et Eustathio) conferas Dionysii Halicarnassensis epist. 2 Ad Ammaeum *Περὶ τῶν Θουκυδίδου ἰδιωμάτων* et ejusdem libellum *Περὶ τοῦ Θουκυδίδου χαρακτῆρος*; videbis, nisi forte *λημᾶς κολοκύνταις*, qui Thucydides Homeri imitator dici potuerit; videbis enim, si dis placet, ex iis *ἰδιώμασι*, quae Aristarchus notavit diplis in Homero, plurima redire apud Thucydidem; videbis, opinor, nullum unum esse caput in Thucydide, cui nequeant complures diplae appingi *ὅτι Ὁμηρικῶς ἐξενήνοχεν.* Eandem fere intercedere rationem inter Platonem et Homerum supra indicavi; quamquam concedendum est, aliam Platonis aliam Thucydidis esse imitationem Homeri. Sed magis poëticum esse Platonem veteres certe non concesserunt omnes; patefacit Marcellinus qui cap. 41 p. 194 West. *διὰ γοῦν τὸ ὑψηλὸν*, inquit, *ὁ Θουκυδίδης καὶ ποιητικαῖς πολλάκις ἐχρήσατο λέξεσι καὶ μεταφοραῖς τισιν· περὶ δὲ πάσης τῆς συγγραφῆς ἐτόλμησάν τινες ἀποφήνασθαι, ὅτι αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς συγγραφῆς οὐκ ἔστι ῥητορικῆς, ἀλλὰ ποιητικῆς.* Quibus Marcellinus opponit *καὶ ὅτι μὲν οὐκ ἔστι ποιητικῆς δῆλον ἐξ ὧν οὐχ ὑποπίπτει μέτρῳ τινί.* Idem vero Marcellinus quod cap. 36 Gorgiae Leontini et Prodici Cei sophistarum narrat in nonnullis Thucydidem Antyllo visum esse imitatorem, cap. 51 autem plurima schemata Gorgiae illum imitatum esse autumat, primum in aliis Gorgiae, in aliis Homeri imitatorem dicere licuit, dein vero sophistas ipsos supra vidisti *ἄκρως Ὁμηρικοὺς* fuisse maximeque Gorgiam, qui figurarum suarum bonam partem ad ipsius Homeri exemplum conformasse putandus est. Latet enim aliquid veri in eo, quod

veteres rhetorices quoque origines ad ipsum Homerum referebant.

Ὁμηρικώτερος uter fuerit Thucydides an Herodotus dubitari potest. At vero apud Herodotum formae vocabulorum quum sint Ionicae, vocabula ipsa magnam partem glossae Homericae (quippe Ionicae), quum superstitio quaedam reperiatur Homericae similis, a qua Thucydides sane alienus, argumentum denique totius narrationis quodammodo simile videatur esse Iliadi utpote quod in bello Asianorum et Europaeorum enarrando positum, similem esse Herodotum Homero facilius quam Thucydidem ii certe intelligunt quibus, ut Thucydidis illis verbis utar, *ἀταλαίπωρος ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται*. Quo loco (1, 20) Alexandrini sine dubio Homerice Thucydidem locutum esse affirmaverunt; dicendum enim proprie fuisse *οὕτως ἀταλαιπώρα τῶν πολλῶν ἡ ζήτησις ἡ περὶ τῆς ἀληθείας· ἐπὶ γὰρ τὰ ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται*. De similitudine quae inter Herodotum et Homerum obtineat et Boettiger et Francogallus quidam conscripserunt libellos, quos laudatos reperies apud Lauerum in Gesch. d. h. Poesie p. 55 not. 167. Ego opuscula illa nunquam vidi; acquiescendum igitur mihi in veterum nonnullis locis indicandis, Dionysii Hal. De compos. verbb. cap. 3. 24 epist. ad Cn. Pompej. cap. 3 De admir. vi dicendi in Demosth. cap. 41 Longini Subl. cap. 13.

Homerum nominat Herodotus 2, 23. 53. 116. 117. 4, 29. 32. 5, 67. 7, 161. Addendi nonnulli loci, quibus non nominato poëta res tanguntur ab eo narratae. Et ex his quidem locis unum indicasse sufficiat 2, 22 quo *γέρανοι φεύγουσαι χειμῶνα* (*Γ* 3 sqq) commemorantur. Conferendus cum Thucydidis loco supra tractato 1, 10 est Herodoti 7, 20; ibi enim Herodotus majorem fuisse Xerxis expeditionem adversus Graecos contendit quam omnes priores; has cum illa ne comparari quidem posse, neque alias, quas enumerat, nec *κατὰ τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρειδέων ἐς Ἴλιον* (intell. *στόλον*); Thucydidem autem, qui 1, 1 bellum Peloponnesiacum autumat magnitudine antecedere omnibus prioribus bellis, 1, 10 calculis subductis demonstrare vidisti, bello Peloponnesiaco superari expeditionem Graecorum adversus Trojam factam. Longe majoris momenti alii apud

Herodotum sunt loci, quibus poëtae nomine non addito docemur quanto illis temporibus apud Graecos fuerit Homerus in honore. Nam Persas quod Herodotus 1, 1—5 narrat origines belli a se adversus Graecos gesti a Trojae excidio derivare, id patet a Graecis esse fictum et Persis nonnullis viris doctis (*τοῖς λογίοισι τῶν Περσέων*) a Graecis persuasum. Eodem pertinent quae 7, 42. 43 narrantur, Xerxes Ilii arcem (*τὸ Πριάμου Πέργαμον*) ascendens Minervaeque Iliadi sacrificans, magi heroum capitibus inferias reddentes, Persarum exercitus in Iliade terra ad Idam montem fluviumque Scamandrum tonitribus exterritus, fulgurum ictu percussus, terroribus a numine divino immissis oppressus. Apud barbaros Herodoti tempore fuisse viros doctos, qui belli Trojani Homerique haberent et notitiam et rationem, ea quoque docent quae de itineribus Paridis et Menelai Aegyptiacis Herodotus sibi narrasse ait sacerdotes Aegyptios 2, 112—120, de quo loco infra pluribus agam. Fabulam porro illam, quam de Ionis Inachi filiae raptu Phoenices perhibere Herodotus tradit 1, 5, ad similitudinem eorum conformatam esse patet quae Homerus de Eumaei nutrice narrat *ο* 415 sqq. Paeones Thraciae populus 5, 13, Maxyes Libyae 4, 191 quod narrantur a Trojanis duxisse suum genus, id Cyrenenses docet, Olynthios, Abderitas Homeri fuisse studiosissimos atque circumspexisse ubique Homerica. Qua in re meminisse oportet, ex civitatibus illis Graecis Homericos oriundos fuisse maxime laudatos, Cyrenis Eratosthenem, Callimachum, Lysaniam, praeceptorem Eratosthenis, Abderis Democritum, Protagoram, Hecataeum, qui teste Suida s. v. *Ἑκ.* (Eudocia p. 169) *Περὶ τῆς ποιήσεως Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου* scripsit, Olyntho Dionysium Olynthium a Tatiano loco supra proposito inter viros principes numeratum. His igitur in urbibus Graecis inde ab antiquissimis temporibus Homerica videmus floruisse studia, quae viri illi docti excoluerunt, non introduxerunt apud cives suos. Cretenses a Pythia 7, 169. 171 Herodotus admonitos esse narrat rerum in bello Trojano gestarum, Praesios autem Cretae civitatem sibi dixisse idem cap. 171, in Troicis *οὐ φλαυροτάτους φαίνεσθαι ἐόντας Κρῆτας τιμωροὺς Μενέλεῳ*; quibus *Ὁμηρικῶς* locuti Praesii *οὐ φλαυροτάτους* dixerunt qui

fuissent *οἱ ἄριστοι*; vide e. g. plenam formulam *οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα* loco infra proponendo 2, 117. Universae Graeciae imperium in bello adversus Persas gerendo sibi, non Lacedaemoniis esse vindicandum Argivi contendisse narrantur 7, 148, propter eam hercle caussam, quod Agamemnon universorum Graecorum fuisset dux. Sed ad eundem Agamemnonem provocantem de jure imperii 7, 159 habes Lacedaemoniorum legatum missum illum ad Gelonem; qui quae dixisse narratur *ἦ κε μέγ' οἰμώξειε ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέμνων πυθόμενος Σπαρτιήτας τὴν ἡγεμονίην ἀπαραιρῆσθαι ὑπὸ Γέλωνός τε καὶ Συρηκοσίων*, iis alluditur ad locum Homeri *Η* 124 sqq, ubi vs. 125 de Peleo Nestor, si *πτώσσοντας ὑφ' Ἕκτορι* principes Graecorum rescivisset, *ἦ κε μέγ' οἰμώξειε γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς*. Cfr. Eustath. *Η* 124 p. 670, 56. Gelon autem quum Spartanorum gloriae antiquae hoc concessisset, ut aut exercitui pedestri praeessent illi aut classi, sibi vero alterutram vindicasset imperii partem, Atheniensium legatus qui comitatus sit Spartanum cap. 161 traditur navium imperium Atheniensibus vindicasse; Atheniensium enim esse maximam classem, vetustissimam gloriam; antiquissimum enim esse populum atque solos *οὐ μετανάστας*, celebrarique ab Homero Menestheum regem Atheniensium: *τῶν καὶ Ὅμηρος ὁ ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστον ἔφησε* (*Β* 553 sqq) *ἐς Ἴλιον ἀπικέσθαι τάξαι τε καὶ διακοσμῆσαι στρατόν*. Cum Tegeatis certasse de imperio alterius cornus ante pugnam Plataeensem 9, 26 sqq perhibentur Athenienses, qui res antiquitus a se gestas enumerantes (cap. 27) etiam hoc dixerint *ὅτι καὶ ἐν τοῖσι Τρωικοῖσι πόνοισι οὐδαμῶν ἐλειπόμεθα*. Ubi Homerice nota *πόνοισι* dictum esse (Lehrs Ar. p. 86) et praepositionem in *οὐδαμῶν ἐλειπόμεθα* omissam. Tertius de Atheniensibus locus est 5, 94, ubi de Sigeo urbe cum Mitylenaeis pugnasse per longum tempus Athenienses dicuntur *ἀποδεικνύντες λόγῳ οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεὸν τῆς Ἰλιάδος χώρης ἢ οὐ καὶ σφίσι καὶ τοῖσι ἄλλοισι, ὅσοι Ἑλλήνων συνεπρήξαντο Μενέλεῳ τὰς Ἑλένης ἁρπαγάς*; in quibus Homerice vide dictas *τὰς ἁρπαγὰς πληθυντικῶς*. Nam plurale tantum Herodoto vocabulum *ἁρπαγαί* non fuisse docet v. c. locus 1, 3 ubi genetivo sing. bis legitur *ἁρπαγῆς*, semel accusativo *ἁρπαγήν*, plurali autem notione

ἁρπαγάς; τὴν Ἑλένης ἁρπαγήν habes 2, 118. Gestum vero esse bellum de quo Herodotus exeunte saeculo septimo a. Chr. n. Alcaei poëtae et Periandri Corinthii temporibus, e capite sequente (95) efficitur, quocum consentiunt Strabo 13, 599 Diog. L. 1, 74 et alii laudati ab interpretibus Herodoti. Publice recitata fuisse ut Platonis ita illis quos modo attigi temporibus vetustis, sexto et septimo a. Chr. saeculis quum aliorum poëtarum tum maxime Homeri carmina a rhapsodis Herodotus testatur 5, 67 (Eustath. *B* 566 p. 288, 44), ubi Clisthenem Sicyonis tyrannum, quum bellum adversus Argivos gereret, impedivisse narrat rhapsodos quominus Sicyone Homerum recitarent: *Κλεισθένης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας* (Homerice vide dicentem *ἀντὶ τοῦ πολεμῶν*) *τοῦτο μὲν ῥαψῳδοὺς ἔπαυσε ἐν Σικυῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὁμηρείων ἐπέων εἵνεκα, ὅτι Ἀργεῖοί τε καὶ Ἄργος τὰ πολλὰ πάντα ὑμνέαται.* Cum hoc Herodoti loco conferendus locus quem supra tetigi Thucydidis 3, 104, ubi auctor gravissimus ex hymno In Apollinem Homerico recte colligit, Iones et Nesiotas olim solitos fuisse ad festos Apollinis dies agendos in Delum insulam convenire, quo in conventu habitum fuisse *ἀγῶνα καὶ γυμνικὸν καὶ μουσικόν*, ad quem celebrandum convenerint *ἀγωνιούμενοι*. Rhapsodorum vocabulo abstinuit Thucydides, quia Homerum ipsum in illis *ἀγωνιουμένοις* fuisse sibi persuasit. Revertor ad Herodotum. Interpretatus esse Homerum is in nonnullis rectius videtur quam posteriores. Nam 2, 21. 23. 4, 8. 36 eos vehementer falli contendit, qui Oceanum fluvium circumfluere terram autumarent, quos Homeri auctoritate nisos esse patet. Herodotus autem 2, 23 egregie *οὐ γάρ τινα ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Ὠκεανὸν ἐόντα, Ὅμηρον δὲ ἤ τινα τῶν πρότερον γενομένων ποιητέων δοκέω τὸ οὔνομα εὑρόντα ἐς τὴν ποίησιν ἐσενείκασθαι.* Quam sententiam multo magis sobriam esse liquet quam e. g. Cratetis Pergameni somnia nec ita longe abesse ab Aristarchi doctrina et Eratosthenis, quem Herodoti in hac re habuisse rationem Strabo 1 p. 48 docet. Exstitisse vero quosdem Graecos Herodotus refert 2, 21. 23, qui ex Oceano terram circumfluente Nilum profluere sibi persuasissent; hos nisos potisssimum esse apparet versibus *Φ* 194 sqq *τῷ οὐδὲ κρείων Ἀχελώιος ἰσοφαρίζει, | οὐδὲ βαθυρρείταο μέγα σθένος Ὠκεα-*

νοῖο, | *ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα* | *καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα μακρὰ νάουσιν*. In his ad vs. 195 *οὐδὲ βαθυρρείταο* dipla fuit, quam Aristonicus sic explicat: *ἡ διπλῆ περιεστιγμένη, ὅτι Ζηνόδοτος αὐτὸν οὐκ ἔγραφε· γίνεται δὲ ὁ Ἀχελῷος πηγὴ τῶν ἄλλων πάντων. ἔστι δὲ καθ' Ὅμηρον ὁ Ὠκεανὸς ὁ ἐπιδιδοὺς πᾶσι τὰ ῥεύματα· διὸ καὶ κατὰ τιμήν φησιν* (*Υ* 7) „*οὔτε τις οὖν ποταμῶν ἀπέην νόσφ' Ὠκεανοῖο.*“ Cfr. Ariston. *Υ* 7 Lehrs Ar. p. 176. Zenodotum hoc loco vides leviter rem gessisse, Aristarchum vero retinentem versum *Φ* 195 Herodoti nisum fuisse testimonio, qui eum non solum agnoscit, sed suis temporibus nemini fuisse suspectum tacendo indicat. Accedunt autem, ut Democritum mittam et Euthymenem memoratos illos supra, logographorum testimonia Hecataei Milesii, qui exeunte fere saeculo sexto a. Chr. et ineunte quinto vixit, et Acusilai Argivi, qui ad eadem fere tempora pertinere videtur, et vetustissimi poëtae Hesiodi. Namque in Theogonia Hesiodea quod vss. 337—370 pater fluviorum et fontium Oceanus perhibetur, quorum nonnullis nominatis, Nilo, Alpheo, aliis, numerus universorum sex milium esse dicitur, trium milium fontium, trium milium fluviorum, id factum esse apparet propter versum Homeri illum a Zenodoto rejectum *Φ* 195. De Acusilao vide haec Didymi verba a Macrobio tradita Saturnall. 5, 18 *ὁ γοῦν Ἀγησίλαος* (l. *Ἀκουσίλαος*) *διὰ τῆς πρώτης ἱστορίας δεδήλωκεν, ὅτι Ἀχελῷος πάντων τῶν ποταμῶν πρεσβύτατος. ἔφη γάρ·* „*Ὠκεανὸς δὲ γαμεῖ Τηθύν, ἑαυτοῦ ἀδελφήν· τῶν δὲ γίνονται τρισχίλιοι ποταμοί· Ἀχελῷος δὲ αὐτῶν πρεσβύτατος, καὶ τετίμηται μάλιστα*“. In his, quod in multis aliis eum fecisse arguunt fragmenta servata, aperte indicat Clemens Stromm. 6, 26, Acusilaus vestigia haud dubie pressit Hesiodi; sed Hesiodus Acheloum quidem in catalogo suo nominavit, non tamen eum primo loco posuit ut Acusilaus. Correctum esse saepius Hesiodum ab Acusilao (adstipulantibus fragmentis nonnullis) Josephus C. Apion. 1, 3 (Euseb. Praep. Ev. 10 p. 478) narrat; quod hoc loco Homeri versibus *Φ* 194 sqq collatis factum esse liquet. Hecataeum Milesium in ea sententia fuisse quam impugnat Herodotus 2, 21. 23, Nilum scilicet ex Oceano profluere, atque eum potissimum illo loco (ut

aliis nonnullis) respectum fuisse ab Herodoto, comparato loco Herodoti cum Diodoro 1, 37 et scholl. Apoll. Rhod. 4, 259 efficitur. Sic quocunque converteris oculos Aristarchum vetustissimorum scriptorum auctoritatem et fidem sequentem deprehendes. In scholiis Herodoti nomen laudatum nec *Φ* 195 repperi, nec *B* 553—55, quorum versuum simillima est caussa. Nam Zenodotum eos pro spuriis habuisse (*ἀθετῆσαι*) narrat Aristonicus, Aristarchum contra pro genuinis; Herodotum eos ita respicere vidisti supra libri 7 capite 161, ut non modo Herodotum ipsum sed et illius et belli Persici temporibus universam Graeciam eos pro genuinis habuisse pateat. Accedit hac in re Herodoti testimonio epigramma memoratum illud apud Aeschinem Ctesiphont. § 185 quod supra apposui. Versus integros Homeri Herodotus profert duobus locis, versum *δ* 85 libri 4 cap. 29 (respicit Eustath. *δ* 85 p. 1485, 9) et 2, 116 quattuor Iliadis versus *Z* 289 sqq. Eos versus Herodotus legi perhibet *ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ*, quod nomen hodie soli libro *E* praefigi solet, quum libri *Z* titulus vulgatus sit *Ἕκτορος καὶ Ἀνδρομάχης ὁμιλία*. Sed librorum totam divisionem Zenodoto deberi supra narravi, continuasseque plerumque Herodoti temporibus rhapsodos apparet ea quae in *Z* leguntur iis quae in *E*, ita ut *Διομήδεος ἀριστείης* nomine utraque complecterentur. Quod eo facilius fieri poterat, quia in libro *Z* congressus Diomedis et Glauci narratur (quam *σύστασιν* perperam nonnullos in alium locum transportasse Ariston. *Z* 119 dicit), *Z* 305 sqq autem Trojanae matronae supplices jubentibus Heleno *Z* 96 et Hectore *Z* 277 Minervae auxilium adversus solum Diomedem implorant. Versibus illis quattuor Iliadis apud Herodotum adduntur sex versus Odysseae, *δ* 227—230. 351 sq; sed hi debentur interpolatori, non Herodoto. Scilicet 2, 112 sqq quem locum Eustath. respicit *δ* 228 p. 1493, 63 *δ* 365 p. 1500, 35 *Γ* 158 p. 397, 42, Herodotus Aegyptiorum refert narrationem, Paridem Lacedaemone navigantem quum ventis adversis delatus esset ad Aegypti oram, a Proteo rege Aegyptiorum fuisse coactum in Aegypto Helenam relinquere solumque rediisse domum. Quae postquam exposuit ille Homerum hujus quoque fabulae notitiam habuisse cap. 116 autumat: *δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυθέσθαι· ἀλλ' οὐ γὰρ*

ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιίην εὐπρεπὴς ἦν τῷ ἑτέρῳ τῷ περ ἐχρήσατο, [*ἐς ὃ*] *μετῆκε αὐτόν, δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἐπίσταιτο τὸν λόγον. δῆλον δέ, κατὰ παρεποίησε ἐν Ἰλιάδι* (*καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτόν*) *πλάνην τὴν Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπενείχθη ἄγων Ἑλένην τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος, καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο. ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ· λέγει δὲ τὰ ἔπεα οὕτω· „ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν | Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς | ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον, | τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν". ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ ἐν τοισίδε τοῖσι ἔπεσι· „τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα, | ἐσθλά, τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις | Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα | φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά". καὶ τάδε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως λέγει· „Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι | ἔσχον, ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα τεληέσσας ἑκατόμβας". ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ ὅτι ἠπίστατο τὴν ἐς Αἴγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνην· ὁμουρέει γὰρ ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ. οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστι ἡ Σιδών, ἐν τῇ Συρίῃ οἰκέουσι.* Semel monitus videbis haec omnia inde ab *ἐπιμέμνηται* usque ad *ἑκατόμβας* non esse profecta ab Herodoto. Nam quod hic voluit evinci id loci illi Odysseae ne videntur quidem evincere posse; ineptissimum autem, ex libro *δ*, qui fere totus in Menelai itinere Aegyptio versatur describendo, illos potissimum duos locos in hac caussa excitare. Porro quae nunc leguntur post *ἑκατόμβας*, illud *τὴν Ἀλεξάνδρου πλάνην* dico et verba *ὁμουρέει γὰρ ἡ Συρίη κτἑ.* scripta esse patet non ut legerentur post locos illos duos Odysseacos, sed post Iliadis locum. Denique iis, quae Herodotus post *Συρίῃ οἰκέουσι* addidit, unum tantummodo se locum Homeri protulisse ipse testatur. Pergit enim sic (cap. 117. Respicit Eustath. Σ 290 p. 643, 1): *κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα καὶ τόδε τὸ χωρίον οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα δῆλον ὅτι οὐκ Ὁμήρου τὰ Κύπρια ἔπεά ἐστι ἀλλ' ἄλλου τινός. ἐν μὲν γὰρ τοῖσι Κυπρίοισι εἴρηται ὡς τριταῖος ἐκ Σπάρτης Ἀλέξανδρος ἀπίκετο ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων τὴν Ἑλένην, εὐαέϊ τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσσῃ λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν. Ὅμηρος μέν νυν καὶ τὰ Κύπρια ἔπεα*

χαιρέτω. Quae hoc loco de Cypriis dicuntur, Herodotum *κριτικώτερον* fuisse in dijudicandis spuriis et genuinis evincunt quam Thucydidem, quem hymnum In Apollinem indubitanter ad Homerum rettulisse vidimus. Notabile autem quod Herodotus clare profitetur caussas esse plures, cur Cypriorum carmen ab Homero abjudicandum sit. Atque innuere certe ille videtur in sequentibus aliam diversitatem inter Cypria et Iliadem Homeri repertam, 2, 120, ubi bellum Trojanum gestum esse dicit *ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωσι, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν τῇ ἐμοὶ δοκέει εἴρηται.* Servati sunt Cypriorum carminis versus nonnulli in scholl. *A* 5. 6 congruentes cum excerptis Proclianis, quibus versibus caussa belli perhibetur fuisse plane diversa non solum ab Herodoti sententia sed etiam ab iis quae in Iliade et Odyssea narrantur. Alexandrini omnia carmina ad Homerum relata praeter Iliadem et Odysseam propter eam potissimum rem damnaverunt, quod vis Homerici sermonis propria atque ars poëtae in adornandis argumentis maxime spectata in illis desiderarentur. Alexandrinorum enim judicium refert auctor vitae 5 Homeri lin. 17 West. *οὐδὲν δ' αὐτοῦ θετέον ἔξω τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὕμνους καὶ τὰ λοιπὰ τῶν εἰς αὐτὸν φερομένων ποιημάτων ἡγητέον ἀλλότρια καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς δυνάμεως ἕνεκα.* Hoc judicium nominatim ad Cypria pertinere Aristoteles docet Poët. 14, 5 Buhl. minor., ubi *ὁ τὰ Κύπρια ποιήσας* distinguitur ab Homero. Accesserunt in singulis carminibus aliae caussae. In Cypriis quin offensioni etiam Alexandrinis fuerint quae Herodoto nullus dubito; nam in Proclianis excerptis Cypriorum quod de Paride et Helena Sparta Trojam navigantibus legitur *χειμῶνα δὲ αὐτοῖς ἐφίστησιν Ἥρα, καὶ προσενεχθεὶς Σιδῶνι ὁ Ἀλέξανδρος αἱρεῖ τὴν πόλιν καὶ ἀποπλεύσας εἰς Ἴλιον γάμους τῆς Ἑλένης ἐπετέλεσεν*, ea narratio ipsa interpolata procul dubio fuit in eum finem ut res in Cypriis cantatae Iliadi magis congruentes redderentur; qua in caussa hoc solum incertum, utrum interpolatum fuerit ipsum carmen an excerpta sola illa ex quibus hausit Proclus. Cfr. Pseudoplut. vit. Hom. 1, 7. Quod

autem objecerunt recentiores quidam non constare e *Z* 289 sqq, utrum Iliadis poëta navigantem Troja Spartam an redeuntem Sparta Trojam pervenisse in Phoeniciam indicarit Paridem, non igitur necessarium esse statuere cum Herodoto Cypria in itinere Alexandri describendo discrepasse ab Homero, id minus recte disputatum esse apparet. Nam navigantem Troja Spartam Cypriorum poëtae non pervenisse Paridem in Phoeniciam et ex Proclianis et ex Herodoto satis constat; manebit igitur diversitas, sive navigantem Spartam sive redeuntem Trojam Alexandrum Iliadis poëtae Phoeniciam attigisse dixeris. Quod caussam attinet belli Trojani Aristonicus compluribus locis tra dit notatum fuisse diplis ab Aristarcho, *Διὸς βουλὴν* in Iliade saepius memoratam nullam aliam nisi *τὴν ἐπαγγελίαν τὴν πρὸς Θέτιδα* *Α* 495 sqq esse. Hae notationes adversus Cypria fuerunt, quae teste Proclo duplicem exhibebant *Διὸς βουλήν*, priorem utramque colloquio Thetidis et Jovis, alteram eam quam dixi de excitando bello Trojano initio carminis, alteram in fine *καθ' Ἑλλήνων* de excitanda discordia inter Achillem et reliquos duces. Utramque Cypriorum *βουλὴν* notationibus Aristarcheis respici docet scholiorum locus supra indicatus quo versus Cypriorum quos commemoravi servati sunt ad *Α* 5. 6. Incertum est utrum Herodotus id quoque observaverit quod Alexandrinis gravissimum visum est, apud Homerum reperiri nullum coronarum usum, reperiri in Cypriis, de qua re videas Athen. 15, 30. 1, 33 Aristonic. *Ν* 736 scholl. BL *Ν* 736 scholl. *Λ* 700 *κ* 195. Quartum argumentum sumpserunt Alexandrini ex eo, quod judicium dearum Junonis, Minervae, Veneris a Paride habitum narravit Cypriorum auctor (teste Proclo), Homerus vero illud judicium ignorat. Spurios enim judicavit Aristarchus vss. *Ω* 25—30, ubi vide Aristonicum et Eustathium et Plutarchum vit. Hom. 1 cap. 6 Macrob. Satt. 5, 16. Quintum tangitur argumentum ab Aristonico *Ι* 145 ubi diplam ille positam esse ait ab Aristarcho *ὅτι οὐκ οἶδε τὴν παρὰ τοῖς νεωτέροις σφαγὴν Ἰφιγενείας*. Hanc enim *σφαγὴν* narratam fuisse in Cypriis auctor est Proclus. A Diana Iphigeniam idem narrat secundum Cypriorum poëtam translatam esse in Taurorum terram, quam Homero fuisse incognitam Alexandrini sine dubio dixerunt. Duplicem expeditionem Graecorum adversus

Trojam fuisse teste Proclo narravit Cypriorum auctor; primum naves eos appulisse ad Teuthraniam, eamque quum putarent esse Trojam ipsam expugnavisse et diruisse; postea navigantes a Mysia procellis Graecos esse dispersos; dein iterum in Aulide quum convenissent, alteram expeditionem factam esse, qua ad Trojam ipsam pervenerint. Hanc totam fabulam ortam esse male intellectis verbis Homeri *Α* 59 *Ἀτρείδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας ὀίω | ἂψ ἀπονοστήσειν* Aristarchus teste Aristonico dipla notavit. Cfr. Lehrs Ar. p. 100. Octavum argumentum prodit schol. Sophocl. Electr. 157 *ἢ Ὁμήρῳ ἀκολουθεῖ εἰρηκότι* (*Ι* 144. 286) *τὰς τρεῖς θυγατέρας τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἢ ὡς ὁ τὰ Κύπρια διαφόρους φησὶν Ἰφιγένειαν καὶ Ἰφιάνασσαν.* Numeravit nimirum Cypriorum auctor quattuor Agamemnonis filias. Nonum argumentum offertur in fragmento Cypriorum servato ab Athenaeo 8, 10, ubi Helena Nemesios et Jovis narratur fuisse filia. Alia addi possent e veterum locis argumenta quae reperies collatis recentiorum scriptionibus qui de Cypriis egerunt, libro Guilelmi Henrici Engel inscripto „Kypros“ edito Berol. 1841 vol. 1 p. 595 sqq et quos laudat Engel p. 609 not. 34 Duentzer in libello quo fragmenta epicae Graecorum poëseos collegit (Colon. 1840) p. 9. His igitur indicatis Herodoti ut verbis utar *τὰ Κύπρια μέν νυν ἔπεα χαιρέτω.* Revertendum enim est ad Herodotum, qui praeter Cypria etiam Epigonorum carmen ab Homero sibi alienum videri prodit 4, 32, ubi Hyperboreorum mentionem esse factam dicit ab Hesiodo et ab Homero *ἐν Ἐπιγόνοισι, εἰ δὴ τῷ ἐόντι γε Ὅμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα ἐποίησε.* Sed de Epigonis dubitasse illum vides. Sic de poëtis quoque ante Homerum quos fuisse ferebant, Herodoti non firma videtur fuisse sententia. Supra enim 2, 23 dicere illum vidisti, Oceani nomen aut Homerum intulisse in poësin aut aliquem alium ex poëtis illo antiquioribus, *Ὅμηρον ἤ τινα τῶν πρότερον γενομένων ποιητέων.* At vero eos poëtas, qui ante Homerum fuisse narrentur, post illum demum fuisse censet 2, 53, qui locus pluribus nominibus est memorabilis. Nam praeter illud quod dixi Herodotus ibi aequales fuisse Homerum et Hesiodum contendit, vixisse autem eos 400 annis ante suam ipsius aetatem; fecisse eos Graecis theogoniam. Verba sunt haec: *ἔνθεν δὲ ἐγένετο*

ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴτε δ' αἰεὶ ἔσαν πάντες, ὁκοῖοί τέ τινες τὰ εἴδεα, οὐκ ἠπιστέατο (intell. οἱ Ἕλληνες) μέχρι οὗ πρώην τε καὶ χθὲς ὡς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μευ πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ πλέοσι· οὗτοι δέ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες καὶ τιμάς τε καὶ τέχνας διελόντες, καὶ εἴδεα αὐτῶν σημήναντες. οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι ὕστερον, ἔμοιγε δοκέειν, ἐγένοντο. τούτων τὰ μὲν πρῶτα (quae exposuit capite 52) αἱ Δωδωνίδες ἱρειαι λέγουσι, τὰ δὲ ὕστερα τὰ ἐς Ἡσίοδόν τε καὶ Ὅμηρον ἔχοντα ἐγὼ λέγω. Quod cave ne sic intelligas, quasi nullo auctore de conjectura ea sese jactasse perhibeat Herodotus, quae de Homero dixit. Nam hoc solum indicare voluit, ea quae de poëta utroque addidisset, non ut reliquam narrationem sese accepisse a sacerdotibus Dodonaeis.

Venio nunc ad historicos eos, qui ante Herodotum et Thucydidem scripserunt, quos λογογράφους et λογοποιούς Graeci dicunt. Eorum duo quasi genera discernit Dionysius Hal. De Thucyd. jud. cap. 5, alterum vetustiorum, in quibus duos illos recenset, quos supra exeunte fere saeculo sexto a. Chr. n. fuisse monui, Hecataeum Milesium et Acusilaum Argivum, alterum recentiorum, qui paullo ante bellum Peloponnesiacum floruerint. Tractandi nunc sunt praeter Acusilaum Eugaeon Samius, Damastes Sigeensis, Hellanicus Lesbius, Pherecydes Lerius sive Atheniensis non confundendus ille cum Pherecyde Syrio philosopho. Male Suidam (et Eudociam p. 421) discernere Atheniensem a Lerio apud viros doctos constat. Vide, si tanti est, Eratosthenem ap. Diog. L. 1, 119. Dionysius Antt. Romm. 1, 13 Pherecydem virum dicit τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, τῶν Ἀθηναίων γενεαλόγων οὐδενὸς δεύτερον, illo vero loco quem modo protuli eum praetermittit. Hellanicum ibidem ille et Damasten recentioribus annumerat logographis, Eugaeonem vetustioribus.

Logographorum paene omnium opera in eo potissimum est versata, ut genealogias enarrarent deorum atque heroum. In quo negotio ita sese gessisse illos videmus, ut vetustissimorum poëtarum prementes vestigia e fabulis quae singulis Graeciae populis essent peculiares atque propriae multa adderent

aut praetermissa aut ignorata antiquioribus. Quo factum est, ut haud ita raro discreparent quum ab aliorum poëtarum tum ab Homeri maxime narrationibus; diplas igitur multas adversus logographos posuisse Aristarchum consentaneum est; nominatur nunc in fragmentis Aristonici servatis uno loco Pherecydes, *Π* 175, ubi Aristonicus *ἡ διπλῆ, ὅτι Φερεκύδης τὴν Πολυδώραν φησὶν ἀδελφὴν Ἀχιλλέως· οὐκ ἔστι δὲ καθ' Ὅμηρον διαβεβαιώσασθαι. πιθανώτερον οὖν ὁμωνυμίαν εἶναι, ὥσπερ καὶ ἐπ' ἄλλων.* Scilicet Homerus l. c. narrat, uni ex quinque partibus, in quas Achilles diviserit Myrmidones, praefuisse Menesthium filium Sperchei fluvii, *ὃν τέκε Πηλῆος θυγάτηρ καλὴ Πολυδώρη | Σπερχειῷ ἀκάμαντι, γυνὴ θεῷ εὐνηθεῖσα, | αὐτὰρ ἐπίκλησιν Βώρῳ Περιήρεος υἱῷ, | ὅς ῥ' ἀναφανδὸν ὄπυιε.* Peleum hoc loco ab Homero nominatum patrem Achillis esse Pherecydes sumpsit; Aristarchus cur probabilius duxerit ut in aliis, de quibus conf. quae exposui Aristonn. p. 28, ita hoc quoque loco *ὁμωνυμίαν* esse diversumque nominari a patre Achillis Peleum indicatur in scholio BLV ad eundem versum *Π* 175. Ibidem aliud scholium solius V legitur hocce: *Ζηνόδοτος δὲ Κλεοδώρην φησίν, Ἡσιόδου καὶ τῶν ἄλλων Πολυδώρην αὐτὴν καλούντων.* Hoc Pluygers Zenod. p. 13 ad *Ἱστορικὰ ὑπομνήματα* traxit, quam scriptionem teste Athenaeo 3 p. 95 ab aliis ad Callimachum ab aliis ad Zenodotum relatam supra tetigi. Quodsi in editione Homerica Ephesii Zenodoti perscriptum fuit *Κλεοδώρη*, dipla illa ad *Π* 175 fuit *περιεστιγμένη*, Aristonici autem annotatio in fine suppleri debet: *ὁ δὲ Ζηνόδοτος μεταγράφει „Κλεοδώρη"*. Id si recte est, rursus exemplum habes, quo quae Zenodoti fuerit ratio quae Aristarchi docearis. Zenodotum enim re parum diligenter perpensa lectionem vides mutavisse ad fidem cogita Homeri codicum recens collatorum, Aristarchum contra quaesivisse quomodo Hesiodus, Pherecydes, alii ex vetustis legissent versum Homeri. Ut hic Zenodoti, ita aliis locis Pherecydis nomen in Aristoniceis annotationibus excidit. Sic v. c. ad versum *Β* 592 *καὶ Θρύον Ἀλφειοῖο πόρον καὶ ἐύκτιτον Αἰπύ* leguntur haec Aristonici: *ἡ διπλῆ, ὅτι Θρύον εἶπε τὴν ἐν ἄλλοις Θρυόεσσαν· „ἔστι δέ τις Θρυόεσσα πόλις (Λ 711)"*. Herodianus: *Ἀρίσταρχος ὡς ὀξύ· συγκατατίθεται δὲ αὐτῷ καὶ*

Ἀπολλόδωρος. Φερεκύδης δὲ ὁ Ἀθηναῖος τὸ μὲν „ἐύκτιτον“ κύριον ὄνομα παρέλαβε, τὸ δὲ „αἰπύ“ ἐπίθετον. ἐκ δὲ τοῦ ἐναντίου τινὲς κτἑ. Diplam non solum propter *Θρύον*, sed etiam *πρὸς Φερεκύδην* propter *ἐύκτιτον Αἰπύ* fuisse liquet. Aliis locis Aristonici annotationes totae interciderunt, ut v. c. *T* 53, ubi diplam *πρὸς Φερεκύδην* fuisse schol. V arguit. Frequens vero in scholiis Pherecydis memoria; rarius Hellanici nomen occurrit, paucis locis Acusilaus commemoratur, nusquam Damastes, Eugaeon.

De titulis, de ambitu, de divisione librorum a logographis conscriptorum (qui ad unum omnes interciderunt) multae sunt dubitationes. Nos pro consilio nostro pauca tangemus. In Hellanici igitur libris duo qui nominantur alter Phoronis alter Atlantis s. Atlantias s. *τὰ Ἀτλαντικά*, ii utrum partes fuerint unius operis an opera per se absoluta non constat; fuisse tamen eos diversos inter se libros constat. Atlantiade complexum esse Hellanicum constat progeniem Atlantis universam illius, quem Homerus *α* 52 *η* 245 Calypsonis patrem, Hesiodus Theog. 507. 746 Iapeti a Terra et Coelo procreati filium, Menoetii, Promethei, Epimethei fratrem dicit. Phoronis nomen duxit a Phoroneo, Inachi filio, antiquissimo Argivorum rege, quem Homerus quidem neque in Iliade neque in Odyssea commemoravit, Hesiodus vero teste Strabone 10, 471 quum non praeteriisset, alius poëta quem ignoramus peculiari cui itidem Phoronidis titulus fuit celebravit carmine. Quem insecutus Hellanicus ut Atlantiade Atlantis, ita Phoronei prosaria Phoronidis scriptione progeniem illustravit satis numerosam. Jam vero quum fieri non posset quin concederet Hellanicus singulorum matrimoniis variis Phoronei progeniem prout cum aliis multis gentibus, ita cum ipsa Atlantis progenie junxisse affinitatem, ex iis, de quibus altera agebatur scriptione, multi etiam in altera erant commemorandi. Atque talis Homeri fortasse conditio fuit. Namque in vita 8 quae narrantur, Maeonem ab Hellanico dici Homeri patrem, uberius in vita Procli exposita sunt dicentis secundum Hellanicum Homeri patrem Maeonem et Hesiodi patrem Dium fuisse filios Apellidis, hunc vero genus duxisse ab Orpheo; a Proclo autem ad Hesiod. Opp. 631 Hellanicus dicitur in Phoronide Hesiodum deduxisse

ab Orpheo. Contra in Atlantiade ab Hellanico generis Homeridarum in Chio insula habitantium Homerum poëtam perhiberi auctorem Harpocratio testatur s. v. *Ὁμηρίδαι*. Quo cum loco juvat conferre Hesiodi vitam apud Suidam obviam, in qua Hesiodus simili ratione qua ab Hellanico cum Homero cognatus fuisse, uterque autem poëta genus duxisse narratur ab Atlante. Hic in verbis *ἑκάτερον δ' ἀπὸ τοῦ Ἄτλαντος κατάγεσθαι* Westermann *Βιογρ.* p. 50 suspicatur pro *Ἄτλαντος* rescribendum esse *Ἀπόλλωνος*. Qua in re falsum fuisse miror virum doctum, non hercle aliam ob caussam nisi quod p. 77 sq ejusdem voluminis e Suida vitam Orphei repetivit, cujus initium non addubitatum a Westermanno est hocce: *Ὀρφεύς, Λειβήθρων τῶν ἐν Θράκῃ (πόλις δ' ἐστὶν ὑπὸ τῇ Πιερίᾳ), υἱὸς Οἰάγρου καὶ Καλλιόπης. ὁ δ' Οἴαγρος πέμπτος ἦν ἀπ' Ἄτλαντος κατ' Ἀλκυόνην μίαν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ.*

Pherecydem praeter nonnullas minores scriptiones unum opus maximum condidisse constat decem libris absolutum quod plerumque titulo non indicato, compluribus locis sub *Ἱστοριῶν* excitatur titulo, uno loco, Etymol. m. s. v. *Βοηδρομιών*, sub titulo *Αὐτοχθόνων*. Suidas *Αὐτόχθονας* inscriptum fuisse narrat actumque eo fuisse de Attica archaeologia. Hujus operis ad sextum librum Mueller HGF 4, 639 censet pertinuisse quae de Homeri prosapia e Pherecyde in vita 3 refert Proclus. Scilicet in vita Procliana qua ab Hellanico eadem ratione etiam a Pherecyde narratur Homeri genus deductum fuisse; proponitur stemma, cujus supra protuli aliquot capita, quo genus Homeri derivatur ab Orpheo; in scholio vero Apoll. Rh. Argg. 1, 23 e sexto Pherecydis libro de Orpheo quaedam proferuntur. Sed rem non perpendisse patet Muellerum. Namque eo sexti libri loco id egisse fragmenta docent Pherecydem, ut Argonautarum sisteret catalogum, quibus quum alii dixissent interfuisse Orpheum, ipse hoc rejecto ejus loco Philammonem vatem suffecit. Hac in disquisitione occupatum ut universam Orphei prosapiam exposuisse statuamus tantum abest ut de parentibus ejus, de quibus non consentiebant veteres, obiter tantummodo eum monuisse credibile videatur. Stemma vero illud Homeri et Orphei prosapiam universam complectens libro decimo equidem vindicandum censeo. Decimo

enim libro Atlantis progeniem Pherecydem enumerasse Mueller ipse 1 p. 79. 92. 93 recte statuit; ab Atlante autem Hellanicum derivasse Orpheum, Homerum, Hesiodum vidimus. Jam si reputaveris ab Orpheo Homerum deduxisse teste Proclo Pherecydem eadem prorsus ratione qua Hellanicum, quin in Orpheo quoque ab Atlante deducendo Pherecydes eundem Hellanicum habuerit socium non dubitabis.

Locupletiora quam quod Pherecydes et Hellanicus proposuerunt Homeri alia duo stemmata sunt, quae hic subjungam atque cum illo componam, quia in multis congruunt. Alterum auctore non nominato in vita 8. legitur lin. 43 West., alterum, quod in vita 7. (Suid.) exstat, e Charace petitum est historico, de quo conferas Muelleri HGF 3, 636 Addendd. 4, 669. Natione Characem fuisse constat Pergamenum, aetate vero longe inferiorem Augusto imperatore. Mueller ad tempora Hadriani, Antonini Pii, M. Aurelii Antonini eum refert. Scripsit, quantum scimus, praeter philosophica multa (fuit enim Charax sacerdos et philosophus) opera tria historica, Hellenica, Italica, Chronica. Stemma Homeri aut ex Chronicis aut ex Hellenicis petitum videri potest; Mueller p. 641 ad Hellenica rettulit. Sed ipsum jam proponam stemma una cum reliquis duobus. Praeiverunt Lobeck Aglaoph. 1, 322 Welcker Ep. Cycl. 1, 147.

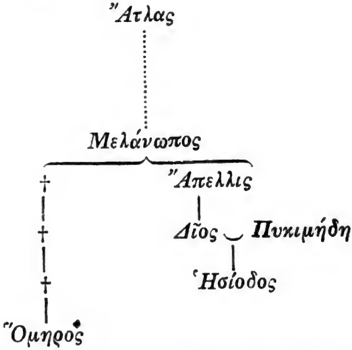
Hell. Pher. ap. Procl.
(*Ἄτλας Φορωνεύς*)
⋮
Ὀρφεύς
Δωρίων
Εὐκλῆς
Ἰδμονίδης
Φιλοτέρπης
Χαρίφημος
Ἐπιφράδης
|
Μελάνωπος
|
Ἄπελλις
Μαίων — *Δῖος*
|
Ὅμηρος — *Ἡσίοδος*

Charax ap. Suidam

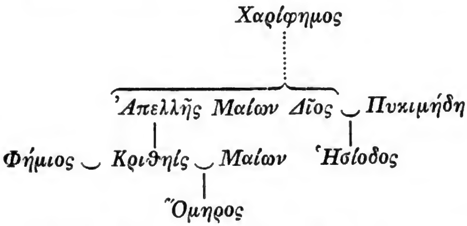
Αἴθουσα Θρᾷσσα
|
Λίνος
|
Πίερος
|
Οἴαγρος
|
Ὀρφεύς
Δρής (omisit West. lin. 7)
Εὐκλέης
Ἰδμονίδης
Φιλοτέρπης
Εὔφημος
Ἐπιφράδης
|
Μελάνωπος — *Μνησιγένης*
|
Ἀπελλῆς — *Εὐέπης*
|
Μαίων (vel *Μήτιος*) ⌣ *Εὔμητις*
|
Ὅμηρος

Anonymus in Certamine
Ποσειδῶν
|
Ἀπόλλων ⌣ *Θόωσα*
|
Λίνος
|
Πίερος ⌣ *Μεθώνη νύμφη*
|
Καλλιόπη ⌣ *Οἴαγρος*
|
Ὀρφεύς
Ὄρτης
Ἁρμονίδης
Φιλοτέρπης
Εὔφημος
Ἐπιφράδης
Μελάνωπος — *Ἀπόλλων*
Ἀπελλαῖος Δῖος ⌣ *Πυκιμήδη*
|
Πέρσης Ἡσίοδος
|
Μαίων
|
θυγάτηρ ⌣ *Μέλης ὁ ποταμός*
|
Ὅμηρος

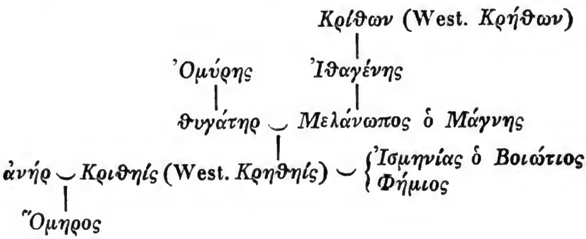
In vita Hesiodi apud Suidam supra quod attigi stemmatis frustulum est hocce:

Ephorum hocce stemma exhibuisse vidimus:

In vita Pseudoherodotea cap. 1 stemma est hocce:

Apud Suidam s. v. *Θάμυρις* Homerus aut octavus aut quintus a Thamyra poëta fuisse dicitur filio Philammonis et Arsinoës. A Musaeo genus Homeri derivasse Gorgiam supra legisti; eadem sententia fuisse videtur Damastis.

Damastis duo commemoranda sunt opera, nominata a Suida (Eudocia p. 127), alterum *Περὶ ποιητῶν καὶ σοφιστῶν*, alterum *Περὶ γονέων καὶ προγόνων τῶν εἰς Ἴλιον στρατευσαμένων βιβλία δύο*, quod fortasse non diversum fuit a libro quodam Suidae s. v. *Πῶλος* (Eudoc. p. 355) nominato. Dicit enim Suidas eo loco Polum Agrigentinum conscripsisse *Γενεαλογίαν τῶν ἐπὶ Ἴλιον στρατευσάντων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, καὶ πῶς ἕκαστος ἀπήλλαξε*, nonnullos vero eum librum Damasti adscribere. Ad hoc igitur sive Poli sive Damastis opus referendum videtur fragmentum a Plutarcho Camill. 19 servatum, quo docemur Trojam urbem Damastem expugnatam censuisse *ἑβδόμῃ φθίνοντος Θαργηλιῶνος* (die 24to mensis Tharg.). Adstipulati sunt Damasti teste Plutarcho Ephorus et nonnulli alii, quibus accedit Marmor Parium (Boeckh. C. I. G. 2 no 2374); alii, in quibus nonnulli Atthidarum scriptores, *ὀγδόην φθίνοντος Θαργηλιῶνος* (diem 23um mens. Tharg.) computabant, alii, in quibus testibus Clemente Stromm. 1, 104 (Euseb. Praep. ev. 10, 498 B) et Tzetza Posthomm. vs. 768 sqq Hellanicus Lesbius (frgmt. Muell. 143. 144), *δευτέραν ἐπὶ δέκα Θαργηλιῶνος* (diem 12mum Tharg.), alii *ὀγδόην ἱσταμένου Θαργηλιῶνος* (diem 8vum Tharg.), alii *ὀγδόην φθίνοντος Σκιροφοριῶνος* (diem 23um mens. Sciroph.). Collecta exstant testimonia varia in Fischeri libro inscripto „Griechische Zeittafeln“ p. 16 sqq, ubi rationes quoque praeeunte Boeckhio expositas reperies, quas in computando eversionis die secuti sunt veteres. Nitebantur nimirum illi indiciis quibusdam obviis in antiquis carminibus epicis, quae, vetustas haud dubie narrationes per ora hominum traditas secuta, Trojam captam esse exeunte vere vel ineunte aestate narrabant, plenilunii fere tempore, media nocte, quum luna plena oriretur. Sic in Parva Iliade, quod carmen vulgo ad Homerum ipsum referebant, docti autem et maxime grammatici ad Leschen Lesbium, eversionis descriptio incepisse traditur versu *νὺξ μὲν*

ἔην μέσση, λαμπρὴ δ' ἐπέτελλε σελήνη. Qui 23um Tharg. computabant, eos idem tempus significasse videbis l. c. expositum quod ii, qui 24um; noctem enim eam, quae est inter 24um et 23um significarunt. Fuisse 23um Tharg. diem quo Troja sit expugnata Dionysius Hal. Antt. Romm. 1, 63 prodit decimum septimum diem ante solstitium aestivum. Decimus septimus ante solstitium aestivum ex Gregoriana temporum numerandorum ratione dies est quintus mensis Junii; ex Juliana ratione illis temporibus, quibus Trojanum bellum gestum esse statuebant, solstitium aestivum incidit in diem 3um mensis Julii, dies igitur ille decimus septimus ante solstitium aestivum fuit decimus septimus mensis Junii; Dionysio autem, qui Atticam temporum computandorum rationem secutum sese esse dicit, solstitium illud aestivum in 27^{mum} mensis Junii diem incidisse, dies autem, quo Troja capta sit, 23us ille Thargelionis, undecimus mensis Junii fuisse visus est. Computationem Damastis Mueller 2, 66 ad Χρονικὰ rettulit, quae conscripsisse Damastem collegit e verbis Eudociae p. 127. Haec enim non ut Suidas ἱστορικὸν sed χρονογράφον vocat Damastem. At vero Eudociam quum in aprico sit nullum alium hoc loco auctorem esse secutam praeter ipsum Suidam ad verbum in reliquis ab ea expressum, Muelleri conjectura spreta sic potius statuendum videtur, vocabuli χρονογράφος pro ἱστορικός ponendi ansam dedisse Eudociae solum operis illius genealogici titulum Περὶ γονέων καὶ προγόνων τῶν εἰς Ἴλιον στρατευσαμένων, quod sane chronographicum non esse nequivit. Repperit autem praeter fragmentum a Plutarcho servatum unum tantummodo Mueller quod ad Χρονικὰ referret a se ficta fragmentum apud Dionysium Halicarnassensem Antt. Romm. 1, 72 Euseb. Chronn. p. 208 ed. Rom. Syncell. p. 192 P. obvium, quod fragmentum multo probabilius et ipsum ad genealogicum illud opus referes, si modo illud idem esse statuas atque id, in quo Suidas s. v. Πῶλος etiam hoc expositum fuisse dicit quomodo singuli principes Trojam urbem liquerint. Nam agitur eo fragmento de adventu Ulixis et Aeneae in Italiam deque condita urbe Roma. Ad alterum Damastis opus Περὶ ποιητῶν καὶ σοφιστῶν et alii et Mueller p. 66 commode rettulerunt disquisitionem Damastis de genere Homeri, memoratam in vitis 3 et 6. Qui loci duo

inter se non congruunt. Nam in vita sexta secundum Damastem, cui ut Anaximeni, Pindaro, Theocrito, Chius fuisse Homerus visus sit, decimum Homerum fuisse legimus a Musaeo vate; Proclus contra Damastem ab Orpheo vate Homeri genus dicit repetivisse eadem prorsus ratione qua Pherecydem et Hellanicum, quorum in stemmate Homerico apud Proclum apposito Musaeus non commemoratur, Homerus autem decimus est a Dorione, Orphei filio. Praeferenda videtur vitae sextae fides; ea enim accuratius loquitur quam Procliana vita, in qua quod Damastis nomen additur celeberrimis logographis Pherecydi et Hellanico memoriae lapsu factum esse crediderim. Ceterum titulo operis *Περὶ ποιητῶν καὶ σοφιστῶν* cave adducaris ut cum Muellero 2, 65 addidisse in eo Damastem statuas poëtis illos quos vulgo dicunt sophistas. Vetustiores enim Graeci praeeunte Homero *Ο* 411 vocabant *σοφίαν* quamvis artem, *σοφιστὰς* cujusvis generis artifices, et maxime quidem poëtas et musicos. Rem probant sexcenti veterum loci, diserta scholiastarum aliorumque testimonia, epicorum, lyricorum, tragicorum, comicorum, historicorum exempla; quin etiam ipsi Socratici Platon et Xenophon *σοφίαν* interdum dixerunt musicam. Logographorum hunc usum vocabuli *σοφιστής* fuisse fragmentum Pherecydis Atheniensis docet apud schol. *τ* 432 *εἶτα ἐκ μὲν τοῦ Ἀπόλλωνος γίνεται Φιλάμμων ἀνὴρ σοφιστής, ὃς καὶ πρῶτος ἐδόκει χοροὺς συστήσασθαι παρθένων.* Damastes igitur librum non „De poëtis et philosophis sophistis" scripsit, sed „De poëtis et musicis".

Acusilaum scripsisse *Γενεαλογίας* Suidas (Eudoc. p. 49) refert; Acusilaum *ἐν τῷ Περὶ γενεαλογιῶν* laudat schol. Apoll. Rhod. 4, 1147, eundem *ἐν τρίτῳ Γενεαλογιῶν* schol. *Ψ* 296; *διὰ τῆς πρώτης ἱστορίας* testantem introducit Didymus ap. Macrob. Satt. 5, 18; ad Acusilaum *ἐν τῇ τρίτῃ* provocant scholl. Apoll. Rhod. 4, 992 et Harpocratio s. v. *Ὁμηρίδαι*, ubi cum Hellanico ille commemoratur: *Ὁμηρίδαι γένος ἐν Χίῳ, ὅπερ Ἀκουσίλαος ἐν γ', Ἑλλάνικος ἐν τῇ Ἀτλαντιάδι ἀπὸ τοῦ ποιητοῦ φησὶν ὠνομάσθαι.* Videntur libri Acusilai mature periisse spuriumque opus fuisse suppositum; namque apud Suidam s. vv. *Ἑκαταῖος Μιλήσιος* et *Συγγραφεῖς* (cfr. nott. ad v. *Ἱστορῆσαι*) legimus *ὅτι τὰ γὰρ Ἀγησιλάου* (l. *Ἀκουσιλάου*) *νοθεύε-*

ται. Hoc judicium non pertinere liquet ad fragmenta ex veterum grammaticorum scriptis propagata, quorum hoc ipsum judicium est. Illi damnato opere integro quod offerebatur ea haud dubie Acusilai esse statuerunt, quae prolata reperissent apud antiquiores scriptores, veluti apud Platonem Sympos. p. 178 Steph. Inde factum, ut pauca tantum fragmenta hodie exstent Acusilai nomine inscripta: Mueller HGF 1 p. 100 sqq congessit 31, quibus unum addidit p. XXXVIII not. 7 e scholl. V Ψ 296. Quod fragmentum maximi est momenti, quia eo docemur diplam quam Aristonicus narrat ad versum illum fuisse appictam propter Acusilaum et Pherecydem positam esse. Aristarchus igitur genuina quaedam Acusilai esse servata arbitratus est.

Eugaeonis fragmenta apud Muellerum HGF 2, 16 (Add. 4, 653) tria tantum reperiuntur certa, quae ex opere *Ὧροι Σαμίων* inscripto derivata esse ille statuit. Unum ex his tribus in vita 8 Homeri servatum est quo docemur Eugaeoni Meletem patrem fuisse visum Homeri. Potuit autem de Homero apte disputari in *Ὥροις Σαμίων*, quia Samius fuit Creophylus, vetustus ille poëta, quem Homeri socium et hospitem fuisse donoque accepisse ab illo carmen quod *Οἰχαλίας ἅλωσις* appellaretur veteres perhibebant.

In vetustioribus logographis Eugaeonem a Dionysio Hal. recenseri narravi. Accuratior temporum ejus definitio inde fortasse olim efficietur, quod teste Suida s. v. *Αἴσωπος* Eugaeon Aesopum dixit Mesembrianum. Significatur non Pontica Mesembria sed oppidum ejusdem nominis in ora Thraciae situm meridionali, medio fere inter Aenum et Abdera loco, Samiorum colonia. Hoc si certo constaret quando conditum esset vel occupatum a Samiis vel Samothraciis Samiorum colonis, distinctius fortasse definire possemus aetatem Eugaeonis Samii.

Inter reliquos logographos quattuor de quibus egimus unus est cujus aetas dubia videri nequit Damastes. Hujus de temporibus qui praeter Dionysium l. c. dicunt veteres cum Dionysio prorsus consentiunt. Suidas s. v. *Δαμ.* ante bellum Peloponnesiacum fuisse eum narrat, fuisse aequalem Herodoti (qui 484 a. Chr. natus est), discipulum Hellanici Lesbii; Agathemerus 1, 1 Damastem plurima transtulisse perhibet ex He-

cataeo Milesio. Hellanici libros eum ante oculos habuisse fragmenta quaedam arguunt.

De Hellanico et Pherecyde quae exstant varia testimonia discrepare inter sese videntur. Equidem in Hellanico fidem habendam esse censeo Pamphilae testimonio servato apud Gellium 15, 23, inconsiderate, opinor, a quibusdam nuper impugnato. Quo quum initio belli Peloponnesiaci sexagesimum quintum annum dicatur egisse Hellanicus, sequitur ut 496 a. Chr. fuisse natum credamus.

Pherecydem Suidas s. v. *Φερεκύδης Λέριος* (Eudocia p. 421) fuisse tradit paullo ante Ol. 75 = 480 a. Chr. Hanc temporum definitionem propter caussas complures, quas exponere hoc loco longum est, de *ἀκμῇ* Pherecydis accipiendam esse duco, i. e. de 33° aetatis anno; natus igitur fuerit Ol. 66, 3 = 514 a. Chr. Jam quum in Macrobiis Luciani nomine inscriptis cap. 22 Pherecydes historicus annos 85 natus obiisse dicatur (quod testimonium procul dubio ad nostrum Pherecydem pertinet, quamvis Syrus Pherecydes nuncupetur), 429 a. Chr. = Ol. 87, 4 Pherecydes obiisse videtur. Eusebii computationem anni Ol. 81, 3 (p. 344 ed. Rom. Ol. 81, 1 Hieron. p. 131 Scal.) ad quem annum ille in Chronicis scribit „Pherecydes secundus historiarum scriptor agnoscitur" (*ἐγνωρίζετο* Chron. Pasch.), non, quod recentioribus quibusdam visum est, Pherecydis *ἀκμὴν* designare liquet, sed tempus, quo clarus ille factus sit. Hoc optime quadrat in sexagesimum aetatis annum, quem egisse Ol. 81, 3 = 454 a. Chr. illum necesse erit statuamus, ubi natum fuisse Ol. 66, 3 = 514 a. Chr. mecum censueris. Nec quidquam impedit, quominus ab Eusebio vel potius ab ejus auctore ipsum illud tempus indicatum esse credas, quo Pherecydes opus suum primarium, decem illos historiarum libros dico *Αὐτοχθόνων* titulo inscriptos ediderit; quod ante sexagesimum aetatis annum facere vix potuit. Omnia alia Mueller in HGF, cujus rationes nec sequor nec assequor.

Restat Acusilaus, de cujus aetate unum addi potest indicium certum in scholiis Pindari obvium Ol. 7, 23 (42): *ἐναντίως τῷ ποιητῇ (B 513. 658) τὰ περὶ τῆς μητρὸς Τληπολέμου ἱστορεῖ ὁ Πίνδαρος .... ἔοικε δὲ ὁ Πίνδαρος ἐντετυχηκέναι τῷ Ἀχαιῷ ἱστοριογράφῳ· ἐκεῖνος γὰρ οὕτω γενεαλο-*

γεῖ κτέ. Pro *τῷ Ἀχαιῷ ἱστοριογράφῳ* egregie Boeckhius *Ἀκουσιλάῳ τῷ ἀρχαίῳ ἱστοριογράφῳ.* Obliteratae in codice exscribendo fuerunt literae *κουσιλάῳ τῷ ἀρ*, quae quum legi non possent, librarius descripsit *Ἀ — χαίῳ ἱστοριογράφῳ.* Inde falso emendatum *Ἀχαιῷ ἱστοριογράφῳ.* Pindarum natum esse constat Ol. 64, 3 = a. Chr. 522, carmen Ol. 7 vero pertinere ad victoriam Ol. 79 = 464 a. Chr. reportatam.

Pindarus, ut hoc loco, ita fortasse etiam aliis, quibus Homerum tetigit, Acusilaum habuit ante oculos. Acusilaum Homeridas genus Chium ab Homero poëta deduxisse vidisti, Pindarus autem ipsum Homerum dixit Chium.

Argumenta narrata in Iliade, Odyssea, reliquis carminibus Homero adscriptis saepissime tetigit Pindarus, de qua re videas Welckerum in libro De Graecis tragoediis (Bonn. 1839) vol. 1 p. 9. Nomen Homeri in servatis Pindari carminibus occurrit quater, Pyth. 4, 277 Nem. 2, 1. 7, 20 Isthm. 4, 37, in fragmentis quinquies, vit. Pseudoplut. 2 cap. 2, vit. 5, vit. 6, Tzetz. Exeg. Iliad. p. 7, Aelian. V. h. 9, 15. Laudes simul Homeri et judicium de fide ejus historica exhibet poëta Nem. 7, 20 *ἐγὼ δὲ πλέον ἔλπομαι | λόγον Ὀδυσσέος, ἢ πάθεν, διὰ τὸν ἁδυεπῆ γενέσθ' Ὅμηρον· | ἐπεὶ ψεύδεσί οἱ ποτανᾷ τε μαχανᾷ | σεμνὸν ἔπεστί τι· σοφία δὲ κλέπτει παράγοισα μύθοις· τυφλὸν δ' ἔχει | ἦτορ ὅμιλος ἀνδρῶν ὁ πλεῖστος.* Patriam Homeri et Chium et Smyrnam dixisse Pindarus narratur vit. Pseudopl. 2 cap. 2 *Ὅμηρον τοίνυν Πίνδαρος μὲν ἔφη Χῖόν τε καὶ Σμυρναῖον γενέσθαι, Σιμωνίδης δὲ Χῖον.* Hoc loco ne sibi ipsi contradicere videretur Pindarus exstiterunt qui verba *Χῖόν τε καὶ* ejicienda esse judicarent. Cui rationi favere videtur vita quinta: *Ὅμηρος ὁ ποιητὴς πατρὸς μὲν ἦν Μέλητος, μητρὸς δὲ Κριθηίδος, τὸ δὲ γένος κατὰ μὲν Πίνδαρον Σμυρναῖος, κατὰ δὲ Σιμωνίδην Χῖος.* Adversatur autem vita sexta: *Ἀναξιμένης καὶ Δαμάστης καὶ Πίνδαρος Χῖον τὸν Ὅμηρον ἀποφαίνονται καὶ Θεόκριτος.* Item Tzetz. Exeg. Iliad. p. 7 *περὶ μὲν οὖν πατρίδος καὶ γένους Ὁμήρου πλαζομένην εὑρίσκομεν παραπολὺ τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ ὁμοφώνως οἱ ἱστορικοὶ περὶ τούτου παραδιδόασιν. ἀλλ' οἱ μὲν αὐτὸν Χῖον εἶναί φασιν, καθάπερ καὶ Πίνδαρος, προσέτι δὲ καὶ Θεόκριτος, κτέ.* Restat ut in Pseudopl. 2 verba *Χῖόν τε καὶ* retinea-

mus Pindaroque statuamus in alio carmine Chium in alio Smyrnaeum Homerum fuisse nuncupatum. Eadem ratione in diversis carminibus diversam dithyrambi originem idem indicavit; Corinthi eum inventum esse ait Ol. 13, 18, ad quem locum scholiasta *ὁ Πίνδαρος δὲ ἐν μὲν τοῖς Ὑπορχήμασιν ἐν Νάξῳ φησὶν εὑρεθῆναι πρῶτον διθύραμβον, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν Διθυράμβων ἐν Θήβαις, ἐνταῦθα δὲ ἐν Κορίνθῳ.* Jam vide Proclum ap. Phot. Bibl. cod. 239, qui, prout in Homero vita 5 solam Smyrnam, vita 6 et Tzetzes Chium solam, ita in dithyrambo solam Corinthum nominavit, quum tres civitates essent nominandae: *εὑρεθῆναι δὲ τὸν διθύραμβον Πίνδαρος ἐν Κορίνθῳ λέγει· τὸν δὲ ἀρξάμενον τῆς ᾠδῆς Ἀριστοτέλης Ἀρίονά φησιν εἶναι.* Vocabuli rhapsodorum duae derivationes reperiuntur apud veteres, de quibus imprimis videnda scholia ad grammaticam Dionysii Thracis nomine inscriptam § 6 Bekk. Ann. 2 p. 630. 765: alii *ῥαψῳδοὺς* dictos esse statuebant a virga laurea, quam canentes manibus tenerent, *ἀπὸ τοῦ πρὸς δαφνίνην ῥάβδον ᾄδειν τὰ τοῦ Ὁμήρου ποιήματα,* alii ab ipsa canendi vel recitandi opera, qua versuum nimirum consereretur series, *ἀπὸ τοῦ ῥάπτειν τὴν ᾠδὴν* s. *τὰ ἔπη.* Jam evolve Pindarum: alteram is derivationem probat Nem. 2, 1 *Ὅθεν περ καὶ Ὁμηρίδαι | ῥαπτῶν ἐπέων ταπόλλ' ἀοιδοί | ἄρχονται, Διὸς ἐκ προοιμίου.* Alteram vero idem Isthm. 4, 37 *ἀλλ' Ὅμηρός τοι τετίμακεν δι' ἀνθρώπων, ὃς αὐτοῦ | πᾶσαν ὀρθώσαις ἀρετὰν κατὰ ῥάβδον ἔφρασεν | θεσπεσίων ἐπέων λοιποῖς ἀθύρειν.* Dicta haec sunt de Ajace Telamonio sese ipsum interficiente atque intelligi fortasse possunt laudes ejus per Iliadem et Odysseam sparsae. Sed reperiuntur alii loci, qui Pindarum praeter illa duo carmina etiam alia Homero adscripsisse commonstrant. De Cypriis disertum testimonium exstat apud Aelianum, qui V. h. 9, 15 postquam narravit, Argivos habuisse Homerum in summo honore, *λέγεται δὲ,* pergit, *κἀκεῖνο πρὸς τούτοις, ὅτι ἄρα ἀπορῶν* (scil. *ὁ Ὅμηρος*) *ἐκδοῦναι τὴν θυγατέρα, ἔδωκεν αὐτῇ προῖκα ἔχειν τὰ ἔπη τὰ Κύπρια. καὶ ὁμολογεῖ τοῦτο Πίνδαρος.* Firmatur ea Aeliani narratio Pindari versibus Pyth. 4, 277 sqq *τῶν δ' Ὁμήρου καὶ τόδε συνθέμενος | ῥῆμα πόρσυν'· ἄγγελον ἐσλὸν ἔφα τιμὰν μεγίσταν πράγματι παντὶ φέρειν.*

αὔξεται καὶ Μοῖσα δι' ἀγγελίας ὀρθᾶς. Tale quid Homerus neque in Iliade neque in Odyssea dixit; nam versum *O* 207 a Pindaro non respici in aprico est positum. Respexit igitur ille locum nescio quem alicujus alius carminis ex iis, quae vulgo Homero fuerunt adscripta. Quamquam non dissimulandum est, in scholiis ad Pindari locum excitari versum *O* 207, in scholiis Homericis ad *O* 207 locum Pindari. Vide Scholl. Bekk. Bachm. Cram. Ann. Parr. 3, 286 Eustath. *O* 207 p. 1013, 12. Sed his locis Homericorum scholiorum non legimus quod in Pindaricis, respexisse Pindarum Homeri potissimum illum versum *O* 207, sed comparantur tantummodo inter se loci; nec constat unde fluxerint annotationes istae in scholiis perscriptae, utrum e commentariis Alexandrini nescio cujus an e schedis indocti alicujus scholiastae aetate inferioris. In Aristonici reliquiis semel legitur Pindari nomen ad *B* 670, ubi de Rhodiis Homerus *καί σφιν θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε Κρονίων.* Ad hunc versum Aristonicus *ἡ διπλῆ, ὅτι Πίνδαρος κυρίως δέδεκται χρυσὸν ὕσαι τὸν Δία, Ὁμήρου μεταφορᾷ κεχρημένου διὰ τοῦ „κατέχευε" πρὸς ἔμφασιν τοῦ πλούτου.* Respicitur Pindari versus Ol. 7, 34 *ἔνθα ποτὲ βρέχε θεῶν βασιλεὺς ὁ μέγας χρυσέαις νιφάδεσσι πόλιν* et 49 sq *κείνοις ὁ μὲν ξανθὰν ἀγαγὼν νεφέλαν | πολὺν ὗσε χρυσόν.* Cfr. scholl. Pind. Strab. 14, 654 Lehrs. Ar. p. 188. Ad Ol. 7, 34 duo sunt scholia de hac re; quorum ex altero intelligitur, fuisse qui versum *B* 670 spurium judicarent. Itaque rursus exemplum habes quo firmentur quae saepius de Aristarchi ratione critica in dijudicandis versibus spuriis et genuinis probata exposui. Namque Aristarchum ut versum illum *B* 670 retineret Pindari maxime auctoritate adductum fuisse liquet. Versum antecedentem *B* 669, qui simili auctoris antiqui testimonio non fulcitur, ab Aristarcho pro spurio esse habitum scholl. Aristonicea docent. Ex aliorum scholiis diplas *πρὸς Πίνδαρον* aliis quoque locis non ita paucis et Iliadis et Odysseae Aristarchum posuisse constat. Sic e. g. diplam quam Aristonicus narrat fuisse ad *Π* 234 *πρὸς Πίνδαρον* fuisse aliorum scholia indicant, A et AD Bekk. Eustath. *Π* 233 p. 1057, 57, et Strabo 7, 328 Etym. m. 709, 30; itemque in eadem rhapsodia *Π* 170, ubi Aristonici annotatio periit, dipla fuisse Pindarum notatum apparet e schol.

V Bekk. Cram. Ann. Parr. 3 p. 286. Odysseae item duos indicasse locos satis habeo χ 347, ubi vide Eustath. p. 1930, 3 eundemque α 155 p. 1404, 21, et σ 64, ubi diplam πρὸς Π. fuisse docent Apollon. Lex. Hom. 117, 25 Etymol. m. 610, 43 Et. Gud. 414, 34 Zonar. 1415. Cfr. Hesych. s. vv. *Ξεινοδόκος Ξενοδοκοῦμαι Ξενοδοκῶν Ἐπιξενοδοκοῦμαι Ἐπιξενοῦσθαι.*

Ad versum σ 64 cum Pindaro notatus fuit alius lyricus clarissimus Simonides Ceus, Pindaro ille aetate paullo superior, Pindari a nonnullis dictus magister. Hic quoque non paucis locis ab Aristarcho videtur notatus fuisse ad Homerum; in Aristoniceis nunc bis legitur Simonidis nomen, ad *B* 2 et *B* 872. Altero loco dipla est quod Simonides narrationem Homeri imitans non animadverterit Homeri morem *τοῦ πρὸς τὸ δεύτερον πρότερον ἀπαντᾶν*, altero, quod idem falso in Homero legendum censuerit *ἥδυμος ὕπνος*, pro quo *νήδυμος* ubique sit legendum. Utraque observatio de usu Homerico facta saepius redit, Simonide tamen non nominato. Cf. Lehrs. Ar. p. 13 et ap. Friedl. *B* 2. Disertis verbis in Simonidis reliquiis bis mentionem factam videmus Homeri. Alter locus est in fragmento servato apud Athenaeum 4, 72 (Bergk. Lyrr. p. 889), ubi de Meleagro *ὃς δουρὶ πάντας | νίκασε νέους δινάεντα βαλὼν | Ἄναυρον ὕπερ πολυβότρυος ἐξ Ἰωλκοῦ· | οὕτω γὰρ Ὅμηρος ἠδὲ Στασίχορος ἄεισε λαοῖς.* Tale quid quum neque in Iliade neque in Odyssea legatur narratum de Meleagro, etiam Simonidem apparet praeter illa carmina duo vulgi opinionem secutum alia quaedam rettulisse ad Homerum; ante oculos habuisse Simonidem Thebaidem cyclicam conjecit Welcker Ep. cycl. 1, 199 Graecc. tragg. 1, 9. Alter Simonidis locus est in fragmento servato apud Stobaeum Floril. 98, 29 (Bergk Lyrr. p. 898) *Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι μένει χρῆμ' ἔμπεδον αἰεί· | ἓν δὲ τὸ κάλλιστον Χῖος ἔειπεν ἀνήρ· | „οἵη περ φύλλων γενεή, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν“· | παῦροι μὲν θνητῶν οὔασι δεξάμενοι | στέρνοις ἐγκατέθεντο· πάρεστι γὰρ ἐλπὶς ἑκάστῳ, | ἀνδρῶν ἥ τε νέων στήθεσιν ἐμφύεται.* Versus excitatus *οἵη περ φύλλων κτἑ.* Iliadis est *Z* 146; Homerum igitur qui narrant a Simonide dictum fuisse Chium, auctor vitae quintae et Pseudoplutarchus 2 cap. 2, eos hoc ipso quem modo proposui Simonidis loco niti patet.

In vitis praeter Simonidem et Pindarum unus poëta lyricus commemoratur, Bacchylides Ceus, quem Pindaro aetate paullo inferiorem, Simonidis sorore natum fuisse matre constat; videndus Neue Bacchyl. (diss. inaug. Berol. 1822) p. 1. Hunc in vita quinta legimus Homeri patriam dixisse insulam Ion, quam sententiam Aristotelis quoque fuisse vidimus. In Aristoniceis hodie Bacchylides non nominatur; fuisse autem propter hunc quoque diplas extra dubitationem positum est. Vide e. g. scholl. *Ω* 496.

In Aristoniceis praeter Simonidem et Pindarum complurium nomina occurrunt lyricorum; ex iis qui saeculo quinto a. Chr. n. sunt superiores in altera dissertatione mea indicabo; huc duo tantummodo pertinent, qui exeunte saeculo quinto floruerunt, Philoxenus et Timotheus, notatus uterque *I* 219. Cfr. Lehrs. Ar. 92 Bergk. Lyrr. p. 995. 1005.

Scenici poëtae in vitis Homeri non memorantur. Tragicos ipsa argumentorum natura impedivisse videtur quominus Homeri in fabulis suis facerent mentionem; quamquam ad libros vetustos illi in fabulis provocare non dubitaverunt. Eustath. *χ* 184 p. 1923, 61 *λέγει δέ πού, φασι, καὶ Αἰσχύλος οὕτω τὸ γράμμα, οἷον „ὡς λέγει γέρον γράμμα“, τουτέστι λόγος* (fragmt. Dindf. Ox. 305). Qui ante Aeschylum fuerunt tragici quantum Homero debuerint incertum est; tituli fabularum et fragmenta pauca illa servata Homerici fere nihil continent. Sed Aeschyli et qui eum insecuti sunt tragicorum ars fere tota ex Homero pependit. Aeschylus apud Athen. 8, 39 narratur ipse tragoedias suas dixisse *τεμάχη τῶν Ὁμήρου μεγάλων δείπνων*. Quo dicto necesse est adducamur eo ut Aeschylum non solas Iliadem et Odysseam Homeri credidisse poëmata statuamus, sed omnia fere quae vulgo illi adscribebantur. Ea omnia si in censum admiseris, plurimarum sane Aeschyli fabularum argumenta ex Homericorum carminum singulis partibus quasi excisa fuisse videbuntur, id quod vocabulo *τεμάχη* poëta voluit designare. Conferenda sunt quae Aristophanes Rann. 1040 sqq dicentem facit Aeschylum, et quae Schneidewin exposuit in Philol. 8, 4, 734 sqq. Simili atque Aeschylus ratione Sophocles, Euripides, alii fabularum suarum argumenta pleraque hauserunt e carminibus

Homericis. Distincte hanc totam materiem perscrutati sunt recentiores nonnulli, ex quibus Nitzschium et Welckerum nomino. Welcker in libris De Epico cyclo, De Aeschylea trilogia Prometheo, De tragoediis Graecis egregie docuit, quam arcte cohaereat ars tragicorum cum Homero, Nitzschii autem opus inscriptum Die Sagenpoësie der Griechen prodiit Brunsvigae 1852. Sermo tragicorum differt sane ab Homericorum carminum nativo et sincero colore; sunt tamen, sive vocabulorum usum spectes sive constructionem verborum, sunt multa indicia, quae summam tragicos in imitando Homero collocasse operam patefaciant.

Proxime ad Homericum sermonis tenorem inter tragicos accedere videtur Sophocles, de qua re qui scripserint recentiores reperies nominatos apud Lauerum H. p. h. p. 32 Sophocles *φιλόμηρος* vocatur apud Eustathium compluribus locis, *M* 230 p. 902, 2 *Σ* 105 p. 1133, 50 *Σ* 235 p. 1140, 26, *ζηλωτὴς Ὁμήρου* apud eundem *E* 6 p. 514, 45. Polemo philosophus, Xenocratis discipulus, *φιλοσοφοκλῆς* fuisse a Diogene L. 4, 20 narratur, Homerum autem dixisse idem *ἐπικὸν Σοφοκλέα*, Sophoclem *Ὅμηρον τραγικόν*. Eandem narrationem repetit verbis paullulum immutatis Suidas s. v. *Πολ.* (Eudoc. p. 364). Aristoteli Poët. cap. 1, 24 Buhl. min. Homero Sophocles in eo visus est similis, quod uterque depingeret *σπουδαίους*. Cfr. 1, 18. 15, 11. Inter Homeri imitatores, qui mediae compositionis characterem servaverint, loco supra ubi de Platone agebatur tractato (Comp. verbb. 24) Dionysius Hal. e tragicis solum numerat Sophoclem. Inter politae floridaeque compositionis exempla idem cap. 23 cum Hesiodo, Sapphone, Anacreonte, Simonide, Ephoro, Theopompo, Isocrate e tragicis rettulit Euripidem; Aeschylum idem cap. 22 inter austerae compositionis exempla cum Antimacho Colophonio, Empedocle, Pindaro, Thucydide, Antiphonte. In vita Sophoclis 1 West. p. 131 de Sophocle dicuntur haec: *τὸ πᾶν μὲν οὖν Ὁμηρικῶς ὠνόμαζε· τούς τε γὰρ μύθους φέρει κατ' ἴχνος τοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν Ὀδύσσειαν δ' ἐν πολλοῖς δράμασιν ἀπογράφεται. παρετυμολογεῖ δὲ* (Soph. fr. 408 Dindf. Ox.) *καθ' Ὅμηρον καὶ τοὔνομα τοῦ Ὀδυσσέως· „ὀρθῶς δ' Ὀδυσσεύς εἰμ' ἐπώνυμος κακοῖς· | πολλοὶ γὰρ ὠδύσαντο δυσσεβεῖς*

ἐμοί.“ *ἠθοποιεῖ δὲ καὶ ποικίλλει καὶ τοῖς ἐπινοήμασι τεχνικῶς χρῆται, Ὁμηρικὴν ἐκματτόμενος χάριν. ὅθεν εἰπεῖν Ἰωνικόν τινα, μόνον Σοφοκλέα τυγχάνειν Ὁμήρου μαθητήν. καὶ ἄλλοι μὲν γὰρ πολλοὶ μεμίμηνταί τινα τῶν πρὸ αὐτῶν ἢ τῶν καθ᾽ αὐτούς, μόνος δὲ Σοφοκλῆς ἀφ᾽ ἑκάστου τὸ λαμπρὸν ἀπανθίζει· καθ᾽ ὃ καὶ Μέλιττα ἐλέγετο.* In *Ἰωνικόν τινα* latere conjiciunt nomen Ionis Chii poëtae tragici corriguntque alius *Ἴωνα τὸν ποιητήν* alius *Ἴωνα τὸν Χῖον.* Conf. Schneidewin in Philol. 8, 4 p. 736. Cognominis *Μελίττης* aliam caussam eamque veriorem perhibet altera Sophoclis vita lin. 5: *προσηγορεύθη δὲ Μέλιττα διὰ τὸ γλυκύ.* Haec veró suavitas ipsa illa communis est Sophoclis, Homeri, Platonis, quare in tribus his pariter apis similitudine et mellis usi sunt veteres. Odysseam quod indicat vitae 1 scriptor a Sophocle maximi esse factam testantur fragmenta servata et tituli tragoediarum. Sed carmina quoque falso illa ad Homerum relata magni fecisse eum Athen. 7, 5 p. 277 E docet, qui, postquam piscium epitheton *ἐλλός* e Titanomachiae carmine (cyclico) a Sophocle desumptum esse patefecit, *ἔχαιρε δ᾽ ὁ Σοφοκλῆς*, pergit, *τῷ Ἐπικῷ κύκλῳ, ὡς καὶ ὅλα δράματα ποιῆσαι κατακολουθῶν τῇ ἐν τούτῳ μυθοποιίᾳ.* Cui narrationi suffragantur fragmenta atque titulorum memoria. Nec praetermittenda quae leguntur apud Athenaeum 13, 61: *Σοφοκλῆς δ᾽ ὁ τραγῳδιοποιὸς ἤδη γέρων ὢν ἠράσθη Θεωρίδος τῆς ἑταίρας. ἱκετεύων οὖν τὴν Ἀφροδίτην φησι·* „*Κλῦθί μευ εὐχομένου, κουροτρόφε· δὸς δὲ γυναῖκα | τήνδε νέων μὲν ἀναίνεσθαι φιλότητα καὶ εὐνήν, | ἡ δ᾽ ἐπιτερπέσθω πολιοκροτάφοισι γέρουσιν, | ὧν ἰσχὺς μὲν ἀπήμβλυνται, θυμὸς δὲ μενοινᾷ.*“ *ταῦτα μέν ἐστιν ἐκ τῶν εἰς Ὅμηρον ἀναφερομένων.* Proferuntur iidem versus ut Homeri in vita Pseudoherodotea cap. 30, unde Suidas eos repetivit s. v. *Ὅμηρος*; ut alienorum ab Homero meminit Eustath. ω 499 p. 1968, 42. Sophocles autem nisi Homeri eos credidisset, vix futurum fuisse duco, ut iis uteretur. Derivationem Sophocleam nominis Ulixis, quam Soph. vit. 1 auctor ex Homero esse haustam ait, ad versum τ 407 dipla fuisse notatam non est quod ambigas. Atque omnino Sophoclem fuisse multis locis in Homero notatum persuasum habeo; nunc ejus nomen in reliquiis Aristonici bis legitur *Β* 649 *Ι* 575. Diplae *πρὸς Αἰσχύ-*

λον exstant quinque, ad *B* 862 *Θ* 70 *I* 593 *X* 209. 351, *πρὸς Εὐριπίδην* tres, ad *B* 45. 353 *Π* 718, *πρὸς Ἀστυδάμαντα τραγικὸν* una ad *Z* 472. Sophron mimographus notatus occurrit semel *Λ* 385.

Comici poëtae in reliquiis Aristonici Iliacis non nominantur; probabile tamen est, etiam hos fuisse notatos, veluti ad *α* 215 vel 216, ut unum proferam exemplum, cum Euripide Menandrum propter fragmenta Meinek. Comm. 4, 145. 261 (schol. Buttm. Odyss. Eustath. *α* 221 p. 1412, 14 Stob. 76, 7 et 11). Intercesserunt etiam comicis rationes intimae cum Homero. Veteres Homerum patrem non solum tragoediae sed etiam comoediae habebant. Tragicorum primum magistrum et ducem, tragoedorum primum Homerum a Platone esse appellatum supra vidimus, Comicorum caput Epicharmum; nunc audiamus Aristotelem Art. poët. cap. 2 Buhl. min. non solum tragoediae (de quibus cfr. c. 14) sed etiam comoediae initia ab Homero repetentem, qui postquam diversa duo genera poëseos esse dixit, alterum *σεμνόν*, alterum comicum, de hoc verba faciens ita pergit: *τῶν μὲν οὖν πρὸ Ὁμήρου οὐδενὸς ἔχομεν εἰπεῖν τοιοῦτον ποίημα· εἰκὸς δὲ εἶναι πολλούς. ἀπὸ δὲ Ὁμήρου ἀρξαμένοις ἐστίν· οἷον ἐκείνου ὁ Μαργείτης, καὶ τὰ τοιαῦτα· ἐν οἷς καὶ τὸ ἁρμόττον ἰαμβεῖον ἦλθε μέτρον.... ὥσπερ δὲ καὶ τὰ σπουδαῖα μάλιστα ποιητὴς Ὅμηρος ἦν (μόνος γὰρ οὐχ ὅτι εὖ, ἀλλ' ὅτι καὶ μιμήσεις δραματικὰς ἐποίησεν) οὕτω καὶ τὰ τῆς κωμῳδίας σχήματα πρῶτος ὑπῆρξεν, οὐ ψόγον, ἀλλὰ τὸ γελοῖον δραματοποιήσας. ὁ γὰρ Μαργείτης ἀνάλογον ἔχει, ὥσπερ Ἰλιὰς καὶ Ὀδύσσεια πρὸς τὰς τραγῳδίας, οὕτω καὶ οὗτος πρὸς τὰς κωμῳδίας.* Tzetz. *Περὶ διαφορᾶς ποιητῶν* vs. 94 sqq (Cram. Oxx. Ann. 3, 337) *εἰ δ' ἀκριβῶς ἅπαντα μανθάνειν θέλεις,* | *Ὅμηρός ἐστι καὶ πατὴρ κωμῳδίας,* | *καὶ σατυρικῆς ὁμοῦ* (inser. *τε*) *καὶ τραγῳδίας,* | *ἄλλης τε πάσης ἐν λόγοις εὐτεχνίας.* Quod de satyricis fabulis hic addit, minime absonum; Aeschyli certe satyricae fabulae fuerunt *Κίρκη* et *Πρωτεύς*, Sophoclis *Κρίσις* (h. e. Paridis judicium) et *Ἑλένης γάμος*, Euripidis servatus est *Κύκλωψ*, quem cum Odysseae libro *ι* conferre jucundissimum, aliorum fuerunt aliae, de quibus cfr. Welcker Tragg. Graecc. 1 p. 11. Judicium Tzetzae de comoediae origine ex Homero derivata in Margite fortasse

ut Aristotelis disputatio proposita nititur; sed qui Margitem alienum ab Homero judicavit auctor vitae 2 Pseudoplutarch. cap. 4 (consentiente vita priori cap. 5), is nihilosecius, postquam cap. 213 tragoediam originem cepisse docuit ex Homero, non dubitavit cap. 214 comoediam addere: *οὐδὲν δὲ ἔλασσον καὶ ἡ κωμῳδία ἐνθένδε ποθὲν ἔλαβε τὴν ἀφορμὴν κτἑ.* Nititur enim hic episodiis nonnullis Iliadis et Odysseae quae risum moveant, narrationibus libri *A* de Vulcano, qui *A* 599 risum movisse dicatur diis, libri *B* de Thersita, quem derisui fuisse Achivis versus testetur *B* 270, libri *ϑ* de Martis et Veneris amoribus, libri *σ* de Iri pugna. Narrationem de Thersita *B* 211 sqq caussam exstitisse supra indicavi veteribus, ut Xenophani ad sillos scribendos viam praeivisse Homerum dicerent. Platonem excitans Hermogenes *Περὶ μεϑόδ. δεινότ.* cap. 33 *Περὶ τοῦ τραγικῶς λέγειν* ex Homero tragoediam deducit, cap. 34 *Περὶ τοῦ κωμικῶς λέγειν* Homerum non commemorat: vide Walz. Rhett. 3, 439. 440. 444. Quem nuncupari comicorum principem legisti a Platone (Margitem illo spurium habente) E p i c h a r m u s C o u s non pauca fabularum argumenta ex Homero deprompsisse reperitur. Fuerunt ejus comoediae *Τρῶες*, *Χείρων*, *Φιλοκτήτας* (Ahrens. Dial. Dor. p. 450), *Κύκλωψ* (id. p. 445), *Σειρῆνες* (id. p. 449), *Ὀδυσσεὺς αὐτόμολος* (id. p. 447), *Ὀδυσσεὺς ναυαγός* (Athen. 14, 619 B). Jam ut transeamus ad a n t i q u a m c o m o e d i a m A t t i c a m, fuerunt Theopompi *Ὀδυσσεύς* (Meinek. Comicorr. frgmtt. ed. minor. 2, 2, 805), Cratini *Ὀδυσσῆς* (M. 2, 1, 93), quam fabulam *διασυρμὸν* exhibuisse *τῆς Ὀδυσσείας Ὁμήρου* et expresse traditum est a Platonio p. 35 (M. Comm. 1, 533) et fragmenta quaedam docent parodiis Homericorum locorum ornata; porro Theopompi *Πηνελόπη* (M. 2, 2, 810), Philyllii *Πλύντριαι ἢ Ναυσικάα* (M. 2, 2, 860), quacum conferenda Sophoclis tragoedia cognominis; porro *Σειρῆνες* Theopompi (M. 2, 2, 811) et Nicophontis (M. 2, 2, 850), *Κύκλωπες* Calliae (M. 2, 2, 735) et Dioclis (M. 2, 2, 839), Nicocharis *Κένταυρος* (M. 2, 2, 844), Platonis *Μενέλαος* (M. 2, 2, 641), Strattidis *Φιλοκτήτης* (M. 2, 2, 779), Theopompi *Ἀλϑαία* (M. 2, 2, 792), alia nonnulla. Eunici *Ἄντειαν* aut Philyllii (M. 2, 2, 856) a meretrice titulum traxisse perhibet Athenaeus 13, 567 C 586 E (M. 1 p. 250); quod non impedit,

quominus libri Z historiam de Bellerophonte, quem Proeti uxor *δῖα Ἄντεια* deperiisse Z 160 narratur, comico aliquam materiem praebuisse censeamus; immo ludicre miscuisse Anteam Proeti atque scortum nobile historiamque contexuisse Homerico argumento similem videtur poëta. Plurimi tituli argumentorum sunt in Iliade et in Odyssea memoratorum; sed etiam e reliquis carminibus Homero vulgo adscriptis comicos hausisse e. g. titulus *Κερκώπων* docet, qui fuit comoediarum Hermippi (M. 1, 94. 2, 1, 393) et Platonis (M. 1, 176. 2, 2, 646); nam ad Homerum carmen ludicrum Cercopes daemones quosdam *ἐξαπατητῆρας* et *ψεύστας* illustrans referebatur, de quo videndus Welcker Ep. cycl. 1, 409. Cratini *Ὀδυσσῆς* mediae comoediae characterem habuisse expresse traduntur a Platonio p. 34 (M. 1, 532. cfr. p. 43), atque aliarum ex iis quas nominavi antiquae comoediae fabulis ex Homero derivatarum aut eadem aut similis fuisse videtur ratio et conditio. Vid. M. 1 p. 284. Platonius p. 34. 35 (M. 1, 533) *ὑποθέσεις μὲν γὰρ τῆς παλαιᾶς κωμῳδίας ἦσαν αὗται, τὸ στρατηγοῖς ἐπιτιμᾶν καὶ δικασταῖς οὐκ ὀρθῶς δικάζουσι καὶ χρήματα συλλέγουσιν ἐξ ἀδικίας τισὶ καὶ μοχθηρὸν ἐπανῃρημένοις βίον, ἡ δὲ μέση κωμῳδία ἀφῆκε τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις, ἐπὶ δὲ τὸ σκώπτειν ἱστορίας ῥηθείσας ποιηταῖς ἦλθεν. ἀνεύθυνον γὰρ τὸ τοιοῦτον, οἷον διασύρειν Ὅμηρον εἰπόντα τι ἢ τὸν δεῖνα τῆς τραγῳδίας ποιητήν. τοιαῦτα δὲ δράματα καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ κωμῳδίᾳ ἔστιν εὑρεῖν, ἅπερ τελευταῖον ἐδιδάχθη λοιπὸν τῆς ὀλιγαρχίας κρατυνθείσης. οἱ γοῦν Ὀδυσσεῖς Κρατίνου οὐδενὸς ἐπιτίμησιν ἔχουσιν, διασυρμὸν δὲ τῆς Ὀδυσσείας Ὁμήρου. τοιαῦται γὰρ αἱ κατὰ τὴν μέσην κωμῳδίαν ὑποθέσεις εἰσίν· μύθους γάρ τινας τιθέντες ἐν ταῖς κωμῳδίαις τοῖς παλαιοτέροις εἰρημένους διέσυρον ὡς κακῶς ῥηθέντας κτἑ.* Firmantur haec titulis fragmentisque comoediarum servatis. Nam in mediae comoediae fabulis longe plures reperiuntur Homericae quam in antiqua. Nominandae sunt Amphidis *Ὀδυσσεύς* (M. 3, 311), Anaxandridis *Ὀδυσσεύς* (M. 3, 175), Eubuli *Ὀδυσσεὺς ἢ Πανόπται* (M. 3, 240), Alexidis *Ὀδυσσεὺς ἀπονιπτόμενος* et *Ὀδυσσεὺς ὑφαίνων* (M. 3, 454), Antiphanis *Κύκλωψ* (M. 3, 72), Eubuli *Ναυσικάα* (M. 3, 238), Ephippi *Κίρκη* (M. 3, 329), Anaxilae *Κίρκη* et *Καλυψώ* (M. 3, 343), Alexidis (M.

3, 411. 412) *Ἑλένη*, *Ἑλένης μνηστῆρες*, *Ἑλένης ἁρπαγή* (qui titulus idem Sophocleae fabulae fuit), Anaxandridis *Ἑλένη* (M. 3, 167), Philetaeri *Ἀχιλλεύς* (M. 3, 293), Anaxandridis *Ἀχιλλεύς* (M. 3, 164), Theophili *Νεοπτόλεμος* (M. 3, 628), Cratini junioris *Χείρων* (M. 3, 377), Antiphanis *Μελέαγρος* (M. 3, 82), Philetaeri *Μελέαγρος* (M. 3, 296), Anaxandridis *Πάνδαρος* (M. 3, 180) et *Πρωτεσίλαος* (M. 3, 182), Eubuli *Δόλων* (M. 3, 220) et *Βελλεροφόντης* (M. 3, 213), Antiphanis *Ἄντεια* (M. 1, 322. 3, 18), Alexidis *Ἄντεια* (M. 1, 393. 3, 388), Eubuli *Κέρκωπες* (M. 3, 229), Anaxandridis *Ἀγχίσης* (M. 3, 162), Eubuli *Ἀγχίσης* (M. 3, 204), cujus fabulae utriusque fundamentum fuisse crediderim hymnum Homericum In Venerem. Addi possent tituli complures e media comoedia; contra in nova comoedia paucissimae reperiuntur fabulae quarum argumenta ex Homero petita videri possint, veluti Diphili *Σχεδία* (M. 4, 410), Lyncei *Κένταυρος* (M. 4, 433). Diphiliae autem poëseos indolem Meineke 1, 439. 447 ad mediam pertinuisse comoediam statuit. In comicis aetatis incertae Meineke posuit Alexandrum, cujus *Ἑλένη* memoratur (M. 4, 553). Apud Menandrum, novae comoediae caput, certum argumentum Homericum non repperi; unum titulum mythologicum *Δάρδανος* profert e Menandro Meineke 1, 439. Idem vero de Aristophane comoediae antiquae principe dicendum est. Hujus enim in tanta fabularum multitudine paucae occurrunt quarum tituli aliquid Homerici prae se ferre videantur, veluti Amphiaraus, quem primo aspectu proclive est ductum ex *ο* 244 conjicere, vel Polyidus, cujus argumentum haustum videri possit ex *E* 148 vel *N* 663. Sed earum argumenta non fuisse Homerica intelliges, ubi contuleris quae Bergkius exposuit in Meinekii vol. 2, 2 de Amphiarao p. 949, de Polyido p. 1132, de Centauro et Niobo 1055, de Heroibus 1068, de Daedalo 1014. Itaque frequentasse certe Homerica argumenta solam mediam comoediam apparet. Cfr. quae de mythologicis argumentis universis Meineke disseruit 1, 278 sqq.

Nomen Homeri apud poëtas novae comoediae bis obvium est. Philemon in fragmento servato a Stobaeo Floril. 36, 18 (M. 4, 37) postquam eum, qui non dicat quae dici debeant, longum esse affirmavit, etiamsi duas tantummodo syllabas di-

cat, eum contra, qui recte dicat, non esse longum, etiamsi multa dicat, *τεκμήριον δὲ τοῦδε*, inquit, *τὸν Ὅμηρον λαβέ· | οὗτος γὰρ ἡμῖν μυριάδας ἐπῶν γράφει, | ἀλλ' οὐδὲ εἷς Ὅμηρον εἴρηκεν μακρόν.* Straton in comoedia aut *Φοινικίδης* aut *Φοίνιξ* inscripta (Athen. 9, 382 C Mein. 4, 545 sqq) coquum introducit Homericis glossis designantem omnia, *μέροπας* dicentem, *δαιτυμόνας*, *βοῦν εὐρυμέτωπον*, *μῆλα*, *οὐλοχύτας*, *χέρνιβα*, *μοίρας*, *δίπτυχα*, alia, quae ut intelligeret herus necessarium sese habuisse affirmat libros adire Philetae, quem de glossis Homericis scripsisse narravi. Apud mediae comoediae poëtas Homerum quater nominatum repperi. Antiphanes apud Athen. 1 p. 12 B (M. 3, 144) *Ὅμηρος βοῦς θύων | οὐδέποτ' ἐποίει ζωμόν, οὐδ' ἧψεν κρέα | οὐδ' ἐγκέφαλον· ὤπτα δὲ καὶ τὰς κοιλίας. | οὕτω σφόδρ' ἦν ἀρχαῖος.* Eubulus ap. Athen. 1 p. 25 C Eustath. *μ* 252 p. 1720, 30 (M. 3, 262) *ἰχθὺν δ' Ὅμηρος ἐσθίοντ' εἴρηκε ποῦ | τίνα τῶι Ἀχαιῶν; κρέα δὲ μόνον ὤπτων, ἐπεί | ἕψοντά γ' οὐ πεποίηκεν αὐτῶν οὐδένα. | ἀλλ' οὐδὲ μίαν ἄλλην ἑταίραν εἶδέ τις | αὐτῶν κτἕ.* Observationes de carnis coctione et de esu piscium a Platone philosopho jam commemoratas esse, ab Aristarcho postea accuratius definitas vidisti. Ad *I* 203 alludit Ephippus Epheborum fragmento ap. Athen. 10, 423 D (M. 3, 329) *φιάλην ἑκατέρᾳ | ἔδωκε κεράσας ζωρότερον Ὁμηρικῶς.* Alexis fragmento comoediae Lini ap. Athen. 4, 164 B (M. 3, 443) Linum introducit educantem atque instituentem Herculem, quem e librorum acervo quem velit ille sumere ad legendum jubet: *βιβλίον | ἐντεῦθεν ὅτι βούλει προσελθὼν γὰρ λαβέ, | ἔπειτ' ἀναγνώσει, πάνυ γε διασκοπῶν | ἀπὸ τῶν ἐπιγραμμάτων ἀτρέμα τε καὶ σχολῇ. | Ὀρφεὺς ἔνεστιν, Ἡσίοδος, τραγῳδία, | Χοιρίλλος, Ὅμηρος, Ἐπίχαρμος, συγγράμματα | παντοδαπά. κτἕ.* Venio ad antiquam comoediam. Cratinus in comoedia Archilochorum teste Diogene Laertio 1, 12 Homerum et Hesiodum *σοφιστὰς* vocavit, i. e. poëtas. Vide quae supra de usu vocabulorum *σοφία* et *σοφιστής* apud antiquiores Graecos obtinente monui. Ejus usus exempla compluria ex comicis congessit Meineke vol. 2, 1, 16, ubi de fragmento illo Cratini egit, cujus versum unum servasse videtur Clem. Al. Stromm. 1, 24 Cratino Margitem Homeri carmen dictum fuisse testatur Eu-

stratius ad Aristotel. Eth. Nicom. p. 65 B (M. 2, 1, 188). Theopompum comicum Eustath. τ 233 p. 1863, 49 perhibet Ulixem dicentem fecisse χιτῶνά μοι | φέρων δέδωκας δαιδάλεον, ὃν ᾔκασεν | ἄρισθ᾽ Ὅμηρος κρομμύου λεπυχάνῳ. Allusit enim Theopompus ad versus τ 232 sq τὸν δὲ χιτῶν᾽ ἐνόησα περὶ χροῒ σιγαλόεντα, | οἷόν τε κρομύοιο λοπὸν κάτα ἰσχαλέοιο. Meineke locum comici 2, 2, 806 rettulit ad fabulam quam supra nominavi Ulixis illam nomine inscriptam. Homeri nomine comoediam inscripsisse videtur Metagenes, Ὅμηρος ἢ Ἀσκηταί, de qua vide Meinekium 1, 218. 221. 2, 2, 755. Comparandae praeter Ἀρχιλόχους Cratini et Λίνον Alexidis quas jam commemoravi Teleclidis Ἡσίοδοι (M. 2, 1, 366), Antiphanis Θαμύρας (M. 3, 55), Nicostrati Ἡσίοδος (M. 3, 283), Alexidis Ἀρχίλοχος (M. 3, 393), Σαπφώ Amipsiae (M. 2, 2, 707), Antiphanis (M. 3, 112), Amphidis (M. 3, 315), Ephippi (M. 3, 338), Timoclis (M. 3, 610), Diphili (M. 4, 409). Platonis fabula Ποιητής (M. 1, 182. 2, 2, 654) utrum Homeri titulo fuerit inscripta non liquet. Ante ceteros comicos omnes Homeri laudator videtur fuisse Aristophanes. Hujus ex deperdita fabula Daetalensium fragmentum insigne superesse quo Ὁμηρείους γλώσσας memorari supra narravi ubi de glossographis agebam. In fabulis undecim quae sunt superstites quinque locis legitur Homeri nomen, Nubb. 1056 Avv. 575. 910. 914 Rann. 1034 Pac. 1089. 1096. In Nubibus 1055 sqq personatus Λόγος ἄδικος ad Homerum provocat: εἶτ᾽ ἐν ἀγορᾷ τὴν διατριβὴν ψέγεις, ἐγὼ δ᾽ ἐπαινῶ. | εἰ γὰρ πόνηρον ἦν, Ὅμηρος οὐδέποτ᾽ ἂν ἐποίει | τὸν Νέστορ᾽ ἀγορητὴν ἂν οὐδὲ τοὺς σοφοὺς ἅπαντας. Avv. 572 sqq Epopi Pisthetaerus demonstrare studet, divino honore aves esse dignissimas, quoniam dii ipsi depingantur alati; nominat Mercurium, Victoriam, Amorem, Irin; de sola Iride provocat ad Homerum, Ἶριν δέ γ᾽ Ὅμηρος ἔφασκ᾽ ἰκέλην εἶναι τρήρωνι πελείῃ. Qua in re hoc satis memorabile, quod de Mercurio non provocandum duxit ad Homerum; quod non indoctum Aristophanem fuisse Homericum arguit. Atqui hoc eodem loco ille praeter Iliadem et Odysseam vulgi opinione probata sese alia quaedam ad Homerum rettulisse prodit. Neque enim in Iliade neque in Odyssea Iris comparatur τρήρωνι πελείῃ. Hoc veteres grammaticos non latuisse

scholium commonstrat scriptum ad verba *Ἶριν δέ γ' Ὅμηρος: ὅτι ψεύδεται παίζων. οὐ γὰρ ἐπὶ Ἴριδος, ἀλλ' ἐπὶ Ἀθηνᾶς καὶ Ἥρας* (*E* 778) „*αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι*". *οἱ δὲ ἐν ἑτέροις ποιήμασιν Ὁμήρου φασὶ τοῦτο φέρεσθαι. εἰσὶ γὰρ αὐτοῦ καὶ ὕμνοι.* Quo scholio nisus J. H. Voss (Mytholl. Brieff. 1, 119) conjecit Aristophanem respexisse hymnum Homericum In Apollinem vs. 114, ubi non sola quidem Iris, sed Iris et Ilithyia *τρήρωσι πελειάσι* comparantur. Cfr. Welckerum Ep. cycl. 1, 408. Avv. 908 sqq poëta personatus Pisthetaero interroganti quis sit *ἐγώ*, respondet, *μελιγλώσσων ἐπέων ἱεὶς ἀοιδάν, | Μουσάων θεράπων ὀτρηρός, | κατὰ τὸν Ὅμηρον.* Pisthetaerus: *ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις;* Poëta: *οὔκ, ἀλλὰ πάντες ἐσμὲν οἱ διδάσκαλοι | Μουσάων θεράποντες ὀτρηροί, | κατὰ τὸν Ὅμηρον.* Is locus propterea memorabilis est, quia eo docemur, Margitem Aristophani quoque ut Cratino genuinum Homeri visum fuisse carmen. Schol. ad vs. 913 *θεράποντες ὀτρηροί: ἐπειδὴ ὀτρηροὶ ἐπὶ τῶν θεραπόντων λέγεται. ἐπεπίστευτο δὲ καὶ ὁ Μαργίτης τοῦ Ὁμήρου εἶναι. ἐν ᾧ εἴρηται „Μουσάων θεράπων καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος"*. In sequentibus Aristophanes Simonidem laudat vs. 919, Pindarum vs. 939; Pindari aliis locis non redit nomen; Simonides praeterea Nubb. 1356. 1362 Vespp. 1410 Pac. 697 nominatur. Bis occurrunt Anacreon et Alcaeus Thesmm. 161 fragm. ap. Athen. 15, 694, semel Lasus Vespp. 1410, Thespis semel Vespp. 1479, Hipponax semel Rann. 661, Polymnestus semel Eqq. 1287, Ibycus semel Thesmophorr. 161, Olympus semel Eqq. 9, Orpheus, Musaeus, Hesiodus semel Rann. 1032. Praeter Homerum ex antiquioribus solum Aesopum saepius memorat Aristophanes, Vespp. 566. 1259. 1401. 1446 Pac. 129 Avv. 471. 651. In Ranis vs. 1030 sqq catalogum exhibet personatus Aeschylus poëtarum vetustissimorum, ex quo fortasse concludendum, ab Aristophane Homerum aetate inferiorem Hesiodo esse habitum: *σκέψαι γὰρ ἀπ' ἀρχῆς, | ὡς ὠφέλιμοι τῶν ποιητῶν οἱ γενναῖοι γεγένηνται. | Ὀρφεὺς μὲν γὰρ τελετάς θ' ἡμῖν κατέδειξε φόνων τ' ἀπέχεσθαι, | Μουσαῖος δ' ἐξακέσεις τε νόσων καὶ χρησμούς, Ἡσίοδος δέ | γῆς ἐργασίας, καρπῶν ὥρας, ἀρότους· ὁ δὲ θεῖος Ὅμηρος | ἀπὸ τοῦ τιμὴν καὶ κλέος ἔσχεν πλὴν τοῦδ' ὅτι*

χρήστ' ἐδίδαξε, | τάξεις, ἀρετάς, ὁπλίσεις ἀνδρῶν; Pac. 1089 sqq interroganti Hierocli vati *ποῖον γὰρ κατὰ χρησμὸν ἐκαύσατε μῆρα θεοῖσιν* Trygaeus respondet *ὅνπερ κάλλιστον δή που πεποίηκεν Ὅμηρος· | ὣς οἱ μὲν νέφος ἐχθρὸν ἀπωσάμενοι πολέμοιο | Εἰρήνην εἵλοντο καὶ ἱδρύσανθ' ἱερείῳ. | αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο, | ἔσπενδον δεπάεσσιν· ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμόνευον· | χρησμολόγῳ δ' οὐδεὶς ἐδίδου κώθωνα φαεινόν*. Interpellat Hierocles 1095 *οὐ μετέχω τούτων· οὐ γὰρ ταῦτ' εἶπε Σίβυλλα*. Respondet Trygaeus *ἀλλ' ὁ σοφός τοι νὴ Δί' Ὅμηρος δεξιὸν εἶπεν· | ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος, | ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος*. Per reliquum colloquium sparsae Homericorum versuum parodiae, quales aliis permultis locis et Aristophanis et aliorum comicorum Homero non nominato offeruntur. Apud Aristophanem, quem etiam per vitam quotidianam versibus Homeri usum fuisse indicat narratio vitae Arist. 1 lin. 31 sqq West. de versibus *α* 215. 216, insignis ex illo parodiarum genere locus est Pac. 1270 sqq, qui complures exhibet Iliadis et Odysseae versus integros, incipit autem verbis *Νῦν αὖθ' ὁπλοτέρων ἀνδρῶν ἀρχώμεθα*. Quae verba quum initium fuerint Epigonorum, carminis illius, quod dubitanter Herodotum vidimus ab Homero alienum censuisse, Aristophanem apparet ut Margitem et hymnum In Apollinem ita Epigonos quoque Homero adscripsisse. Aliis locis singulae glossae Homericae exstant, ut *ἰνδάλλεται* Vespp. 188, *ἁμόθεν* frgm. ap. Photium Lex. 72, 21 (Mein. 2, 2, 1211); aliis locis particulae versuum depromptae sunt ex Homero, ut Nubb. 401 verba *Σούνιον ἄκρον Ἀθηνέων* ex versu Odysseae *γ* 278; cfr. Demetr. De elocut. 150 Walz. Rhett. 9, 69 et Dindf. not. ad schol. Ar. Criticae Homericae hic locus Aristophanis nihil praestat; utroque enim loco et apud Homerum et apud Aristophanem variae scripturae *Ἀθηναίων* (i. e. *Ἀθηνέων*) *Ἀθηνῶν* redeunt. Sed sunt alii loci Aristophanis, qui ad historiam textus Homerici ornandam in censum veniunt; sic Rann. vs. 187 docet, Aristophanem in suo Homeri codice *λ* 14 legisse non *Κιμμερίων ἀνδρῶν*, sed *Κερβερίων*; vid. Etymol. m. *Κιμμέριοι* scholl. Aristoph. et Homeri Buttm. Cram. Ann. Parr. 3, 469 Eustath. *λ* 14 p. 1671, 1 (ubi pro *βερβερίους* legendum *Κερβερίους*)

Phot. Hesych. *Κερβέριοι*. In Etymologico etiam Sophocles (frgm. 898 Dindf. Ox.) legisse arguitur apud Homerum *Κερβερίων*. Esse locos tragicorum unde lectio varia Homeri caperet incrementa non erat supra quod expresse monerem. Sic Aeschylum e. g. *N* 6 non *γλακτοφάγων Ἀβίων* legisse sed *Γαβίων* efficitur e fragmento ap. Steph. Byz. s. v. *Ἄβιοι* servato (scholl. AV *N* 6 Eustath. *N* 6 p. 916, 24 frgmt. Dindf. Ox. no 184). Nunc ad Aristophanem ut redeamus, *Ἄιδος κυνῆν* commemoratam habes Acharnn. 390, *γοργόνα ἀσπίδος* Acharnn. 1124. 1181 Lysistr. 560, Charybdin Eqq. 248, Cyclopem Polyphemum Plut. 290, Ulixem Avv. 1561 Plut. 312 Vespp. 181. 350, Penelopam Thesmm. 547, Circen Plut. 302, Memnonem et Sarpedonem Nubb. 622, Patroclos et Teucros *θυμολέοντας* Rann. 1041. Sed haec hactenus. Nam si lustrare pergerem Homericos comicorum locos, parodias, glossas, argumenta, justus liber nasceretur De comicorum studiis Homericis inscribendus. Sed de ea re ut liber justus scribatur valde optandum est; neque enim ullo alio modo melius doceri poterit quam accuratam si non omnes Graeci, certe Athenienses Homeri habuerint notitiam, quantique fecerint eum.

Epicos poëtas tres insignes quintum a. Chr. saeculum tulit, Panyasin Halicarnassensem, Choerilum Samium, Antimachum Colophonium. Panyasis belli Persici prioris fere temporibus floruit, primis fere Peloponnesiaci Choerilus, Choerilo paullo inferior aetate Antimachus fuit. Panyasin Herodoti patruelem alii teste Suida s. v. *Πανύασις* perhibebant, alii, quibus fides habenda, avunculum. Herodoti discipulum Choerilum non sine veri specie Suidas s. v. *Χοιρίλ. Σάμ.* narrat. Conferenda imprimis Naekii dissertatio in libro quo Choerili reliquias complexus est edito Lipsiae 1817. Antimachi reliquias post Schellenbergium (cujus liber prodiit Halae 1786) Stoll edidit Dillenburgi 1845. De Panyaside dissertationes inaugurales nominandae sunt Funckii edita Bonnae 1837 et Tzschirneri edita Vratislaviae 1836. Nomen, patriam et gentem, aetatem Panyasidis tractavit Tzschirner, de vita et scriptis egit fragmentaque collegit Funcke. Tzschirner dein 1842 et in programmate gymnas. Magdal. Vratislav. et seorsum cum commentationibus de vita et carminibus fragmenta Panya-

sidis edidit. Panyasidis, Choerili, Antimachi fragmenta conjuncta cum aliis quibusdam ad calcem Lehrsiani Hesiodi edidit Duebner Paris. 1840. Antimachus praeter alia nonnulla, in quibus elegia Lydes titulo inscripta clara fuit, haud parvi ambitus carmen, Thebaidem composuit, qua bella illa duo ab Argivis adversus Thebanos heroicis temporibus gesta celebravit, antiquissima Thebaidis carmina et Epigonorum aemulatus, quae ad Homerum vulgo referebant. Choerilus Perseidem sive Persica scripsit, quo carmine bellum Graecorum cum Xerxe gestum illustravit. Panyasis, qui epicam poësin paene exstinctam denuo excitasse traditur a Suida s. v. *Πανύασις* (Eudocia p. 357), Heracleam s. Heracleadem s. Heracleidem composuit de rebus ab Hercule gestis et Ionica elegiacum carmen de migratione Ionum Neleo et Codro ducibus facta in Asiam. Argumenta igitur ab Homero aliena sibi elegerunt Panyasis et Choerilus, Homericum vel quod Homericum esse credebatur Antimachus. In disponenda materie Heracleadis Panyasis longissime recessit ab Homero. Hic enim, sive Iliadem spectes sive Odysseam universam, actionis unitatem videtur servavisse; Panyasis contra actionis unitate non curata omnia Herculis fata narravit ab ovo ad mala. Cfr. Aristotel. Poët. 4, 13 sqq 14, 4 sqq Buhl. minor. et Funckium p. 11. Unitatem actionis quin servarent Choerilus in Persicis, in Thebaide Antimachus facere vix potuerunt; quamquam Antimachi ambages multas atque prolixitatem vituperaverunt veteres. Vide e. g. Plutarchum De garrulitate cap. 21 et Gregor. Nazianz. Ep. 3 ad Nicobul. cujus verba sunt haec: *τὸ λακωνίζειν οὐ τοῦτό ἐστιν, ὅπερ οἴει, ὀλίγας συλλαβὰς γράφειν, ἀλλὰ περὶ πλείστων ὀλίγας. οὕτως ἐγὼ βραχυλογώτατον Ὅμηρον λέγω, καὶ πολὺν τὸν Ἀντίμαχον. πῶς; τοῖς πράγμασι κρίνων τὸ μῆκος, ἀλλ' οὐ τοῖς γράμμασι.* Fuisse vero Antimachi poësin similem quodammodo Panyasideae Dionys. Hal. Vett. cens. cap. 2 no 4 et Quinctil. 10, 1, 54 arguunt. Inde factum videtur, ut Panyasidis discipulus ab aliis, ab aliis servus ejusdem diceretur Antimachus, uti testatur Suidas s. v. *Ἀντίμαχος*. Sermonis naturam si quaeris Panyasis et Choerilus non multum afuisse videntur a simplicitate Homeri; Antimachus vero, cujus *Ὁμηρικὸν ζῆλον* tangit Eustathius *Α* 1 p. 9, 44, quum in multis

Homeri vestigia premeret adeo ut furatus esse de illo diceretur teste Porphyrio ap. Euseb. Praep. ev. 10, 3, doctrinae reconditissimae copiis omnia refersit. Vide e. g. Plutarch. Timol. 36 *καθάπερ γὰρ ἡ μὲν Ἀντιμάχου ποίησις καὶ τὰ Διονυσίου ζωγραφήματα τῶν Κολοφωνίων, ἰσχὺν ἔχοντα καὶ τόνον, ἐκβεβιασμένοις καὶ καταπόνοις ἔοικε, ταῖς δὲ Νικομάχου γραφαῖς καὶ τοῖς Ὁμήρου στίχοις μετὰ τῆς ἄλλης δυνάμεως καὶ χάριτος πρόσεστι τὸ δοκεῖν εὐχερῶς καὶ ῥαδίως ἀπειργάσθαι, οὕτως κτἑ.* Inde factum ut complures Antimachum libris peculiaribus illustrarent. Sic Suidas s. v. *Λογγῖνος* (Eudoc. 283) Porphyrii praeceptorem Longinum, cujus multi libri fuerint Homerici, De Antimachi glossis, *Λέξεις Ἀντιμάχου* scripsisse perhibet. *Περὶ τῆς Ἀντιμάχου ποιήσεως* librum composuisse Dionysius Phaselites narratur vit. Nicandri 1 West. Cfr. Stoll. p. 25. Dionysius Hal. Comp. verbb. cap. 22 Antimachum, Empedoclem, Pindarum, Aeschylum, Thucydidem, Antiphontem austerae compositionis nominat exempla; Panyasin idem illis in catalogis et Choerilum praeteriit. In Vett. cens. 2, 3. 4 illustrantur Antimachus et Panyasis, omittitur Choerilus. Placuit Antimachus Alexandrinorum grammaticorum principibus magis quam Choerilus, quod judicium ut alia quaedam Alexandrinis praeivisse Platonem philosophum docent narrationes Procli in Platon. Tim. 1 p. 28 Plutarchi Lysandr. 18 Ciceronis Brut. 51. His e narrationibus derivatae temporum Antimachi computationes sunt quae leguntur apud Suidam s. v. *Ἀντίμ.* (Eud. p. 61) *γέγονε δὲ πρὸ Πλάτωνος* et Apollodori Atheniensis grammatici ap. Diodor. 13, 108 qui Artaxerxe regnante (qui 404 a. Chr. rex factus est) *ἠνθηκέναι* scripsit Antimachum. Platonis temporibus Choerilus plerisque magis placebat quam Antimachus. Decretum fuisse ut cum Homericis Choerili carmen publice declamaretur e Suida s. v. *Χοιρίλος Σάμ.* constat et Hesychio Milesio De virr. illustribb. s. v. *Χοιρίλ. Σάμ.* (no 75. Mueller. HGF 4, 177), qui narrant *ὅτι καὶ σὺν τοῖς Ὁμήρου ἀναγινώσκεσθαι ἐψηφίσθη.* Id recte Naekius p. 89 ad Athenienses et Panathenaeorum festos dies traxit, quibus rhapsodi fuerint jussi cum Homero Choerilum recitare. Aristoteles Choerilum Rhetor. 3, 14, 4 et (tacens nomen) cum Homero 3, 14, 6 ita commemorat, ut non ignobi-

lem eum habuisse poëtam appareat; sed Homerum multo magis cognitum fuisse plurimis quam Choerilum idem patefacit Topicc. 8, 1, in fine: *εἰς δὲ σαφήνειαν παραδείγματα καὶ παραβολὰς οἰστέον· παραδείγματα δὲ οἰκεῖα, καὶ ἐξ ὧν ἴσμεν, οἷα Ὅμηρος, μὴ οἷα Χοιρίλος. οὕτω γὰρ ἂν σαφέστερον εἴη τὸ προτεινόμενον.* Cfr. Naek. p. 92. Euphorio Choerilum pluris fecisse quam Antimachum arguitur a Cratete Pergameno in epigrammate A. P. 11, 218, de quo videndus Meineke Anall. All. 7. 30. Callimacho Lyden Antimachi non placuisse commonstrat epigrammatis frustulum servatum in scholl. Dionys. Per. init. p. 317, 21 ed. Bernh. (fr. Bentl. no 441 ed. Ernest. 1 p. 574). Principes autem Alexandrinorum grammaticorum Antimachum cum Panyaside inter optimos quinque poëtas epicos rettulerunt, Choerilum contra excluserunt, unde factum ut perpauca tantummodo ejus fragmenta sint servata, quum non pauca Panyasidis habeamus, multa Antimachi. Aristarchi et Aristophanis Byzantii judicium refert Proclus in vita Homeri: *Ἐπῶν ποιηταὶ γεγόνασι πολλοί· τούτων δ' εἰσὶ κράτιστοι Ὅμηρος, Ἡσίοδος, Πείσανδρος, Πανύασσις, Ἀντίμαχος.* Eadem in excerptis Procli Chrestomath. Phot. cod. 239 p. 319 A 17 Bekk. Eosdem quinque poëtas ordine variato recensent Tzetz. *Περὶ διαφ. ποιητῶν* vs. 170 (Cram. Ann. Oxx. 3, 339), Tzetz. Exeg. Hesiod. Opp. ed. Gaisf. p. 12, Tzetz. Proll. Lycophr. ed. Mueller. p. 251, Scholl. in Oppian. Halieutt. introd. (p. 8 Rittershus.) de quo loco videndus Stoll. p. 24 not. 49. Quinctilianus 10, 1, 53 Antimacho grammaticorum consensu secundas fere deferri scribit. Sic Antipater Thessalonicensis in epigrammate Antimachum celebrante A. P. 7, 409 *εἰ δ' ὕμνων σκᾶπτρον Ὅμηρος ἔχει, | καὶ Ζεύς τοι κρέσσων Ἐνοσίχθονος· ἀλλ' Ἐνοσίχθων | τοῦ μὲν ἔφυ μείων, ἀθανάτων δ' ὕπατος. | καὶ ναετὴρ Κολοφῶνος ὑπέζευκται μὲν Ὁμήρῳ, | ἀγεῖται δ' ἄλλων πλάθεος ὑμνοπόλων.* Suidas s. v. *Πανύασις* (Eudoc. 357) de Panyaside *ἐν δὲ ποιηταῖς τάττεται μεθ' Ὅμηρον, κατὰ δέ τινας καὶ μεθ' Ἡσίοδον καὶ Ἀντίμαχον.* Homero ipsi Antimachum praetulit Hadrianus imperator: vide Dion. Cass. 69, 4 Suid. *Ἀδριανὸς βασιλεύς* Spartian. vit. Hadrian. 16.

Locorum certorum Homeri imitationes in Choerili non

minus et in Panyasidis quam in Antimachi reperiuntur reliquiis; non tamen Choerili et Panyasidis nomina leguntur hodie in Aristonici Iliacis, legitur Antimachi nomen quattuor locis, in scholiis diplarum ad *B* 2 *Δ* 440 *Ξ* 499 *Ω* 71 positarum. Sed Aristonici fragmenta manca esse constat; adversus Panyasin certe nonnullis locis diplas fuisse fragmenta poëtae clamant; adversus Antimachum vero longe plures fuerunt. Cum dipla *Δ* 440 conferendae sunt diplae *N* 299 *O* 119, quae ad eandem pertinent caussam: quas adversus Antimachum esse Aristonicus supersedit expresse monere. Sed de talibus atque aliis quibusdam diplis *πρὸς Ἀντίμαχον* quarum explicatio Aristonicea prorsus interiit distinctius exponere nunc non vacat.

Ex quattuor illis diplis, quarum in explicatione Aristonicea Antimachi hodie legitur nomen, tres priores poësin Antimachi notant, qui Homerum imitans inciderit in errores; quarta illa ad *Ω* 71 posita editionem spectat Iliadis Homericae ab Antimacho curatam. Antimachus enim, quem jure suo Suidas (Eudoc. p. 61) *γραμματικὸν καὶ ποιητὴν* vocat, Eustathius *N* 299 p. 932, 63 *τὸν γραμματικὸν Ἀντίμαχον*, Iliadem et Odysseam Homeri edidit, quae editio, *ἡ Ἀντιμάχου* s. *ἡ κατὰ Ἀντίμαχον* s. *ἡ Ἀντιμάχειος* in scholiis aliquoties diserte commemoratur. Lectiones ex Antimachea in scholiis, quantum video, tredecim locis proferuntur, *A* 298. 423. 598 *E* 461 *N* 59 *Φ* 397. 607 *X* 336 *Ψ* 604. 870 *Ω* 71. 753 *α* 85. Ad *α* 85 videas Buttmannum et Cramerum Ann. Parr. 3 p. 417, 19, ad *E* 461 Bekkerum et Bachmannum, ad *Φ* 397 *Ψ* 870 praeter Bekkerum Eustathium *Φ* 397 p. 1243, 40 *Ψ* 870 p. 1334, 8, ad reliquos locos solum Bekkerum. Diplis notata videtur editio Antimachea praeter *Ω* 71 nonnullis aliis locis, e. g. *α* 85.

Sed enim missa facta diplarum restitutione nunc id agamus quod huic loco maxime convenit ut uno conspectu complectamur editiones Homeri quae Alexandrinorum et Zenodoti aetatem antecedere traduntur; *τὰς ἀρχαίας ἐκδόσεις* schol. *I* 657 dicit, *τὰς παλαιὰς* schol. *Θ* 131. Earum duae sunt classes, *αἱ κατὰ πόλεις* (s. *αἱ ἀπὸ πόλεων, ἀπὸ τῶν π., αἱ διὰ τῶν π., αἱ ἐκ τῶν π., αἱ τῶν π., αἱ πολιτικαί*, vid. e. g. scholl. *Υ* 308 *Φ* 351. 535 *X* 51. 294 *Ψ* 77. 206) et *αἱ κατὰ ἄνδρα* (scholl. *X* 108 *Ψ* 88). Posterior classis ex iis constat,

quae ad certum aut editoris aut possessoris nomen revocatae fuerunt. Ad hanc igitur classem praeter Antimacheam editionem pertinent de quibus supra exposui Cassandri Ilias et Odyssea *ἰδίως γεγραμμέναι* et quam in usum Alexandri magni confecisse narratur Aristoteles *ἡ Ἐκ τοῦ νάρθηκος*. Porro huc referenda editio Euripidis nescio cujus, de qua duo Eustathii et Suidae sunt testimonia. Suidas postquam locutiones *Εὐριπίδειον ἔπος* et *Εὐριπίδη Εὐριπίδιον* peculiaribus capitibus explicuit, tres deinceps enumerat homines quibus Euripidis fuerit nomen. Inter hos tertio loco positus est Euripides notissimus poëta tragicus, primo loco *Εὐριπίδης Ἀθηναῖος, τραγικός, πρεσβύτερος τοῦ ἐνδόξου γενομένου. ἐδίδαξε δράματα ιβ΄, εἷλε δὲ νίκας δύο.* Medio inter hunc et clarissimum tragicum loco positus est *Εὐριπίδης, τραγικός, τοῦ προτέρου ἀδελφιδοῦς, ὡς Διονύσιος ἐν τοῖς Χρονικοῖς. ἔγραψε δὲ Ὁμηρικὴν ἔκδοσιν, εἰ μὴ ἄρα ἑτέρου ἐστίν. δράματα αὐτοῦ ταῦτα, Ὀρέστης, Μήδεια, Πολυξένη.* In capite de clarissimo Euripide tragico quartus et quintus commemoratur Euripides, alter filius *τοῦ πάνυ*, alter *ἀδελφιδοῦς*. Itaque in tanta horum trium de Euripidibus capitum confusione hoc certe constare videtur, nomen Euripidis in genere *τοῦ πάνυ* fuisse usitatissimum et hereditarium; quod si teneamus haud improbabile videbitur statuere, eum Euripidem, qui *ἔκδοσιν Ὁμηρικὴν* scripsit, cognatum fuisse *τοῦ πάνυ*, referendam autem esse editionem illam ad eadem fere tempora, ad quae Antimachi Colophonii editio pertinet, finem fere saeculi a. Chr. quinti. Fuisse revera quod exstiterunt qui dicerent dubium Euripidis editionem justam Homericorum carminum Eustathius confirmat *B* 865 p. 366, 13, ubi de versibus tribus agit *B* 864—866 *Μῄοσιν αὖ Μέσθλης τε καὶ Ἄντιφος ἡγησάσθην, | υἷε Ταλαιμένεος, τὼ Γυγαίη τέκε λίμνη, | οἳ καὶ Μῄονας ἤγον ὑπὸ Τμώλῳ γεγαῶτας.* De his disserens versibus *γράφεται δέ*, inquit, *ἐν τοῖς σχολίοις καὶ ὅτι ἡ Μασσαλιωτικὴ ἔκδοσις ἀντὶ τοῦ „Γυγαίη λίμνη“ „γυραίως“ εἶχεν. ἡ δὲ κατ᾽ Εὐριπίδην μετὰ τὸν τρίτον στίχον, οὗ ἀρχὴ τὸ „οἳ καὶ Μῄονας ἦγον“, γράφει τέταρτον τοῦτον κατὰ σχῆμα ἐπαναλήψεως „Τμώλῳ ὑπὸ νιφόεντι, Ὕδης ἐν πίονι δήμῳ“, οὗ δὴ στίχου καὶ ὁ γεωγράφος μνησθεὶς φησιν*

(Strab. 13, 626) ὡς οὐδεμία εὑρίσκεται Ὕδη ἐν τοῖς Λυδοῖς .... lin. 25 οἱ δὲ προσθέμενοι τὸ προσεχῶς πρὸ βραχέων ῥηθὲν ἐπαναληπτικὸν ἔπος τὸ „Τμώλῳ ὑπὸ νιφόεντι καὶ ἑξῆς παρεισήγαγον τὸν αὐτὸν στίχον, ὡς καὶ αὐτὸ προεδηλώθη (ad *B* 782 p. 346, 34), καὶ μετὰ τὸ „εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς (*B* 783)" ὡς Ἀριμαίου καὶ τοῦ τοιούτου τόπου ὄντος. Arcessitus versus Τμώλῳ ὕπο νιφόεντι ex *Υ* 385 est; quem locum ubi evolveris, caussam translationis videbis contineri versibus *Υ* 390. 91 γενεὴ δέ τοί ἐστ' ἐπὶ λίμνῃ | Γυγαίῃ. Transeo ad quintum Homeri exemplar hominis nomine designatum, τὴν Ἀπελλικῶνος. Apellico Teius, homo dives, qui Sullae temporibus vixit, in codicibus antiquis undique conquirendis operam et studium posuisse traditur ab Athenaeo 5, 214 tam flagrans, ut non solum magnam pecuniam in hoc negotio consumeret, sed ne a furto quidem abstineret faciendo, furto ubi vidisset libros acquiri posse antiquos. Quacumque igitur hic ratione librorum congessit magnam copiam, quam Athenis captis anno 88 a. Chr. a Sulla Romam transportatam esse Strabo refert 13, 609 et Plutarch. Sull. 26 (Suid. Σύλλας), quorum de narrationibus videndus Stahr Aristotell. 2 diss. 1 imprimis p. 18 sqq 114 sqq. Steterat enim Apellicon a partibus Atheniensium deficientium a Romanis duce Athenione. Bibliothecam dein Romam translatam ordinavit Tyrannio Amisenus grammaticus clarissimus, cujus mentionem supra bis injeci. In libris vero Apelliconis antiquum aut Iliadis solius aut utriusque carminis codicem fuisse, qui ab illius nomine ἡ Ἀπελλικῶνος appellaretur, ex anecdoti Romani loco constat, quem Osannus quidem exemplar ab Helicone monte denominatum ratus indicari sic edidit p. 5: Ἡ δὲ δοκοῦσα ἀρχαῖα Ἰλιάς, λεγομένη δὲ ἀπ' Ἑλικῶνος, προοίμιον ἔχει τοῦτο· „Μούσας ἀείδω καὶ Ἀπόλλωνα κλυτότοξον", ὡς καὶ Νικάνωρ μέμνηται καὶ Κράτης ἐν τοῖς Διορθωτικοῖς. Enotasse e codice ἀπ' Ἐλικῶνος Osann sese ait p. 257 not. 1; aut hoc retinendum sibi fuisse in contextu p. 5, aut corrigendum ἀφ' Ἑλικῶνος. Qua emendatione recepta ille p. 257 in contextu suo scripsit ἡ δὲ δοκοῦσα ἀρχαῖα Ἰλιάς, λεγομένη δὲ ἀφ' Ἑλικῶνος. Sic ἀφ' Ἑλικῶνος etiam aliis locis, e. g. p XI. 260 cett. Scribendum fuisse non solum ἀρχαία liquet sed

etiam Ἀπελλικῶνος, id quod primus, quantum scio, monuit Augustus Nauck, cujus schedae insertae sunt Schneidewini Philologo 6, 3 (1851) p. 560 — 563. Cum iis conferenda censura libri Osanniani doctissime et facetissime scripta a Woldemaro Ribbeckio in Jahnii annall. 66, 1 p. 3 sqq.

Quinque illae quas enumeravi editiones κατ' ἄνδρα certo ad tempora referuntur Alexandrinis grammaticis superiora. Incerta aetas est editionum duarum κατ' ἄνδρα, quae nonnullis scholiorum locis nominantur, τῆς Σωσιγένους et τῆς Φιλήμονος s. κατὰ Φιλήμονα. Commemoratur ἡ Φιλήμονος scholl. *B* 258 (Bkk. Bachm.) *Π* 467 (Bkk.), ἡ Σωσιγένους scholl. *A* 91 (Bkk. Bachm.) 124. 435. 585. *Γ* 51 (Bkk.). His igitur in transcursu nominatis ad alteram editionum antiquarum classem transeo τὰς κατὰ πόλεις, quae nomen traxerunt a populis. Eae numero sunt septem: ἡ Αἰολική (ἡ Αἰολίς), ἡ Ἀργολική, ἡ Κρητική, ἡ Κυπρία (ἡ Κύπριος), ἡ Μασσαλιωτική, ἡ Σινωπική, ἡ Χία. Has septem editiones omnes et Iliadem et Odysseam continuisse non est dubium, quamvis Iliadis lectiones in scholiis non proferantur ex Aeolica, Odysseae lectiones nullae e Cretica, Cypria, Sinopica, Chia. Proferuntur lectiones in scholiis e Massaliotica quantum scio viginti novem locis: *A* 97. 298. 423. 585. 598 *B* 258. 865 *Γ* 10 *M* 281. 283 *Ξ* 418 *O* 44 *Π* 59. 127 *Σ* 502. 538 *T* 56. 76 *Υ* 62 *Φ* 88. 162. 282. *Ψ* 870. 879 *Ω* 109. 192. 304 *α* 38. 97. Ad *α* 97 videas Prellerum, ad *α* 38 Buttmannum, ad *M* 283 Bekkerum, Bachmannum, Eustathium 283 p. 905, 15, praeter Bekkerum ad *A* 97 Bachmannianum scholium mendose ad *A* 91 scriptum, item Bekkerum et Bachmannum ad *B* 258, ad *A* 298 *O* 44 *Ψ* 870 praeter Bekkerum Eustathium *A* 298 p. 106, 36 *O* 44 p. 1005, 18 *Ψ* 870 p. 1334, 5, ad *B* 865 solum Eustathium 865 p. 366, 13, in reliquis locis solum Bekkerum. Eustathius etiam *A* intr. p. 6, 43 editiones nonnullas narrans Massalioticam commemorat. Transeo ad Chiam, quam quattuordecim locis commemoratam vidi *Γ* 10 *N* 59 *Ξ* 349. 418 *P* 134 *T* 56. 76. 86. 96. 117 *Υ* 188 *Φ* 126 *Ω* 109. 332. Ad *Φ* 126 videas Cram. Ann. Parr. 3 p. 292, 5, ad reliquos locos omnes solum Bekkerum. Octo locis mentio facta est τῆς Ἀργολικῆς, *A* 298. 435. 598 *Γ* 51 *N* 363 *O* 44 *Σ* 39 *α* 424. Testantur sola Buttmanniana et Bekkeriana

scholia. Sequitur ἡ Σινωπική, cujus lectiones quinque locis vidi allatas *A* 298. 423. 435 *B* 258 *E* 461. Conferas ad *E* 461 *B* 258 Bekkerum et Bachmannum, ad *A* 298 Bekkerum et Eustathium 298 p. 106, 36, ad *A* 423. 435 solum Bekkerum. Commemorat τὴν Σινωπικὴν etiam Eustathius *A* intr. p. 6, 44. Quattuor locis memoria nititur τῆς Κυπρίας, *A* 332. 381. 423 *E* 461. Ad *E* 461 testantur Bekkeriana et Bachmanniana, in reliquis sola Bekkeriana. De Aeolica tres in Buttmannianis scholiis certi sunt loci ξ 280. 331 σ 98, unus incertus ω 147 in Harlejano ap. Cram. Ann. Parr. 3 p. 511, 21. Restat septima ἡ Κρητική, de qua unus certus locus est in scholiis Bekkerianis *A* 381; incertum unum addidit Beccard Scholl. Venn. p. 48 not. 6 et 10; is enim schol. A *B* 258 pro ἐν δὲ τῇ κατὰ Φιλήμονα τὸν Κρητικὸν legendum censuit ἐν δὲ τῇ κατὰ Φιλήμονα καὶ Κρητικῇ. Non commemoravit Beccard scripturam Φιλήμονα τὸν κριτικόν, de qua videri potest e. g. Duentzer Zenodot. p. 41 not. 49. Hic autem addere poterat apte dictum videri Φιλήμονα τὸν κριτικὸν ut distingueretur a Philemone comico; quod observatum reperies in Fabricii Bibl. Gr. ed. Harl. 1 p. 361.

Dubium hoc visum est, cur potissimum a populis nomina traxerint editiones. Alii enim civitatum publica auctoritate confectas esse eas editiones statuerunt, alii nomina esse ducta ab iis civitatibus, unde transportatae essent Alexandriam editiones. De qua re qui disceptant, non attendere illi videntur nomina populorum. Sunt quattuor Ionici, Chiorum, Massaliensium, Sinopensium, Cypriorum (nam de Doriensibus Cypriis hac in re non cogitandum videtur), tres non Ionici, Argivorum, Cretensium, Aeolensium h. e. Lesbiorum; nam si Cumaeorum fuisset editio, audiret ea ἡ Κυμαία; soli Lesbii nudo Aeolensium nomine saepius designantur. Apud populos non Ionicos Homerica carmina intrusis multis vocabulorum formis non Ionicis foedata fuisse et per se liquet, et exemplis demonstrari potest. Sic versum Parvae Iliadis quem attuli supra, quo tempus eversionis Trojae definitur, Ionice scriptum exhibent alii νὺξ δ' ἄρ' ἔην μέσση, λαμπρὴ δ' ἐπέτελλε σελήνη et νὺξ μὲν ἔην μέσση, λαμπρὴ δ' ἐπέτελλε σελήνη, alii corruptum εἰς τὸ Αἰολικώτερον vel Δωρικώτερον sic νὺξ μὲν ἔην μεσάτα, λαμ-

πρὰ δ' ἐπέτελλε σελάνα, alii media quadam ratione, quam Schneidewin Exercitatt. critt. cap. 6 add. Eustath. Prooem. comm. Pindarr. p. 41 poëtae ipsius fuisse suo jure statuit, Ionica et Aeolica (vel Dorica) dialecto commode mixta, νὺξ μὲν ἔην μέσση, λαμπρὰ δ' ἐπέτελλε σελήνη. Vide Tzetz. Posthomm. 720. 773 Tzetz. Lycophr. 344 Eudoc. p. 31 Clement. Stromm. 1, 104 scholl. Euripid. Hecub. 892. Eadem vero ratione, qua in hoc versu μεσάτα, σελάνα, fortasse etiam λαμπρά introductum, universa Homeri carmina Aeolice legenda esse autumaverunt Zopyrus Magnes et Dicaearchus teste auctore Anecdoti Romani ed. Osann. p. 5. Totam igitur hanc corruptionem εἰς τὸ Αἰολικώτερον vel Δωρικώτερον grassantem ut interciperent, eae civitates Aeolicae et Doricae, quibus in cura insigni fuerunt Homerica carmina, editionibus publica auctoritate et fide in vulgus emissis constituendum curasse mihi videntur textum. Maxime autem Homerici si quaeris quinam fuerint Dorienses et Aeolenses, ipsa illa nomina offeruntur populorum, a quibus editiones vocatas fuisse tradunt, Cretensium, Argivorum, Lesbiorum. Magis Homerici quam hi ne Spartani quidem fuerunt, quorum ab indole atque natura ceteroquin alienum fuit editionibus carminum vacare critice condendis. Hi procul dubio Cretica editione in usus suos translata erant contenti. Osannus autem vir doctissimus quod miratus est An. Rom. p. 279 ex Aeolica Odysseae editione quae proferantur lectiones in iis nihil reperiri quod Aeolensium sermonem sapiat, non erat profecto quod miraretur ille. Nam ne proferri possent Aeolismi ex Aeolica editione edita ea fuit. Jam videamus rationes Ionicarum quattuor editionum. Ex his tres populorum sunt in extremo orbe terrarum medios inter barbaros collocatorum, Massiliensium, Sinopensium, Cypriorum. Talis conditio quarum fuit civitatium, iis a barbarismo in Homerum irrepente cavendum erat prout Aeolensibus et Doriensibus a Dorismo et Aeolismo. Jam si quaeris quae fuerint maximae et opulentissimae civitates Graecae ex iis, quae mediis in barbaris habitarint longissimeque a Graecia proprie dicta fuerint remotae, Cyprii, Massilienses, Sinopenses nominandi; hos igitur proprias sibi habuisse Homeri editiones publica fide sancitas est consentaneum.

Aequasse illorum studium Homericum videntur Borysthenitae, Cyrenenses, Naucratitae; sed Naucratitae Cypriam, Cyrenenses aut Cypriam aut Creticam, Borysthenitae Sinopicam editionem suam fecisse videntur. Restat septima editio Chia. Ex iis Ionibus, qui medios inter Graecos habitabant, soli Chii quod propriam sibi habuerunt editionem Homeri, mirum videri non poterit ubi reputaveris in Chio insula, quam plurimos Homeri patriam habuisse vidisti, totam gentem sedes habuisse collocatas quae ab ipso Homero et genus duceret et ipsum nomen. Gentem eam Homeridarum ab Acusilao et Hellanico commemoratam esse atque ab Homero deductam supra rettuli; etiam longo tempore post logographorum aevum eam fuisse superstitem e. g. Suidae locus docet (Eudocia p. 357): *Παρθένιος Χῖος, ἐποποιός, υἱὸς Θέστορος· ὃς ἐπεκαλεῖτο Χάος, Ὁμήρου δὲ ἦν ἀπόγονος. ἐποίησεν εἰς Θέστορα τὸν ἑαυτοῦ πατέρα. οὗτος ἔγραψε καὶ Περὶ μεταμορφώσεως.* Dubitant viri docti de verbis *οὗτος* — *μεταμορφώσεως*, quae apud Eudociam desiderantur, apud Suidam in uno codice leguntur vetustissimo: quae etiamsi dempseris restabunt in reliquis indicia quae doceant, Parthenii hujus Chii aetatem, quam alii scriptores non definiunt, antiquam non esse.

Chiae editionis aetatem superiorem dicere vix licebit medio saeculo a. Chr. n. quinto, quibus ipsis temporibus sat multos Chios fuisse constat literis qui navarent operam insignem. Tres Chios medio et exeunte saeculo quinto literas ornantes supra attigimus, Licymnium, Nessum, Metrodorum; iis nunc commode subjungam Ionis tragici poëtae clarissimum nomen, et Democritum Chium musicum, qui teste Diogene Laertio 9, 49 aequalis fuit Abderitae Democriti; cfr. Polluc. 4, 65, Praxidamantem, Socratem, Aristophanem ap. Suid. s. v. *Χιάζειν* (Mein. Comm. 2, 2, 1200), Eupolin ap. Hesych. s. v. *Βάστας ὁ Χῖος* (Mein. 2, 1, 449), Lucian. Pseudolog. 3, Aristotel. Rhetor. 3, 9, 6 (ubi versus qui profertur depromptus est ex Hesiodi Opp. 265). Iisdem porro temporibus Oenopides et Hippocrates Chii vixerunt, uterque in philosophia et mathematica clarus. Proclus Diad. libro 2 ad Euclid. Elementt. lib. 1 ed. Basil. Hervag. 1533 fol. p. 19 *μετὰ δὲ τοῦτον* (intell. *τὸν Πυθαγόραν*) *Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομέ-*

νιος πολλῶν ἐφήψατο κατὰ γεωμετρίαν, καὶ Οἰνοπίδης ὁ Χῖος, ὁ τὸν τοῦ μηνίσκου τετραγωνισμὸν εὑρών, καὶ Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος, ὀλίγῳ νεώτερος ὢν τοῦ Ἀναξαγόρου, ὧν καὶ ὁ Πλάτων ἐν τοῖς Ἀντερασταῖς ἐμνημόνευσεν, ὡς ἐπὶ τοῖς μαθήμασι δόξαν λαβόντων. ἐφ' οἷς Ἱπποκράτης ὁ Χῖος, ὁ τὸν τοῦ μηνίσκου τετραγωνισμὸν εὑρὼν καὶ Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος ἐγένοντο περὶ γεωμετρίαν ἐπιφανεῖς. πρῶτος γὰρ ὁ Ἱπποκράτης τῶν μνημονευομένων καὶ στοιχεῖα συνέγραψε. Πλάτων δὲ ἐπὶ τούτου γενόμενος κτἑ. Interpolata sunt quae leguntur inter *Οἰνοπίδης ὁ Χῖος* et *ἐφ' οἷς Ἱπποκράτης*, verba dico *ὁ τὸν τοῦ μηνίσκου — λαβόντων*. Vide Procl. libro 3 p. 59 *πρῶτον δέ φασι τῶν ἀπορουμένων διαγραμμάτων τὴν ἀπαγωγὴν ποιήσασθαι Ἱπποκράτην τὸν Χῖον, ὃς καὶ μηνίσκον τετραγώνισεν καὶ ἄλλα πολλὰ κατὰ γεωμετρίαν εὗρεν, εὐφυὴς περὶ τὰ διαγράμματα εἴπερ τις ἄλλος γενόμενος.* Nec Platonem recte de Theodoro et Oenopide testantem fecit interpolator. Nam in Platonico dialogo Amatorum titulo inscripto cap. 1 p. 132 Steph. non Oenopides et Theodorus commemorantur, sed Anaxagoras et Oenopides. Pythagoreum philosophum fuisse Hippocratem testatur Iamblichus De philosophia Pythagor. lib. 3 Villoison. Anecdd. 2 p. 216, ubi post Hippasum nominatur Hippocrates cum Theodoro: *ἐπέδωκε δὲ τὰ μαθήματα, ἐπεὶ ἐξενηνέχθησαν δισσοὶ προαγόντε, μάλιστα Θεόδωρός τε ὁ Κυρηναῖος καὶ Ἱπποκράτης ὁ Χῖος.* De Theodoro Socratis aequali conferas Xenoph. Memorabb. 4, 2, 10; sic de Hippocrate quoque quum plures possim unum addidisse locum satis habeo Plutarch. Solon. 2. Oenopidem Chium Proclus in eodem opere praeter illum quem modo protuli tribus locis memoravit, lib. 2 p. 23 lib. 3 p. 75. 87. Memorabilis maxime locus est p. 23, ubi sectam propriam fuisse Oenopidis legimus: *οἱ δὲ περὶ Ξενόδοτον τὸν προσήκοντα μὲν τῇ Οἰνοπίδου διαδοχῇ, τῶν μαθητῶν δὲ Ἄνδρωνος διορίζονται τὸ θεώρημα τοῦ προβλήματος.* Problemata singula ab Oenopide inventa narrantur p. 75. 87, quorum alterum (p. 75) *χρήσιμον πρὸς ἀστρολογίαν* putasse ille dicitur. Aequalem Archelai philosophi Oenopidem fuisse tradit Diogenes L. 9, 41, quo cum loco conferre potes § 37, Sext. Empir. Pyrrhonn. hypotypp. 3, 30 p. 135 Fabr. Adv. dogmatt. 3 (Adv. physicos 1) 361 p. 620 Fabr. Diodor. 1, 41. 96. 98

Athen. 2, 87 Aelian. V. h. 10, 7 Plutarch. Placitt. philoss. 2, 12 Achill. Tat. Isag. in Arati Phaenomm. cap. 24 (Uranol. Petav. p. 86) alios. Quae Achilles Tat. l. c. dicit, Oenopidem mythologica astrologicis immiscuisse arguunt: *ἕτεροι δέ φασιν, ὧν ἐστι καὶ Οἰνοπίδης* (Pet. *Οἰνωπίδης*) *ὁ Χῖος, ὅτι πρότερον κατὰ τούτου ἐφέρετο ὁ ἥλιος, διὰ δὲ τὰ Θυέστεια δεῖπνα ἀπεστράφη, καὶ τὴν ἐναντίαν τούτῳ πεποίηται περιφοράν, ἣν νῦν περιγράφει ὁ ζωδιακός. ἔστι δὲ μυθῶδες τοῦτο καὶ ψεῦδος. τί γὰρ ἐροῦσιν οἱ ταῦτα λέγοντες περὶ τῆς σελήνης, καὶ τῶν πέντε ἀστέρων; οὐ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι διὰ τὰ Θυέστεια δεῖπνα ἀπεστράφησαν.* Iisdem temporibus, quibus Oenopides, Hippocrates, Democritus, Ion, Metrodorus, Nessus, Licymnius, vixisse constat Xenomedem Chium logographum, de quo videndus Mueller HGF 2, 43. Paullo superiorem eum bello Peloponnesiaco aequalemque Hellanici Lesbii et Damastis Sigeensis nuncupat Dionys. Hal. De Thucyd. jud. 5. Etiam hunc in Homericis studiis fuisse occupatum schol. *Π* 328 docet, ubi pro *Ξενομήδη*, quod exhibet Bekker, scribendum *Ξενομήδης*. En illustrium Chiorum catalogum, qui medio et exeunte saeculo quinto a. Chr. n. in Chio insula maxime floruisse literas et artes Homericaque ante cetera studia liquido commonstrat. Sed hoc bene tenendum, unum solum Chium reperiri clarum in viris doctis, qui medio a. Chr. saeculo quinto fuerit antiquior, Cynaethum rhapsodum, de quo conferendus Welcker Ep. cycl. 1, 237 sqq. Hujus Cynaethi memoria prorsus incerta est atque fabulosa. Quod si verum est quod narratur in scholl. Pindar. Nem. 2, 1 (cfr. Eustath. *A* intr. p. 6, 38) hymnum In Apollinem, Homero quem adscribit Thucydides et, ut videtur, Aristophanes comicus, a Cynaetho Chio esse confectum, antiquissimum illum fuisse necesse statuamus. Sed ut fuerit recentior, editionem Homericorum carminum Chiam ad eum certe nemo referet qui quidem sani est judicii; nam rettulerunt quidam viri docti ad eum re vera. Sed hos verbo attigisse sufficit. Editionem Chiam medio a. Chr. saeculo quinto superiorem non esse liquet, ex quo inde tempore Chii insignem literis operam navare coeperunt. Similes rationes in reliquis *κατὰ πόλεις* editionibus valent, ex quibus nonnullae ne attigisse quidem initium saeculi quinti viden-

tur. Neque in altera illa editionum classe *ταῖς κατ' ἄνδρα* reperitur quae ultra Antimachi tempora cum veri aliqua specie possit referri. Editionum Homeri adornandarum studium bello Peloponnesiaco vetustius non fuit. Excitavit haud dubie et aluit Homeri edendi libidinem mercatura librorum frequentata primum a temporibus inde Periclis. Certe *βιβλιοπωλῶν* vocabulum et negotium poëtae comoediae antiquae Atticae videntur commemorasse primi. Locus classicus est apud Pollucem Lex. 7, 210. 211: *ὡς δὲ μηδὲ τῶν βιβλίων ἀμελεῖν δοκοῖμεν, εἴποις ἂν βίβλοι, βιβλίον, βιβλάριον. παρὰ δὲ Ἀριστοφάνει βιβλιδάριον* (Mein. Comicc. 2, 2, 1207). *καὶ χάρτας δὲ τοὺς γεγραμμένους Πλάτων εἴρηκεν ὁ κωμικός· „τὰ γραμματεῖα τούς τε χάρτας ἐκφέρων* (Mein. 2, 2, 684)". *ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων ἐπὶ ἀγράφου τὸ βιβλίον εἴρηκεν Ἡρόδοτος εἰπὼν „γράψας ἐν βιβλίῳ* (1, 125. 3, 40)". *καὶ βιβλιοπώλην μὲν παρὰ Ἀριστομένει εὑρήσεις ἐν Γόησι* (M. 2, 2, 732). *βιβλιογράφον δὲ παρὰ Κρατίνῳ ἐν Χείροσι* (M. 2, 1, 159). *βιβλιογράφος δὲ παρὰ Ἀντιφάνει ἐν Σαπφοῖ* (M. 3, 114). *παρὰ δὲ τῷ νεωτέρῳ Κρατίνῳ ἐν Ὑποβολιμαίῳ βιβλιοθήκη* (M. 3, 378). *Ἀντιφάνης δὲ ἐν τῷ Μύλωνι εἴρηκε βιβλιδίου κόλλημα* (M. 3, 88). *Ἡρόδοτος δὲ* (5, 58) *τοὺς Ἴωνάς φησι τὰς βίβλους διφθέρας λέγειν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ. τὰς δὲ διφθέρας καλοῦσι καὶ ἰττέστας.* Poll. 9, 47 *ἐν δὲ τῶν κοινῶν βιβλιοθῆκαι, ἢ ὡς Εὔπολίς φησιν, „οὗ τὰ βιβλία ὤνια* (M. 2, 1, 550)", *καὶ αὐτὸ ἐφ' αὑτοῦ· οὕτω γὰρ τὸν τόπον οὗ τὰ βιβλία οἱ Ἀττικοὶ ὠνόμαζον· ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλλους τόπους ἐκ τῶν πιπρασκομένων, ὡς εἰ φαῖεν ἀπῆλθον εἰς τοὖψον, καὶ εἰς τὸν οἶνον κτἑ.* Ex Theopompo comico Zonaras Lex. p. 388 verba servavit *τοὺς βιβλιοπώλας λεύσομαι* (M. 2, 2, 821). Apud Athenaeum 3 p. 126 E Nicophontis comici versus exstant, quibus inter alia multa cauponum genera, *ἀλφιτοπώλας, μυστριοπώλας*, ceteros, etiam *βιβλιοπώλας* recenset (M. 2, 2, 852). His comicorum locis unum addo Xenophontis historici testimonium Anabas. 7, 5, 14, unde constat exeunte saeculo quinto a. Chr. libros a mercatoribus in Pontum transportatos esse vendendos. Loquitur ibi Xenophon de Salmydesso ora Ponti navium periculis infami, *ἔνθα*, dicit § 12, *τῶν εἰς τὸν Πόντον πλεουσῶν νεῶν πολλαὶ ὀκέλλουσι καὶ ἐκπίπτουσι· τέναγος γάρ ἐστιν ἐπὶ*

παμπολυ τῆς θαλάττης. ἐνταῦθα, pergit § 14, εὑρίσκοντο πολλαὶ μὲν κλῖναι, πολλὰ δὲ κιβώτια, πολλαὶ δὲ βίβλοι γεγραμμέναι, καὶ τἆλλα πολλά, ὅσα ἐν ξυλίνοις τεύχεσι ναύκληροι ἄγουσιν. Belli igitur Peloponnesiaci temporibus floruit librorum mercatura; iisdem temporibus novam legendi libros rabiem incessisse Athenienses Aristophanes testatur Rann. 1109 sqq: εἰ δὲ τοῦτο καταφοβεῖσθον, μή τις ἀμαθία προσῇ | τοῖς θεωμένοισιν, ὡς τὰ | λεπτὰ μὴ γνῶναι λεγόντοιν, | μηδὲν ὀρρωδεῖτε τοῦθ᾽· ὡς οὐκ ἔθ᾽ οὕτω ταῦτ᾽ ἔχει. | ἐστρατευμένοι γάρ εἰσι, | βιβλίον τ᾽ ἔχων ἕκαστος μανθάνει τὰ δεξιά· | αἱ φύσεις τ᾽ ἄλλως κράτισται, | νῦν δὲ καὶ παρηκόνηνται. | μηδὲν οὖν δείσητον, ἀλλὰ | πάντ᾽ ἐπέξιτον, θεατῶν γ᾽ οὕνεχ᾽, ὡς ὄντων σοφῶν. Iisdem temporibus fuisse complures Athenienses constat, qui bibliothecas conderent, Euclidem, opinor illum, quo archonte 403 a. Chr. Athenienses vetere Attico literarum ordine abrogato decreverunt ut in publicis actis obtineret Ionicarum literarum usus, porro Euripidem poëtam, cujus aliquem cognatum editionem Homericorum carminum curasse verosimile est, Euthydemum dein illum, de quo Xenophon Memorabb. 4, 2, 1: καταμαθὼν γὰρ Εὐθύδημον τὸν καλὸν γράμματα πολλὰ συνειλεγμένον ποιητῶν τε καὶ σοφιστῶν τῶν εὐδοκιμωτάτων καὶ ἐκ τούτων ἤδη τε νομίζοντα διαφέρειν τῶν ἡλικιωτῶν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ μεγάλας ἐλπίδας ἔχοντα πάντων διοίσειν τῷ δύνασθαι λέγειν τε καὶ πράττειν, πρῶτον μὲν αἰσθανόμενος αὐτὸν διὰ νεότητα οὔπω εἰς τὴν ἀγορὰν εἰσιόντα, εἰ δέ τι βούλοιτο διαπράξασθαι, καθίζοντα εἰς ἡνιοποιεῖόν τι τῶν ἐγγὺς τῆς ἀγορᾶς, εἰς τοῦτο καὶ αὐτὸς ᾔει .... § 8 παρακαθεζομένου δ᾽ αὐτῷ τοῦ Εὐθυδήμου, εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, τῷ ὄντι, ὥσπερ ἐγὼ ἀκούω, πολλὰ γράμματα συνῆξας τῶν λεγομένων σοφῶν ἀνδρῶν γεγονέναι; νὴ τὸν Δί᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες· καὶ ἔτι γε συνάγω, ἕως ἂν κτήσωμαι, ὡς ἂν δύνωμαι πλεῖστα. νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἄγαμαί σου, διότι οὐκ ἀργυρίου καὶ χρυσίου προείλου θησαυροὺς κεκτῆσθαι μᾶλλον ἢ σοφίας· δῆλον γάρ, ὅτι νομίζεις, ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐδὲν βελτίους ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους, τὰς δὲ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν γνώμας ἀρετῇ πλουτίζειν τοὺς κεκτημένους .... § 10 τί δὲ δὴ βουλόμενος ἀγαθὸς γενέσθαι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, συλλέγεις τὰ γράμματα; ἐπεὶ δὲ

διεσιώπησεν ὁ Εὐθύδημος, σκοπῶν ὅτι ἀποκρίναιτο· πάλιν ὁ Σωκράτης, ἆρα μὴ ἰατρός, ἔφη, πολλὰ γὰρ καὶ ἰατρῶν ἐστι συγγράμματα. καὶ ὁ Εὐθύδημος, μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἔγωγε. ἀλλὰ μὴ ἀρχιτέκτων βούλει γενέσθαι; γνωμονικοῦ γὰρ ἀνδρὸς καὶ τοῦτο δεῖ. οὔκουν ἔγωγ', ἔφη. ἀλλὰ μὴ γεωμέτρης ἐπιθυμεῖς, ἔφη, γενέσθαι ἀγαθός, ὥσπερ ὁ Θεόδωρος; οὐδὲ γεωμέτρης, ἔφη. ἀλλὰ μὴ ἀστρολόγος, ἔφη, βούλει γενέσθαι; ὡς δὲ καὶ τοῦτο ἠρνεῖτο, ἀλλὰ μὴ ῥαψῳδός, ἔφη· καὶ γάρ τὰ Ὁμήρου σέ φασιν ἔπη πάντα κεκτῆσθαι. μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. τοὺς γάρ τοι ῥαψῳδοὺς οἶδα τὰ μὲν ἔπη ἀκριβοῦντας, αὐτοὺς δὲ πάνυ ἠλιθίους ὄντας. De **Euripide** et **Euclide** testatur Athenaeus 1 p. 3: ἦν δέ, φησί, καὶ βιβλίων κτῆσις αὐτῷ (int. τῷ Λαρηνσίῳ) ἀρχαίων Ἑλληνικῶν τοσαύτη, ὡς ὑπερβάλλειν πάντας τοὺς ἐπὶ συναγωγῇ τεθαυμασμένους, Πολυκράτην τε τὸν Σάμιον, καὶ Πεισίστρατον τὸν Ἀθηναίων τυραννήσαντα, Εὐκλείδην τε τὸν καὶ αὐτὸν Ἀθηναῖον καὶ Νικοκράτην τὸν Κύπριον, ἔτι δὲ τοὺς Περγάμου βασιλέας, Εὐριπίδην τε τὸν ποιητήν, Ἀριστοτέλην τε τὸν φιλόσοφον, καὶ τὸν τὰ τούτων διατηρήσαντα βιβλία Νηλέα· παρ' οὗ πάντα, φησί, πριάμενος ὁ ἡμεδαπὸς βασιλεὺς Πτολεμαῖος, Φιλάδελφος δὲ ἐπίκλην, μετὰ τῶν Ἀθήνηθεν καὶ τῶν ἀπὸ Ῥόδου εἰς τὴν καλὴν Ἀλεξάνδρειαν μετήγαγε. Ut inter bibliothecam Euripidis poëtae et editionem Homeri τὴν Κατ' Εὐριπίδην aliquem nexum obtinuisse probabile est, ita **Nicocrates Cyprius**, qui bibliothecam ab Athenaeo narratur condidisse, ab **editione Cypria** fortasse non alienus. Sed ut hoc incertum esse concedam, certum videtur esse, multas ex ἀρχαίαις illis **Homeri editionibus** ad Euripidis et Euclidis tempora pertinere, quibus ad legendum homines factos esse propensiores vidimus, mercaturam librorum effloruisse vidimus, vidimus etiam bibliothecas a privatis compluribus conditas esse, quum antea reges soli Polycrates et Pisistratus libros collegisse videantur. Belli Peloponnesiaci temporibus quam late grassata sit Homerum edendi et emendandi libido, narratiuncula patefacit a Plutarcho vit. Alcib. 7 tradita. τὴν δὲ παιδικὴν ἡλικίαν παραλλάσσων (intell. ὁ Ἀλκιβιάδης) ἐπέστη γραμματοδιδασκάλῳ καὶ βιβλίον ᾔτησεν Ὁμηρικόν. εἰπόντος δὲ τοῦ διδασκάλου μηδὲν ἔχειν Ὁμήρου, κονδύλῳ καθικόμενος αὐτοῦ παρῆλθεν.

ἑτέρου δὲ φήσαντος ἔχειν Ὅμηρον ὑφ' αὐτοῦ διωρθωμένον, εἶτ', ἔφη, γράμματα διδάσκεις, Ὅμηρον ἐπανορθοῦν ἱκανὸς ὤν, καὶ οὐχὶ τοὺς νέους παιδεύεις; Cfr. Apophthegmatt. regg et imperatorr. Alcib. 3 (p. 40 Tauchn.) Aelian. V. h. 13, 37.

Criticam si quaeris dignitatem editionum Homeri τῶν ἀρχαίων, parum bonae frugis exhibuisse plerasque indubitanter respondeo. Quam ex omnibus dixi saepissime commemorari Massaliotica illa septem tantummodo locis cum Aristarcho conspiravisse narratur, *Α* 97. 298. 423. 585. 598 *Μ* 283 *α* 97; reliquis viginti duobus locis Aristarchum diversa praeoptasse aut expresse scholia tradunt aut tacite indicant. In his viginti duobus locis duo sunt, quibus Bekkerus Aristarchea spreta Massiliensem lectionem in textum recepit, *Ξ* 418 *Ω* 109. Elegantior, doctior, Ὁμηρικωτέρα ubique est Aristarchea lectio; nam *Ω* 109 quoque Aristarcheum ὀτρύνεσκον magis Homericum esse patet quam Massalioticam scripturam ὀτρύνουσιν, *Ξ* 418 Aristarcheum μένος ὠκὺ ἔπεσε magis Homericum quam Massalioticum ὦκα. Sed non agitur nunc de elegantia, agitur de fide antiquissima lectionis Homericae. Eam in omnibus ut sequeretur Aristarchum summopere fuisse nisum post ea, quae Lehrsius Arist. p. 348—386 exposuit, nulla eget demonstratione. Jam ut concedamus errare potuisse interdum Aristarchum erravisseque re vera, Massaliotica nihilo secius si locis multis diversa exhibuit atque Aristarchus, Massalioticam multis locis fidem antiquissimam lectionis Homericae dereliquisse certissimum est. Etiam deterior quam Massaliotica videtur fuisse Chia editio. Hanc commemorari narravi 14 locis, in quibus ne unus quidem est, quo Aristarchus Chiam lectionem praeoptasse reperiatur. Antimacheae editionis quae fuerit ratio Stoll intellexit; is p. 16 „Rationem qua Homerum tractaverit (intell. Antimachus) si quaerimus, veterum librorum auctoritatem in multis parum aestimantem et ad suum arbitrium cum audacia mutantem eum deprehendimus; quo praecipue pravis de grammaticis rebus et de Homerica dictione judiciis et studio, ut perplexos Homeri et impeditos locos expeditiores et faciliores quasi redderet intellectu, perductus videtur". Haec Stoll, cujus judicio verissimo subscribo, addens in tredecim locis, quibus Antimacheam nominari supra

relatum est, tres esse, quibus cum Antimacho consentiat Aristarchus, *A* 298. 423. 598, decem, quibus discedendum duxerit ab Antimacho. Melioris notae quam plurimae videtur fuisse editio Argolica; quod ut statuam non tam id me adducit, quod inter octo locos, quibus ea commemoratur, quinque sunt, ubi ejus scripturam suam fecit Aristarchus, *A* 298. 435. 598 *Γ* 51 *Σ* 39, quam ratio qua duobus locis in scholiis mentio ejus facta est. Didymus schol. A *Γ* 51 *κατηφείην*: *οὕτως „κατηφείην" σὺν τῷ ν ὡμολόγουν αἱ Ἀριστάρχου καὶ ἡ Ἀριστοφάνους καὶ ἡ Σωσιγένους καὶ ἡ Ἀργολική, καὶ σχεδὸν ἐν ταῖς χαριεστάταις οὕτως εἶχεν. ἡ δὲ Ζηνοδότου χωρὶς τοῦ ν „κατηφείη"*. Haec ita dicta sunt, quasi ad editiones *τὰς χαριεστάτας* pertinuerit Argolica. Didymus schol. A *N* 363 *Καβησόθεν ἔνδον ἐόντα*: *ἐν τῇ Ἀργολικῇ „Ἑκάβης νόθον υἱὸν ἐόντα". καὶ τάχα ἂν εἴη ἁμάρτημα, κατ' ἄγνοιαν τῆς Καβήσου.* Pluygers De scholl. retr. edit. p. 11 in codice non legi narrat verba *υἱὸν ἐόντα*. Loquitur autem Didymus quasi non editori Argolicae errorem, sed librario imputet *σφάλμα γραφικόν*. Sed incerta indicia esse concedo; atque post *α* 424 versum exhibuisse Argolica videtur, quem Aristarchus ne scripsit quidem. Talem versum post *B* 866 exhibuisse Euripideam editionem supra legisti; duos ejusdem notae versus interpositos post *Θ* 131 exhibuisse narrantur complures veteres editiones in scholio V: *ἔν τισι τῶν παλαιῶν φέρονται δύο στίχοι· „Τρῶες ὑπ' Ἀργείων, ἔλιπον δέ κεν Ἕκτορα δῖον | χαλκῷ δηιόωντα, δάμασσε δέ μιν Διομήδης"*. Ad versum 131 quae servata est Aristonici annotatio in cod. A *ὅτι τὸ „σήκασθεν" αὐτὸς ἐπεξηγεῖται εἰπὼν „ἠύτε ἄρνες"*, eam supplendam esse liquet: *καὶ ὅτι τινὲς ὑποτάσσουσι δύο στίχους· „Τρῶες ὑπ' Ἀργείων κτἑ.*

Leviter attingo locos illos, quibus non singulae editiones nominantur, sed vaga significatione *ἔνιαι τῶν ἐκδόσεων* dicuntur, *τινὲς τῶν ἐκδόσεων, αἱ πλείους τῶν ἐκδόσεων, αἱ πλείους, αἱ πλεῖσται, πᾶσαι, ἅπασαι, αἱ πᾶσαι, σχεδὸν ἅπασαι, σχεδὸν πᾶσαι, αἱ ἀπὸ τῶν πόλεων, τινὲς τῶν ἀπὸ πόλεων, ἔνιαι τῶν κατὰ πόλεις, αἱ κατὰ ἄνδρα, αἱ πλείους τῶν κατὰ ἄνδρα, αἱ ἀρχαῖαι, τινὲς τῶν παλαιῶν, αἱ δημώδεις, αἱ εἰκαιότεραι, αἱ κοιναί, αἱ κοινότεραι, αἱ μέτριαι, αἱ χαριέστεραι,*

αἱ πλείους καὶ χαριέστεραι, *αἱ πλείους τῶν χαριεστέρων*, *αἱ χαριέσταται*, *αἱ πλείους καὶ χαριέσταται* et si quae alia sunt ejusmodi. Talibus enim ex locis quum fortasse multa extricari possint quae ad dijudicandam dignitatem variarum editionum faciant, si extricare velis immorandum in iis est diutius, ut singula quaeque diligentissime ponderentur. Hoc vero nunc jam adjicere licet (omnia enim perscrutatus sum maxima cum anxietate), aut paucissimos aut nullos fuisse locos, quibus Aristarchus omnium editionum consensui se opponeret, paucos, ubi plurimas haberet adversantes. Quodsi fuerunt loci, quibus ejus scriptura recessit ab omnibus editionibus, dubium non est quin gravissimas habuerit caussas, e. g. testimonia vetustissimorum auctorum versus eos de quibus ageretur proferentium. De conjectura Aristarchum nihil scripsisse supra monui; video jam respiciendam esse Mauricii Schmidt opinionem in diversa discedentis. Hic enim vir doctus, quem egregia imbutum esse eruditione scholiorumque Homericorum uti satis accurata cognitione probe intelligo, in excursibus suis Aristarchomericis, quorum prior insertus est Philologo 9, 3 p. 426—434 (addenda vide 9, 4 p. 752—756), posterior Jahnii annalibus 71, 4 p. 220—228, in plurimis quidem Aristarchum secutum esse codicum auctoritatem statuit, singulos autem nonnullos locos notat, quibus de conjectura illum lectionem immutasse *ἐπὶ τὸ χεῖρον* contendit. Quin etiam eo progressus est ut fabricam appellare auderet scripturarum Aristarcheam corruptaque verba poëtae ab Aristarcho. Ad quae respondendum primum leges criticas illas quas Schmidt sibi reperisse videtur extra dubitationem minime esse positas, quod demonstrarem nisi angusti hujus scriptionis fines impedirent; dein concedendum Aristarchum haud dubie interdum deteriores lectiones recepisse; porro ut non dico concedamus sed ut ponamus pro deterioribus habendas esse quas deteriores haberi jubet Schmidt, urgendum tamen hoc, virum doctissimum nullum commonstrasse indicium quo edoceamur in nullo codice antiquo perscriptas Aristarchum repperisse lectiones eas deteriores. Atque haec obloquor non malitiose ut carpam hominem acutissimum, sed quoniam esse occupatum sese patefecit ille in libro de Aristarchi studiis grammaticis et criticis con-

scribendo; quo in opere occupatus etiam atque etiam optandum ut in animum penitus inducat summa cum cautione de criticorum principe esse pronuntiandum. De conjectura Aristarchum nihil scripsisse evincitur locis talibus qualis est in scholiis *Γ* 262, ubi A *προκρίνει μὲν τὴν διὰ τοῦ ε γραφὴν „βήσετο", πλὴν οὐ μετατίθησιν ἀλλὰ διὰ τοῦ α γράφει Ἀρίσταρχος*, Townl. Cram. Ann. Parr. 3 p. 282, 17 *ὁ μὲν Ἀρίσταρχος ἄμεινόν φησι τὸ βήσετο, οὐ μεταποιεῖ δὲ τὴν γραφήν*. Tam anxie igitur secutus est ille fidem librorum, ut ne *βήσατο* quidem in *βήσετο* mutare auderet contra codicum auctoritatem. Plura id genus collegit Lehrs Arist. p. 375. Sed qui hanc totam materiem volet uberius tractare, eum maxima cum cura atque cautione progredi fas est. Nam in scholiis nonnulli qui huc pertinent loci corrupti sunt; pro *ἅπασαι* e. g. uno alteroque scribendum videtur *αἱ Ἀριστάρχου*; in aliis nulla quidem corruptela, sed levis atque frivola ratio dicendi. Imprimis levem in hac re sese praebet codex L, praesertim ubi *πάσας* dicit. Et ex hoc quidem codice et ex V Lehrs exempla collegit Ar. p. 38; juvat autem annotare a tali levitate ne codicem A quidem esse liberum. Nam e. g. quod *Ξ* 259 legitur scholium A *οὕτως ἐν πάσαις „δμήτειρα". Ἀριστοφάνης καὶ Ζηνόδοτος „μήτειρα"*, id haud dubie parum accurate dictum est. Levius sane ad eundem versum cod. V *αἱ πᾶσαι „μήτειρα", ἐπεὶ ἀρχαία θεός. ἄμεινον δὲ „δμήτειρα"*. *O* 307 duo exstant scholia A, quorum alterum *βιβάς: Ἀρίσταρχος „βιβῶν"*, alterum *„βιβῶν" πᾶσαι εἶχον. Ζηνόδοτος „βοῶν", ἐπεὶ καὶ ἑξῆς φησὶν „ἐπὶ δ' αὐτὸς ἄυσε μάλα μέγα* (321)". Schol. A *T* 95 *Ἀρίσταρχος „Ζεὺς ἄσατο"· καὶ οὕτως ἐν ἁπάσαις, „Ζεὺς ἄσατο"· καὶ ἔστι ποιητικώτερον. ἐν δέ τισι τῶν εἰκαιοτέρων „Ζῆν' ἄσατο"*.

Difficillimam quaestionem is videbitur solvisse qui indagaverit **Aristarchus** utrum praeter editiones antiquas etiam usus fuerit **codicibus antiquis vulgatae** quae ante editionum *τῶν ἀρχαίων* aevum fuit **lectionis**. Eam quaestionem qui solvere studebit, is videbit, vocabulorum eorum quibus non editiones designantur sed singuli codices, *γραφαί, ἀντίγραφα* usum frequentem apud Eustathium demum esse et recentiores quosdam scholiastas vel scholiorum excerptores;

plurimis locis, quibus hi *ἀντίγραφα* dicant, antiquiores scholiastas dixisse *ἐκδόσεις*; locutiones ubi in codice A legantur *ἐν ἄλλῳ*, *ἐν ἐνίοις*, similes, ibi non Didymum loqui sed excerptorem Didymi; paucis illis locis, ubi antiquiores scholiastae *ἀντίγραφα* dicant, de codicibus vetustis antiquae illius vulgatae vix esse cogitandum; ejusmodi locos qualis est Strabonis 12, 550, supra ille prolatus, quo Ephorus lectionem immutasse narratur *παρὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων τῶν ἀρχαίων πίστιν*, in censum non venire. Locum Aristonici Z 4 *ἡ διπλῆ ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐγέγραπτο κτἑ.* supra correxi ubi legendum esse docui *ἐν τῇ προτέρᾳ τῶν Ἀρισταρχείων*. In scholio A Ω 557 extr. leguntur haec: *οὗτος ὁ στίχος οὐχ εὑρέθη ἐν τῷ παλαιῷ*; legendum esse suspicatur *ἐν τοῖς παλαιοῖς* Duentzer Zenod. p. 42 not. 53. Pluygers De scholl. retr. edit. p. 7: „Simili errori diplen debemus Ω 558, cui in margine manus recens adscripsit *οὗτος ὁ στίχος οὐχ εὑρέθη ἐν τῷ παλαιῷ*; quae iterum male ad vs. 557 retulerunt scholiorum editores, et hoc loco et Υ 447 nihil monentes annotationes recentiori demum aetate in codice esse adscriptas, quod tamen scire multum interest“. Cfr. eund. p. 12. Jam vero ut ultro concedamus, nihilosecius scholium illud manus recentis derivatum videri posse e Didymo, hoc certe tenendum erit, Didymum non *ἐν τοῖς παλαιοῖς* dixisse, sed certas nonnullas editiones nominasse antiquas; *ἐν τοῖς παλαιοῖς* hoc loco si unquam scriptum fuit, id ab aliquo excerptore Didymi introductum est. Sed etiamsi docueris Didymum nusquam provocasse ad fidem codicum antiquae vulgatae, tamen inde non sequetur, Aristarchum talibus codicibus non fuisse usum. Qui enim mos Aristarchi videtur fuisse, ut rationes reddens scripturarum suarum caussas ex usu Homerico petitas ubique exponeret, raro ad fidem librorum expresse provocaret, statui potest Didymum excerpentem illum Aristarchi *ὑπομνήματα*, quum omnibus hoc cognitum esset, sine auctoritate librorum Aristarchum nihil scripsisse, solarum editionum varietatem annotare vel voluisse vel potuisse, codicum antiquae illius vulgatae diorthotae nomen non prae se ferentium varietatem, quam paucis tantum locis addere posset, consulto exclusisse. Sed possunt multa, quae huc spectarint, ab excerptoribus scholiorum omissa videri; nam e. g. editio Arati

in scholiis ne uno quidem loco nominatur; Creticae autem editionis nisi unus ille locus exstaret *Α* 381 ne minimam quidem haberemus notitiam. Repertos autem fuisse Zenodoti certe aetate codices antiquae illius vulgatae, qui ad nullam pertinerent editionem, admodum probabile est. Aristarchum quidem putasse, Zenodotum usum videri posse codicibus vetere more Attico scriptis, quem usque ad annum 403 a. Chr. Athenienses in publicis actis retinuerunt, quo anno Euclide archonte Ionicarum literarum usus publicus factus est, e scholio consequitur Aristonici *Α* 104. Narrat Homerus *Α* 101 sqq haec: *αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ' Ἶσόν τε καὶ Ἄντιφον ἐξεναρίξων, | υἷε δύω Πριάμοιο, νόθον καὶ γνήσιον, ἄμφω | εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας. ὁ μὲν νόθος ἡνιόχευεν, | Ἄντιφος αὖ παρέβασκε περικλυτός· ὥ ποτ' Ἀχιλλεύς | Ἴδης ἐν κνημοῖσι δίδη μόσχοιο λύγοισιν, | ποιμαίνοντ' ἐπ' ὄεσσι λαβών, καὶ ἔλυσεν ἀποίνων.* Pro *ὥ ποτ' Ἀχιλλεύς* Zenodotum scripsisse *ὅν ποτ' Ἀχιλλεύς*, excepisse vero *ποιμαίνοντ'* illud *ποιμαίνοντα* Aristonicus testatur ad 104. 106. 111; dicit autem Aristonicus ad 104 haec: *ἡ διπλῆ ὅτι Ζηνόδοτος γράφει „ὅν". μήποτε δὲ πεπλάνηται, γεγραμμένου τοῦ ο ὑπ' ἀρχαϊκῆς σημασίας ἀντὶ τοῦ ω, προσθεὶς τὸ ν· ἔστι γὰρ περὶ δυεῖν ὁ λόγος, διὸ καὶ ἐπιφέρει „καὶ γάρ σφε πάρος παρὰ νηυσίν* (111)". A. Ex his non consequitur, quod fortasse iis consequi videbitur qui procliviores sunt ad concludendum, Aristarchum codices *τῆς ἀρχαϊκῆς σημασίας* non habuisse; consequitur autem quod dixi Aristarchum arbitratum fuisse, Zenodotum usum videri posse talibus codicibus. Conferenda cum hoc scholio quae scripta sunt ad *Η* 238 *α* 52. 254. 275, quae quum incertum videatur utrum ex Aristarchi commentariis derivata fuerint nunc non lustrabimus. Nec moror quae Giese disputavit in libro De Aeolica dialecto (edito Berol. 1837) p. 162 sqq: quae gravissimis obnoxia esse liquet dubitationibus. Atque Giesium talia scripsisse vix mireris; hunc enim in scholiis interpretandis parum versatum fuisse apparet; sed hoc mireris, quod laudibus summis extulerunt ejus operam nonnulli viri docti qui dicuntur egregii esse. Converto me ad eas quas supra tetigi narrationes de Arato, Timone, Antiocho rege traditas illas apud Diogenem Laert. et in vita Arati 1. Quibus narrationibus simul confirmantur ea, quae de auctoritate

parum gravi editionum antiquarum quinti et quarti a. Chr. saeculi dixi. Namque Antiochus rex quum ab Arato poëta postularet, ut Iliadem ederet, teste auctore vit. Arati 1 lin. 61 West. eam ὑπὸ πολλῶν λελυμάνθαι dixit; Arato vero interroganti πῶς τὴν Ὁμήρου ποίησιν ἀσφαλῶς κτήσαιτο Timon sillographus ap. Diog. L. 9, 113 respondisse traditur εἰ τοῖς ἀρχαίοις ἀντιγράφοις ἐντυγχάνοι, καὶ μὴ τοῖς ἤδη διωρθωμένοις. Quo dicto Alexandrinarum editionum varietatem non respici patet; nam Rhiano et ipso Zenodoto paullo superior fuit Timon, Zenodoti aequalis Aratus. Quas igitur respexit editiones varias? Qui sunt illi πολλοί, quos vituperavit Antiochus? Nullas alias, opinor, Antiochus respexit et Timon quam eas ipsas de quibus agimus editiones, antiquas illas, Chiam, Massalioticam, Antimacheam, Euripideam, reliquas. His quae opposuit Timon ἀντίγραφα ἀρχαῖα ejus fuerunt classis, cujus fidem et auctoritatem Plato, Thucydides, alii secuti esse videntur, codices antiquae lectionis quae vulgata fuit ante illas editiones.

Conditio quae fuerit editionis τῆς Ἐκ Μουσείου (Buttm. § 204) prorsus incertum est. Paullo confidentius pronuntiare licet de editionibus duabus, quarum altera ἡ Κυκλικὴ vocatur, altera ἡ Πολύστιχος. Commemoratur ἡ Πολύστιχος in Bkk. Scholl. Α 258. 340 Δ 335, ἡ Κυκλική in Buttmannianis π 195 ρ 25. Alexandrinorum aevo neutram crediderim superiorem. Ἡ Πολύστιχος foetus grammatici videtur fuisse, qui omnes versus spurios, et eos, quos criticorum principes obelis notaverant, et eos, quos ne scripserant quidem illi, in unum quasi corpus conjunctos simul exhibere studeret. Seleuci τοῦ Ὁμηρικοῦ eam editionem fuisse nonnulli falso collegerunt e scholl. Α 340. Ibi enim quae leguntur Σέλευκος ἐν τῇ Πολυστίχῳ γράφει „ἀναιδέος“· εὐεπίφορον γὰρ εἶναι τὸν Ἀχιλλέα εἰς τὸ ἀναιδῆ καλεῖν τὸν Ἀγαμέμνονα, iis narratur Seleucus contendisse, in editione τῇ Πολυστίχῳ recte scribi ἀναιδέος. Cfr. Scholl. Nicandri Alexiph. 393 καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς Ὁμήρου οὕτως εἶπεν· „στρόμβον δ' ὣς ἔσσευεν (Ξ 413)“. Apollon. De constr. 2, 167 ἐπεὶ οὖν προήλθομεν εἰς τὰς ἀντωνυμικὰς γραφὰς τοῦ Ζηνοδότου, οὐ παρέλκει καὶ περὶ τοῦ „τίς τ' ἄρ σφωι (Α 8)“ διαλαβεῖν. τὴν γὰρ τοιαύ-

την γραφὴν καὶ Σέλευκος προκρίνει καὶ ἄλλοι πλεῖστοι παρατιθέμενοι καὶ ἐκδόσεις Ὁμηρικάς. Schol. vulg. β 190 καὶ Ἀριστοφάνης κατὰ Σέλευκον ἔγραφε „φιλοκτεανέστατε (Α 122)“. Eustath. β 190 p. 1441, 18 Σέλευκος δὲ παρ' Ὁμήρῳ φησὶ τὴν Ἀριστοφάνειον γραφὴν ἔχειν „Ἀτρείδη κύδιστε φιλοκτεανέστατε πάντων“. Schol. Α 381 Σέλευκός φησιν ἐν τῇ Κυπρίᾳ καὶ Κρητικῇ „ἐπεί ῥά νύ οἱ φίλος ἦεν“. καὶ Θεαγένης δὲ οὕτως προφέρεται. Schol. Α 258 οὕτως Ἀρίσταρχος καὶ ἐν τῇ Πολυστίχῳ. Schol. Δ 335 ὅτι δὲ ἡ κατὰ Ἀρίσταρχον ἔχει καὶ τὸ „Ἀχαιῶν“, ἄμεινον ἀκούειν ἐπ' Ἀχαιούς .... διὸ καὶ μήποτε ἄμεινον ἐν τῇ Πολυστίχῳ φέρεται „ἕστασαν κτἑ. Editioni τῇ Πολυστίχῳ similem quodammodo dixeris editionem quam vocant τὴν Κυκλικήν. Nam qui hanc confecit, homo anonymus, ad Alexandrinorum aevum et ipse haud dubie pertinens, simile is habuisse videtur omnia undique congerendi et cumulandi studium. Quid enim egisse illum statuamus nisi hoc, ut omnia carmina cyclica ad Homerum relata in unum conjungeret corpus? Quam operam exstiterunt inter viros doctos qui Zenodoto Ephesio adscriberent, negantes alius τὴν Κυκλικὴν et τὴν Ζηνοδότειον diversas fuisse, alius τὴν Κυκλικὴν fuisse editionem. Sed hoc in cassum. Editio vero Cyclica quomodo fuerit adornata, uno certe exemplo docemur, scholiorum Iliadis loco quo nomen quidem τῆς Κυκλικῆς desideratur. Iliadem excepisse in Cyclo constat Aethiopidis carmen, cujus narratio exorsa est ab adventu in Trojam Penthesileae Amazonum reginae Martis filiae auxilium ferentis Trojanis. Testatur Proclus in Chrestomathia. Aethiopidem jam quomodo cum Iliade conjunxerit editionis Cyclicae auctor e scholio V patet ultimo Iliadis versui adscripto: ὣς οἵ γ' ἀμφίεπον τάφον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο: τινὲς γράφουσιν „ὣς οἵ γ' ἀμφίεπον τάφον Ἕκτορος· ἦλθε δ' Ἀμαζών, | Ἄρηος θυγάτηρ μεγαλήτορος ἀνδροφόνοιο“.

Praeter eas quas modo tractavi in scholiis septem tantummodo nominantur editiones, ἡ Ζηνοδότειος, ἡ Ἀριστοφάνειος, ἡ προτέρα τῶν Ἀρισταρχείων, ἡ δευτέρα s. ἡ χαριεστέρα τῶν Ἀρισταρχείων, ἡ Ῥιανοῦ, ἡ Καλλιστράτου, ἡ Ἡρωδιανοῦ, de quibus omnibus supra egi. Commentariis qui ornaret editionem primus exstitit Aristarchus. Cujus ante ὑπομνήματα

κατ' Ἀριστοφάνην grammatici omnes imitati sunt antiquas editiones, quae textum solum exhibebant.

Sed ex antiquarum editionum auctoribus unus, Antimachus, juxta editionem suam carminum Homericorum composuisse videtur opus peculiare *Περὶ Ὁμήρου*, quo hoc potissimum egisse eum crediderim ut patriae suae Colophoni vindicaret Homerum. Tatianus inter eos Antimachum refert, qui de Homeri poësi, genere, aetate quaesiverint, in vitis tribus, 2 B. 5. 6 Antimachus narratur Homerum dixisse Colophonium. Eandem sententiam Nicandri Colophonii fuisse supra rettuli; eandem fuisse tertii poëtae Colophonii Hermesianactis exposui in Jahnii annall. 67, 4, 394; ibidem a Xenophane quoque Colophonio, quem Hesiodum inferiorem aetate Homeri perhibuisse narrat Gellius 3, 11, Homerum inter Colophonios relatum videri monui. Probabile sane est, Colophonios poëtas omnes, quorum numerus sat magnus fuit, in eorum secessisse sententiam, qui Colophonium haberent poëtarum patrem et principem Homerum. Itaque mirum videri non potest, Antimachum in hac quidem re partes reliquisse praeceptoris sui Stesimbroti Thasii, a quo Smyrnaeum habitum esse Homerum tradunt.

Praeceptorem Antimachi Colophonii fuisse Stesimbrotum Thasium Suidas narrat s. v. *Ἀντίμαχος*. Quam narrationem confirmant vita 6 Homeri et Tatianus. Hic enim in catalogo suo Homericorum Stesimbroto arcte subjungit Antimachum, in vita 6 autem ubi recensentur variorum sententiae de patria Homeri Antimachum sequitur Stesimbrotus, quod eo notabilius, quia in diversas illi abiisse dicuntur sententias. Conveniunt temporum rationes. Antimachum versus finem saeculi quinti a. Chr. fuisse rettuli; Stesimbrotum supparem Cimonis appellat Plutarch. Cimon. 4, Periclis aequalem Athen. 13, 589; ante 430 a. Chr. mortuum eum non esse inde apparet, quod a Plutarcho Pericl. 36 mortem Xanthippi, filii Periclis, qui illo anno obiit, in aliquo scripto commemorasse narratur. Fuit hoc scriptum De Themistocle et Thucydide (Melesiae f.) et Pericle, uti constat ex Athenaei loco modo indicato. Fragmenta ejus libri servata sunt compluria. Exstant etiam fragmenta libri *Περὶ τελετῶν*. Unum de Polycratis Samii morte quo referas

non habes. Missis his fragmentis, quae collegit Mueller HGF 2, 52 sqq, converto me ad Homerica Stesimbroti studia, quibus majorem quidem quam reliquis suis scriptis comparasse sibi videtur gloriam.

In Thaso insula medio et exeunte fere saeculo quinto a. Chr. studia Homerica laetissime floruerunt. Hippiam Thasium, quem teste Aristotele Homerum emendasse supra legisti, ad ea fere tempora referendum esse vix negaveris. Fortasse is non diversus fuit ab Hippia Thasio illo, quem triginta viri capitis damnasse narrantur a Lysia Agorat. 54. 61. Iisdem temporibus floruisse Hegemonem Thasium certum, qui ab Aristotele Poët. 1, 18 Buhl. min. primus Homericas parodias confecisse traditur. Atque de hoc vide Welandium in libello De praecipuis parodiarum Homericarum scriptoribus p. 25 sqq; tertium illum Thasium nos agitamus Stesimbrotum. Hic utrum plura de Homero composuerit opera an unum non liquet; titulus servatus est nullus. Unum scripsisse eum opus titulumque fuisse *Περὶ Ὁμήρου* Mueller p. 58 sumpsit. Fragmenta Homerum spectantia praeter vitae 6 illum locum, quo Smyrnaeus fuisse secundum Stesimbrotum dicitur Homerus, tria servata sunt, quibus Iliadis loci explicantur *Λ* 636 *Ο* 193 *Φ* 76; vide Scholl. Bekkeri et Crameri Ann. Parr. 3 p. 16 et 27. Majoris longe momenti sunt duo alii loci, alter Xenophontis in Convivio 3, 6, Platonis alter in Ione cap. 2. Utroque loco Stesimbrotus in primis Homeri interpretibus fuisse traditur. Platon Ionem rhapsodum gloriantem facit sese Homerum melius interpretari posse Metrodoro Lampsaceno, Stesimbroto Thasio, Glaucone, aliis; Xenophon in Convivio Niceratum quendam introducit, qui a patre coactum, ut *καλὸς* scilicet *κἀγαθὸς* evaderet vir, totum Homerum memoriter sese edidicisse memoriaque etiam tum tenere superbireque profitetur accurata Homeri cognitione, quae plurimi sit facienda; vide 3, 5. 4, 6. 45. 8, 31. Hunc igitur Niceratum Socrates 3, 6 Stesimbroto et Anaximandro et aliis multis magnam pecuniam solvisse ait, ut Homeri allegorice interpretandi artem sibi impertirent. Atque ea re differre indicatur Niceratus a rhapsodis, qui Iliadem quidem atque Odysseam memoriter teneant, allegorias autem (*τὰς ὑπονοίας*) interpretari nesciant; stolidos

esse quam maxime rhapsodos, Niceratum nihil latere τῶν πολλοῦ ἀξίων.

Deducti sumus hic locis duobus Xenophontis et Platonis ad hominum doctorum classem quandam, qui operam suam primariam in Homero collocasse visi sunt explicando; nec dubium quin hi sint quos Aristoteles Metaphys. 14, 6 τοὺς ἀρχαίους Ὁμηρικοὺς vocat, Aristonicus *E* 83 τοὺς ἀρχαίους κριτικούς, quorum interpretationem locutionis πορφύρεος θάνατος ad versum indicatum dipla notatam fuisse ille narrat. Honorifice Aristoteles de iis non judicat; verba enim sunt haec: ὅμοιοι δὴ καὶ οὗτοι τοῖς ἀρχαίοις Ὁμηρικοῖς, οἳ μικρὰς ὁμοιότητας ὁρῶσι, μεγάλας δὲ παρορῶσιν. Nominantur a Platone et Xenophonte Stesimbrotus Thasius, Anaximander, Metrodorus Lampsacenus, Glaucon; fuisse plures uterque scriptor innuit; suppleri catalogus hodie potest certo nomine uno Theagenis Rhegini, incerto Dionysii Olynthii, quem solus Tatianus commemorat in catalogo eorum qui de Homeri poësi, genere, aetate quaesiverint. Subjungitur ibi Dionysius Herodoto. De Stesimbroto quod addam non habeo; nec de Metrodoro Lampsaceno, Anaxagorae disciplulo, quem supra inter philosophos antiquissimos tractavi, ubi interpretationis allegoricae propugnatorem acerrimum eum fuisse legisti. Restant Theagenes, Glaucon, Anaximander. Ex his duo sunt, de quibus objiciuntur dubitationes, Glaucon et Anaximander.

Anaximandrum Homeri interpretem Mueller HGF 2, 67 historicum illum Milesium esse suspicatur, cujus Suidas (Eudocia 49) mentionem fecit s. v. Ἀναξίμανδρος Ἀναξιμάνδρου Μιλήσιος ὁ νεώτερος et Diog. L. 2, 2. Suidas temporibus eum Artaxerxis Mnemonis fuisse ait, qui 405—359 a. Chr. regnavit, scripsisseque Συμβόλων Πυθαγορείων ἐξήγησιν. Ad hunc Milesium Mueller dicit referendum esse etiam Athenaei locum 11, 498 ubi Ἀναξίμανδρος ἐν τῇ Ἡρωολογίᾳ excitatur; item Bekk. Ann. p. 783, ubi de Danao literarum usum in Graeciam introducente praeter Pythodorum et Phillim Delium ad partes vocantur οἱ Μιλησιακοὶ συγγραφεῖς Ἀναξίμανδρος καὶ Διονύσιος καὶ Ἑκαταῖος, quos Apollodorus in Navium catalogo excitaverit; apud Fulgentium Myth. 1, 14, ubi

de Apolline et novem Musis testis cum aliis nominatur Anaximander Lampsacenus, aut Anaximandrum Milesium esse intelligendum, aut Anaximenem Lampsacenum. Equidem sane fuisse aliquem Anaximandrum Lampsacenum praefracte non negaverim. Anaximandri enim et Anaximenis nomina, quae, si universam Graeciam spectas, non ita frequentata videntur fuisse, in Milesiis saepius redeunt; redit autem Anaximenis nomen Lampsaci, quae colonia fuit Milesiorum; quidni rediisse statuamus Anaximandri? Quodsi fuit Anaximander Lampsacenus, hunc potius Homericum illum esse conjecerim Xenophontis quam Milesium Diogenis et Suidae, cujus ne tempora quidem, si fides Suidae, apte conveniunt. Accedit quod medio et exeunte saeculo quinto a. Chr. n. studia Homerica Mileti non floruerunt, floruerunt Lampsaci, ubi ex quo inde tempore Anaxagoras Clazomenius sedem fixit, hujus maxime doctrina Homerica, de qua supra vidisti, exculta et expolita esse videtur. Anaxagorae discipulum Metrodorum Lampsacenum latius propagasse praeceptoris illam doctrinam e Diogene Laertio 2, 11 rettuli; cui Metrodoro quominus addamus alterum Homeri interpretem celebrem Anaximandrum Lampsacenum nihil obstat. Saeculo quarto dein a. Chr. n. qui de Homero peculiare opus scripsit Anaximenes Lampsacenus doctrinae Anaximandri et Metrodori Lampsacenorum Homericae videbitur heres.

Pro *Γλαύκων* apud Platonem Ion. cap. 2 sunt qui conjiciant esse legendum *Γλαῦκος* intelligendumque Glaucum Rheginum, qui De poëtis et musicis scripserit librum. Formam *Γλαύκων* tueri crediderim Aristotelem Poët. in cap. 15 Buhl. min. *Περὶ προβλημάτων καὶ λύσεων*, ubi § 23 *Γλαύκων* ut Homeri interpres commemoratur. Sed hoc non impedit quominus Glaucum Rheginum ab Aristotele et Platone designari statuamus. Chium *Νέσσον* ab aliis dictum esse vidisti *Νεσσᾶν*; simili modo de Glaucone statui potest; nam *Γλαύκων* et *Γλαῦκος* non diversa sunt nomina, sed ejusdem nominis formae variae. Qui memoratur Glauco Teius ab Aristotele Rhet. 3, 1, 3 scriptor artis rhetoricae videtur fuisse, non poëticae. Glauconem quem nominat Athenaeus 11, 61, *Γλαύκων δ' ἐν ταῖς Γλώσσαις Κυπρίους φησὶ τὴν κοτύλην κύλικα καλεῖν*, Home-

ricum fuisse liquet, sed antiquiorem eum fuisse Platone vix concesseris; quamquam glossas Homericas scriptas fuisse medio saeculo quinto a. Chr. constat, quum ab anonymis, tum a Democrito. Fortasse Glaucon Athenaei Tarsensis ille est, cujus mentionem factam videmus schol. *Α* 1 (Bachmann. Bekk. p. 1 A 23). Glaucus non addita patriae significatione in scholiis nominatur bis; altero loco, *Π* 414 (Bekk. Bachm.) Glaucus non *θυμοραϊστής* legisse narratur sed *θυμοραίστης*; altero, *Λ* 636, Glaucus de interpretatione loci excitatur cum Stesimbroto Thasio et Antisthene (Bk. Cram. Ann. Parr. 3 p. 16, 18). Posteriore loco intelligi Rheginum apparet. Glaucum Rheginum, cujus fragmenta collegit Mueller HGF 2, 23 Addendd. 4, 653, Democriti Abderitae, quem a Pythagorae doctrina profectum esse autumarit, aequalem fuisse dicit Diogenes Laertius 9, 38. Idem sine dubio Rheginus intelligendus apud Diog. L. 8, 52, ubi de Empedocle testis Glaucus producitur. Item de Rhegino accipiendum quod narrat Plutarchus De musica 4: *πρεσβύτερον γοῦν αὐτὸν* (intell. *τὸν Τέρπανδρον*) *Ἀρχιλόχου ἀποφαίνει Γλαῦκος ὁ ἐξ Ἰταλίας ἐν συγγράμματί τινι τῷ Περὶ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν τε καὶ μουσικῶν*; item cap. 7, ubi de Olympo antiquissimo vate haec: *ὅτι δ' ἐστὶν Ὀλύμπου ὁ ἁρμάτιος νόμος ἐκ τῆς Γλαύκου ἀναγραφῆς τῆς ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν μάθοι ἄν τις· καὶ ἔτι γνοίη, ὅτι Στησίχορος ὁ Ἱμεραῖος οὔτ' Ὀρφέα, οὔτε Τέρπανδρον, οὔτ' Ἀρχίλοχον, οὔτε Θαλήταν ἐμιμήσατο, ἀλλ' Ὄλυμπον κτἑ.*; item cap. 10, ubi nec patriae nec libri addita significatione Glaucus testis producitur de Archilocho, Thaleta, Orpheo, Terpandro, Olympo, Xenocrito Locro poëtis. De Musaeo poëta Glaucus dicitur exposuisse apud Harpocrationem s. v. *Μουσαῖος*; de Polyxena, Ulixe, Diomede, Neoptolemo deque carmine Cypriorum Glaucus in scholl. Euripidis Hecub. 41. Quo loco Cypria ita excitantur, ut aliena ea ab Homero judicasse Glaucum appareat; dicitur enim *ὁ τὰ Κυπριακὰ ποιήσας φησὶν — ὡς Γλαῦκος γράφει*. Apud Plutarch. Vitt. decem oratorr. in Antiphonte legimus, nonnullos ad Antiphontem Atheniensem oratorem Glauci Rhegini librum *Περὶ ποιητῶν* referre. Quae fabula inde orta est quod Antiphontem, cujus pater *γραμμάτων διδάσκαλος* erat, poëtarum maxime libris excutiendis sese de-

disse constabat composuisseque et ipsum tragoedias. Neque vero unicus ille liber *Περὶ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν τε καὶ μουσικῶν* Glauci Rhegini videtur fuisse; nam, ut alia indicia mittam, Rheginus videtur intelligendus esse in argumento Persarum Aeschyli, ubi leguntur haec: *Γλαῦκος ἐν τοῖς Περὶ Αἰσχύλου μύθων ἐκ τῶν Φοινισσῶν φησι Φρυνίχου τοὺς Πέρσας παραπεποιῆσθαι. ἐκτίθησι δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ δράματος ταύτην· „Τάδ' ἐστὶ Περσῶν τῶν πάλαι βεβηκότων". κτἑ.* Hunc locum laudatum a multis, e. g. ab Jonsio Scriptorr. hist. phil. 1, 4, 4 (p. 29 ed. Dorn.) Muellerus omisit.

Venio ad alterum illum Rheginum, Theagenem. Hunc inter antiquissimos Homericos primum ponit Tatianus, Cambysis eum temporibus fuisse addens, qui 529—522 a. Chr. regnavit. Congruit cum Tatiano scholium *Υ* 67, quod Theagenem illum primum exstitisse diserte testatur qui data opera de Homero scriberet. Ibi enim postquam interpretatio quaedam loci allegorica prolata est, p. 533 A 30 Bekk. adduntur haec: *οὗτος μὲν οὖν τρόπος ἀπολογίας ἀρχαῖος ὢν πάνυ καὶ ἀπὸ Θεαγένους τοῦ Ῥηγίνου, ὃς πρῶτος ἔγραψε περὶ Ὁμήρου, τοιοῦτός ἐστιν ἀπὸ τῆς λέξεως.* Fluxit hic scholii locus, ut Tatiani totus catalogus, ex Alexandrinae doctrinae copiis, cohaerentque cum utroque loco arctissime duo alii, quibus Theagenes primus fuisse dicitur grammaticus. Quod inepte non videbitur dictum esse ubi reputaveris in Homericis praecipue carminibus veterum grammaticorum sese exercuisse ingenia repetendumque esse ab illorum carminum explicatione universae grammaticae Graecae studium atque originem. Cujus grammatici studii non absone is initium fecisse dicitur qui primus in Homero operam qualemcumque posuit explicando. Legitur alter locus in Scholiis ad grammaticam Dionysii Thracis nomine inscriptam editis in Ann. Bekk. vol. 2, quae scholia referta sunt veteris Alexandrinae disciplinae vestigiis. Ibi p. 729 scripta exstant haec: *διττὴ δὲ ἔστιν ἡ γραμματική. ἡ μὲν γὰρ περὶ τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰς τῶν στοιχείων ἐκφωνήσεις καταγίνεται, ἥ τις καὶ γραμματικὴ λέγεται παλαιά, οὖσα καὶ πρὸ τῶν Τρωικῶν, σχεδὸν δὲ καὶ ἅμα τῇ φύσει προελθοῦσα· ἡ δὲ περὶ τὸν Ἑλληνισμόν, ἥ τις καὶ νεωτέρα ἐστίν, ἀρξαμένη μὲν ἀπὸ Θεαγένους* (Bk. *Θεογένους*), *τελεσθεῖσα δὲ παρὰ τῶν περι-*

πατητικῶν Πραξιφάνους (Bk. *παρ' Ἐξιφάνους*) *τε καὶ Ἀριστοτέλους. καὶ τῆς μὲν τέλος τὸ εὖ ἀναγινώσκειν, τῆς δὲ τὸ εὖ γράφειν.* Alter locus est in excerptis variis editis a Cramero Ann. Oxx. vol. 4 p. 308 sqq, quae excerpta et ipsa fluxerunt e commentariis in Dionysii Thracis grammaticam scriptis, qua de re videas Cramerum p. 308. Locus qui huc facit p. 311 legitur: *διαφέρει δὲ γραμματικὴ γραμματιστικῆς. ἡ γὰρ γραμματικὴ νεωτέρα ἀπὸ Θεαγένους· τετέλεσται δὲ ἀπὸ τῶν περιπατητικῶν Πραξιφάνους τε καὶ Ἀριστοτέλους. ἡ δὲ γραμματιστικὴ παλαιά· ἴσως δὲ σχεδὸν ἅμα τῇ φύσει προελθοῦσα. καὶ τῆς μὲν τὸ τέλος τὸ γράφειν, τῆς δὲ τὸ ἀναγινώσκειν.* Conferendus est tertius locus in catalogo grammaticorum edito a Cramero Ann. Parr. vol. 4 p. 195: *Ὅσοι περὶ γραμμάτων. Λυκόφρων· Διονύσιος ὁ Θρᾷξ, Ἀπολλώνιος ὁ δύσκολος· Ἀλέξανδρος* (leg. *Ἀλεξανδρεὺς* Cr.)*· Ἄρος* (leg. *Ὧρος* Cr.)*· Ἀστυάγης· Ὠριγένης· Ἀγαπητός· Φιλόπονος· Σέργιος νεώτερος· Ἰωάννης ὁ Χάραξ· Αὐξόνιος· Ἄδραστος, Θεαγένης· Ἡρωδιανὸς ὁ μέγας· Γεώργιος ὁ Χοιροβοσκός.* Quo in catalogo non primo loco nominatum esse Theagenem non est mirandum propterea quod temporum ibi ne minima quidem habita est ratio. Simile quid accidit in catalogo e codice Veneto A edito a Bekkero Scholl. Iliad. p. III: *Ἀρίσταρχος, Ζηνόδοτος, Στασῖνος, Θεόπομπος, Πολέμων, Ἀπολλόδωρος, Ἡρωδιανός, Νικάνωρ, Πορφύριος, Ἀπολλώνιος, Σωσιγένης, Ἀριστοφάνης, Δίκτυς, Εὐριπίδης, Πτολεμαῖος ὁ Ὀροάνδου, Τυραννίων, Ζωίλος, Χρύσιππος, Ἡσίοδος, Σέλευκος, Ἀλκμᾶν ὁ λυρικός, Φιλόξενος, Καλλίμαχος, Πίνδαρος, Ἀριστόνικος, Πάμφιλος, Θεαγένης, Δίδυμος, Σοφοκλῆς, Καλλίστρατος, Σιδώνιος, Ἰξίων, Θεόφραστος, Ὧρος, Ῥιανός.* Index est auctorum in scholiis Venetis A laudatorum. Propius ad similitudinem accedit Crameriani catalogus in anonymi De artium et disciplinarum inventoribus libello e cod. Coislin. 388 edito in Fabricii Bibl. Gr. ed. 1 vol. 9 p. 599 sqq. Ibi p. 601 enumerantur *Ὅσοι γραμματικοί, Διονύσιος ὁ Θρᾷξ, Ἀπολλώνιος Δύσκολος, Ἀλέξανδρος, Ἀστυάγης, Ἀγαπητός, Σέργιος ὁ νεώτερος, Αὐξόνιος, Ἄδραστος, Θεαγένης, Ἡρωδιανός, Θεοδόσιος ὁ τοῦ ..., Τρύφων, Δίδυμος ὁ νεώτερος, Νικοκλῆς, Εὐδαίμων, Ὧρος, Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασεύς, Πορφύριος, Ἀχιλ-*

λεύς, *Ἀρκάδιος*, *Ὡραπόλλων*, *Τιμόθεος Γαζαῖος*. Haec cum Crameriano catalogo in eum congruunt modum, ut communi fonte auctores usos esse vix negaveris, quae conditio reliquorum quoque catalogorum est utroque loco editorum. Catalogum a Fabricio editum Mueller quoque respexit HGF 2, 12, ubi de Theagene agit; attamen Theagenem in eo catalogo nominatum non Rheginum esse arbitratur, sed eundem qui in Etymol. m. s. v. *Βεβαιῶ* ad partes vocetur, Cnidium fortassis Theagenem, Herodis Attici magistrum, de quo Philostrat. Vitt. sophistarr. 2, 1, 14. Jam vero quod in Etymol. legerat Mueller *οὕτω Θεαγένης*, pro eo Gaisford scripsit *οὕτω Θεόγνωστος*, adhibitis cod. D, in quo nomen literis *Θγν̃* expressum est, Cramerique Ann. Oxx. volumine 2, cui qui insunt Theognosti Canones p. 53 locum exhibent, unde in Etymologicum transscripta esse apparet ea, quae ibi proferuntur e *Theognosto*, non e Theagene. Herodis autem Attici magister ille Theagenes Cnidius ut fuerit Homericus, tanta certe non fuit auctoritate, ut de eo potius cogitasse catalogorum nostrorum scriptores putandi sint quam de Theagene Rhegino grammaticorum vetustissimo. Neque enim in scholiis Homericis, neque apud Eustathium, neque in Apollonii Lexico, neque ullo alio loco, quo aliquid Homericum expositum sit, Cnidii illius nomen me reperire memini. Theagenis contra Rhegini etiam in scholiis ad Aristophanem comicum scriptis mentio facta est. In Pacis versu 927 ad verba *Θεαγένους* (vel ut Dindorfio edere placuit *Θεογένους*) *ὑηνία* scholium exstat de Theagene scriptum ab Aristophane commemorato. De quo postquam exposuit enarrator haecce addit: *ἔστι δὲ καὶ ἄλλος Θεαγένης, ὁ εἰς Ὅμηρον γράψας, ὃς καὶ ἐπὶ μαλακίᾳ διεβάλλετο, καὶ ἄλλοι πολλοί.* Verba *ὃς καὶ ἐπὶ μαλακίᾳ διεβάλλετο* ex iis, quae de Theagene ab Aristophane commemorato exposita sunt, perperam repetita videntur a librariis. Mendum tamen antiquum esse Suidas s. v. *Ὑηνεία* coarguit, qui locus ex illo ad Aristophanem scholio vel ex ejus fonte haustus est. Ibi postquam de Aristophanis Theagene expositum, additur *ἦν δὲ καὶ ἄλλος ὁ εἰς Ὅμηρον γράψας· ὃς ἐπὶ μαλακίᾳ διεβάλλετο.* Transeo ad scholium Avv. Aristoph. 821 sqq *ἆρ' ἐστὶν αὑτηγὶ Νεφελοκοκκυγία, | ἵνα καὶ τὰ Θεαγένους* (Dindorf. *Θεογένους*)

τὰ πολλὰ χρήματα | τά τ' Αἰσχίνου γ' ἅπαντα; quae his verbis illustrantur: *προείρηται ὅτι πένης οὗτος, ἔλεγε δὲ ἑαυτὸν πλούσιον. εἰσὶ δὲ ἄλλοι δύο Θεαγένεις, εἷς μὲν ὁ περὶ Ὁμήρου γράψας, ἕτερος δὲ ὁ ἐπὶ μαλακίᾳ σκωπτόμενος.* Respexit Suidas s. v. *Θεαγένους χρήματα τά τ' Αἰσχίνου· ἐπὶ τῶν πενήτων, ἀλαζονευομένων δέ. οὗτος γὰρ πένης ὢν ἔλεγεν ἑαυτὸν πλούσιον εἶναι. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι δύο Θεαγένεις, εἷς μὲν ὁ περὶ Ὁμήρου γράψας, ἕτερος δὲ ἐπὶ μαλακίᾳ σκωπτόμενος.* Tertius Suidae locus est s. v. *Ἑκάτειον*, repetitus, ut videtur, ex aliquo scholio ad Aristophanis Lysistr. 63 scripto quod aetatem non tulit. Namque Aristophanis loco indicato Theagenis (sive malis cum Dindorfio Theogenis) memoratur *Ἑκάτειον*; Suidas vero *Ἑκάτειον*, inquit, *Ἑκάτης ἄγαλμα. καὶ παροιμία· Θεαγένους Ἑκάτειον. οὗ ἐπυνθάνετο πανταχοῦ ἀπιών. ὃς καπνὸς ἐκαλεῖτο. ἦσαν δὲ Θεαγένεις ἄλλοι β'. ὁ περὶ Ὁμήρου γράψας, καὶ ὁ ἐπὶ μαλακίᾳ διαβεβλημένος.* Inter *Θεαγένους Ἑκάτειον* et *οὗ ἐπυνθάνετο* Kusterus e voce *Θεαγένης* inseruit *οὗτος δειλὸς ἦν· εἶχε δὲ Ἑκάτης ἄγαλμα.*

Apposui hos locos ex Alexandrinorum haud dubie commentariis repetendos in Aristophanem scriptis, ut appareret quantopere Theagenis, quem quod primus de Homero quaesivisset primum statuebant exstitisse grammaticum, apud illos viguisset memoria. Vix enim veteris aliquem scriptoris locum quo aliquis Theagenes commemoratus esset explicuisse videntur quin recordatio eos subiret Theagenis Homerici diversumque hunc Homericum esse diligenter annotarent. Quod autem ex iis quos adhuc protuli locis concludere non possumus, non solum memoriam Theagenis viguisse recentem apud Alexandrinos, sed ipsum ejus librum quoque horum fuisse in manibus, id uno reliquo docemur loco, schol. A *Α* 381 *ἐπεὶ μάλα οἱ φίλος ἦεν: Σέλευκός φησιν ἐν τῇ Κυπρίᾳ καὶ Κρητικῇ „ἐπεί ῥά νύ οἱ φίλος ἦεν“. καὶ Θεαγένης δ' οὕτως προφέρεται. ἀπίθανον γὰρ τὸ „ὁ δέ νυ λίαν φίλος ἦεν“.* Praesens *προφέρεται* non sinit nos dubitare quin is ipse, cujus verba sunt, sive is Seleucus fuerit sive alius Alexandrinus, Theagenis inspexerit librum ipsum. Accederet autem huic Homerico scholio ad versum illud *Τ* 127 scriptum quod Valckenaerius in dissertatione De scholiis in Homerum Opuscc. 2 p. 127

publici juris fecit, si vera esset conjectura a Muellero HGF 2, 12 prolata. Inest nimirum in eo scholio de bello Titanum adversus Jovem deque Styge dea narratio cujus in fine leguntur verba *ἡ ἱστορία παρὰ Ἡσιόδῳ καὶ Θεογόνῳ*. Corrigendum igitur censuisse refert Mueller Welckerum Ep. cycl. 1, 29 *καὶ Θεοπόμπῳ*; ipse dein Theagenem indicari Rheginum conjicit. Infelicissimam, opinor, conjecturam pressurus fuisset vir bonus, si legisset quibus Carolus Muetzell a Welckero ipse l. c. injuria castigatus in libro De emendatione Theogoniae Hesiodeae tertio p. 475 temerariam Osanni notavit audaciam Theogonum nescio quem e scholio Valckenaeriano effingentis Theogoniae cyclicae auctorem. Perspicuum enim esse Muetzell rectissime contendit verba *καὶ Θεογόνῳ* corrupta esse ex *ἐν Θεογονίᾳ*.

Vitarum Homeri scriptores et patres ecclesiae quorum locos initio hujus dissertationis apposui nec Theagenis neque aliorum illorum Homericorum Alexandrinis superiorum inspexisse libros certissimum est. Hi quaecumque ex antiquioribus Homericis proferunt ea omnia transscripserunt ex Alexandrinorum libris vel Pergamenorum. Alexandrinae autem aetatis grammatici universorum etiam antiquissimorum Homericorum scripta procul dubio lustrarunt ipsa, excepto uno Acusilao, de quo supra exposui. De Theagene modo vidimus. Alia jam nonnulla ut addam exempla, quae locis supra indicatis Aristarchus, quae in scholiis *B* 585. 592 Herodianus, quae *H* 135 *T* 116 apud Marcellinum Thucyd. vit. 2 Didymus protulit e Pherecyde logographo, ea omnia ex ipso Pherecydis opere illos transscripsisse patet. Stesimbrotum Thasium testem producit Demetrius Scepsius apud Strabonem 10, 472; ex eodem Stesimbroto Apollonium Rhodium aliquid in Argonauticorum suorum usum transtulisse scholium 1, 1129 affirmat. Glaucum Rheginum testantem introducit Apollodorus ap. Diog. L. 8, 52. Grammaticorum vero e narrationibus toti vitarum auctores et patres pendent; hos excerpta tantummodo ex illorum scriptis proponere non est quod ambigas.
